Gheorghe BADEA Const MIU

Îndreptar

de

sintaxă

FONETICĂ

ortografie

ORTOEPIE

punctuaţie

Gh. Badea Const. Miu

ÎNDREPTAR DE

- Sintaxă
- Fonetică
- Ortografie
- Ortoepie
- Punctuație

Scanned with OKEN Scanner

ACADEMIA ROMÂNĂ

HOTĂRÂREA

Adunării generale a Academiei Române, din 17 februarie 1993, privind revenirea la „â" și „sunt" în grafia limbii române.

Adunarea generală a Academiei Române, întrunită în ziua de 17 februarie 1993, în conformitate cu art. 4 din Statutul Academiei Române, hotărăște:

1. Se va reveni în grafia limbii române la utilizarea lui *â* în interiorul cuvintelor și a formei *sunt (suntem, sunteți)*, în conformitate cu hotărârile adoptate de Academia Română înainte de 1948, consecință a unui îndelungat proces istoric.

2. Modul de aplicare a hotărârii de la pct. 1 va fi stabilit de Prezidiul Academiei Române.

3. Pentru celelalte reguli ortografice se cere Comisiei de cultivare a limbii române, institutelor de lingvistică ale Academiei Române să facă acele propuneri pe care le consideră necesare ca urmare a dezbaterilor și propunerilor care au avut loc în Adunarea generală a Academiei, la întrunirile lingviștilor și în presă. Aceste propuneri vor fi supuse Secției de Filologie și Literatură a Academiei, care le va înainta, cu eventuale amendamente, Adunării generale a Academiei Române, spre dezbatere și aprobare.

Președintele Academiei Române,
academician Mihai Drăgănescu

(Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 51, 8 martie 1993)

© Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin Editurii Moldova

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNT ÎNAINTE

Marele nostru povestitor Ion Creangă își amintește cu umor, dar și cu multă durere sufletească, de toate chinurile pe care el și vărul său Ion Mogorogea, Gîtlan, Trăsnea, Nicu Oșlobanu și alții le îndurau la școala catihetică din Fălticeni din cauza gramaticii lui Măcărescu. „Unii dondăneau ca nebunii, spune el, până-i apuca amețeala; alții o duceau numai într-un muget; cei mai mulți umblau bezmetici; turbare de cap și frântură de limbă...; cumplit meșteșug de tâmpenie".

Această lucrare s-a născut dintr-o intenție cu scop practic imediat: acela de a ajuta un elev din ultima clasă a gimnaziului să se pregătească în chip temeinic, dar și pe o cale ușoară în același timp, pentru examenul de admitere în liceu.

Există, desigur, multe culegeri de exerciții gramaticale, unele rezolvate; există, de asemenea, manuale școlare, dar parcă totul plutește în vag, nu există o sistematizare, o sinteză a problemelor de vocabular și de sintaxă, totul dă impresia de haos, ceea ce îl face pe elev să se teamă de gramatică și să ajungă la vorba lui Creangă, considerând-o „un cumplit meșteșug de tâmpenie".

Culegerile și manualele oferă texte analizate, pe care elevii și le însușesc mecanic, propun texte pentru a fi analizate, pe care elevii se chinuie să le descâlcească cu profesorul în clasă sau cu meditatorul acasă.

Însă puțini își dau silința să-l facă pe elev să înțeleagă problemele teoretice ale gramaticii, ca, apoi, elevul singur să purceadă la descifrarea morfologico-sintactică a unui text.

De aceea, în acest volum, folosindu-ne de programa pentru concursul de admitere în liceu și școala profesională, am prezentat subiectele teoretice,

Scanned with OKEN Scanner

cât mai sistematic și însoțite de cât mai multe exemple, dându-i posibilitatea elevului să înțeleagă, cum se spune, „despre ce este vorba în propoziție".

Lucrarea nu este originală, bineînțeles; ea este alcătuită pe baza bibliografiei anexate. Rostul nostru este acela de a pieptăna o fată frumoasă care a adormit în fân și de a o arăta lumii în toată splendoarea ei sau de a lua din zmeurișul plin de țepi fructul roșu și gustos pentru a-l oferi copilului pofticios.

Gh. BADEA

Scanned with OKEN Scanner

VOCABULARUL

Vocabularul sau lexicul unei limbi este constituit din totalitatea cuvintelor care există sau care au existat în limbă.

Știința care se ocupă cu studierea vocabularului se numește lexicologie.

Vocabularul limbii române cuprinde peste 120000 de cuvinte, dintre care în dicționarele obișnuite sunt înregistrate doar 50-60000 de cuvinte.

Vocabularul unei limbi cuprinde două secțiuni:

1. *Vocabularul fundamental* sau *fondul principal de cuvinte*, care conține cuvintele cunoscute și înțelese de toți vorbitorii limbii respective. Fără cuvintele din vocabularul fundamental nu se poate alcătui nici o propoziție.

Vocabularul fundamental al limbii române cuprinde aproximativ 1500 de cuvinte; dintre acestea 60-70% sunt de origine latină, iar 30-40% provin din alte limbi.

Din vocabularul fundamental al limbii române face parte majoritatea cuvintelor de bază, din care, prin derivare sau compunere, se formează cuvinte noi, precum și cuvintele care denumesc: părți ale corpului omenesc, păsări, animale, arbori și fructele lor, numele culorilor, zilele săptămânii, nume de rudenie etc.

Exemple: cap, păr, ochi, urechi, nas, gură, dinte; găină, porc, oaie, câine, cal, bou, vacă; măr, păr, gutui, prun-prună, cireș-cireașă; alb, negru; mamă, tată, fiu, frate, soră etc.

Scanned with OKEN Scanner

2. *Masa vocabularului sau restul vocabularului* cuprinde majoritatea cuvintelor dintr-o limbă. În limba română, masa vocabularului cuprinde aproximativ 90% dintre cuvintele înregistrate în dicționare.

Masa vocabularului cuprinde termeni folosiți în știință și tehnică, în domeniile sociale și economice, precum și regionalisme, arhaisme, cuvinte din argou și cuvinte de jargon.

Arhaismele sunt cuvinte care s-au învechit și care nu se mai folosesc în limba de zi cu zi. Unele arhaisme denumesc obiecte sau noțiuni care au dispărut, cum ar fi rangurile boierești din trecut: comis, agă, spătar, paharnic, pârcălab, vornic, sau categorii de ostași: arnăut, ieniceri, spahii, sau obiecte de îmbrăcăminte: işlic, antiriu, giubea, precum și alte cuvinte: argat, bir, flintă, haraci.

Multe arhaisme sunt folosite de scriitori pentru a da culoare locală sau istorică operei literare (Ex.: Costache Negruzzi, V. Alecsandri).

Neologismele sunt cuvintele noi, apărute în vocabularul unei limbi. Ele sunt împrumutate din alte limbi (din latină: oracol, oră, virtute, plantă; din franceză: adresă, afiș, bazin, pasaj; din engleză: miting etc). Unele neologisme sunt create prin mijloace proprii ale limbii române: lunar, lacunar, prevedere, principial. Cele mai multe neologisme din limba română sunt de origine latină și au intrat în limba română în sec. XVIII—XIX; multe neologisme de origine latină au pătruns în limba română prin intermediul limbii franceze sau italiene. Unele neologisme, care reprezintă termeni din limbajul științific și tehnic, sunt absolut necesare, pentru că nu pot fi înlocuite cu cuvinte românești mai vechi: radio, telefon, televizor, atom, electron, electricitate etc.

Regionalismele sunt cuvinte, expresii sau forme gramaticale și fonetice folosite numai în anumite regiuni ale țării.

Regionalismele sunt folosite în vorbirea mai puțin îngrijită, dar pot fi folosite și în operele literare pentru a descrie sau ridiculiza personajele, pentru localizarea acțiunii, pentru a obține efecte stilistice.

Regionalismele sunt de mai multe feluri:

Scanned with OKEN Scanner

1) Regionalisme fonetice: deşte (=degete), sară (=seară), câne (=câine), frace (=frate);

2) Regionalisme lexicale: ai (=usturoi), arină (=nisip), păcurar (=cioban), bortă (=gaură), făgădău (=han, cârciumă);

3) Regionalisme gramaticale: o fost (=a fost), am mâncatără (=am mâncat).

Cuvintele de jargon sunt cuvinte folosite de unele categorii sociale cu intenţia de a impresiona sau de a se deosebi de ceilalţi vorbitori; de cele mai multe ori aceste cuvinte sunt pronunţate greşit sau fără să li se cunoască sensul.

În secolul al XIX-lea multe elemente de jargon erau luate din limba greacă: a cabulipsi (=a umili), a pliroforisi (=a informa), ipolipsis (=stimă), evghenis (=de neam mare), protipendas (=nobilime); foarte multe elemente de jargon sunt luate din limba franceză: bonjur, monşer, şarmant, ravisantă, demoazelă, şic, bonsoar, sau din italiană: [illegible]u; din engleză: five o'clock, bigh-life, darling. Vasile Alecsandri, Costache Negruzzi, I.L. Caragiale au folosit elemente de jargon pentru a ridiculiza sau caracteriza unele personaje.

Cuvintele de argou sunt termeni folosiţi de unele categorii sociale, pentru ca vorbitorii respectivi să nu fie înţeleşi de cei din jurul lor. Există un argou al hoţilor, al vagabonzilor, al elevilor şi studenţilor, al soldaţilor, al şoferilor, al frizerilor. Exemple: sticlete (=poliţist), curcan (=poliţist), gabor (=poliţist), mititica (=închisoare), şase (=atenţie, pericol), mişto, haios, şucar, a face blatul, a lua în colimator, diriga, ţinta golanului etc.

Limbajul tehnic şi ştiinţific cuprinde cuvinte folosite în diferite domenii ale tehnicii sau de diferite ştiinţe.

Cuvintele din limbajul tehnic şi din limbajul ştiinţific sunt înţelese, de obicei, doar de cei care au cunoştinţe în domeniul respectiv.

Exemple de cuvinte din limbajul tehnic: şasiu, suspensie, direcţie, rotor etc.

Există un limbaj ştiinţific specific fiecărei ştiinţe: atom, cibernetică, amebă, polip, lexic, locuţiune, silogism etc. Cei mai mulţi termeni tehnici şi

Scanned with OKEN Scanner

științifici sunt de dată recentă și numărul lor crește odată cu progresul științei și tehnicii.

Majoritatea termenilor tehnici și științifici sunt de origine greacă sau latină: atom, telefon, astronaut, cosmonaut, microscop, televiziune etc.

Deși vocabularul limbii române este foarte bogat, progresul științei, tehnicii și culturii face să apară noi cuvinte, care sunt introduse în limbajul cotidian, cât și în limbajul științific și literar.

Vocabularul se îmbogățește prin *mijloace sau procedee interne* și prin *mijloace sau procedee externe*.

Mijloacele interne de îmbogățire a vocabularului sunt: *derivarea, compunerea* și *schimbarea valorii gramaticale*.

Derivarea este procedeul de formare a unor cuvinte noi cu ajutorul *afixelor*. *Afixul* poate fi format dintr-un grup de sunete sau dintr-un singur sunet. *Afixul* se mai numește *sufix* când este adăugat la sfârșitul cuvântului și *prefix* când este adăugat la începutul cuvântului de bază pentru a forma un cuvânt nou.

• **Derivarea cu sufixe**

Limba română are peste 500 de sufixe. Prin derivarea cu sufixe se formează:

1) **substantive:**

muncitor (< muncă + -tor)
morar (< moară + -ar)
Ionescu (< Ion + -escu)

2) **adjective:**

argintiu (< argint + -iu)
micuț (< mic + -uț)

3) **verbe:**

chinui (< chin + -ui)
brăzda (< brazdă + -a)

4) **adverbe:**

prietenește (< prieten + -ește)
pieptiș (< piept + -iș)

Scanned with OKEN Scanner

Cele mai cunoscute sufixe din limba română sunt:

1) *Pentru substantive comune*:

-anie (-enie): pățanie, dârzenie, rudenie
-ar: coșar, fierar, olar, rotar
-ăraie: apăraie, fumăraie
-ărie (-erie): franzelărie, rufărie, lustragerie
-ăt: strigăt, dangăt
-ătate: bunătate, răutate
-ătură: alergătură, spărtură, afumătură
-că: ardeleancă, olteancă, țărancă
-eală: amețeală, greșeală
-ean: bănățean, oltean
-easă: bucătăreasă, croitoreasă
-eață: dulceață, verdeață, roșeață
-et: bănet, brădet
-ețe: bătrânețe, tinerețe
-giu: geamgiu, macaragiu
-ie: bucurie, câmpie
-ime: vechime, țărănime
-ință: biruință, locuință
-ist: betonist, tractorist, fotbalist
-iș: aluniș, mărunțiș
-(ă) mânt: jurământ, învățământ
-oaică: leoaică, lupoaică
-oare: ninsoare, strânsoare
-re: adunare, venire

2) *Pentru substantive proprii*:

-eanu: Câmpeanu, Prundeanu
-escu: Popescu, Dumitrescu
-ilă: Cocoșilă, Negrilă

Scanned with OKEN Scanner

-**oiu**: Ștefănoiu, Lăzăroiu

3) *Pentru adjective*:

-**ător**: cântător, fermecător

-**cios**: mâncăcios, pofticios

-**esc** (-ească): frățesc, frățească, românesc, românească

-**iu**: albăstriu, cenușiu, mijlociu

-**os**: lemnos, osos, umbros

-**ui**: gălbui, verzui

-**uriu**: alburiu, fumuriu, timpuriu

4) *Pentru substantive și adjective:*

-**an**: curcan, gâscan; african, american

-**ean** (-eană): argeșean, muntean, sătean

-**oi**: vulpoi, rățoi, greoi

5) *Pentru verbe*:

-**a**: curăța, îndrepta

-**ăi**: behăi, lipăi, hămăi

-**ăni**: clănțăni, zdrăngăni

-**i**: curăți, vorbi, roși

-**ui**: bubui, turui, hurui

6) *Pentru adverbe*:

-**ește**: bărbătește, italienește

-**iș** (-âș): cruciș, pieziș, târâș, chiorâș

Unele sufixe se numesc *sufixe diminutivale*, deoarece cu ajutorul lor se formează *diminutive* sau *derivate diminutivale*, care arată ființe sau obiecte mai mici sau considerate mai mici decât cele exprimate de cuvintele de bază.

Exemple de sufixe diminutivale:

-**aș**: struguraș, băiețaș, copilaș, iepuraș

-**cior**: cârnăcior

-**el**: băiețel, clopoțel, carnețel

-**eț**: săculeț, coșuleț

Scanned with OKEN Scanner

-ică: ulcică, măturică, putinică
-icică: sforicică, cărticică
-ior: dulăpior, frățior
-ioară: plăpumioară
-işor: beţişor
-iţă: tăbliţă, copiliţă, fetiţă, peniţă
-oară: oglinjoară
-uţ: slăbuţ
-uţă: pisicuţă, cutiuţă
-uleţ: ursuleţ

Sufixele diminutivale se pot adăuga şi adjectivelor:

bătrâior, micuţ.

Unele sufixe se numesc *sufixe augmentative*, deoarece cu ajutorul lor se formează *augmentative* sau *derivate augmentative*, care arată fiinţe sau obiecte mai mari sau considerate mai mari decât cele exprimate de cuvintele de bază.

Exemple de sufixe augmentative:

-an: băietan, grăsan, lungan
-andru: băieţandru, copilandru, căţelandru
-ăraie: apăraie, fumăraie
-oi: băieţoi, iepuroi, măturoi
-oaie: căsoaie

• Derivarea cu prefixe

Prin derivarea cu prefixe se formează:

1) **substantive:**

antebraţ (< ante + braţ)
consătean (< con + sătean)
străbunic (< stră + bunic)

Scanned with OKEN Scanner

2) **adjective:**

antirăzboinic (< anti + războinic)
nedrept (< ne + drept)
extrafin (< extra + fin)

3) **verbe:**

regăsi (< re + găsi)
desface (< des + face)
îndulci (< în + dulci)
suprapune (< supra + pune)

Cele mai folosite prefixe din limba română sunt:

ante (= înainte): antevorbitor, antedata

anti (= împotriva): antiderapant, antiinfecțios, antinevralgic

arhi (= foarte): arhicunoscut, arhiplin

bi (= doi, de două ori): bianual, bilunar

com: compune, complăcea

con (**co**) (= împreună cu): concetățean, confrate, coechipier

des (**dez, de**): descoase, descătușa, deșuruba, dezordine

extra (= superior, foarte, deosebit): extraplat, extrafin

hiper (= exagerat): hipertensiune, hipersensibil

inter (= între): interșcolar, interplanetar

în (**îm**): îngălbeni, înnămoli, înnegri, îmbătrâni, împărți

între: întredeschide, întrepătrunde

ne (arată negația, lipsa): nemilos, nemulțumitor, neliniștit

post (= după): postliceal, postbelic

pre (= înainte, anterior): prenume, preziuă

prea (= foarte, peste măsură): preamări, preabun

răs- (**răz-**,**ră-**) (arată repetarea): răsciti, răzgândi, răsuci

Scanned with OKEN Scanner

re- (arată repetarea): reclădi, reciti, refolosi

stră- (arată vechimea, trecerea prin ceva): strămoș, străbunic, străbate

sub-: subcapitol, subaprecia

super- (=deasupra, peste): supermagazin, superfin

supra (=deasupra, peste): supraproducție, supraalimenta

trans (=dincolo, peste): transcarpatic, transpune

ultra (=foarte, peste măsură de): ultraprogresist, ultrarapid

• **Compunerea**

Compunerea este procedeul prin care se formează cuvinte cu sensuri noi din două sau mai multe cuvinte, care există și independent în limbă.

Compunerea se poate realiza în mai multe feluri:

1) prin alăturarea unor cuvinte întregi, legate sau nu în scris cu cratimă:

inginer-șef
traista-ciobanului
Baia Mare
Delta Dunării
Curtea de Argeș
de pe
ca să
cincizeci și doi

2) prin unirea (sudura) unor cuvinte întregi:

binefacere
douăzeci
oricare
primăvară
Cîmpulung

Scanned with OKEN Scanner

3) prin prescurtarea (abrevierea) unor cuvinte întregi:

a) inițiale:

O.N.T.
C.E.C.
C.F.R.
O.N.U.

b) inițiale și fragmente unite:

TAROM Transporturile Aeriene Române
PLAFAR Plante farmaceutice
ADAS Administrația Asigurărilor de Stat

c) prescurtări și cuvinte întregi

GOSTAT Gospodăria de stat

Prin procedeul compunerii se pot forma:

1) **substantive:**

câine-lup
floarea-soarelui
vița de vie
bunăvoință
Vatra Dornei
Râmnicu Sărat
untdelemn
binefacere

2) **adjective:**

binefăcător
cumsecade
roșu-auriu
răuvoitor
așa-zis

Scanned with OKEN Scanner

3) **verbe:**

binevoi

4) **pronume:**

fiecare
oricine
altceva
nici unul

5) **numerale:**

douăzeci și patru
doisprezece

6) **adverbe:**

astfel
deseori
după-amiază
devreme
niciodată

7) **conjuncții:**

ci și
ca să
așadar
deoarece
încât

8) **prepoziții:**

de la
pe lângă
despre
înspre

9) **interjecții:**

bing-bang!
pif-paf!
hodoronc-tronc!

Scanned with OKEN Scanner

În stilurile administrativ și științific se folosesc cuvinte compuse cu elemente de compunere savante, care sunt de origine greacă și latină: agri-cultură, agro-nom, auto-gară, biblio-tecă, crono-logie, demo-crație, electro-liză, foto-graf, geo-grafie, neuro-log, psiho-log etc.

• **Schimbarea valorii gramaticale**

Prin acest procedeu, un cuvânt trece dintr-o clasă morfologică în alta.

Exemple:

1) *Adjectivul devine substantiv prin articulare:*

cer albastru — albastrul cerului

câine rău — răul vine pe neașteptate

2) *Adverbul devine substantiv prin articulare*:

bine — binele

aproape — aproapele

3) *Verbele la infinitivul lung, la supin și la participiu devin substantive prin articulare*:

ieșire —> ieșirea

vedere —> vederea

mâncat —> mâncatul

spălat —> spălatul

rănit —> un rănit

4) *Adjectivele devin adverbe:*

Câinele mușcă rău.

Citește frumos.

5) *Substantivele devin adverbe:*

A venit primăvara. (substantiv)

Primăvara vin păsările călătoare. (adverb)

6) *Pronumele posesive și demonstrative devin adjective posesive și demonstrative*:

Ai mei merg la gară.

Părinții mei merg la gară.

Acestea sunt cărțile mele.

Scanned with OKEN Scanner

Aceste cărți sunt ale mele.

7) *Adverbele devin prepoziții*:

Fulgii plutesc deasupra. (adverb)

Fulgii plutesc deasupra apei. (prepoziție)

• Mijloace externe de îmbogățire a vocabularului

Mijloacele externe de îmbogățire a vocabularului sunt împrumuturile din alte limbi.

Împrumuturile făcute de limba română au avut loc pe două căi:

1) *pe cale directă*, prin contactul nemijlocit cu populații care vorbesc alte limbi; acestea sunt *împrumuturi orale* și au caracter popular;

2) *pe cale indirectă*, prin intermediul scrisului, al cărților; acestea sunt *împrumuturi culte*.

Unele împrumuturi sunt mai vechi și provin din:

a) **greacă**: a molipsi, a plictisi, taifas, tipografie

b) **turcă**: basma, cafea, chiftea, halva, iaurt, mahala

c) **slavă**: a iubi, drag, glas, veac, vesel

d) **maghiară**: oraș, meșteșug, lacăt.

Alte împrumuturi sunt mai noi; ele se numesc neologisme și provin din:

a) **latină**: condiție, excepție

b) **franceză**: fular, mercerie, apă de toaletă

c) **italiană**: acont, bariton, duet, spaghete, solfegii

d) **rusă**: agrotehnică, mecanizator, combinat

e) **germană**: bormașină, cocs, rolă, rucsac, șină

f) **engleză**: baschet, fotbal, meci, set, tenis, computer, radar, mass-media, week-end.

Scanned with OKEN Scanner

CUVÂNTUL

Pentru a-și exprima ideile, gândurile și sentimentele și pentru a comunica între ei, oamenii se folosesc de cuvinte.

Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă formează vocabularul acelei limbi.

Cuvintele sunt înregistrate în dicționare.

Cuvântul este o îmbinare de mai multe sunete, care are unul sau mai multe sensuri.

Orice cuvânt are o formă, adică un înveliș sonor, și un conținut, adică un înțeles, un sens. Sensul cuvântului nu depinde de forma lui.

În timpul comunicării (vorbirii), cuvintele iau diferite forme gramaticale: *citesc, citeam, citind* etc., dar acestea nu sunt cuvinte diferite, ci forme ale aceluiași cuvânt, care păstrează sensul lexical. Acestea sunt cuvinte flexibile.

Sunt și cuvinte care nu își schimbă forma. Acestea sunt cuvinte neflexibile: *așa, cum, pe, și, vai.*

Unele cuvinte au o rădăcină, o temă și o terminație.

Exemplu: cuvântul *meșteșugăresc* are

rădăcina meșteșug-
tema meșteșugar-
terminația -esc

Rădăcina sau radicalul este elementul comun mai multor cuvinte înrudite ca sens.

Tema unui cuvânt este formată din rădăcină plus sufixe sau prefixe.

Unele cuvinte nu au rădăcina diferită de temă. Exemplu: *mare, bun, frumos.*

Cuvântul de la care se formează cuvinte noi prin derivare cu prefixe sau cu sufixe se numește *cuvânt-bază* sau *cuvântul de bază.*

Scanned with OKEN Scanner

Cuvântul nou obținut cu ajutorul sufixelor sau prefixelor atașate la cuvântul de bază se numește *cuvânt derivat*.

Ex.:	a) cuvânt de bază *moș*	prefix *stră-*		cuvânt derivat *strămoș*
	b) cuvânt de bază *frate*	sufix *-ește*		cuvânt derivat *frățește*
	c) radical *-flor-*	prefix *în-*	sufix *-i*	cuvânt derivat *înflori*

Totalitatea cuvintelor înrudite ca sens și formate de la același radical sau de la același cuvânt de bază formează o *familie de cuvinte* sau o *familie lexicală*.

Exemplu: familia lexicală a cuvântului frunză:

radical:	frunz-
cuvânt de bază:	frunză
cuvinte derivate:	frunz-iș
	frunz-uliță
	în-frunz-i
	des-frunz-i
	frunz-işoară
	frunz-os
	frunz-ulică etc..

Lingvistica este știința care se ocupă cu studiul limbii.

Ramura lingvisticii care studiază sensurile sau înțelesurile cuvintelor și evoluția acestor sensuri se numește *semantică* sau *semasiologie*.

Unele cuvinte au un singur sens și de aceea se numesc *cuvinte monosemantice*. Ex.: silabă, strofă, radio, ozon, cupru, jder, greier, ipotenuză, catetă, săptămână etc.

Scanned with OKEN Scanner

Alte cuvinte au mai multe sensuri și de aceea se numesc *cuvinte polisemantice.*

Capacitatea unor cuvinte de a exprima mai multe înțelesuri se numește *polisemie* sau *polisemantism.*

Ex. :Cuvântul „carte" poate avea următoarele sensuri:

a) scriere tipărită a unui autor: „Baltagul" de Mihail Sadoveanu;

b) scrisoare: „Măicuță dragă, cartea mea/
Găsească-mi-te-n pace"
(George Coșbuc - „O scrisoare de la Muselim-Selo");

c) însușirea de a ști să scrii și să citești: „Pune degetul, dacă nu știi carte!";

d) cărți de joc;

e) ordin scris: „carte de la împăratul";

f) act, document: „Ai carte, ai parte";

g) carnet: „carte de muncă".

Cuvântul „baie" poate avea sensuri diferite:

a) încăperea pentru îmbăiat: „intră în baie"

b) o clădire specială pentru îmbăiat: „baie comunală"

c) îmbăiere sau spălare: „face baie"

d) scăldare, scăldat: „Se duce la baie, la râu."

e) stațiune balneară: „Merge la băi.".

Toate sensurile unui cuvânt reprezintă sfera semantică a cuvântului respectiv.

Cuvintele polisemantice nu trebuie confundate cu omonimele.

Sensurile unui cuvânt polisemantic sunt înrudite sau apropiate între ele, pe când omonimele sunt identice ca formă, dar sunt diferite ca înțeles.

Ex.: Cuvântul polisemantic „baie", amintit mai sus, are un omonim „baie"= mină.

Cuvântul polisemantic „casă" are un omonim „casă" = loc unde se face plata.

Scanned with OKEN Scanner

Cuvântul polisemantic „masă"= mobilă, mâncare; prânz; cină etc. are un omonim, „masă" =mulțime de oameni.

Cuvântul polisemantic „cap"= parte a corpului, căpetenie, minte, gândire, extremitatea unui obiect, capăt etc. are un omonim „cap"= promontoriu.

Principalele sensuri ale cuvântului sunt:

1) *Sensul principal* sau *sensul propriu* sau *sensul primar.*

Acesta este sensul obișnuit al cuvântului, cel mai cunoscut și cel mai frecvent. El se numește și *sens denotativ,* deoarece denumește direct obiectele, fenomenele etc. și trezește în mintea vorbitorilor imaginea obișnuită a unui obiect, a unei acțiuni sau însușiri.

Ex.: umeri, cap, casă, picior, gură, vulpe.

Sensul de bază este sensul inițial al unui cuvânt și din el derivă celelalte sensuri.

2) *Sensul secundar*, care reprezintă o extindere a sensului de bază al cuvântului. Această lărgire a sensului principal se face prin asemănarea sau analogia între un obiect și alt obiect care seamănă cu el.

Exemple:

a) umerii lui Ion (sens de bază)
   umerii obrajilor (sens secundar)
b) piciorul omului (sens de bază)
   piciorul podului (sens secundar)
c) gura animalului (sens de bază)
   gura cămășii (sens secundar)

Sensurile secundare sunt mai numeroase decât sensurile de bază.

3) *Sensul figurat* este un sens mai puțin obișnuit, derivat din sensul de bază al cuvântului. Sensul figurat se numește și *sens conotativ*, deoarece conferă cuvântului înțelesuri noi. Sensurile figurate nu denumesc obiecte, fenomene, însușiri sau acțiuni noi, ci le atribuie anumite însușiri pe baza

Scanned with OKEN Scanner

asemănării cu alte obiecte, fenomene, acțiuni sau însușiri. Sensurile de bază sunt mai numeroase decât sensurile figurate.

Exemple:

a) vulpe = animal caracterizat prin viclenie (sens de bază)
vulpe = persoană vicleană, șireată

b) Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai.

„Picior" și „gură" au aici sensuri figurate.

c)Ninge pe umerii dalbi ai țării.

„Umerii" are sens figurat.

Cuvintele folosite cu sens figurat sunt mai sugestive, au o valoare artistică mai mare, impresionează mai puternic pe cititori și de aceea sunt folosite în mod deosebit de scriitori.

Epitetele, comparațiile, personificările și celelalte figuri de stil sunt tot cuvinte cu sensuri figurate.

Exemple:

1) **Epitetul:**
lună „argintie", față „de ceară", privește „mândru".

2) **Comparația:**
„Pe un deal răsare luna ca o vatră de jăratic"
(Eminescu - Călin).

3) **Metafora:**
Dobrogea „imensă grădină" (Geo Bogza).
Are o sănătate de fier.
Primăvara vieții este fericită.

4) **Personificarea:**
„Soarele și luna
Mi-au ținut cununa".

5) **Hiperbola:**
Se topește de dor.

Scanned with OKEN Scanner

Este în al șaptelea cer.

6) **Metonimia:**

Au băut doar un „pahar".

A cumpărat o haină de „astrahan".

Uneori este greu să deosebim sensul de bază de sensul figurat și de sensul secundar al unui cuvânt și de aceea trebuie să folosim dicționarul.

Totuși putem distinge toate sensurile unui cuvânt folosind contextul. *Contextul* poate fi o îmbinare de cuvinte, o propoziție, o frază sau chiar un text mai mare. El este necesar pentru a stabili diferite înțelesuri ale cuvintelor polisemantice și pentru a preciza sensurile omonimelor.

Sensul unui cuvânt în context se numește *sens contextual.*

Exemple:

a) „Munții noștri aur *poartă*,
Noi cerșim din *poartă*-n *poartă*".

Dacă luăm separat cuvântul „poartă" din primul vers și cuvântul „poartă" din al doilea vers, care sunt omonime, nu putem să precizăm sensul lor. În context, adică împreună cu alte cuvinte, care exprimă o idee, sensul se precizează. În primul vers, cuvântul „poartă" este verb și are sensul de „a poseda", „a avea". În al doilea vers, cuvântul „poartă" este substantiv și denumește un obiect care desparte curtea de stradă sau ușa de la intrarea unui imobil sau locul de intrare într-o cetate. Expresia „din poartă în poartă" înseamnă „din casă în casă".

b) „Maică-ta de-i *vie*,
Spune-i ca să *vie*
Pân' la noi la *vie*".
(Costache Negruzzi)

Aici avem trei omonime cărora le putem preciza sensul doar dacă le luăm în context:

vie = adjectiv;
(să) vie = verb;
vie = substantiv.

c) Vin multe *care* cu boi, *care* transportă cereale.

Scanned with OKEN Scanner

care = substantiv, mijloc de transport
care = pronume relativ

De multe ori, contextul ne ajută să deosebim termenii tehnici și științifici, să recunoaștem sensurile unor neologisme, arhaisme, regionalisme etc..

1) El desenează un *cilindru*.
Mașina are patru *cilindri*.
a) cilindru = figură geometrică
b) cilindru = organ de mașină tubular, în care se deplasează un piston.

2) Am lepădat toate *romanțele* și m-am apucat de *cetit* pe Tucidid și pe Xenofon. (Costache Negruzzi)
romanțele = romanele (arhaism)
cetit = citit (formă învechită)

• Sinonimele

Sinonimele sunt cuvinte cu formă diferită, dar cu sens asemănător.

Sunt sinonime cuvintele care nu schimbă înțelesul contextului când sunt înlocuite unele cu altele.

O limbă este cu atât mai bogată cu cât are mai multe sinonime. Sinonimele sunt folosite de toți vorbitorii, și în mod special de scriitori, pentru a exprima mai clar și mai nuanțat ideile, gândurile și sentimentele, pentru a evita repetițiile, pentru a diversifica exprimarea.

Sinonimele formează serii sinonimice, cuprinzând două sau mai multe cuvinte, ceea ce arată bogăția și expresivitatea limbii.

Exemple:
a) zăpadă - nea - omăt
b) victorie - biruință - izbândă
c) adevărat - corect - drept - just
d) dragoste - iubire - amor

Scanned with OKEN Scanner

e) a vorbi - a spune - a zice

Uneori sinonimele au valori stilistice diferite:

preot - popă - cleric

Unele sinonime arată relații de gen și specie:

oaie - țurcană - țigaie

• Antonimele

Antonimele sunt cuvinte cu forme diferite și cu sensuri opuse. Antonimele se grupează în perechi. Unele antonime au rădăcini diferite:

mic - mare
bun - rău
cald - rece
întuneric - lumină
frig - cald
tinerețe - bătrânețe
sănătate - boală
a merge - a sta
a iubi - a urî
sus - jos
acolo -aici

Alte antonime au aceeași rădăcină. Aceste antonime sunt create cu ajutorul prefixelor:

a) des- (dez-): împacheta - despacheta
împădurit - despădurit
în-(îm-): îngropa - dezgropa
împovăra - despovăra
b) dis-: continuu - discontinuu
c) in-(im-): capabil - incapabil
egal - inegal
prudent - imprudent

Scanned with OKEN Scanner

d) ne-: atent - neatent
dreptate - nedreptate

• **Omonimele**

Omonimele sunt cuvinte cu formă identică, dar cu înțeles diferit.

Exemple:

leu (animal) - leu (unitate monetară) - Leul (constelație)

sare (verb) - sare (aliment)

capră (animal) - capră (joc popular) - capră (aparat de gimnastică) - capră (unealtă pentru tăiat lemnele) - capră (scaun pe care șade vizitiul)

corn (la animale) - corn (arbore) - corn (franzeluță) - corn (la plug) etc..

mare (adjectiv) - mare (întindere de apă)

casă (clădire) - casă (căsnicie) - casă (dulap pentru bani)

Majoritatea omonimelor sunt și *omofone*, adică se pronunță la fel:

masă - masă

car - car

cer - cer

Omonimele se numesc și *omografe* pentru că se scriu la fel:

masă - masă

cot - cot

port - port

Unele omonime nu sunt omografe deoarece scrierea lor diferă:

sau (conjuncție) - s-au (pronume și verb)

la (prepoziție) - l-a (pronume și verb)

Unele omonime nu sunt omofone pentru că se pronunță diferit:

óchi (substantiv) - ochí (verb)

pára (fruct) - pará (unitate monetară)

rățói (substantiv) - rățoí (verb)

móbilă (substantiv) - mobílă (adjectiv)

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

• Paronimele

Paronimele sunt cuvinte foarte asemănătoare ca formă, însă diferite ca înțeles și ca origine.

eminent - iminent
familial - familiar
oral - orar
complement - compliment
emigra - imigra
prepoziție - propoziție
prenume - pronume
temporal - temporar
ordinal - ordinar

• Pleonasmul și tautologia

Pleonasmul (în limba greacă veche πλεονασμός = *exces, amplificare, exagerare*) *este o incorectitudine de exprimare, prin care se înțelege folosirea alăturată a mai multor cuvinte sau construcții cu același înțeles, repetându-se în mod inutil o idee.*

Pleonasmul este folosit de vorbitor din dorința de a fi mai convingător sau de a mări claritatea exprimării.

În limba vorbită sau în limba familiară, pleonasmul este o greșeală de limbă și trădează fie lipsa de cultură, fie exprimarea neîngrijită.

Exemple:

moș bătrân
babă bătrână
mai superior
mai inferior
foarte optim
cel mai perfect
cel mai principal
a avansa înainte

a-și aduce aportul
a aproba pozitiv
hemoragie de sânge
calități bune
panaceu universal
a schița sumar
a prefera mai bine (mai mult)
a extermina în masă
a renova din nou
urma în continuare
evoca o amintire
a colabora împreună cu
a revedea din nou
a reveni iarăși
a îndruma calea
jurnal zilnic
glasvand de sticlă
etc.

Datorită folosirii foarte frecvente, unele pleonasme s-au generalizat, *s-au gramaticalizat* și nu mai constituie greșeli de limbă.

Exemple:

Ieși afară!
Plouă afară!
Taci din gură!
Coboară în jos!
Să te arză focul!
ani de zile
etc.

Pot fi considerate *pleonasme gramaticalizate* și *anticipările* sau *reluările* subiectelor, complementelor directe și complementelor indirecte.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

Vine *el* tata!

Am văzut-*o* pe colega noastră.

Îi trimite multe salutări prietenului său.

Virtutea pentru dânșii *ea* nu există. (Mihai Eminescu)

Pe părinți *i*-a înțeles mai târziu.

Nimănui nu *i*-a spus durerea sa.

Unele pleonasme au *funcție stilistică*.

Exemple:

L-am văzut cu ochii mei.

L-am auzit cu urechile mele.

Nu-i frumos ce e frumos, e frumos ce-mi place mie.

Unii scriitori folosesc pleonasmele pentru caracterizarea personajelor semidocte:

Este *chiar el însuși în persoană*.

(Ion Luca Caragiale)

Observații

1. Nu poate fi considerată pleonasm exprimarea așa-numitului *acuzativ intern*.

Exemple:

a mânca o mâncare

a cânta un cântec

a visa un vis

a dormi somnul drepților

a aduce un prinos

2. Nu este pleonasm nici repetarea unui cuvânt existent în text pentru a întări o afirmație și pentru a mări valoarea expresivă a cuvântului respectiv.

Exemple:

A văzut o fată *frumoasă, frumoasă*.

În grădina împăratului creștea un pom *cu totul* și *cu totul* de aur.

3. Există și *pleonasme acceptate*, numite *tautologii*.

Scanned with OKEN Scanner

Tautologia (în limba greacă veche, ταὐτολογία = repetare inutilă a unui cuvânt) *este repetarea cuvintelor, cu intonație și cu funcție diferită sau asemănătoare, în aceeași propoziție, din dorința de a întări o idee.*

Scriitorii pot folosi cei doi termeni ai tautologiei cu intonație deosebită pentru a obține valori stilistice.

Exemple:

Oșlobanu *prost*, *prost*, dar să nu-l atingă cineva cu cât e negru sub unghie.

(Ion Creangă)

De *glumeț*, *glumeț* era moș Nechifor, nu-i vorbă.

(Ion Creangă)

Moșia moșie, foncția foncție, coana Joițica coana Joițica.

(Ion Luca Caragiale)

Într-o propoziție, termenii tautologiei (sau unul dintre ei) au, în mod obișnuit, funcția sintactică de subiect, predicat sau nume predicativ.

Exemple:

Podvada era *podvadă*, *merematul* era *meremet*.

(Camil Petrescu)

Corvoada e *corvoadă*.

(Camil Petrescu)

Capra tot capră; se zmucea în toate părțile.

(Ion Creangă)

Legea e *lege*.
Copilu-i *tot copil*.
Ți-*e scris*, ți-*e scris*; nu ți-*e scris*, nu ți-*e scris*.

(Ioan Slavici)

În frază

a) pot exista două propoziții coordonate, conținând fiecare o tautologie:

Jocul e joc și norocul e noroc.

(Ion Luca Caragiale)

Scanned with OKEN Scanner

Dealu-i deal și valea-i vale,
Mândra-i mândră până moare.
Slujba-i slujbă, drujba-i drujbă.

b) poate exista un raport de subordonare, una dintre propoziții fiind subiectivă, predicativă, completivă directă, concesivă, condițională, finală, temporală etc.:

Ce-i frumos e frumos.

Pân-aici toate au fost *cum au fost*.

(Ion Creangă)

Eu știu *ce știu eu*.

(Ion Creangă)

Boierul, *câtu-i de boier*, a pus-o de mămăligă.

(Ion Creangă)

Dacă-i bal, bal să fie.
Vorbește *ca să vorbească*.
Eu îs bun, *cât îs bun*.

(Ion Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA

Propoziția este cea mai mică unitate sintactică prin care se exprimă o comunicare cu înțeles deplin.

Propoziția are un singur predicat.
În cele mai multe propoziții predicatul este exprimat.
Propozițiile în care predicatul este exprimat pot fi alcătuite:
a) numai din predicat
Ex.: A plecat. Plouă.
b) din predicat și din subiect
Ex.: Privighetoarea cântă. Răsare luna.
c) din predicat, subiect și din alte părți de propoziție
Ex.: Un bătrân atât de simplu se apropie de cort.

Uneori, predicatul sau verbul copulativ nu este exprimat. Propozițiile în care predicatul este neexprimat au o intonație deosebită (de obicei sunt interogative sau exclamative), pentru a indica existența unui predicat neexprimat).

Exemple:
a) Toamnă!
b) Este bătrân? Bătrân!
c) A plecat? Încotro?

Propozițiile pot fi:
a) **independente:**
Cerul este senin.

Scanned with OKEN Scanner

b) **îmbinate în fraze:**

Cerul este senin și soarele strălucește.

După ce a plouat, cerul s-a înseninat, iar soarele a strălucit.

Propozițiile pot fi clasificate după mai multe criterii:

I) *După scopul comunicării*, propozițiile sunt de două feluri:

1) *Propoziții enunțiative* prin care se comunică ceva, prin care ni se dă o informație.

Propozițiile enunțiative sunt de trei feluri, după modul cu care sunt construite:

a) *enunțiative propriu-zise* (cu modul indicativ = exprimă o acțiune reală)

Elevii învață.

b) *enunțiative optative* (cu modul optativ și cu modul conjunctiv = exprimă o dorință)

Exemple:

Aș cânta cu plăcere.

Să fi venit și el!

c) *enunțiative imperative* (cu modul imperativ sau cu modul conjunctiv = exprimă o poruncă, un îndemn, o rugăminte):

Exemple:

Vino!

Fii atent!

Să nu întârzii!

2) *Propoziții interogative* prin care se formulează o întrebare.

Propozițiile interogative sunt de două feluri:

a) *interogative propriu-zise* (cu modul indicativ = informația cerută este reală):

Unde te duci?

Ce mai faci?

b) *interogative optative* (cu modul optativ = presupune o dorință):

Ați dori să aflați rezultatul?

Scanned with OKEN Scanner

Atât propozițiile enunțiative, cât și propozițiile interogative pot exprima o anumită stare sufletească: admirația, regretul, dorința, mânia etc..

Astfel de propoziții se numesc *propoziții exclamative.*

Exemple:

a) *Propoziții enunțiative exclamative*:

Ce veseli erau!

Cât de frumoasă ești!

b) *Propoziții interogative exclamative*:

Cum să mori atât de tânăr?

Ai pleca așa târziu?

II. *După aspectul afirmativ sau negativ al predicatului,* propozițiile sunt de două feluri:

1) *Propoziții afirmative*

Exemple:

Ionel învățase lecția.

Aveți mâncare?

2) *Propoziții negative*

Exemple:

Ionel nu învățase lecția.

Nu aveți mâncare?

Uneori adverbul *nu* poate nega și alte părți de propoziție: subiectul, atributul, complementul. În acest caz, propozițiile nu sunt negative, ci afirmative:

Exemple:

Nu eu am cântat.

Nu astăzi vei merge la cinema.

III. *După structura sau alcătuirea lor,* propozițiile sunt de două feluri:

1) *Propoziția simplă*, alcătuită numai din părți principale (ambele sau numai una dintre ele).

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

A venit tata.

Primăvara este frumoasă.

Plouă.

Sunt propoziții simple și propozițiile în care există:

a) un subiect multiplu:

Ex.: Calul, vaca și oaia pasc.

b) un nume predicativ multiplu:

Ex.: Apa este lină, adâncă și tăcută.

c) un substantiv la cazul vocativ sau o interjecție:

Ex.: Vino, mamă!

Sunteți leneși, măi!

2) *Propoziția dezvoltată*, alcătuită din părți principale și una sau mai multe părți secundare (atribute sau complemente).

Ex.: În nopțile de iarnă tremurau de frig.

IV) *După înțelesul lor,* propozițiile dintr-o frază pot fi:

1) *principale,* care au înțeles de sine stătător.

Ex.: Ziua ninge, 1/ noaptea ninge, 2 / dimineața ninge iară.3/

(Alecsandri)

2) *secundare* sau *subordonate,* al căror înțeles depinde de înțelesul altor propoziții.

Ex.: După ce și-a făcut temele,1/ a mers la medic, 2/ deoarece era bolnav. 3/

Propoziția 2 este principală, iar propozițiile 1 și 3 sunt secundare.

Propozițiile secundare sunt dependente de *propoziția regentă.*

Punctuația propoziției

O propoziție poate fi citită diferit, în funcție de ceea ce exprimă. În acest sens primim ajutor de la punctuație. La sfârșitul propoziției putem pune următoarele semne de punctuație:

Scanned with OKEN Scanner

1) **punctul** (.) când propoziția exprimă o constatare:

A venit tata [.]

2) **semnul exclamării** (!) când propoziția exprimă bucuria, o poruncă, un îndemn, admirația etc.:

Á venit tata [!]

3) **semnul întrebării** (?) când propoziția exprimă o nedumerire, o întrebare:

A venit tata [?]

4) **puncte de suspensie** (...) când comunicarea este întreruptă:

A venit tata [...]

• **Părțile de propoziție**

Cuvintele care îndeplinesc funcții sintactice se numesc părți de propoziție.

Părțile de propoziție sunt de două feluri:

1) *principale:* subiectul și predicatul;

2) *secundare:* atributul și complementul.

Pot fi părți de propoziție numai cuvintele care au înțeles de sine stătător: substantivul, adjectivul, pronumele, numeralul, verbul, adverbul și unele interjecții.

Celelalte cuvinte: articolul, prepoziția, conjuncția sunt *instrumente gramaticale* și fac legătura între părțile de propoziție.

Când facem analiza părților de propoziție, adverbele de negație *nu* și *nici* le luăm împreună cu partea de propoziție negativă.

Ex.: *Nu* a fost *nici* la voi.

La fel se întâmplă și cu cuvintele cu ajutorul cărora formăm gradele de comparație.

Ex.: Am ascultat un cântec *foarte* frumos.

Între părțile de propoziție există două feluri de raporturi:

Scanned with OKEN Scanner

1) *Raport de coordonare* existent între părți de propoziție de același fel; dacă părțile de propoziție sunt secundare (atribute și complemente), ele trebuie să aibă același *cuvânt regent.*

Raportul de coordonare poate fi exprimat:

a) *prin juxtapunere*(alăturare); părțile de propoziție coordonate prin juxtapunere se despart totdeauna prin virgulă:

Ex.:

S1 S2 S3 S4 S5

Bunicul, bunica, tata, mama, sora formează familia mea.

b) *prin conjuncții coordonatoare*

Raportul de coordonare prin conjuncții poate fi, după felul conjuncției:

- *copulativ:* și, nici, precum și.

Ex.: Brazi și paltinași

I-am avut nuntași. (Miorița)

- *adversativ*: dar, însă, ci, iar.

Ex.: Frumoasă, *dar* scumpă.

- *disjunctiv*: ori, sau, fie.

Ex.: Mergi la cinema *sau* la teatru?

- *conclusiv*: deci, așadar, prin urmare.

Ex.: Era puternic, *deci* îndrăzneț.

Părțile de propoziție coordonate prin conjuncții se despart sau nu prin virgulă, potrivit regulilor de punctuație cerute de conjuncțiile coordonatoare.

Când facem schema propoziției, părțile de propoziție coordonate sunt puse pe aceeași linie orizontală și între ele punem conjuncția coordonatoare sau virgula.

2) *Raport de subordonare sau de determinare*

Raportul de subordonare are doi termeni:

a) *termenul determinat* sau *regent*

Scanned with OKEN Scanner

b) *termenul determinant* sau *subordonat.*

Termen determinat poate fi orice parte de propoziție.

Termen determinant poate fi numai atributul sau complementul.

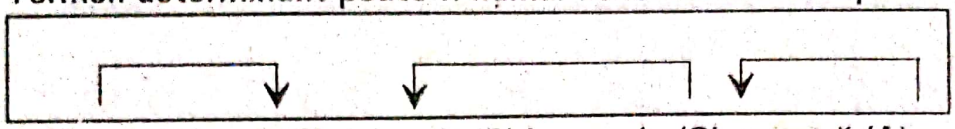

Ex.: Mulți (A) copii (S) au venit (P) la școala (C) noastră (A).

Raportul de subordonare se poate exprima:

- prin *juxtapunere* sau *alăturare:*

Ex.: Învață *bine.*

- *cu ajutorul cazurilor*

Ex.: cartea *colegului.*

- cu ajutorul cuvintelor care au rol de *instrumente gramaticale:* prepoziții, articole.

fluviul *cel* mare; dulceață *de* caise;

un fiu *al* Moldovei.

Cuvintele care au rol de instrumente gramaticale sunt analizate împreună cu părțile de propoziție pe care le introduc, deoarece ele dau acestora sens sintactic.

Când facem schema propoziției, părțile subordonate sunt așezate sub cuvintele regente.

• Analiza propoziției

Când facem analiza sintactică a propoziției procedăm în felul următor:

1) Stabilim care este predicatul, îl subliniem și îl notăm cu **P**; dacă avem predicat nominal cu mai multe nume predicative, notăm numele predicative cu **NP1, NP2** etc..

2) Cu ajutorul predicatului stabilim subiectul, îl subliniem și îl notăm cu **S**; dacă avem subiect multiplu, notăm cu **S1, S2, S3** etc..

3) Stabilim părțile de propoziție care determină subiectul.

4) Delimităm părțile de propoziție care determină predicatul.

5) Analizăm fiecare parte de propoziție din punct de vedere sintactic, dar și morfologic, dacă ni se cere.

Scanned with OKEN Scanner

6) Facem schema propoziției analizate, arătând raporturile sintactice dintre părțile de propoziție. Schema poate fi simplificată folosind numai literele și cifrele prin care au fost notate părțile de propoziție.

Ex.:

În satul^{C1} meu^{A1}, *cântecul*^{S1} privighetorilor^{A2} și *murmurul*^{S2} izvorului ^{A3} *încântau*^{P} sufletul^{C2} mamei.^{A4}

cântecul, murmurul = subiect multiplu exprimat prin substantive comune, simple, articulate cu articol hotărât, genul neutru, numărul singular, cazul nominativ.

încântau = predicat verbal exprimat prin verb tranzitiv, conjugarea I, diateza activă, modul indicativ, timpul imperfect, pers. a III- a plural.

în satul = complement circumstanțial de loc exprimat prin substantiv comun, simplu, articulat cu articol hotărât, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ cu prepoziția simplă „în".

meu = atribut adjectival pronominal exprimat prin adjectiv posesiv, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ.

privighetorilor = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, articulat cu articolul hotărât, genul feminin, numărul plural, cazul genitiv.

izvorului = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, articulat cu articolul hotărât, genul neutru, numărul singular, cazul genitiv.

sufletul = complement direct exprimat prin substantiv comun, simplu, articulat cu articolul hotărât, genul neutru, numărul singular, cazul acuzativ.

mamei = atribut substantival genitival exprimat prin substantiv comun, simplu, articulat cu articolul hotărât, genul feminin, numărul singular, cazul genitiv.

Scanned with OKEN Scanner

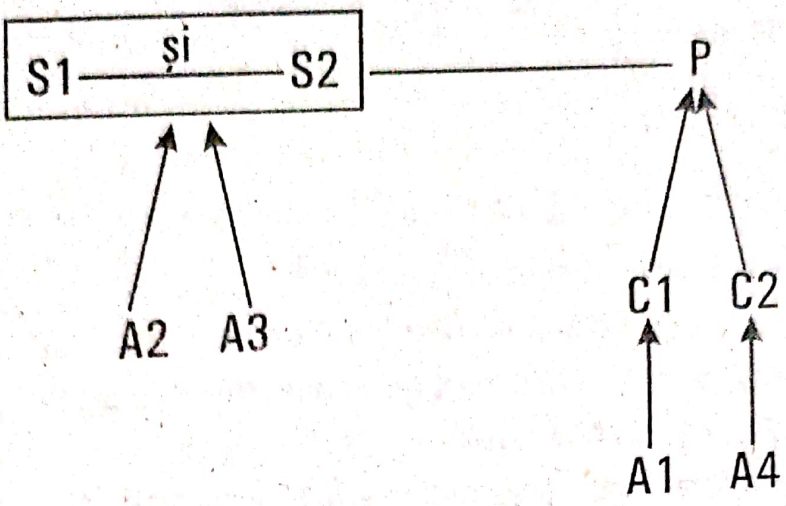

Alt mod de schemă a raporturilor sintactice:

Ex.:

În satul[1] meu[2], cântecul[3] privighetorilor[4] și murmurul[5] izvorului[6] încântau[7] sufletul[8] mamei[9].

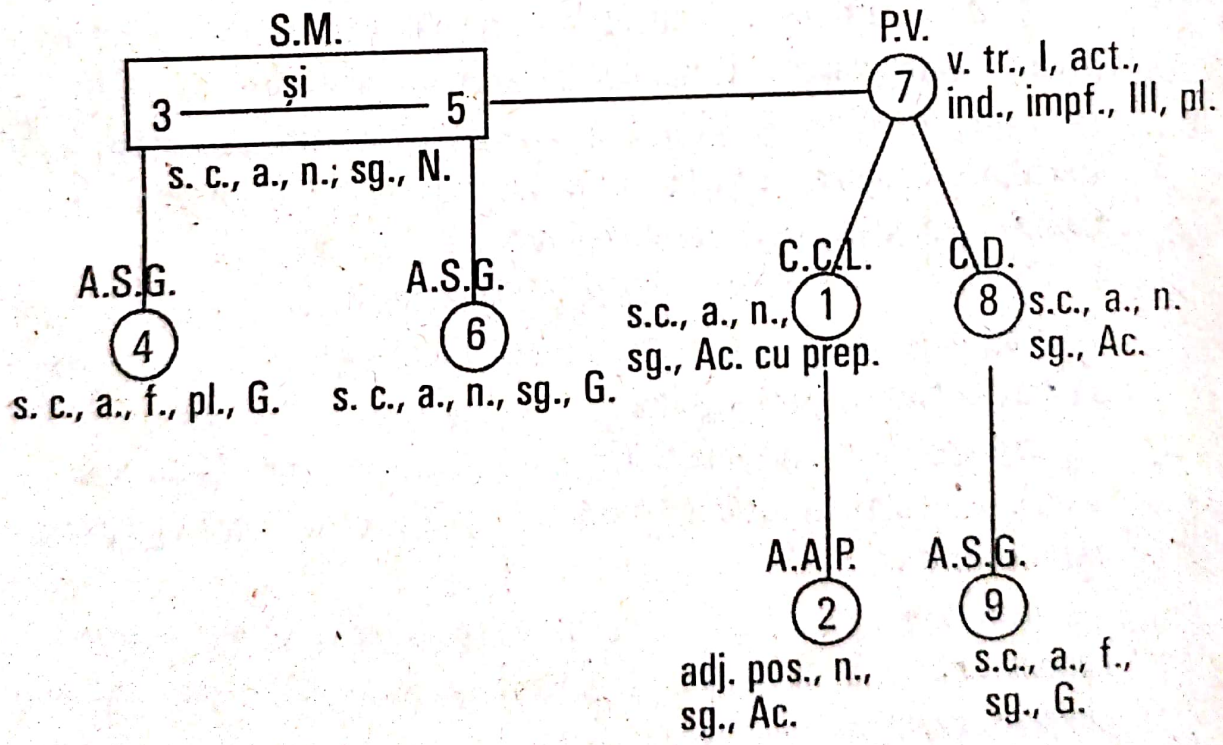

Scanned with OKEN Scanner

FRAZA

Fraza este o unitate sintactică de sine stătătoare, alcătuită din două sau mai multe propoziții.

În mod obișnuit, numărul propozițiilor dintr-o frază este egal cu numărul predicatelor.

Ex.: Doamna Herdelea *se supără* nițel,[1] / cum *era* obiceiul ei,[2]/ îl *ocărî* [3]/ *că-i bețiv,* [4]/ dar totuși *fierse* [5] / și *puse* vinul pentru după cină.[6]/ (Rebreanu)

Uneori, în frază pot fi propoziții în care nu este exprimat predicatul verbal sau verbul copulativ.

Ex.: Ne-a explicat[1]/ când [2] / și pe unde venise[3] / (când venise).

Aceste exerciții sunt ușoare,[1]/acelea, dificile [2]/ (sunt dificile).

Propozițiile dintr-o frază pot fi *principale* sau *secundare.*

Propozițiile principale nu depind de alte propoziții; ele au înțeles independent. În orice frază există cel puțin o propoziție principală.

Propozițiile secundare întregesc înțelesul altor propoziții de care depind; de aceea se mai numesc propoziții *subordonate* sau *dependente.* O propoziție secundară nu poate fi scoasă din frază, deoarece nu are înțeles deplin.

Ex.: Mare lucru ar fi fost,[1]/ dacă ea ar fi rămas până la nuntă.[2]

(Slavici)

Prima propoziție este principală, pentru că nu depinde de nici o altă propoziție.

A doua propoziție este secundară sau subordonată, deoarece depinde de prima propoziție, întregindu-i înțelesul.

Scanned with OKEN Scanner

Raportul stabilit între o propoziție secundară și propoziția de care depinde se numește *raport de subordonare.*

Propoziția de care depinde o propoziție subordonată se numește *propoziție regentă,* iar cuvântul determinat de propoziția subordonată se numește *cuvânt* sau *termen regent.*

Propoziția regentă poate fi o propoziție principală sau o propoziție secundară.

Ex.: L-am întrebat[1/] de unde a cumpărat cartea[2/] pe care o citește[3/].

1. propoziție principală, regentă a propoziției 2; termenul regent este verbul *am întrebat.*

2. propoziție subordonată, regentă a propoziției 3; termenul regent este substantivul *cartea.*

De aceea nu trebuie să punem semnul egalității între propoziția principală și propoziția regentă.

Între propozițiile unei fraze se pot stabili două feluri de raporturi:

1) *raport de coordonare;*

2) *raport de subordonare*

1) *Raportul de coordonare* se stabilește între propoziții de același fel:

a) *propoziții principale*

Ex.: Alerga, [1/] obosea, [2/] apoi se culca pe iarbă. [3/]

b) *propoziții secundare care depind de aceeași regentă.*

Ex.: A mers la țară [1/] ca să se odihnească [2/] și ca să se întâlnească cu vechii săi prieteni.[3/]

Propozițiile 2 și 3 sunt subordonate propoziției 1 și se găsesc în raport de coordonare.

2) *Raportul de subordonare* se stabilește între o propoziție secundară și regenta ei, fie că aceasta este o principală, fie că este o secundară.

Scanned with OKEN Scanner

Mi-a spus [1]/ că nu a fost acasă, [2]/ pentru că a fost plecat la țară.[3]/

Propoziția 2 este subordonată față de propoziția 1, dar, la rândul ei, este regenta propoziției 3.

Frazele pot fi formate prin *coordonare, subordonare* sau și prin *coordonare și prin subordonare.*

1) Frază formată numai prin *coordonare* (toate propozițiile sunt principale):

Ex.: Apa trece, [1]/ pietrele rămân.[2] /

2) Frază formată numai prin *subordonare:*

Zice[1]/ că va vorbi[2] / când trebuie[3]/ și cum se cuvine.[4]/

(Sadoveanu)

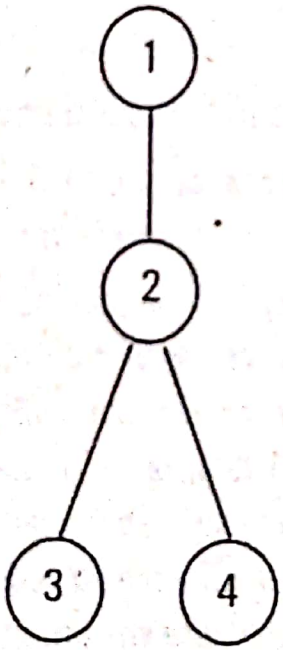

3) Frază formată prin *coordonare și prin subordonare;*

Mă bucuram[1]/ și mă minunam de cetatea [2]/ pe care aveam în sfârșit s-o văd [3]/ și s-o cutreier. [4]/

(Z. Stancu)

Scanned with OKEN Scanner

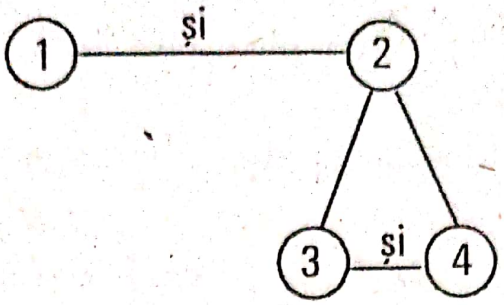

Raportul de coordonare se poate realiza:

1) prin *juxtapunere* sau alăturare

Ex.: Vântu-mi bate, 1/ frunza-mi sună 2/

(Eminescu)

Vremea poruncește, 1/ vremea rabdă, 2/ vremea sâvârșește! 3

2) prin *conjuncții*

Lupu-și schimbă părul, 1/ dar năravul ba 2/.

Satul arde 1/ și baba se piaptănă 2/.

3) prin *îmbinarea juxtapunerii cu coordonarea*

Ex.: Se sculă în zori, 1/ se închină 2 /și porni la drum 3/.

După *natura relației dintre termenii coordonați,* propozițiile coordonate sunt de patru feluri: *copulative, adversative, disjunctive* și *conclusive.* După cum am văzut, raportul de coordonare se poate stabili atât între propoziții principale, cât și între propoziții secundare; propozițiile subordonate coordonate între ele trebuie să aibă aceeași regentă.

1) *Propozițiile copulative* sunt prezentate ca asociate prin conținutul lor.

Coordonarea copulativă se poate face:

a) prin *juxtapunere*

Ex.: Zecile mărită secile,1 / sutele mărită slutele 2/ miile mărită urgiile 3/.

Propozițiile 1, 2 și 3 sunt propoziții principale coordonate copulativ prin juxtapunere.

Aud țărâna... 1/ cum se desface, 2/ cum s-a desfăcut 3/. (Arghezi)

Scanned with OKEN Scanner

Propozițiile 2 și 3 sunt propoziții secundare coordonate copulativ prin juxtapunere.

b) cu *ajutorul conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale coordonatoare copulative:* și; nici; precum și; nici... nici etc.

Ex.: Nici ploaia nu-l udă, 1/ nici soarele nu-l arde.2/

A plecat cu graba 1/ și s-a întâlnit cu zăbava.2/

În ambele exemple sunt propoziții principale coordonate copulativ.

Avea o căciulă 1/ pe care o sucea 2/ și o învârtea 3/.

Propozițiile 2 și 3 sunt propoziții secundare coordonate copulativ cu ajutorul conjuncției „și".

2) *Propoziții adversative,* care, prin conținutul lor, se opun una alteia, dar nu se exclud.

a) Coordonarea adversativă se realizează cu ajutorul *conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale coordonatoare adversative*: dar, iar, însă, ci, în schimb:

Ex.: Știe, 1/ dar nu spune 2/.

Propozițiile 1 și 2 sunt propoziții principale coordonate adversativ.

Nu-i drept 1/ ca bogații să mai ia pământ, 2/ iar cei săraci să rămâie necăjiți. 3/

(Rebreanu)

Propozițiile 2 și 3 sunt propoziții secundare coordonate adversativ.

b) Coordonarea adversativă se poate realiza și prin *juxtapunere:*

Ex.: Nu râde de alții, 1/ uită-te la tine 2/. [= ci uită-te]

Să nu vinzi, 1/ să cumperi. [= ci să cumperi].

3) *Propoziții disjunctive,* care, prin conținutul lor, se exclud una pe alta.

a) Coordonarea disjunctivă se face cu ajutorul *conjuncțiilor coordinatoare disjunctive*: „sau" și „ori".

Ex.: Ești nevastă, 1/ ori ești fată, 2/

Ori zână din cer picată 3/.

(V. Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

În acest exemplu avem trei propoziții principale coordonate disjunctiv.

Sau rămâi 1/ sau pleci 2/.

b) Coordonarea disjunctivă se poate realiza și prin *juxtapunere:*

Vrei, 1/ nu vrei, 2/ bea Grigore aghiazmă 3/.

Propozițiile 1 și 2 sunt coordonate disjunctive.

Caută omul 1/ care să-i spună 2/ sau să-l conducă până acolo3/.

Propozițiile 2 și 3 sunt propoziții subordonate coordonate disjunctiv.

4) *Propoziții conclusive*

Propoziția coordonată conclusiv arată o urmare, o concluzie a acțiunii exprimate în prima propoziție.

a) Coordonarea conclusivă se realizează cu ajutorul *conjuncțiilor și locuțiunilor conjuncționale coordonatoare conclusive:* deci, așadar, prin urmare, în concluzie, de aceea etc..

Ne-am salutat, 1/ deci ne cunoaștem 2/.

Propozițiile 1 și 2 sunt propoziții principale coordonate conclusiv.

Spuneau 1/ că ei muncesc pământul 2/ și deci al lor va fi până la urmă 3/.

Propozițiile 2 și 3 sunt propoziții secundare coordonate conclusiv.

b) Coordonarea conclusivă se poate face și prin *juxtapunere:*

A tăcut cucul, 1/ a trecut vara 2/. [= prin urmare a trecut]

Ai ucis, 1/ ți-a venit ceasul pedepsei 2/. (Sadoveanu). [= deci ți-a venit...]

Punctuația propozițiilor coordonate

Se despart prin virgulă următoarele propoziții coordonate:

1) coordonatele juxtapuse;

2) coordonatele copulative legate prin:

a) conjuncția *nici;*

b) conjuncția *și,* dacă este repetată (*și...și);*

Scanned with OKEN Scanner

c) locuțiunea conjuncțională *precum și;*

3) coordonatele disjunctive, când conjuncția este repetată: *sau...sau; ori...ori.*

4) toate coordonatele adversative și conclusive.

• **Subordonarea**

Subordonarea este raportul sintactic stabilit între două propoziții dintre care una determină pe cealaltă și depinde de ea din punct de vedere gramatical.

Propoziția subordonată îndeplinește funcția unei părți de propoziție.

Ex.: Cine seamănă vânt[1]/ culege furtună [2]/.

Propoziția 1 are funcția de subiect al propoziției 2.

Știe lecțiile [1]/ pe care le învață [2]/.

Propoziția 2 are funcția de atribut al termenului regent *lecțiile* din propoziția 1.

Propoziția determinată se numește, după cum am mai spus, *propoziție regentă,* iar cuvântul din propoziția regentă la care se referă propoziția subordonată se numește *cuvânt regent* sau *termen regent.*

Propozițiile subordonate sunt de mai multe feluri, după funcția sintactică pe care o îndeplinesc față de propoziția regentă. Ele se împart în două grupe:

1) **subordonate necircumstanțiale:**
   a) subiective
   b) predicative
   c) atributive
   d) completive directe
   e) completive indirecte

2) **subordonate circumstanțiale:**
   a) de loc

Scanned with OKEN Scanner

b) de timp
c) de mod
d) de cauză
e) de scop
f) condiționale
g) concesive
h) consecutive.

I. *Raportul de subordonare* se realizează cu ajutorul următoarelor elemente de relație: *conjuncții și locuțiuni conjuncționale subordonatoare, pronume relative și nehotărâte, adverbe relative.*

1) **Conjuncții:** ca să, dacă, să, că, precum, deși, încât, fiindcă etc..

Exemple:

I-a mărturisit 1/ *că* îl admiră 2/.

Dacă va dori, 1/ va veni 2/.

Deși era bolnav, 1/ a mers totuși la școală 2/.

Era atât de fericit 1/, *încât* a plâns de bucurie 2/.

2) **Locuțiuni conjuncționale:** după cum, ca și cum, până să, ori de câte ori, de vreme ce etc..

Ori de câte ori îl vedea, 1/ se bucura 2/.

De vreme ce ai venit, 1/ rămâi la noi 2/.

3) **Pronume relative:** cine, care, ce, cât, oricare, oricine, orice etc.

Oamenii 1/ *care* nu muncesc 2/ sunt săraci 1/.

Cine știe carte 1/ are patru ochi. 2/.

4) **Pronume nehotărâte:** oricine, oricare, orice, oricât etc.

Oricine îl vede 1/ se miră 2/.

Scanned with OKEN Scanner

5) **Adverbe relative:** unde, când, cum, încotro, cât.

M-a certat ^{1}/ *cum* știa el ^{2}/.

Spune-mi ^{1}/ *de unde* vii ^{2}/.

Nu se știe ^{1}/ *când* a plecat ^{2}/

II. *Raportul de subordonare* se realizează și prin *juxtapunere* când lipsesc elementele de relație introductive; în acest caz, virgula are un rol important în recunoașterea raportului de subordonare:

Exemple:

Bine faci,^{1}/ bine găsești ^{2}/ = Dacă faci bine,^{1}/ bine găsești ^{2}/.

Ai carte,^{1}/ ai parte^{2}/ = Dácă ai carte,^{1}/ ai parte ^{2}/.

Muncești,^{1}/ mănânci,^{2}/ nu muncești,^{3}/ rabzi^{4}/! = Dacă muncești,^{1}/ mănânci,^{2}/ dacă nu muncești,^{3}/ rabzi ^{4}/!

Scanned with OKEN Scanner

CORESPONDENȚA DINTRE PROPOZIȚIILE SUBORDONATE ȘI PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE CORESPUNZĂTOARE — CONTRAGEREA ȘI EXPANSIUNEA

Oricare dintre părțile propoziției, cu excepția predicatului verbal și a verbului copulativ, poate fi transformată într-o propoziție subordonată echivalentă din punct de vedere sintactic.

Procedeul de transformare a unei părți de propoziție în propoziția subordonată corespunzătoare se numește *expansiune.*

Expansiunea redă corespondența dintre partea de propoziție și subordonata corespunzătoare ei. Expansiunea nu schimbă sensul inițial, nu schimbă conținutul exprimării, dar din punct de vedere al formei se produce o modificare; propoziția devine frază.

Ex.: 1) *Harnicul* departe ajunge.

Subiectul *harnicul* poate fi transformat în propoziție subiectivă:

Cine se scoală de dimineață.

Cine se scoală de dimineață departe ajunge.

2) *Grăbitul* curând ostenește.

Subiectul *grăbitul* poate fi transformat într-o propoziție subiectivă:

Cine se grăbește.

Cine se grăbește curând ostenește.

3) Tunetele și fulgerele păreau *fără sfârșit.*

Numele predicativ *fără sfârșit* poate fi exprimat printr-o propoziție predicativă:

Tunetele și fulgerele păreau *că nu se mai sfârșesc.*

4) Omul *muncitor*

Scanned with OKEN Scanner

De pâine nu duce dor.

Atributul *muncitor* poate fi înlocuit cu o propoziție atributivă:

Omul *care e muncitor/* De pâine nu duce dor.

5) Locul *nașterii* nu-i era cunoscut.

Atributul *nașterii* poate fi înlocuit cu propoziția atributivă: *Unde s-a născut.*

Locul *unde s-a născut* nu-i era cunoscut.

Fenomenul invers, de transformare a unei subordonate în partea de propoziție corespunzătoare se numește *contragere.*

Exemple:

1) *Ce e lesne* nu e bun.

Propoziția subiectivă *Ce e lesne* poate fi exprimată prin subiectul *Lucrul ieftin:*

Lucrul ieftin nu e bun.

2) Rezultatul este *cum l-am dorit.*

Propoziția predicativă *Cum l-am dorit* corespunde unui nume predicativ exprimat prin adjectiv:

Rezultatul este *frumos.*

3) Am învoirea *să te răpesc oricând.* (Călinescu)

Propoziția atributivă *să te răpesc* poate fi înlocuită cu un atribut verbal: *de a te răpi* sau cu un atribut substantival genitival: *răpirii tale.*

Am învoirea *de a te răpi oricând.*

Am învoirea *răpirii tale oricând.*

4) S-a mirat *că a îndrăznit atât.*

Propoziția completivă indirectă: *Că a îndrăznit atât* poate fi transformată într-un complement indirect: *de îndrăzneala:*

S-a mirat de *îndrăzneala* lui.

5) A mers în pădure *ca să culeagă fragi.*

Subordonata circumstanțială de scop: *ca să culeagă fragi* poate fi înlocuită cu un complement circumstanțial de scop: *după fragi.*

A mers în pădure *după fragi.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ

I. Definiția

Propoziția care îndeplinește funcția de subiect al propoziției regente se numește propoziție subiectivă.

Subiectul este o parte principală de propoziție și se află în raport de interdependență cu predicatul.

Propoziția subiectivă este o propoziție secundară și se află în raport de subordonare față de regenta ei.

Ex.: *Leneșul* mai mult aleargă.

Cine este leneș mai mult aleargă.

În prima propoziție, subiectul este exprimat printr-un substantiv; în propoziția a doua, subiectul este exprimat printr-o propoziție subiectivă.

II. Propoziția subiectivă răspunde la *întrebările :* cine? ce?

Ex.: *Cine muncește* 1/ are de toate. Cine are?

Se cuvine 1/ *să nu întârziem* 2 /. Ce se cuvine?

III. *Predicatul regentei* care cere o subiectivă poate fi exprimat prin:

1) *verb personal - predicat verbal*

Cine nu deschide ochii 1/ *deschide* punga 2/.

2) *verb personal - predicat nominal*

Cine-i mare 1/ *îi și tare* 2/.

3) *verbe impersonale*

a) **la diateza activă:** *a trebui, a fi, a rămâne* etc., precedate uneori de un pronume personal în dativ sau acuzativ.

Trebuie 1/ să plecăm. 2/

Scanned with OKEN Scanner

Îți ajunge 1/ cât ai mâncat 2/.

A fost 1/ să ne întâlnim 2/.

Îi rămâne 2/ să învețe 2/.

Ne doare 1/ că s-a întâmplat așa 2/.

b) **la diateza reflexivă:** se cuvine, se cade, se pare, se știe, se vede, se poate etc.

Se știe 1/ când a plecat 2/.

Se cuvine 1/ să-l respectăm 2/.

Se vede 1/ că n-ai înțeles 2/.

c) **la diateza pasivă:** a fi scris, a fi dat, a fi hotărât, a fi stabilit etc.

I-a fost scris 1/ să moară departe de patrie 2/.

Ți-a fost dat 1/ să nu-l întâlnești 2/.

Este știut 1/ că ulciorul nu merge de multe ori la apă.

4) expresii verbale impersonale formate din verbul copulativ *a fi* și de un adverb sau o locuțiune adverbială:

e bine, e rău, e greu, e ușor, e imposibil, e drept, e adevărat, e așa, așa-i, e necesar, e posibil etc.

Nu *e așa* 1/ cum mi-ai spus 2/.

Ar fi bine 1/ să mergi la școală 2/.

E greu 1/ să înțelegi 2/.

5) adverbe sau locuțiuni adverbiale predicative: desigur, firește, negreșit, cu siguranță, probabil, poate, pesemne, fără îndoială, destul etc.

Firește 1/ că vom birui 2/.

Poate 1/ că mâine va fi bine 2/.

Cu siguranță 1/ că este nevinovat 2/.

6) interjecții cu valoare predicativă: iată, uite, iacă.

Iată 1/ cum se joacă 2/.

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Propozițiile subiective sunt introduse în frază prin:*

1) **pronume relative - interogative** în cazul nominativ, dativ sau acuzativ: cine, care, ce, cât, ceea ce, cel ce

Ex.: *Cine* știe carte 1/ are patru ochi. 2/.

Ce naște din pisică 1/ șoareci mănâncă 2/.

Cui nu-i place 1/ să nu vină 2/.

Cel ce suferă 1/ înțelege 2/.

Câți vin 1/ întreabă de ea 2/.

2) **pronume nehotărâte** în nominativ, dativ sau acuzativ: oricine, oricare, orice, oricât

Ex.: *Oricine* îl vede 1/ îl admiră 2/.

Oricui i-am spus 1/ s-a mirat 2/.

Orice se vede rar 1/e mai plăcut 2/.

3) **conjuncții subordonatoare:** ca să, că, dacă, de, ca...să

Nu trebuie 1/ *să* plecăm 2/.

Se vede 1/ *că* nu-l cunoști 2/.

Ar fi bine 1/ *dacă* ar veni 2/.

E greu 1/ *să* stai acolo 2/.

4) **adverbe relative:** unde, când, cum, cât, încotro

Nu se știe 1/ *de unde* sare iepurele 2/.

E rău 1/ *când* aștepți 2/.

Se vede 1/ *încotro* te duci 2/.

V. *Propoziția subiectivă nu trebuie confundată cu propoziția completivă directă* datorită faptului că amândouă răspund la întrebarea *ce*? și pot fi introduse prin aceleași conjuncții: *că, să.*

Pentru a nu greși trebuie să identificăm în același timp predicatul și subiectul.

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: El spune 1/ că este un film frumos 2/.

Se spune 1/ că este un film frumos 2/.

În ambele exemple, propoziția a doua răspunde la întrebarea *ce?* și este introdusă prin conjuncția *că.* Observăm însă că în primul exemplu propoziția *El spune* are subiect, iar propoziția a doua are funcția unui complement direct, pe când în al doilea exemplu propoziția a doua este subiectivă fiindcă îndeplinește funcția de subiect pe lângă verbul din regentă.

VI. *Locul propoziției subiective*

1) Propozițiile subiective introduse prin pronume relative și nehotărâte stau în fața propoziției regente:

Ex.: *Cine n-are bătrâni* 1/ să-și cumpere 2/.

Oricine tace 1/ pare înțelept 2/.

2) Propozițiile subiective introduse prin conjuncții și adverbe relative stau după regentă.

Trebuie 1/ *să meargă la lucru* 2/.

Nu se știe 1/ *cum s-a întâmplat* 2/.

Observație: Uneori verbul *a trebui,* ca predicat regent, este intercalat în propoziția subiectivă.

Omul 1/ *trebuie* 2/ să învețe 1/.

Tânărul 1/ *ar fi trebuit* 2/ să plece ieri 1/.

VII. *Punctuația*

Propoziția subiectivă nu se desparte de regentă prin virgulă, indiferent dacă este așezată înaintea regentei sau după regentă.

Cine întreabă 1/ nu greșește 2/.

Se cuvine 1/ *să fim politicoși.*

Scanned with OKEN Scanner

VIII. *Observații*

1) O propoziție subiectivă poate avea două sau mai multe regente.

Cine are bani 1/ **bea** 2/ **și mănâncă,** 3/ *iară cine nu (are)* 4/ se **uită** 5/ **și rabdă** 6/. (Creangă)

Propoziția 1 este subiectivă și are regente propozițiile 2 și 3; propoziția 4 este subiectivă și are regente propozițiile 5 și 6.

2) O regentă poate avea două sau mai multe subordonate subiective coordonate.

Vine 1/**cine vrea** 2/ **și cine poate** 3/.

Propozițiile 2 și 3 sunt subiective coordonate copulativ și depind de propoziția 1.

Aceeași este situația în fraza:

Ce bine e 1/ **să trăiești** 2/ **și să mori sătulă!** 3/ (Gârleanu)

3) Uneori, între propoziția subiectivă și regenta ei se intercalează una sau mai multe propoziții subordonate:

Cine nu vrea 1/ să învețe 2/ și să fie disciplinat 3/ **să nu vină la școală** 4/.

Propoziția 1 = subiectivă

Propoziția 4 = regenta subiectivei.

4) Propoziția subiectivă poate fi intercalată între conjuncția coordonatoare ori subordonatoare care introduce regenta și propoziția regentă:

Să știi 1/ că 2/ **ce credeam eu** 3/ *că-mi trece prin minte* 4/ era numai în ureche 2/.

Propoziția subiectivă 3 și subordonata ei se află în interiorul propoziției 2, care este regenta subiectivei.

Scanned with OKEN Scanner

IX. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere,* o propoziție subiectivă poate fi transformată în subiect.

Exemple:

Cine se scoală de dimineață 1/ departe ajunge 2/.
Harnicul departe ajunge.

Cine se grăbește 1/ ostenește 2/.
Grăbitul ostenește.

Ce e lesne 1/ nu e bun 2/.
Lucrul ieftin nu e bun.

În aceste trei perechi de exemple, propozițiile subiective notate cu 1 au fost echivalate prin subiecte, adică prin acea parte de propoziție care le corespunde.

2) Procedeul opus contragerii se numește *expansiune;* prin *expansiune,* un subiect poate fi exprimat prin corespondentul lui pe planul frazei, adică printr-o propoziție subiectivă.

Exemple:

Leneșul mai mult aleargă.
Cine este leneș 1/ mai mult aleargă 2/.

Scumpul mai mult păgubește.
Cine se scumpește 1/ mai mult păgubește 2/.

Mincinosul nu are prieteni.
Cine minte 1/ nu are prieteni 2/.

În aceste exemple, subiectele *leneșul, scumpul, mincinosul* au fost înlocuite cu propoziții subiective prin procedeul numit expansiune.

Scanned with OKEN Scanner

• Anexă. Schemă recapitulativă a subiectului

I. Definiția

Subiectul este partea principală de propoziție care arată cine face acțiunea exprimată de predicatul verbal sau cine are însușirea exprimată de numele predicativ.

Ex.: *Cucul* cântă în zăvoi.
Copilul era înalt.

II. *Răspunde la întrebările:*

1) cine? *Elevul* citește. *Cine* citește?
2) ce? S-au deschis *porțile*. *Ce* s-au deschis?

III. *În propoziție poate fi*

1. *exprimat prin*:

a) *substantiv* comun în cazul nominativ
Mama lucrează.
Elena învață.

b) *pronume personal posesiv, demonstrativ, interogativ, relativ, nehotărât, negativ* în cazul nominativ
El a lipsit.
Cine vorbește?
Aceștia au plecat.
Nimeni nu știe.

c) *adjectiv substantivizat*
Urâtul din ce-i făcut?

d) *numeral cardinal sau ordinal* în cazul nominativ
Au zburat *zece, trei* au rămas.
Al patrulea a știut lecția.

e) *verb la infinitiv sau la supin*
E ușor a *scrie* versuri. (Eminescu)
E greu de *îndreptat* greșeala.

Scanned with OKEN Scanner

f) prin *orice cuvânt folosit cu valoare de substantiv*

Acolo este adverb.

Și este conjuncție.

2) *neexprimat*; poate fi:

a) *inclus:* se numește astfel pentru că este cuprins în desinențele de pers. I și a II-a, singular și plural, ale verbului predicat.

Mă *culc devreme.*

Să nu glumești cu mine.

Plecăm la munte.

Ați fost la mare?

b) *subînțeles:* se numește astfel subiectul la persoana a III-a singular sau plural, cunoscut din propozițiile anterioare.

Copilul nu mai plânge. A obosit.

c) *nedeterminat,* numit astfel pentru că nu se poate preciza cine este autorul acțiunii.

Scrie în ziare.

Sună la ușă.

IV. *După numărul părților de vorbire prin care este exprimat* subiectul poate fi

1) *simplu: Calul* aleargă.

2) *multiplu: Prunul, mărul, părul, cireșul* sunt pomi fructiferi.

V. *Locul subiectului în propoziție*

1) De obicei stă înaintea predicatului:

Rândunica zboară în văzduh.

2) Poate sta după predicat:

Știa *el* ce știa!

3) Poate sta între verbul copulativ și numele predicativ:

Să fie *ea* sănătoasă!

VI. *Punctuația*

1) Subiectul nu se desparte de predicat prin virgulă:

Scanned with OKEN Scanner

Tata a plecat la coasă.

2) Dacă subiectul este multiplu, respectăm regulile de punctuație ale părților de propoziție coordonate:

Broasca, racul și știuca hotărâseră să fie prieteni.

3) Dacă între subiect și predicat se intercalează adverbe sau locuțiuni adverbiale, acestea se pun între virgule:

Omul, *desigur,* gândea.

Mama, *firește,* m-a ascultat cu atenție.

VII. *Observații*

1) *Cazul subiectului*

În mod obișnuit, subiectul stă în cazul nominativ. Uneori, este exprimat prin substantive sau pronume în cazul genitiv:

Ai casei se culcaseră.

Al tău a plecat.

La origine, aceste subiecte au fost atribute care depindeau de un substantiv: *oamenii* casei; *copilul* tău.

2) Există *propoziții fără subiect* pentru că predicatul exprimă fenomene atmosferice:

Tună. Fulgeră. Plouă. Se înserează.

De asemenea, nu au subiect unele propoziții cu predicate exprimate prin expresii impersonale:

E bine de noi.

E rău de voi.

E vai de el.

3) *Subiectul* poate fi *reluat* pentru a insista asupra lui:

Vine *el* tata.

Mara venise și *ea.*

4) *Subiectul cantitativ* este subiectul precedat de prepoziția *la* sau de pronumele relativ *ce* și *ce de, ce de-a* , mai ales în propoziții exclamative, pentru a da o valoare afectivă exprimării:

Veniseră *la spectatori!*

Scanned with OKEN Scanner

Ce afaceri s-ar face!

Ce de lume s-a adunat!

Ce de-a animale sunt în pădure!

În aceste formulări, *la, ce, ce de, ce de-a* au valoarea unui numeral nehotărât.

Subiectele sunt în cazul nominativ.

5) *Subiectul logic*

Când predicatul este exprimat printr-un verb activ, subiectul reprezintă pe autorul acțiunii; acest subiect stă în cazul nominativ și se numește *subiect gramatical*:

Fata cântă.

Când predicatul este exprimat printr-un verb la diateza pasivă sau reflexivă cu înțeles pasiv, subiectul gramatical, care stă în cazul nominativ, suferă acțiunea, dar nu este și autorul acțiunii.

Cel care face acțiunea este *subiectul logic.*

Subiectul logic stă în *cazul acuzativ precedat de prepoziția de* când verbul este la diateza pasivă:

Această casă a fost proiectată *de un arhitect* vestit.

Din punct de vedere gramatical acest subiect logic este *complement de agent.*

Subiectul logic poate sta și în *dativ* în construcțiile formate din verbul *a fi* și un *substantiv,* precum: foame, sete, cald, frig, dor, teamă; aceste construcții exprimă o stare organică, fizică sau afectivă:

Mi - e sete. *Ți* - e dor. *I*-e foame.

Aceste forme scurte de dativ ale pronumelui personal: *mi, ți, i, ne, vă, le* sunt subiecte logice. Din punct de vedere gramatical, aceste pronume în dativ sunt *complemente indirecte.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ

I. Definiția

Propoziția care îndeplinește funcția de nume predicativ al unei propoziții regente se numește propoziție predicativă.

Împreună cu verbul copulativ: *a fi, a părea, a ajunge* etc., propoziția predicativă formează *predicatul nominal* al unei propoziții.

Prin urmare, nu trebuie să spunem în mod greșit că propoziția predicativă îndeplinește funcția de predicat.

De asemenea, trebuie să reținem că regenta unei propoziții predicative are totdeauna un verb copulativ lipsit de nume predicativ.

Ex.: El este 1| *cum îl știi.* 2|

Propoziția predicativă *cum îl știi* are funcția de nume predicativ după verbul copulativ *este* din propoziția regentă *El este.*

Tânărul a ajuns 1| *ce a visat* 2|.

Propoziția predicativă *ce a visat* are funcția de nume predicativ după verbul copulativ *a ajuns* din propoziția regentă *Tânărul a ajuns.*

II. *Propoziția predicativă este cerută de :*

1) *verbe copulative ca:*

a fi
a deveni
a ieși
a ajunge
a se face
a părea

Scanned with OKEN Scanner

a se chema
a se numi
a însemna
a se naște

Ex.: Lumea-i [1]| *cum este.* [2]|

A devenit [1]| *ceea ce a vrut.*[2]|

Femeia s-a făcut [1]| *cum e varul.* [2]|

A ajuns [1] | *de ți-e milă de el.*[2]|

A ieșit [1] |*ce a dorit.*[2]|

Fata părea [1] |*că este slabă.*[2]|

Aceasta înseamnă [1] |*că va veni târziu.*[2]|

2) *verbe care sunt sinonime cu „a fi”:*

a se alege (bolnav)
a se găsi (singur)
a se pomeni (stăpân)
a-i cădea (drag)

Ex.: Vasile se pomeni [1]| *că este stăpân pe pământ.*[2]|

Puiul se găsise [1]| *că a rămas singur în iarbă.*[2]|

3) *alte verbe:*

a se ține (mândră)
a se socoti (prieten)
a se băga (la stăpân)

Exemple:

Fetița se ținea[1]| *că este tare mândră.*[2]|

Ne socoteam[1]| *că suntem prieteni.*[2]|

III. *Propoziția predicativă poate fi introdusă prin:*

Scanned with OKEN Scanner

1) *pronume relative:* care
cine
ce
câți
cel (cei) ce
ceea(cele) ce

Exemple:

Întrebarea este[1]| *cine șterge tabla.*[2]|

Nu e[1]| *pentru cine se gătește,*[2]| ci e[3]|*pentru cine se nimerește.*[4]|

Problema este[1]| *câți vor veni.*[2]|

Aș vrea să mai fiu[1]| *ceea ce am fost.*[2]|

2) *pronume nehotărâte:* oricare
oricine
orice
oricâți

Exemple:

Meritul este[1]|*al oricui muncește.*[2]|

Câștigătorul este[1]|*oricine știe răspunsul.*[2]|

3) *adverbe relative:* unde
cum
când
cât
după cum

Exemple:

Întrebarea este[1]| *unde dormi.*[2]|

Norocu-i[1]| *după cum și-l face omul.*[2]|

Problema ar fi [1]|*când vei fi gata.*[2]|

4) *adverbe comparative și locuțiuni conjuncționale comparative:*
cum
ca și cum

Scanned with OKEN Scanner

după cum
cât
precum

Exemple:

Să citești o poezie este 1|*ca și cum ai visa.*2|

A rămas 1|*precum îl știi.*2|

5) *conjuncții:* că
să
ca... să
dacă
de
ca

Exemple:

Drumul părea 1|*că nu are sfârșit.*2|

Dorința mamei era 1|*să ajung doctor.*2|

Când eram 1|*de nu iubeam,*2|

Unde mă culcam,3|dormeam.4|

Părea 1|*că este înțelept.*2|

Întrebarea este 1|*dacă îl găsești acasă.*2|

IV. *Locul propoziției predicative*

De obicei, propoziția predicativă stă după verbul copulativ din regentă.

Luna pare 1|*că iese din mare.*2|

Propoziția predicativă poate fi pusă înaintea regentei, dacă vorbitorul vrea să insiste asupra celor spuse în propoziția predicativă.

Cum sunt toți 1| suntem și noi.2|

V. *Punctuația*

Propoziția predicativă *nu* se desparte prin virgulă de regenta ei.

Fiul ei a devenit 1|*ceea ce a dorit.*2|

Scanned with OKEN Scanner

VI. *Observații*

1. Verbele *a fi*, *a părea* și *a rămâne* pot fi folosite și ca verbe impersonale. În această situație ele sunt predicate verbale și sunt urmate de subordonate subiective.

Exemple:

Întrebarea a fost 1|*dacă a citit lecția.*2|

↑

subordonată predicativă

Așa a fost 1|*să fie.*2|

↑

subordonată subiectivă

Femeia părea 1|*că e mulțumită.*2|

↑

subordonată predicativă

Se părea 1|*că e mulțumită.*2|

↑

subordonată subiectivă

El a rămas 1|*cum îl știm.*2|

↑

subordonată predicativă

Nu-i rămâne 1|*decât să învețe.*2|

↑

subordonată subiectivă

2. Deoarece unele verbe copulative pot fi predicative în unele situații, subordonata predicativă nu trebuie confundată cu finala, cu completiva directă, cu modala etc..

Scanned with OKEN Scanner

Exemple:

A ieșit [1]*|să cumpere.*[2]|

↑

subordonată circumstanțială finală

A ieșit (= a devenit) [1]*|ce a vrut.*[2]|

↑

subordonată predicativă

3. O regentă poate avea două sau mai multe subordonate predicative coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții.

Ex.: Dacă lipsește[1] înseamnă [2]*|că este bolnav* [3]| sau *că a plecat din țară.*[4]|

Propozițiile 3 și 4 sunt subordonate predicative coordonate prin conjuncția disjunctivă *sau.*

Vorba lungă înseamnă [1]*|să spui prostii,* [2]| *să plictisești oamenii,*[3]| *să-i superi.*[4]|

Propozițiile 2, 3 și 4 sunt subordonate predicative coordonate prin juxtapunere.

4. O propoziție predicativă poate avea două sau mai multe regente:

Ex.: *A fost,* [1]*|este* [2]*|și va fi* [3]| cum a hotărât tata [4]|.

Propozițiile 1, 2 și 3 sunt regentele propoziției 4, care este predicativă.

5. Există fraze în care un verb copulativ poate fi propoziție regentă pentru o propoziție subiectivă, dar și propoziție regentă pentru o propoziție predicativă.

Ceea ce este important [1]| **este** [2]*|că ai învățat* [3]*|și că ai știut lecția.*[4]|

Propoziția 2 = propoziția principală care are un verb copulativ: *este.*

Propoziția 1 = subordonată subiectivă; regenta ei este propoziția 2.

Propozițiile 3 și 4 = subordonate predicative; regenta lor este propoziția 2.

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Contragerea și expansiunea*

1) *Prin contragere*, o propoziție predicativă poate fi înlocuită cu un nume predicativ.

Numele predicativ poate fi exprimat prin:

a) **substantiv**

Jupânul ajunsese 1|*să fie om de frunte.*2|

Jupânul ajunsese *om* de frunte.

Ionel s-a făcut 1|*ce și-a pus în gând.*2|

Ionel s-a făcut *om* de treabă.

b) **adjectiv**

Rezultatul este 1|*cum l-am dorit.*2|

Rezultatul este *normal*.

Fata era 1|*cum nu se mai află sub soare.*2|

Fata era *foarte frumoasă*.

c) **pronume demonstrativ sau nehotărât**

Întrebarea este 1|*dacă reușim.*2|

Întrebarea este *aceasta*.

Întrebarea este *una*.

d) **adverb sau locuțiune adverbială**

Drumul pare 1|*că se netezește.*2|

Drumul pare *neted*.

e) **verb la infinitiv**

Dorința ei este 1|*să danseze.*2|

Dorința ei este *de a dansa*.

2) Prin *expansiune*, numele predicativ poate fi substituit printr-o subordonată predicativă:

De atunci el părea mai tânăr.

De atunci el părea 1|*că întinerise.*2|

Scanned with OKEN Scanner

Plăcerea noastră era *de a merge desculți.*

Plăcerea noastră era [1]*/să mergem desculți.*[2]/

A călări înseamnă *a merge* șezând.

A călări înseamnă [1]*/să mergi șezând.*[2]/

- **Anexă. Predicatul**

I. Definiția

Predicatul este partea principală de propoziție care spune ceva despre subiect:

1) îi atribuie o acțiune:
Copiii *merg* la școală.
2) îi atribuie o stare:
Șade pe pragul casei.
3) îi constată existența:
Este viață, *este* și moarte.
4) îi atribuie o însușire:
Omul *era înalt și voinic.*

Predicatul este elementul esențial al propoziției, deoarece el dă sens comunicării.

II. Predicatul răspunde la *întrebările:*

ce face?
ce este?
cine este?
cum este?

III. *Felurile predicatului*

În funcție de părțile de vorbire prin care este exprimat, predicatul este de două feluri: *predicat verbal* și *predicat nominal.*

Scanned with OKEN Scanner

1) *Predicatul verbal*

Predicatul verbal îi atribuie subiectului o acțiune sau o stare.

El răspunde la întrebările:

ce face? (subiectul)

ce se spune despre subiect?

Ex.: Bunica *culege* flori. Ce face bunica?

Ex.: Bunicul *stă* pe prispă.

Predicatul verbal este exprimat prin:

a) *verbe predicative* la orice diateză și la orice mod personal.

Verbele predicative sunt verbele care au înțeles de sine stătător și pot forma singure predicatul.

Ex. Primăvara *înfloresc* trandafirii.

Aș merge la cinema.

Să citești această carte.

Verbul prin care este exprimat predicatul verbal poate fi la *diateza activă, reflexivă sau pasivă* și la oricare dintre *modurile personale: indicativ, conjunctiv, condițional-optativ, imperativ.*

Ex.: *Ascult*, coane Fănică. (I.L. Caragiale)

↑

diateza activă

modul indicativ

Pe un deal *răsare luna*. (Eminescu)

↑

diateza activă

modul indicativ

Dă-i cartea!

↑

diateza activă

modul imperativ

Scanned with OKEN Scanner

Să vedem dovada.
↑
diateza activă
modul conjunctiv

Aș veni cu dragă inimă.
↑
diateza activă
modul condițional-optativ

Omul *se teme* de lupi.
↑
diateza reflexivă
modul indicativ

Joacă-te frumos!
↑
modul imperativ

A fost felicitat de colegii săi.
↑
modul indicativ

Observații

*) Nu trebuie să confundăm verbele active pronominale cu verbele reflexive.

Pronumele neaccentuate care precedă verbul activ pronominal sau care urmează imediat după el și care pot fi în cazul acuzativ sau dativ au funcție sintactică proprie.

Exemple:

Voi *vă* îmbrăcați. → modul indicativ; timpul prezent
↑
cazul acuzativ
complement direct

Scanned with OKEN Scanner

Îmbrăcați-*vă* !
↑
cazul acuzativ
modul imperativ
complement direct

Tu *îți* aduci o carte.
↑
cazul dativ
cmplement indirect

Cumpărându-*ți* o carte, îți îmbogățești biblioteca.
↑ ↑
cazul dativ cazul dativ
complement indirect complement indirect

Când avem un verb reflexiv, pronumele care însoțește verbul nu are funcție sintactică proprie, ci este doar un semn al diatezei reflexive; de aceea, din punct de vedere sintactic intră în componența predicatului.

Ex.: Ea *se gândea* la prietenul plecat.
Bucură-te de ziua de azi!

*)Dacă întâlnim situații precum în exemplul:
Elevii harnici vor fi *lăudați* și *premiați* de conducerea școlii,
în care verbul auxiliar *a fi* este urmat de două participii ale verbelor conjugate, vom avea două predicate verbale:
-vor fi lăudați
-vor fi premiați.

*) Verbul *a fi* este verb predicativ când are sensul *a exista, a se afla, a se găsi, a trăi, a se duce, a trece* (e vorba de trecerea timpului), *a se întâmpla* etc..

Ex.: Pe deal *este* o casă (=se află).
La noi *sunt* codri verzi de brad (= există).
A fost odată un moșneag (= a trăit, a existat).
Pe șosea *a fost* un accident (= s-a întâmplat).
Am fost la piață (=am mers).

Scanned with OKEN Scanner

Sunt șase ani de la Revoluție (= au trecut).
Pâinea *e* trei sute de lei (= costă).

Iată trei exemple, câte unul pentru fiecare din cele trei întrebuințări ale verbului *a fi:*

Iarba *este* verde. → verb copulativ
Aici *este* iarbă. → verb predicativ
Iarba *este* tăiată. → verb auxiliar

Verbul auxiliar ajută la alcătuirea unei forme verbale pasive, cu funcția de predicat verbal.

b) *locuțiuni verbale*

a băga de seamă = a observa
a o lua la fugă (la sănătoasa) = a fugi
a sta de veghe = a veghea
a da năvală = a năvăli
a-și aduce aminte = a-și aminti

Exemple:

Adu-ți aminte de cuvintele tatălui tău!
Medicul *a stat de veghe* toată noaptea.
Hoțul *o luase la sănătoasa* .

Observație: În ultimul exemplu, în locuțiunea verbală *o luase la sănătoasa* întâlnim și pronumele cu valoare neutră *o.* Pronumele cu valoare neutră *o* și *îi (i)* sunt singurele pronume personale care se analizează sintactic împreună cu predicatul verbal exprimat printr-un verb la diateza activă, așa cum se întâmplă cu pronumele neaccentuate de la diateza reflexivă.

Mahalagioaica *îi da cu gura* înainte.

c) *adverbe predicative și locuțiuni adverbiale predicative* care nu admit verbe copulative:

poate

Scanned with OKEN Scanner

firește
negreșit
probabil
sigur
fără îndoială
adevărat
imposibil
pesemne
bine
de bună seamă

Predicatele verbale exprimate prin adverbe predicative și locuțiuni adverbiale predicative au ca subiecte propoziții subiective introduse prin conjuncțiile *că* sau *să.*

Ex.: *Firește* [1]/că se pricepe[1]/.
Bine [1]/că te găsesc [2]/.
Pesemne [1]/c-aista-i Flămânzilă [2]/. (Creangă)
Poate [1]/ să fi fost trei inși [2]/.

Observație:
Unele adverbe predicative admit verbul copulativ *a fi* și atunci au funcția de nume predicativ:
E probabil că știe.
E sigur că a înțeles.

d) *interjecții predicative*
hai
na
nani
zvârr!
haț!
țuști!

Scanned with OKEN Scanner

iacă
iată
uite
zău
hop

Ex.: Pupăza *zvârr!* pe-o dugheană. (Creangă)
Eu *țuști!* la spatele lui (= fug, mă ascund).
Iată [1]/ că au venit colindătorii[2]/.

Observație: Uneori, mai ales în dialog, predicatul verbal nu este exprimat. El se subînțelege când este cunoscut din propoziția anterioară.

Noi *nu aveam* cărți; dar nici ei [*nu aveau*].

Predicatul neexprimat poate fi dedus din ceea ce exprimă verbul precedent:

Am căutat. Nimic[= *nu am găsit* nimic].

2) *Predicatul nominal*

Predicatul nominal exprimă o însușire a subiectului (cum este subiectul), arată ce este subiectul sau cine este subiectul.

Predicatul nominal răspunde la *întrebările:*

cine este?
ce este?
cum este?

Ex.:Vasile *este fratele* meu. Cine este fratele meu?
Pentru oameni, căldura *este un dar* al naturii. Ce este căldura?
Copacul *este înalt*. Cum este copacul?

Predicatul nominal este alcătuit dintr-o parte de propoziție numită *nume predicativ* și dintr-un *verb copulativ* la mod personal.

Verbul copulativ nu are înțeles de sine stătător; el este doar un instrument gramatical care face legătura între subiect și numele predicativ.

a) *Verbele copulative*

Verbul copulativ cel mai obișnuit este verbul *a fi.*

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Trandafirii *sunt roșii.*

Mașina vecinului meu *este nouă.*

Observație: Vezi mai sus, la predicatul verbal, când poate fi verbul *a fi* un verb predicativ și când nu trebuie confundat cu verbul auxiliar care ne ajută să conjugăm verbele la diateza pasivă.

Alte verbe copulative:

a rămâne: Ionel *a rămas repetent.*

a deveni: Ea *a devenit profesoară.*

a ieși: El *a ieșit inginer.*

a ajunge: Acesta *a ajuns patronul* fabricii.

a părea: Cântecul *pare minunat.*

a se face: Apa *s-a făcut limpede.*

a însemna: Banii *nu înseamnă fericire.*

b) *Numele predicativ*

Numele predicativ poate fi exprimat prin orice parte de vorbire cu înțeles deplin:

- *substantiv în nominativ*

Prietenul meu *este fizician.*

- *substantiv în genitiv*

Dumneata nu mai *ești al comitetului.* (Caragiale)

- *substantiv în acuzativ cu prepoziție*

Iarba *pare de omăt.* (Eminescu)

- *adjectiv*

Cerul *este senin.*

- *adjectiv provenit din participiu*

Ostașul *este rănit.*

- *pronume în nominativ*

Părerea mea *este aceasta.*

- *pronume în genitiv*

Cartea *este a ei.*

- *pronume în acuzativ cu prepoziție*

Surpriza *este pentru tine.*

Scanned with OKEN Scanner

- *numeral în nominativ*

Ei *erau trei.*

- *numeral în genitiv*

Gărțile *sunt ale celor trei.*

- *numeral în acuzativ cu prepoziție*

Moneda *este de o sută.*

- *verb la infinitiv cu prepoziție*

Dorința noastră *este de a învăța.*

- *verb la infinitiv fără prepoziție*

A răspunde bine înseamnă *a ști bine.*

- *verb la supin*

Fructele *sunt de mâncat.*

- *adverb de loc cu prepoziție*

Băiatul *este de acolo.*

- *adverb de timp cu prepoziție*

Mâncarea *este de ieri.*

- *adverb de mod*

Astfel e Țara Ardealului. (N. Bălcescu)

- *gerunziu cu valoare adjectivală*

Privirea ei *era lacrimândă.*

- *interjecție*

O să fie vai de el.

Observații

a) *După numărul elementelor* componente, numele predicativ poate fi:

- *simplu*: Bărbatul *era puternic.*
- *multiplu*: Bărbatul *era puternic, înalt, voinic, cărunt.*

b) În unele propoziții verbul copulativ *a fi* nu este exprimat, dar poate fi dedus din text sau subînțeles, dacă a fost exprimat în propoziția anterioară.

Ex.: Vorba lungă, sărăcia omului [= *este sărăcia*].

Care *sunt* averile unui voinic? Puterile lui [= *sunt* puterile lui].

(V.Alecsandri)

Scanned with OKEN Scanner

c) Numele predicativ stă de obicei imediat după verbul copulativ:

Floarea este *albă.*

Uneori numele predicativ stă înaintea verbului copulativ:

Ce *frumoase* sunt florile!

Între numele predicativ și verbul copulativ pot exista alte părți de propoziție:

Flori ale pământului *erau* țăranii. (Z.Stancu)

d) Între numele predicativ și verbul copulativ nu se pune virgulă:

Elevii *sunt harnici.*

Dacă între verbul copulativ și numele predicativ se intercalează adverbe sau locuțiuni adverbiale incidente, aceste adverbe sunt puse între virgule:

Elevii sunt, *firește*, harnici.

IV. *Acordul predicatului cu subiectul*

1) *Propoziții cu un singur subiect*

a) Predicatul verbal și verbul copulativ se acordă cu subiectul în persoană și număr.

Băiatul citește.

Lumea este aspră.

b) Dacă numele predicativ este exprimat printr-un adjectiv, acordul se face în gen, număr și caz. (Sunt și unele excepții.)

Frunzele sunt verzi.

Dealul este înalt.

c) Dacă subiectul este exprimat printr-un substantiv cu sens colectiv: *stol, turmă, roi, herghelie, cireadă, detașament,* predicatul este pus la singular sau la plural, după numărul subiectului.

Turma a plecat.

Turmele de oi au plecat.

Este greșit acordul: *Turma de oi au plecat.*

d) Uneori, când subiectul este exprimat prin substantive cu sens colectiv: *mulțime, grămadă, sumedenie, majoritate* etc., urmate de un

Scanned with OKEN Scanner

atribut exprimat printr-un substantiv la numărul plural, acordul se poate face după înțeles și predicatul va fi pus la numărul plural.

Ex.: *Au venit o mulțime de copii.*

O treime dintre elevi au fost premiați.

e) Dacă verbul este la diateza pasivă, participiul se acordă în gen, număr și caz cu subiectul.

Ex.: Floarea este înfloritǎ.

Florile sunt înflorite.

2) *Propoziția cu subiect multiplu*

a) Dacă subiectul multiplu este exprimat numai prin substantive, predicatul verbal și verbul copulativ se pun la persoana a III-a plural:

Soarele și luna mi-*au ținut* cununa. (Miorița)

b) Când unul dintre subiecte este la persoana I, predicatul verbal și verbul copulativ sunt puse la persoana I plural:

Ex.: *Eu* și tata *mergem* la film.

Noi și voi *ne plimbăm.*

c)Când subiectele sunt la persoana a II-a și a III-a, predicatul verbal și verbul copulativ se pun la persoana a II-a plural:

Ex.: *Tu* și ea *sunteți* veseli.

Voi și ei *citiți* frumos.

d) Când subiectul multiplu este exprimat prin substantive care arată nume de genuri diferite sau prin pronume de genuri diferite, numele predicativ se pune la masculin plural:

Ex.: Vasile și Ileana sunt elevi.

Vițelul și vaca sunt albi.

e) Când subiectul multiplu este exprimat prin substantive nume de lucruri de genuri diferite, dintre care unul este la masculin singular, numele predicativ se pune la feminin plural:

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Muntele și valea sunt împădurite.
Muntele și văile sunt împădurite.

f) Când subiectul multiplu este exprimat printr-un substantiv masculin la plural și un substantiv neutru la singular, numele predicativ se pune la masculin plural:

Munții și dealul sunt împăduriți.
Stâlpii și gardul sunt văruiți.

g) Când subiectul multiplu este exprimat printr-un substantiv masculin la plural și un substantiv feminin la singular sau la plural ori un substantiv neutru la plural, numele predicativ se acordă în gen cu subiectul cel mai apropiat:

Munții și valea sunt împădurite.
Munții și văile sunt împădurite.
Valea și munții sunt împăduriți.
Munții și dealurile sunt împădurite.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ

I. Definiția

Propoziția atributivă îndeplinește funcția de atribut al unui substantiv sau al înlocuitorului acestuia din propoziția regentă.

Ex.: Ochii ^{1}/*care nu se văd* ^{2}/se uită ^{1}/.

II. Propoziția atributivă răspunde la întrebările:

care?
al, a, ai, ale cui?
ce fel de?

A trecut un nor ^{1}/*care a adus ploaia*^{2}/. Care nor?

E părerea ^{1}/*celor care au fost de față*^{2}/. A cui părere?

A fost o vijelie ^{1}/*de a dărâmat casele*^{2}/. Ce fel de vijelie?

III. *Propoziția atributivă poate fi introdusă* prin:

1) **pronume relative:**

care
cine
ce
ăl de (pronume relativ invariabil)
câți
cel ce
de (pronume relativ invariabil)

Ex.: Câinele ^{1}/*care latră* ^{2}/nu mușcă ^{1}/.

Nu dorm toți ^{1}/*câți țin ochii închiși* ^{2}/.

Vasile ^{1}/*ăl de mi-a fost coleg* ^{2}/a plecat ^{1}/.

Scanned with OKEN Scanner

A podidit-o un plâns [1]|*de a muiat un ștergar întreg* [2]|.
(Delavrancea)

E scriitorul [1]|*ce ne-a dăruit cărți.*[2]|

Nu-mi asum răspunderea [1]|*celor ce se vor întâmpla* [2]|.

2) **adverbe relative:**

unde
când
cum
cât
precum

Exemple:

În râul [1]|*unde nu sunt pietre* [2]|apa nu e bună [1]|.

Frumoasă era noaptea [1]|*când strălucea luna* [2]|.

Este un om [1]|*cum n-ai mai întâlnit* [2]|.

Și-n vremea [1]|*cât s-au cununat* [2]|
S-a strâns poporul... [1]| (G.Coșbuc)

3) **conjuncții:**

că
să
ca... să
dacă
de

Exemple:

Mă urmărea gândul [1]|*că nu va veni* [2]|.

Avea obiceiul [1]|*să verse apa din pahar.* [2]|

Nu există un motiv special [1]|*ca să plece* [2]|.

Întrebarea [1]|*dacă vom câștiga meciul* [2]|ne-o punem toți [1]|.

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Regentul* unei propoziții atributive poate fi:

1) **un substantiv**

Omul 1|*care muncește* 2|*este* respectat 1|.

2)**un pronume**

Fericit este **acela** 1|*care călătorește mult* 2|.

3) **un numeral**

Au venit **doi** 1|*ale căror fețe erau negre de supărare* 2|.

V. *Locul propoziției atributive*

1) Propoziția atributivă poate sta după regentă:

A venit un om 1|*care mi-a povestit totul* 2|.

2) Propoziția atributivă poate fi intercalată în regentă:

Legenda 1|*pe care ți-am povestit-o* 2|o știu de la tata 1|.

VI. *Felurile atributivelor și punctuația lor*

1) Atributiva care identifică sau califică termenul regent se numește *atributivă determinativă.* Ea este absolut necesară pentru o înțelegere deplină a celor exprimate. Atributiva determinativă formează o unitate cu regenta ei și de aceea nu se desparte prin virgulă de aceasta.

Ex.: Trestia 1|*care se pleacă vântului* 2| nu se rupe 1|.

Ochii 1|*care nu se văd* 2|se uită 1|.

2) Propoziția atributivă care aduce o informație nouă, dar nu neapărat necesară, se numește *atributivă explicativă.* Dacă atributiva explicativă lipsește, înțelesul comunicării nu se schimbă. Ea se desparte prin virgulă de regentă.

Ex.: Punea totul într-o traistă 1|, *pe care o ținea ascunsă* 2|.

Dacă atributiva explicativă este intercalată în propoziția regentă, ea se separă de aceasta prin virgule.

Scanned with OKEN Scanner

Prietenul meu [1]/, *care a fost la țară* [2]/, cunoaște toate animalele domestice [1]/.

3) Există unele atributive la care nu se vede raportul de subordonare, ci stau pe același plan cu termenul la care se referă. Ele se numesc *propoziții apozitive*. Acestea se despart de regentă prin virgulă, prin bară orizontală sau prin două puncte:

O singură datorie are omul: [1]/*să nu fie prost* [2]/. (Slavici)

Sigur e un lucru: [1]/*că proștii moștenesc pământul*[2]/.

(Sadoveanu)

VII. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere* propozițiile atributive pot fi contrase în atribute cu același regent prin:

a)**substantiv în genitiv**

Ideea [1]/*să pleci* [2]/nu este a ta[1]/.

Ideea *plecării* nu este a ta.

b) **substantiv în acuzativ cu prepoziție**

Fata [1]/*care poartă codițe* [2]/este elevă [1]/.

Fata *cu codițe* este elevă.

c) **participiu**

Vremea [1]/*care a trecut* [2]/nu se mai întoarce [1]/.

Vremea *trecută* nu se mai întoarce.

d) **supin**

Problemele [1]/*pe care le vei rezolva* [2]/sunt acestea [1]/.

Problemele *de rezolvat* sunt acestea.

e) **gerunziu**

Pe voi, [1]/*care îmi sunteți rude* [2]/, vă întreb ceva [1]/.

Pe voi, *fiindu-mi rude,* vă întreb ceva.

f) **infinitiv**

Ai naivitatea [1]/ *să crezi* [2]/că vei schimba lumea [3]/.

Scanned with OKEN Scanner

Ai naivitatea *de a crede* că vei schimba lumea.

g) **adjective**

Omul [1]*/care știe carte* [2]/are parte de toate [1]/.

Omul *știutor de carte* are parte de toate.

2) Prin *expansiune*, atributele pot fi exprimate prin propoziții atributive echivalente.

Ex.: Omul *muncitor* este iubit de toți.

Omul[1]/ *care muncește*[2]/ este iubit de toți[1]/.

Calul *de dar* nu se caută la dinți.

Calul [1]*/care este primit în dar* [2]/nu se caută la dinți [1]/.

Etajul *de sus* este nelocuit.

Etajul [1]*/care se află sus* [2]/este nelocuit.

Casa *voastră* este frumoasă.

Casa [1]*/care vă aparține* [2]/este frumoasă.

VIII. *Observații*

1) O propoziție regentă poate avea două sau mai multe propoziții atributive coordonate; în această situație, elementul de relație: pronumele relative, adverbele relative sau conjuncțiile pot fi folosite înaintea fiecărei propoziții atributive coordonate sau numai înaintea primei atributive.

Exemple:

Sosi timpul[1]/ când bruma cade[2]/ și vântul scutură frunzele copacilor[3]/ și rărește pădurile[4]/.

(I. Slavici)

Propozițiile 2, 3 și 4 sunt propoziții atributive coordonate; numai propoziția 2 a primit adverbul relativ *când.*

Scanned with OKEN Scanner

Este omul [1]/care se zbate [2]/, care luptă,[3]/care se trudește [4]/.

Propozițiile 2, 3 și 4 sunt propoziții atributive coordonate; toate păstrează pronumele relativ *care*.

2) Pronumele relativ *care* are funcții sintactice diferite: subiect, atribut, complement în propozițiile din care face parte.

El se acordă în gen și număr cu substantivul determinat din propoziția regentă, dar stă în cazul cerut de funcția sintactică pe care o are în propoziția atributivă.

Exemple:

a) Tânărului [1]/ *care* vine [2]/îi voi da o carte [1]/.

Pronumele *care* determină substantivul *tânărul;* se acordă cu el în gen și număr: masculin, singular.

Tânărului este complement direct în dativ, iar *care* este subiectul predicatului *vine* și se află în cazul nominativ.

b) Este o carte [1]/*pe care* am cumpărat-o de mult [2]/.

Pronumele *pe care* determină substantivul *o carte;* se acordă cu el în gen și număr: feminin, singular. *O carte* este subiect, stă în nominativ, iar *pe care* este complement direct în acuzativ. .

c) Sunt niște colege[1]/ *cărora* le suntem recunoscători [2]/.

Pronumele relativ *cărora* se acordă în gen și număr (feminin, plural) cu substantivul *colege* pe care îl determină.

Colege este subiect, stă în cazul nominativ, iar *cărora* este complement indirect în dativ.

d) Văzuse un porumbel alb[1]/ *ale cărui* aripi erau roșii.

Pronumele relativ *ale cărui* se acordă în gen și număr (masculin, singular) cu substantivul determinat: *un porumbel.*

Un porumbel este complement direct în cazul acuzativ, iar pronumele relativ se află în cazul genitiv pentru că este atribut al substantivului *aripi* din propoziția sa.

Scanned with OKEN Scanner

Articolul posesiv *ale* se acordă în gen și număr cu substantivul determinat din atributivă: *aripi.*

•Anexă. Atributul

I. Definiția

Atributul este partea secundară de propoziție care determină un substantiv sau un înlocuitor al acestuia (pronume, numeral).

Exemple:

Ochiul *șoimului* vede departe.
(determină un substantiv)

Erau mulți cai, dar numai trei *de rasă.*
(determină un numeral)

Fierbeau două oale: una *seacă* și alta *goală.* (determină un pronume)

II. Atributul răspunde la întrebările:

care?
ce fel de?
al (a, ai, ale) cui?
cât (câtă)?
câți (câte)?

Exemple:

În nopțile *lungi* ascultam basme.	*Care* nopți? Ce fel?
Am văzut un pod *de piatră.*	Ce *fel* de?
Șnurul *călăului* era de mătase.	Al *cui* șnur?
Dunărea are *trei* brațe.	*Câte* brațe?

III. *Felurile atributului*

După partea de vorbire prin care este exprimat, atributul poate fi: *adjectival, substantival, pronominal, verbal, adverbial, interjecțional.*

1) *Atributul adjectival* este exprimat prin:

a) adjective propriu-zise

Buturuga *mică* răstoarnă carul *mare.*

Scanned with OKEN Scanner

b) adjective pronominale: posesive, demonstrative, interogative, relative, nehotărâte

Ideea *ta* este bună.

Această câmpie este verde.

c) numerale cu valoare adjectivală

Doi copii au trecut strada.

Al doilea copil a privit înapoi.

d) adjective provenite din verbe la participiu sau la gerunziu

Pomii *înfloriți* erau albi ca zăpada.

Coșurile *fumegânde* ale caselor se vedeau de departe.

Observații:

*) Atributul adjectival se acordă în gen, număr, și caz cu substantivul determinat:

Fata *frumoasă* se mărită repede.

*) În mod obișnuit, atributul adjectival stă după substantivul determinat:

Coama *pletoasă* a calului flutura în vânt.

Poate sta și în fața substantivului determinat:

Câte bordeie, *atâtea* obiceie.

Popularul actor a revenit pe scenă.

*) Atributul adjectival nu se desparte prin virgulă de substantivul determinat:

Micul păstor ducea oile la pășune.

Dacă mai multe atribute adjectivale determină același cuvânt, ele se despart prin virgulă sau se leagă prin conjuncția *și*:

În iarba *rară, sălbatică* se ascundeau iepurii *fricoși* și *fumurii.*

2) *Atributul substantival* este exprimat prin substantive și numerale cu valoare substantivală.

El este de trei feluri:

a) atribut substantival genitival;

b) atribut substantival prepozițional;

Scanned with OKEN Scanner

c) atribut substantival apozițional.

a) *atributul substantival genitival* este exprimat printr-un substantiv sau numeral în cazul genitiv:

Crestele *munților* sunt înzăpezite.

Ideile *celor doi* erau interesante.

Atributul substantival genitival poate fi precedat de articolul posesiv *al, a, ai, ale* sau de articolul hotărât *lui:*

Umbrele adânci *ale nopții* l-au înspăimântat.

Ăsta este satul *lui Cremene.*

Atributul substantival genitival răspunde la întrebarea *al (a, ai, ale) cui?*:

Zborul *păsărilor îl fermeca.* Al cui zbor?

În mod obișnuit, atributul substantival genitival stă după regent:

Câinele este prietenul *omului.*

În operele literare, acest atribut poate sta înaintea substantivului determinat:

Al iubirii sclav era voinicul.

b) *atributul substantival prepozițional* este exprimat prin:

-substantiv în acuzativ precedat de prepoziții: *de, către, spre, cu, în, pentru, fără de* sau precedat de adverbele de comparație *ca* și *cât* cu valoare de prepoziție

Ex.: Tata are o livadă *de pruni.*

Acesta este drumul *spre sat.*

Umbră *fără de noroc.*

Un om *cât un munte.*

-substantiv în genitiv precedat de o prepoziție sau de o locuțiune prepozițională: *contra, împotriva, asupra, din fața etc.*

Ex.: A început lupta *contra tiraniei.*

Locul *din fața casei* este al nostru.

Atributul substantival prepozițional răspunde la întrebările *care?* și *ce fel?*

Stofă țesută cu fir *de aur.* *Ce fel* de fir?

Scanned with OKEN Scanner

Drumul *spre cultură* este lung. *Care* drum?

Atributul substantival prepozoțional stă după substantivul determinat și nu se desparte de acesta prin virgulă.

c) *atributul substantival apozițional sau apoziția* este atributul substantival pus în cazul nominativ, indiferent de cazul cuvântului regent, sau în cazul regentului.

Apoziția poate determina un substantiv, un pronume, un numeral sau altă parte de vorbire cu valoare de substantiv.

A venit *la cumătrul* său, *Vasile*.

↑ substantiv, regent, acuzativ

↑ apoziție, nominativ

Îl cunoșteam *pe el, pe Iacob.*

↑ pronume, regent, acuzativ

↑ apoziție, acuzativ

Al treilea, un bărbat înalt, a venit repede.

↑ numeral, regent, nominativ

↑ apoziție, nominativ

Apoziția poate fi exprimată și printr-un substantiv în cazul vocativ:

Rămâi sănătoasă, *mătușă Marioară.*

↑ substantiv, regent, vocativ

↑ apoziție vocativ

Apoziția este de două feluri:

- *simplă*, când este exprimată printr-un substantiv propriu sau comun și uneori prin pronume:

Scanned with OKEN Scanner

Unchiul *Tache* ieși în prag.

Costache *logofătul* era un om hain.

- *dezvoltată*, când este exprimată printr-o îmbinare de cuvinte formată dintr-un substantiv și unul sau mai multe atribute:

Luca, *un bărbat cât un munte*, se urcă pe cal.

Când se face analiza sintactică a propoziției, apoziția dezvoltată este considerată ca o unitate sintactică; dar părțile ei sunt analizabile.

Apoziția stă în urma termenului regent.

Apoziția simplă nu se desparte prin virgulă de substantivul determinat când exprimă ceva absolut necesar pentru înțelegerea comunicării:

Hatmanul *Manole* veni în capitală.

Apoziția simplă care face o precizare ce poate lipsi se desparte prin virgule de termenul regent:

Noi, *bătrânii*, știm povestea.

Apoziția dezvoltată se desparte totdeauna prin virgule de termenul regent:

El, *domnul țării, bucuria poporului, apărătorul dreptății*, a murit pe neașteptate.

Observație

Există un *atribut substantival în dativ*, mai puțin folosit în limba română actuală:

Acest prunc va fi cândva domn *țării.* (Sadoveanu)

Preot *deșteptării* noastre, *semnelor* vremii profet. (Eminescu).

3)*Atributul pronominal* este exprimat prin pronume personal, reflexiv, posesiv, demonstrativ, nehotărât, relativ, interogativ și negativ. El este de mai multe feluri:

a) *atribut pronominal genitival*

Haina *ei* este lungă.

La masa *altuia* a stat mereu.

Lauda *lor* m-ar mâhni.

Scanned with OKEN Scanner

b) *atribut pronominal în dativ* exprimat prin formele neaccentuate ale pronumelor personale și reflexive în dativ

Și de crunta-*mi* vijelie tu te aperi c-un toiag?

(Eminescu)

Păru-*i* de aur flutura în vânt.

Își luă calul și plecă.

Să-mi întinzi mâna-*ți*.

Dativul folosit cu acest atribut se numește și *dativ posesiv*.

c) *atribut pronominal cu prepoziție* (prepozițional)

Pronumele este precedat de prepoziții sau de locuțiuni prepoziționale.

Poate sta în:

- cazul genitiv.

Lupta *împotriva noastră* îi îndârjea.

Locul *din fața lor* era liber.

- cazul acuzativ

Lauda *de sine* nu miroase a bine.

Dorul de *ea* îl îmbolnăvea.

Florile *pentru tine* s-au ofilit.

Atributul pronominal genitival și prepozițional stă de obicei în urma termenului regent. Uneori, mai ales în poezie, atributul pronominal stă înaintea substantivului determinat:

Horia și *ai lui* voinici au plecat la luptă.

Atributul pronominal în dativ poate sta și în fața regentului și în urma lui:

Îmi luai calul și plecai.

Manea mândra-*și* săruta.

Atributul pronominal nu se desparte prin virgulă de substantivul determinat.

Observație

Există și o *apoziție pronominală*, exprimată prin pronume în cazul nominativ. Ea se folosește rar. Este, de multe ori, o reluare a subiectului.

Apoziția pronominală se desparte prin virgule de termenul regent.

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Noi, *eu și dumneata*, muncim toată ziua.

4) *Atributul verbal* este exprimat prin:

a) verb la infinitiv cu prepozițiile *de* și *pentru*

Obișnuința *de a citi* îi intrase în sânge.

b) verb la supin cu prepozițiile *de* și *pentru*

Lucrul *de furat*

Nu ține de cald.

c) gerunziu neacordat cu substantivul

Venea cu cămașa *fâlfâind* în vânt.

Atributul verbal stă totdeauna după substantivul determinat și nu se desparte de acesta prin virgulă.

5) *Atributul adverbial* este exprimat prin adverbe precedate sau nu de prepozițiile *pe, de, din, de la* etc. și prin locuțiuni adverbiale:

Sculatul *târziu* nu este sănătos.

Veți plăti pentru morții *de azi.*

Mersul *pe jos* este sănătos.

Unde sunt zăpezile *de odinioară*?

Atributul adverbial stă întotdeauna după substantivul determinat și nu se desparte de acesta prin virgulă.

b) *Atributul interjecțional*

Determină un substantiv și este exprimat prin interjecții care imită sunete și zgomote sau care redau diferite strigăte:

Ex.: *Halal* oameni! *Halal* prieteni!

Din lăstar i-a răspuns un glas stins „piu! piu!".

Auzeam strigăte de chemare: *„hăp-hăăp! hăp-hăăp!"*.

Are o căruță *zdronca-zdronca*.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ

I. *Definiția*

Propoziția completivă directă determină un verb sau o interjecție cu funcția de predicat al propoziției regente și corespunde complementului direct.

A învățat[1]/ *să se poarte frumos.*[2]|

Uite[1]/ *că vine el.*[2]|

II. Propoziția completivă directă răspunde la întrebările: *pe cine? ce?*

Îl cunosc[1]/ *pe cel care vine*[2]|. Pe cine cunosc?

Știe el[1]/ *ce spune?*[2]| Ce știe?

III. *Regentul* completivei directe poate fi:

1) *verbe tranzitiv la diateza activă*

Copilul mănâncă[1]/ *ce găsește*[2]|.

A uitat[1]/ *să învețe*[2]|.

Știu[1]/ *cine a spart geamul*[2]|.

2) *locuțiune verbală tranzitivă*

El a băgat de seamă[1]/ *că gândurile i se transformau în versuri*[2]|.

3) *interjecție cu valoare predicativă:*

iată
iacă
iaca
uite

Scanned with OKEN Scanner

Iată[1]/ *că vine stăpânul*[2]|.

Uite[1]/ *ce mi-a spus.*[2]|

IV. *Propoziția completivă directă este introdusă prin:*

1) *pronume relative și adjective pronominale relative*

care
cine
ce
cât
cel (cei) ce
ceea (cele) ce

Ex.: Spune-mi[1]/ *cu cine te însoțești*[2]| ca să-ți spun[3]/ *cine ești*[4]|.

Învățăm[1]/ *ceea ce trebuie.*[2]|

Nu știu[1]/ *al cui e sacul.*[2]|

Să mă întrebi[1]/ *câți vrăjmași sunt.*[2]|

2) *pronume nehotărâte și adjective pronominale nehotărâte*

orice
oricare
fiecare
oricine
oricât

Ex.: Îi povestea[1]/ *orice se întâmpla.*[2]|

Cumpără[1]/ *orice carte dorești.*[2]|

Să prindă[1]/ *pe oricine intră în țară.*[2]|

3) *adverbe relative*

unde
când
cum
încotro

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Acum știu[1]/ *cum va fi.*[2]|

Știi[1]/ *când pleci*[2]|, dar nu știi[3]/ *când vii.*[4]|

A uitat[1]/ *de unde vine*[2]/ *și încotro merge.*[3]|

4) *conjuncții și locuțiuni conjuncționale*

că
să
ca...să
dacă
de
de cum să
precum că

Ex.: Așteptam[1]/ *să răsară soarele.*[2]|

M-a întrebat[1]/ *dacă ai venit.*[2]|

Cred[1]| *că l-ai cunoscut.*[2]|

Vom vedea[1]/ *de ne-a mințit.*[2]|

V. *Locul completivei directe*

1) Propoziția completivă directă stă, de obicei, după regenta ei.

Ex.: Nu știu[1]/ *cine a născocit povestea asta.*[2]|

Spuneți-mi[1]/ *ce-i dreptatea.*[2]|

2) Când este introdusă printr-un pronume relativ sau printr-un adverb relativ, completiva directă poate sta înaintea regentei, mai ales dacă vorbitorul vrea să insiste asupra ei:

Ex.: *Unde se dusese*[1]|, nimeni nu știa.[2]|

Ce *voi avea de spus*[1]| vei vedea la predică.[2]|

3) Când completiva directă determină un verb la mod nepersonal aflat înaintea predicatului regent, completiva directă se intercalează în propoziția regentă.

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Călătorul, văzând[1]/ *că numele său este cunoscut*[2]|, nu se mai ascunse.[1]|

VI. *Punctuația*

1) Completiva directă așezată după regentă sau intercalată în propoziția regentă nu se desparte prin virgulă de regentă sau de verbul determinat.

Ex.: Aflase[1]/ *că va merge la țară.*[2]|

În cazul completivei directe intercalate există o virgulă după această subordonată, care izolează grupul verbului aflat la un mod nepersonal de restul propoziției regente.

Ex.: Socotind[1]/ *că nu este nici o primejdie,*[2]| copilul a intrat în pădure.[1]|

2) Completiva directă așezată înaintea regentei se desparte prin virgulă de regentă, dacă vrem să atragem atenția asupra ei.

Ex.: *Ce știi tu azi*, eu am știut de ieri. (Eminescu)

Dar sunt numeroase situații în care completiva directă așezată înaintea regentei nu se desparte prin virgulă de regentă.

Ex.: *Ceea ce are la inimă*[1]| are și în gură[2]| și| *ce spune*[3]| e limpede spus.[4]|

VII. *Observații*

1) O propoziție regentă poate avea două sau mai multe subordonate completive directe care depind de același verb, fiind astfel coordonate. Dacă ele sunt coordonate prin conjuncții, elementul de relație se poate repeta la fiecare completivă sau poate fi folosit doar înaintea primei propoziții.

Ex.: A vrut[1]/ *să mai citească*[2]|, *să mai scrie.*[3]|

↑

coordonare prin juxtapunere

Scanned with OKEN Scanner

Spunea[1]/ *că a înțeles*[2]| și că *nu era nevoie de altă explicație.*[3]|

Acum a văzut[1]/ *pe cine a chemat*[2]| și a *adus în casă.*[3]|

↑

elementul introductiv *pe cine* nu a fost repetat

2) Cînd completiva directă e așezată după regentă, ea poate fi anticipată în propoziția regentă printr-un pronume neaccentuat în acuzativ:

Soarele nu-i numără[1]/ *pe câți îi încălzește.*[2]|

Completivele directe anticipate în regentă sunt introduse printr-un pronume relativ sau nehotărât în acuzativ și se referă la persoane.

3) Când completiva directă e așezată înaintea regentei poate fi reluată printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal în acuzativ sau prin pronumele feminin de persoana a III-a cu valoare neutră **o**.

Ex.: *Pe câți i-a găsit*[1]| i-a anunțat.[2]|

Că n-am făcut totul|[1] **o** știu prea bine.[2]|

4) Completiva directă nu trebuie confundată cu:

a) propoziția subiectivă

Ni s-a comunicat[1]/ *că excursia se amână.*[2]|

↑

subiectivă

Ne-a comunicat[1]/ *că excursia se amână.*[2]|

↑

completivă directă

b) completiva indirectă

Sunt sigur[1]/ *că vei birui.*[2]|

↑

completivă indirectă. *De ce* sunt sigur?

Scanned with OKEN Scanner

Știu[1]/ *că vei birui.*|[2]

↑

completivă directă. *Ce* știu?

c) propoziția predicativă

Mihai a devenit[1]/ *ce-a meritat.*[2]|

↑

predicativă

Mihai a găsit[1]/ *ce a căutat.*[2]|

↑

completivă directă

d) circumstanțiala finală

Iată[1]/ *că ne-am întâlnit.*[2]|

↑

completivă directă

Hai[1]/ *să-ți arăt ceva.*[2]|

↑

circumstanțială finală

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere,* completivele directe pot deveni complement direct exprimat prin:

a) infinitiv

Nu știe[1]| *să încurce două paie*[2]|.

Nu știe *a încurca* două paie.

b) supin

Dă-i[1]| *să mănânce*[2]| și *să bea*[3]|.

Dă-i *de mâncat* și *de băut.*

c) substantiv sau sintagme echivalente cu un substantiv

Nu știi[1]| *să torci*[2]|, *nici să țeși*[3]|.

Nu știi *torsul, nici țesutul.*

Scanned with OKEN Scanner

2) Prin *expansiune*, un complement direct poate fi transformat într-o completivă directă:

Nu uita *greutățile* începutului.

Nu uita[1] *ce grele sunt începuturile.*[2]

Fă tot *posibilul.*

Fă[1] *ce poți*[2].

Așteptam *întâlnirea* noastră.

Așteptam[1] *să ne întâlnim*[2].

A poruncit *dărâmarea* cetății.

A poruncit[1] *ca cetatea să fie dărâmată.*[2]

• Anexă. Complementul direct

I. Definiția

Complementul direct arată obiectul asupra căruia se exercită direct acțiunea verbului determinat.

Ex.: Îl cunosc *pe prietenul* tău.

Am văzut *o rândunică.*

II. Complementul direct răspunde la întrebările: pe cine?

ce?

Exemple:

Bogatul l-a asuprit *pe sărac.* Pe cine a asuprit?

Baba avea *o găină.* Ce avea baba?

III. Complementul direct stă totdeauna *în cazul acuzativ.*

Mi-a dăruit *o carte.*

IV. Complementul direct are ca *regent:*

1) *un verb tranzitiv*

Fetița *culegea* flori.

Scanned with OKEN Scanner

2) *o locuțiune verbală tranzitivă*

Baba *începu să pună la cale* viața norei. (Creangă)

3) *o interjecție cu funcție de predicat*

Lupul *haț*! pe ied de gât.

Iată-l pe omul meu.

V. Complementul direct este exprimat prin:

1) *substantiv în acuzativ fără prepoziție sau cu prepoziția* ***pe***

Exemple:

Nu are *pantofi*.

Întreabă-i *pe vecini*.

Observație.

În graiul popular se întâlnește și un complement direct exprimat prin substantiv cu prepoziția *la*:

Încep a cărăbăni *la cireșe* în sân. (Creangă)

2) **pronume personal, demonstrativ, nehotărât, negativ**

Omorâți-mă *pe mine*!

Ascultă-l *pe acesta*!

L-a sfătuit *unele* și *altele*.

Nu i-a cerut *nimic*.

3) **numeral cu valoare de substantiv**

Le-am găsit *pe amândouă*.

Câștigă *opt* și bea *zece*.

4) **adjectiv**

Privește-l *pe cel frumos!*

5) **verb la infinitiv, supin și gerunziu**

A început a *râde*.

Învață *a te supune*.

Am terminat *de mâncat*.

Aveau *de căutat* ceva.

Am auzit *strigând*.

6) **interjecție**

Scanned with OKEN Scanner

De câte ori auzeam *„jart"*, auzeam și *„aoleo"*!

(Delavrancea)

VI. *Locul complementului direct*

În mod obișnuit, complementul direct stă după regentul său:

Am cules *trandafiri*.

Când este exprimat prin forme neaccentuate ale pronumelui personal și reflexiv, complementul direct stă înaintea regentului:

L-a blestemat și *l*-a îngropat.

Uneori, complementul direct poate sta în fața regentului:

Însă *oaste* nu voi lua.

VII. *Punctuația*

Complementul direct nu se desparte niciodată prin virgulă de cuvântul determinat:

Am împrumutat *un disc*.

Le-am pus pe masă.

VIII. *Observații*

1) Un verb poate avea două sau mai multe complemente directe coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții:

Țăranii cresc *oi, vaci, porci, găini* și *rațe*.

2) Când este așezat în urma regentului, complementul direct poate fi anticipat printr-o formă neaccentuată în acuzativ a pronumelui personal, prin pronume demonstrative sau posesive:

Ascultă-***mă*** pe *mine*!

O să-*i* prăpădească pe ai *noștri*.

3) Când se află înaintea regentului, complementul direct poate fi reluat printr-un pronume:

Pe vecin **îl** cuprinse mila.

Pe mine **mă** căuta.

4) Complementul direct nu trebuie confundat cu:

Scanned with OKEN Scanner

a) numele predicativ

Ion pare *un vecin* bun.

↑

nume predicativ

Ion are *un vecin* bun.

↑

complement direct

b) subiectul

S-a stricat *mașina* de scris.

↑

subiect

A stricat *mașina* de scris.

↑

complement direct

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

I. Definiția

Propoziția completivă indirectă este subordonata care îndeplinește funcția de complement indirect pe lângă un verb, un adjectiv, un adverb sau o interjecție din propoziția regentă.

Ex.: Povestește[1]/ *cui vrei.*[2]/

Sunt mândru[1]/ *că ești harnic.*[2]/

II. *Întrebările* la care răspunde completiva indirectă:

cui?
cu ce?
de ce?
de cine?
despre cine?
despre ce?
pentru cine?
pentru ce?
la cine?
la ce?

Exemple:

Mi-e teamă[1]/ *de ce se va întâmpla.*[2]/ De ce mi-e teamă?

Mă gândesc[1]/ *să plec mâine.*[2]/ La ce mă gândesc?

Să nu răspunzi[1]/ *oricui te va striga.*[2]/ Cui să nu răspunzi?

Bunica vorbește[1]/ *despre cine-i place.*[2]/ Despre cine vorbește?

Halal[1]/ *de cine te-a trimis!*[2]/ Halal de cine?

Scanned with OKEN Scanner

III. *Regentul* completivei indirecte poate fi:

1) **un verb tranzitiv**

Dă[1]/ *celui ce-ți cere.*[2]/

Oare știe ceva[1]/ *despre ce-a făcut omul ei?*[2]/

2) **un verb intranzitiv**

Se uita atent[1]/ *cum se lucrează la strung.*[2]/

3) **o locuțiune verbală intranzitivă**

Elevul și-a dat seama[1] / *că mai are de învățat.*[2]/

4) **un verb reflexiv sau o locuțiune verbală reflexivă**

a se ține
a se bucura
a se rușina
a se gândi
a-și bate joc
a se interesa

Exemple:

Împăratul se gândea[1]/ *că nici anul acesta nu va mânca mere de aur.*[2]/

Bunicul se bucura[1]/ *că au venit nepoții.*[2]/

Hoțul și-a bătut joc[1]/ *de cei care nu erau atenți.*[2]/

5) **un adjectiv care poate fi nume predicativ sau atribut**

Profesorul era convins[1]/ *că elevii vor învăța.*[2]/

Există oameni preocupați[1]/ *de ceea ce se descoperă mereu în știință.*[2]/

6) **un adverb**

Trăiesc departe[1]/ *de cine mi-e dor.*[2]/

7) **o interjecție**

Vai[1]/ *de cine nu știe carte.*[2]/

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Propoziția completivă indirectă este introdusă prin:*

1) *pronume relative și adjective pronominale relative* în cazul dativ sau în cazul acuzativ cu prepoziție:

care
cine
ce
cât
cel ce
ceea ce

Ex.: Se miră[1]| *cât de clară era vocea lui.*[2]|

De ce te temi[1]| nu scapi.[2]|

Păzește-te[1]| *de cel ce este rău.*[2]|

A dat[1]| *cui a cerut.*[2]|

2) *Pronume nehotărâte și adjective pronominale nehotărâte* în dativ sau în acuzativ cu prepoziție:

oricine
orice
oricare
fiecare

A povestit[1]| *oricui l-a ascultat.*[2]|

Mă tem[1]| *de oricine nu cântă.*[2]|

3) *adverbe relative*:

când
unde
cum

Se gândea[1]| *unde să plece.*[2]|

Și-a adus aminte[1]| *cum a făgăduit răsplată.*[2]|

4) *conjuncții sau locuțiuni conjuncționale*:

că
dacă

Scanned with OKEN Scanner

să
ca...să
de

Se plângea[1]/ *că n-are dinți.*[2]/

Se gândea[1]/ *dacă va veni preotul.*[2]/

Nu era în stare[1]/ *să scoată o vorbă.*[2]/

V. *Locul completivei indirecte*

1) De obicei, *completiva indirectă* stă după *propoziția regentă*:

Îmi pare rău[1]/ *că nu l-am văzut.*[2]/

2) Când vorbitorul insistă asupra celor spuse în completiva indirectă, aceasta poate sta înaintea regentei:

De ce m-am temut[1]/, n-am scăpat.[2]/

3) Uneori, completiva indirectă este inclusă în propoziția regentă:

A povestit[1]/ *oricui l-a ascultat*[2]/ aventurile sale.[1]/

VI. *Punctuația*

1) Completiva indirectă așezată în urma regentei nu se desparte de aceasta prin virgulă:

Nu am respect[1]/ *pentru cine nu mă respectă.*[2]/

2) Completiva indirectă așezată înaintea regentei se desparte prin virgulă:

De ce ți-e frică,[1]/ nu scapi.[2]/

3) Completiva indirectă inclusă în regentă nu se desparte prin virgule:

A fost odată un vânător[1]/ care povestea[2]/ *cui vrea*[3]/ să-l asculte[4]/ o mulțime de lucruri minunate.[2]/

(Odobescu)

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Observații*

1) O propoziție regentă poate avea două sau mai multe subordonate completive indirecte coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții coordonatoare:

Despre cine suntem,[1]*/ de unde venim*[2]*| și unde ne ducem*[3]*|,*
să nu se afle nimic.[4]| (Sadoveanu).

2) Completiva indirectă poate fi anticipată printr-o formă neaccentuată a pronumelui personal în dativ când este așezată după regentă.

Îi dau[1]*| cui se cuvine.*[2]|

3) Completiva indirectă poate fi reluată printr-un pronume personal neaccentuat în dativ când este așezată înaintea regentei.

Cui nu știe juca,[1]*|* odaia *i* se pare strâmbă.[2]|

(Sadoveanu).

4) Completiva indirectă nu trebuie confundată cu:

a) **completiva directă**

Vă asigur[1]*| că ați întârziat.*[2]|
↑
completivă indirectă

Constat[1]*| că ați întârziat.*[2]|
↑
completivă directă

b) **subiectiva**

Se pare[1]*| că se schimbă vremea.*[2]|
↑
subiectivă

Mă gândesc[1]*| că se schimbă vremea.*[2]|
↑
completivă indirectă

Scanned with OKEN Scanner

c) **predicativa**

Asta înseamnă[1]/ *că se schimbă vremea.*[2]/

↑

predicativă

Mă gândesc[1]/ *că se schimbă vremea.*[2]/

↑

completivă indirectă

d) atributiva.

Teama[1]/ *că se schimbă vremea*[2]/ l-a necăjit.[3]/

↑

atributivă

Mă tem[1]/ *că se schimbă vremea*[2]/.

↑

completivă indirectă

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere*, completiva indirectă poate deveni un complement indirect exprimat prin:

a) **infinitiv**

Oamenii sunt dornici[1]/ *să afle*[2]/ cine sunt drumeții.[3]/

Oamenii sunt dornici *de a afla*[1]/ cine sunt drumeții.[2]/

b) **supin**

S-a săturat[1]/ *să-l mai întrebe*[2]/.

S-a săturat de *întrebat*.

c) **substantiv sau o sintagmă echivalentă cu un substantiv**

Mă bucur[1]/ *că sunteți harnici.*[2]/

Mă bucur *de hărnicia* voastră.

Scanned with OKEN Scanner

Se gândește[1]/ că *tu ai plecat.*[2]/
Se gândește la *plecarea* ta.

2) Prin *expansiune*, un complement indirect poate fi transformat într-o completivă indirectă:

Se mira *de îndrăzneala* lui.
Se mira[1]/ *că este îndrăzneț.*[2]/

Mă tem *de venirea* tatei.
Mă tem[1]/ *că va veni tata.*[2]/

Am dat scrisoarea *destinatarului.*
Am dat scrisoarea[1]/ *cui era destinată.*[2]/

• Anexă. Complementul indirect

I. Definiția

Complementul indirect este partea secundară de propoziție care arată obiectul căruia i se atribuie o acțiune, o însușire, o caracteristică.

Fac o jucărie *copilului.*
Pomii sunt plini *de flori.*
Îmi aduc aminte *de copilărie.*
Pădurea este departe *de sat.*

II. Complementul indirect răspunde la *întrebările:*

cui?	despre cine?
de cine?	despre ce?
de ce?	la cine?
de la cine?	la ce?
de la ce?	pentru cine?
	pentru ce? etc.

Scanned with OKEN Scanner

Ex.: Am citit *elevilor* o poveste. Cui am citit?
Mă uit *la stele*. La ce mă uit?
Să te-nduri *de ea*. De cine să te înduri?
Vorbește *despre Iosif*. Despre cine vorbește?
E dornic *de a ieși* din casă. De ce e dornic?

III. *Complementul indirect* stă în **cazurile:**

1) **acuzativ cu prepoziție**

Adu-ți aminte *de noi.*
Am învățat *despre maimuțe.*

2) **dativ fără prepoziție**

Dă-**i** *prietenului* tău o carte.

3) **genitiv cu prepozițiile:** contra, împotriva

Au luptat *contra semilunii.*
S-au ridicat *împotriva asupririi.*

IV. *Complementul indirect are ca regent:*

1) un verb

Vinzi castraveți *grădinarului.*
Vorbește *cu el.*

2) o locuțiune verbală

Românul **i-a venit de hac** *tătarului.*

3) un adjectiv

Părul este **plin** *de roade.*

4) un participiu cu valoare de adjectiv

Munții sunt **îmbrăcați** *în păduri.*

5) un adverb

Satul este ***departe*** *de oraș.*
Au venit ***aproape*** *de mine.*

6) o interjecție

Vai *de mine*!
Vai *de mama* lui!

V. *Complementul indirect este exprimat prin:*

Scanned with OKEN Scanner

1) **substantiv în dativ fără prepoziție**
Trimit *mamei* o scrisoare.
2) **substantiv în acuzativ cu prepoziție**
Discutam *despre lecții*.
3) **substantiv în genitiv cu prepoziție**
A luptat *împotriva nedreptății*.
4) **pronume în dativ fără prepoziție**
I-am dat o floare.
5) **pronume în acuzativ cu prepoziție**
Mă mândresc *cu tine.*
6) **pronume în genitiv cu prepoziție**
S-a aruncat *asupra lui*.
7) **numeral în dativ fără prepoziție.**
Celor trei le-a dat câte un premiu.
8) **numeral în acuzativ cu prepoziție**
Au plecat *cu al patrulea*.
9) **numeral în genitiv cu prepoziție**
S-au ridicat *împotriva celor trei.*
10) **adjective cu prepoziții**
Din mare poți să faci mic, dar *din mic* mare niciodată.
Din roșu s-a făcut alb.
11) **verb la infinitiv**
Nu mai este vrednic *a vedea* fața mea.
12) **verb la gerunziu**
S-a plictisit *așteptând.*
13) **verb la supin**
S-a săturat *de citit* cărți proaste.

Scanned with OKEN Scanner

VI. *Locul complementului indirect*

În mod obișnuit, complementul indirect stă după cuvântul determinat de el:

Du *Oltului* din partea mea
O caldă sărutare! (Coșbuc)

Complementul indirect poate sta și înaintea regentului:

Patriei să-i fim recunoscători.

Când este exprimat prin formele neaccentuate ale pronumelor personale și reflexive în dativ, complementul indirect stă înaintea regentului:

Mi-ai dat o carte.
Le cer o favoare.

VII. *Punctuația*

Complementul indirect nu se desparte de regentul său prin virgulă.

Să mă-mpiedic *de-un moșneag*? (Eminescu)

VIII. *Observații*

1) Un verb, un adjectiv, un adverb și o interjecție pot avea două sau mai multe complemente indirecte coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții:

Mă gândeam *la satul meu, la oamenii lui, la părinții mei* și *la luncile* înverzite.

2) Complementul indirect exprimat prin substantiv, pronume sau numeral în dativ poate fi *anticipat* sau *reluat* printr-un pronume neaccentuat în cazul dativ:

De atunci **li** s-a tăiat *flăcăilor* pofta...
Vouă **vă** pune lege.

3) Unele verbe și locuțiuni verbale au două complemente indirecte:

Mi-aduc aminte **de noi**.

4) Unele verbe tranzitive:

a da
a trimite
a cere
a face

Scanned with OKEN Scanner

a explica etc..

pot avea și complement direct și complement indirect.

Profesorul dă **o carte** *studentului.*

Nepotul trimite **flori** *bunicii.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

I. Definiție

Propoziția circumstanțială care arată locul unde se petrece acțiunea exprimată de un verb din regentă și îndeplinește funcția unui complement circumstanțial de loc se numește propoziție circumstanțială de loc.

Merge[1]| *încotro îl duce întâmplarea.*[2]|

Acolo a trăit toată viața[1]| *unde s-a născut.*[2]|

II. Propoziția circumstanțială de loc răspunde la întrebările:

unde?
de unde?
pe unde?
până unde?
încotro?
dincotro?

Exemple:

S-a dus[1]| *unde i-a fost scris.*[2]| Unde s-a dus?

(Creangă)

Sosesc[1]| *de unde nu te-aștepți.*[2]| De unde sosesc?

(Jebeleanu)

Se duc[1]| *pe unde nu se știe.*[2]| Pe unde se duc?

(Jebeleanu)

Navighează[1]| *încotro îl mână valul.*[2]| Încotro navighează?

III. *Regentul* unei propoziții circumstanțiale de loc poate fi:

1) un verb a cărui acțiune e legată de spațiu, un verb de mișcare sau de existență: a merge, a veni, a pleca, a porni, a ajunge, a colinda, a se duce, a fi, a trăi:

Scanned with OKEN Scanner

Unde nu e foc[1]/ nu iese fum.[2]/

Pe unde trece ea[1]/ se usucă fața pământului.[2]/

Du-te[1]/ *oriunde vrei.*[2]/

Vine[1]/ *din cine știe ce ținuturi sălbatice.*[2]/

2) *o locuțiune verbală*:

A luat-o la fugă[1]/ *încotro a văzut cu ochii.*[2]/

IV. *Propoziția circumstanțială de loc este introdusă prin:*

1) *adverbe relative* cu sau fără prepoziție:

unde
de unde
până unde
încotro
pe unde
de pe unde

Ex.: Nu bate[1]/ *unde nu ți se deschide.*[2]/

S-a întors[1]/ *de unde a plecat ieri.*[2]/

Am trecut[1]/ *pe unde am copilărit.*[2]/

Am călătorit[1]/ *până unde m-a dus trenul.*[2]/

Am urcat și eu[1]/ *încotro urca poteca de munte*[2]/.

2) adverbe compuse cu **ori** - ale adverbelor relative *unde* și *încotro*, cu sau fără prepoziție:

oriunde
orideunde
orișiunde
oriîncotro
oridincotro

Ex.: Iar tu, Hyperion, rămâi[1]/

Oriunde ai apune[2]/. (Eminescu)

Nu sunt urme[1]/ *oriîncotro m-aș duce*[2]/.

Scanned with OKEN Scanner

Alerga[1]| *oriunde auzea un glas omenesc*[2]|.

De oriunde priveai,[1]| vedeai locuri minunate[2]|.

3) *Pronume relative*:

cine
ce
care

precedate de prepoziții:

către
spre
pe
la
de la

Ex.: Ne-am îndreptat[1]| *către cine ne chema.*[2]|

Du-te[1]| *spre care vrei.*[2]|

Privea uimit[1]| *spre ce apăruse în fața lui.*[2]|

4) *Pronume nehotărâte*:

oricine
oricare
orice .

precedate de prepoziții:

către
spre
pe
la

Exemple:

Merge[1]| *la oricine îi face un dar*[2]|.

Se punea promoroaca[1]| *pe orice se oprea răsuflarea lui*[2]|.

(Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

V. *Locul propoziției circumstanțiale de loc*

1) De obicei, *circumstanțiala de loc* stă după *regentă*:

Leagă calul[1]/ *unde zice stăpânul*[2]/.

2) Când *circumstanțiala de loc* are caracter explicativ poate sta și *înaintea regentei*:

Unde pica nuca[1]/ pica și bucățica[2]/.

3) Uneori, *propoziția circumstanțială de loc* este intercalată în *propoziția regentă:*

Pe aici[1]/, *oriîncotro te întorci*[2]/, vezi numai moșii boierești[1]/.

(Rebreanu)

VI. *Punctuația*

1) Circumstanțiala de loc așezată *după regentă nu se desparte prin virgulă*:

M-am oprit[1]/ *unde mi-a poruncit*[2]/.

2) Circumstanțiala de loc așezată *înaintea regentei se desparte prin virgulă*:

a) când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Unde mi-a poruncit[1]/, m-am oprit.[2]/

b) dacă este reluată în regentă prin adverbul corelativ *acolo*:

Unde te doare[1]/, acolo te legi.[2]/

Unde e ața mai subțire[1]/, acolo se rupe.

Observații: Dacă se insistă asupra propoziției circumstanțiale de loc așezate înaintea regentei, ea nu se desparte prin virgulă:

Unde mi-ai spus[1]/ te aștept[2]/ (= nu în altă parte).

Unde-i lume multă[1]/ acolo e și el.[2]/

3) Propoziția circumstanțială de loc *intercalată în regentă și așezată înaintea predicatului regentei se desparte prin virgule:*

Pe dealuri,[1]/ *unde te-ntorci,*[2]/ sunt pluguri.[1]/

(Blaga)

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Observații*

1) Când propoziția circumstanțială de loc este introdusă prin adverbul relativ *unde*, de multe ori în regentă se află adverbul corelativ *acolo*, care reia ideea exprimată în subordonată, precizând-o și insistând asupra ei.

Ex.: ***Acolo*** ai să-l găsești[1]| *unde nu te aștepți.*[2]|

Unde te doare[1],| ***acolo*** te legi.[2]|

Vin ***de acolo***[1]| *de unde vii și tu.*[2]|

Va veni ***pe acolo***[1]| pe *unde-i drumul mai ușor.*[2]|

Nu se vorbește de foame ***acolo***[1]| *unde n-ai ce mânca.*[2]| (Hogaș)

A plecat ***acolo***[1]| *de unde mă întorc eu.*[2]|

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții circumstanțiale de loc, coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții:

M-am întors[1]| *de unde am plecat*[2]| și *unde mă așteptau părinții.*[3]|

3) O propoziție circumstanțială de loc poate *avea mai multe regente:*

Oriîncotro privești[1]| ***vezi locuri minunate***[2]/ ***și peisajul te încântă***[3]./

4) Adverbele relative *unde, de unde, pe unde, până unde, încotro* etc. sunt elemente de relație, pentru că introduc propozițiile circumstanțiale de loc, dar îndeplinesc și funcția sintactică de complement circumstanțial de loc în propoziția din care fac parte.

5) Propozițiile circumstanțiale de loc introduse prin adverbe relative de loc nu trebuie confundate cu propoziții subordonate necircumstanțiale, introduse prin aceleași adverbe relative:

a) **subiectivă**

S-a anunțat[1]| *unde va avea loc festivalul.*[2]|

E greu de precizat[1]| *pe unde a plecat.*[2]|

b) **predicativă**

Întrebarea este[1]| *unde ai pus cărțile.*[2] |

Scanned with OKEN Scanner

c) **atributivă**

Locul[1]| *unde s-a oprit*[2]| era foarte frumos.[1]|

Merg în pădurea[1]| *unde e umbra mai deasă.*[2]|

d) **completivă directă**

N-am uitat[1]| *unde m-am născut.*[2]|

El întreba[1]| *unde te-ai ascuns.*[2] |

Spune[1]| *de unde vii*[2]|*și încotro te duci.*[3]|

e) **completivă indirectă**

Se mira și el[1]| *de unde au venit străinii.*[2]|

VIII.*Contragerea și expansiunea*

1) *Contragerea* propoziției circumstanțiale de loc este mai complicată deoarece presupune nu numai eliminarea elementului introductiv și a verbului predicativ, ci și modificări structurale. De aceea, unii cercetători consideră că nu este posibilă contragerea circumstanțialei de loc:

Ex.: S-a întors[1]| *de unde a plecat.*[2]|

S-a întors *la locul plecării.*

S-a întors la *punctul de plecare.*

Verbul a fost înlocuit cu substantivul corespunzător care depinde de un substantiv ce arată locul.

S-a întors *acolo.*

Circumstanțiala de loc a fost înlocuită cu un adverb de loc.

2) *Expansiunea* complementului circumstanțial de loc în propoziția circumstanțială de loc se face prin introducerea elementului de relație și a unui verb:

A ajuns *la locul* întâlnirii.

A ajuns acolo[1]|*unde era întâlnirea*[2].|

Scanned with OKEN Scanner

• Anexă. Complementul circumstanțial de loc

I. Definiția

Complementul circumstanțial de loc este partea secundară de propoziție care arată locul unde se petrece acțiunea, punctul de plecare, direcția, limita acțiunii sau spațiul străbătut.

Ex.: Am plecat *acasă.*
Se îndreaptă *spre capitală.*
Locuia *într-un sat* de munte.
De la școală a mers la teatru.

II. Complementul circumstanțial de loc răspunde la *întrebările:*

unde?
de unde?
încotro?
până unde?
pe unde?

Ex.: Și-a petrecut concediul *la munte.* Unde?
A ieșit furios *din casă*? De unde?
S-a îndreptat *spre gară.* Încotro?
A călătorit *până la Iași.* Până unde?
Ne plimbăm *pe câmp.* Pe unde?

III. Complementul circumstanțial de loc are ca *regent:*

1) **un verb predicativ**

Ex.: Nu asculta *la ușă?*
Am privit *afară.*

2) **o locuțiune verbală predicativă**

Ex.: A luat-o la sănătoasa *prin păduri.*

3) **o interjecție predicativă**

Ex.: Hai *la noi.*
Capra țâști! *în dreapta,* țâști! *în stânga.*

(P. Ispirescu)

Scanned with OKEN Scanner

4) un adjectiv

Echipa victorioasă *acasă* a fost premiată.

IV. *Complementul circumstanțial de loc este exprimat prin:*

1) substantiv în acuzativ cu prepoziție:

către	din	lângă	sub
de la	în	pe	
de pe	înspre	până	
de peste	dinspre	până la	
de lângă	la	spre	

sau cu locuțiune prepozițională:

aproape de
departe de
dincolo de

Exemple:

Merg *către școală.*
Vin *de la Universitate.*
Locuiește *lângă gară.*
Dinspre apus se arată un nor.
Până la moșie e cale lungă.
Lângă pădure e un lac.

2) substantiv în acuzativ fără prepoziție:

Au mers *cale* lungă.
Au călătorit *kilometri.*

3) substantiv în dativ fără prepoziție, pe lângă verbele:

a sta
a rămâne
a se așterne
a pironi
a se opri

Scanned with OKEN Scanner

Ea se opri *locului.*
S-a așternut *pământului.*
Stelele-n cer...|Ard *depărtărilor* (Eminescu)

4) **substantiv în genitiv cu prepoziție:**

asupra
contra
înaintea
înapoia
deasupra
dedesubtul

sau cu locuțiune prepozițională:

de-a curmezișul
în jurul în fața
de-a latul în spatele
de-a lungul
de jur-împrejurul

Ex.: *Deasupra orașului* plutea un nor negru.
Stă *înaintea porții.*
În jurul mesei alerga un copil.

5) **pronume personal, posesiv, demonstrativ, relativ, interogativ, nehotărât, negativ în cazul acuzativ, cu prepoziție sau locuțiune prepozițională:**

Boierul nu se dezlipea *de lângă acesta.*
Am plecat *de la ai voștri.*
La noi a plouat.

6) **pronume personal în cazul dativ cu prepoziție:**

Deasupră-mi teiul sfânt
Să-și scuture creanga. (Eminescu)
Înainte-ți se deschidea valea.

7) **pronume în genitiv cu prepoziție:**

L-a pus *deasupra lui.*
Înaintea acestora erau dușmanii.

Scanned with OKEN Scanner

În jurul altuia roiau albinele.

8) **numeral în acuzativ cu prepoziție:**

A plecat *spre cei doi.*

A luat loc *într-a patra.*

9) **numeral în genitiv cu prepoziție:**

S-a oprit *înaintea celor șapte.*

10) **adverb de loc fără prepoziție, adverb de loc cu prepoziție sau locuțiune adverbială:**

Au rămas *acolo*.

Au venit *aici.*

Îl văzu *de departe*.

De jur împrejur sunt multe păduri.

Până aici ți-a fost.

Locuiește *aproape.*

V. *Locul complementului circumstanțial de loc*

Complementul circumstanțial de loc stă, de obicei, în urma regentului, dar poate fi așezat și înaintea lui:

A scos ursul *din bârlog.*

Acolo era casa lui.

VI. *Punctuația*

Când stă după verb, complementul circumstanțial de loc nu se desparte prin virgulă de regentul său:

Am intrat *în clasă.*

Când stă înaintea regentului și dacă se insistă asupra lui, complementul circumstanțial de loc poate fi separat prin virgulă:

Din casă, se auzi un strigăt (=nu din altă parte).

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Observații*

1) Un verb poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale de loc, coordonate sau necoordonate:

Florile cresc *în grădini, pe câmpii, pe dealuri, prin vii* și *prin păduri.*

Pe stânga, muntele se înălța *spre cer.*

2) Complementul circumstanțial de loc nu trebuie confundat cu:

a) **complementul circumstanțial de scop**

S-a dus *la cules.*

↑

compl. circ. de scop

S-a dus *la câmp.*

↑

compl. circ. de loc

b) **complementul direct**

Nu pune mâna *pe mine.*

↑

compl. circ. de loc

Pe mine mă pune de gardă.

↑

compl. direct

c) **complementul indirect**

Duminica și-o petrece *la copii.*

↑

compl. circ. de loc

Se gândește *la copii.*

↑

complement indirect

Scanned with OKEN Scanner

d) **atributul**

Mâine este plecarea *din țară.*

↑

atribut subst. prepoz.

A plecat *din țară.*

↑

compl. circ. de loc

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată timpul în care se petrece acțiunea exprimată de un verb din regentă și care corespunde complementului circumstanțial de timp se numește propoziție circumstanțială de timp.

Vei veni[1] /*când vei dori.*[2]/

De câte ori plouă,[1]/ stau acasă.[2]/

II. Propoziția circumstanțială de timp răspunde la *întrebările*:

când?
cât timp?
de când?
până când?
de câte ori?

După ce a mâncat,[1]/ a plecat la școală.[2]/ Când a plecat?

Cât timp ninge,[1]/stau la adăpost.[2]/ Cât timp stau?

S-a împlinit un an[1]/*de când l-a cunoscut.*[2]/ De când s-a împlinit?

Va rămâne acolo[1]/*până când îl voi chema.*[2]/ Până când va rămâne?

Citea[1]/ *ori de câte ori avea timp liber.*[2]/ De câte ori citea?

III. *Regentul* unei propoziții circumstanțiale de timp poate fi:

1) un verb la un mod *personal* sau *nepersonal*:

Privighetorile nu mai cântă[1]/ *când croncănesc ciorile*[2]./

Venind acasă[1]/ *după ce a făcut cumpărături,*[2]/s-a odihnit puțin[1]./

Scanned with OKEN Scanner

2) o locuțiune verbală

Cum veniră,[1]/ se făcură o apă și-un pământ.[2]/

(Eminescu)

3) un adjectiv

Priceputǎ[1]/ *de când era mică*[2]/s-a distins în arta ei.[1]/

4) o interjecție predicativă

Hai[1]/ *când ne cheamă.*[2]/

IV. *Propoziția circumstanțială de timp este introdusă prin:*

1) conjuncții și locuțiuni conjuncționale de timp:

până să	până ce
până când	în vreme ce
îndată ce	după ce
câtă vreme	ori de câte ori
în timp ce	dacă (= îndată ce, când)

În timp ce dormea,[1]/ a început ploaia.[2]/

A mers[1]/ *până ce i s-au spart opincile.*[2]/

După ce a făcut focul,[1]/ odaia s-a încălzit.[2]/

Venea la noi[1]/ *ori de câte ori putea.*[2]/

A trecut mult timp[1]/ *până să-și revină.*[2]/

Dacă a văzut așa,[1]/ femeia s-a potolit.[2]/

2) *adverbe relative*

când
de când
până când
oricând
orișicând
cum (=îndată ce)
cât (=cât timp)

Când se întorceau de la școală[1]/se jucau cu pisicuța[2]./

Pe când era în viață[1]/ nu-l iubea nimeni[2]./

Scanned with OKEN Scanner

Cum s-a făcut ziuă[1],| a plecat la piață[2].|

De când îl cunoscuse pe Ion[1],| viața ei se schimbase.[2]|

V. *Raportul temporal cu acțiunea din regentă*

Între acțiunea din propoziția circumstanțială temporală și acțiunea verbului regent pot exista trei raporturi temporale principale:

1) *Raport temporal de anterioritate* = acțiunea din regentă se petrece înaintea acțiunii din circumstanțiala temporală:

Până se încalță[1],| soarele se-nalță[2].|

Învăț lecțiile[1]| *până să vină tata*[2].|

2) *Raport temporal de simultaneitate* = acțiunea din regentă se petrece în același timp cu acțiunea din circumstanțiala temporală:

Bate fierul[1]| *cât e cald*[2].|

În timp ce plouă[1],| stăm în casă[2].|

3) *Raport temporal de posterioritate* = acțiunea regentei se petrece după acțiunea din circumstanțiala temporală:

După ce l-a urmărit trei zile[1]|, l-a prins asupra faptului[2].|

Odată ce ai venit[1],| rămâi la masă[2].|

VI. *Locul propoziției circumstanțiale de timp*

1) Propoziția circumstanțială de timp poate sta după regentă sau înaintea regentei:

Te superi[1]| *când îți spun adevărul.*[2]|

După ce i-a plecat fiul[1],| bătrâna și-a pierdut orice nădejde.[2]/

2) Propoziția circumstanțială de timp poate fi intercalată în regentă sau între regentă și elementul introductiv al acesteia, dacă și regenta este o propoziție subordonată.

Toți oamenii[1],| *până să prindă de veste turcul,*[2]| trecuseră râul.[1]|

Acolo locuia un bărbat[1],| care[2],| *după ce i-a murit nevasta*[3],| nu vorbea cu nimeni.[2]|

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Punctuația*

1) Propoziția circumstanțială de timp așezată după regentă se desparte prin virgulă numai dacă în regentă se află un complement circumstanțial.

Viața e frumoasă toamna[1],| *când natura este darnică.*[2]|

Dar: Învățăm[1]| *cât trăim.*[2]|

2) Propoziția circumstanțială de timp se desparte prin virgulă când stă înaintea regentei:

Când pisica nu-i acasă,[1]| joacă șoarecii pe masă.[2]|

3) Propoziția circumstanțială temporală intercalată în regentă se pune între virgule:

Și astăzi,[1]| *când mi-aduc aminte,*[2]| mă simt fericită.[1]|

VIII. *Observații*

1) De multe ori, adverbul care introduce circumstanțiala temporală are un adverb corelativ în regentă, care precizează sensul temporal al subordonatei:

Ex.: ***Când*** are corelativ pe *atunci.*

Când *nu te aștepți,*[1]| *atunci* vine și el.[2]|

Adverbul ***cum*** are mai multe corelative, toate cu sensul *îndată:*

îndată
pe loc
și
cum

Ex.: ***Cum*** *mă scol,*[1]| *îndată* mi-aduc aminte.[2]|

Cum *mă vede,*[1]| *pe loc (= îndată)* îmi iese în cale.[2]|

Cum *ajunge acolo,*[1]| se *și(= îndată)* prinde în joc.[2]|

Cum *ajunge acasă,*[1]| *cum(= îndată)* se culcă.[2]|

Sunt și alte corelative:

abia: ***Abia*** sosisem[1]| *când m-a și chemat la el.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

numai ce: ***Când*** *intrăm în casă*[1],| *numai ce* auzim strigătele de ajutor[2].|

de atunci: ***De când*** *ne-am întâlnit*[1],| *de atunci* suntem prieteni.[2]|

pe urmă: ***După*** *ce mănânci*[1],| *pe urmă* te joci[2].|

de atâtea ori: ***De câte ori*** *vedea o capră*[1],| *de atâtea ori* se speria[2].|

iată: ***Când*** *să spun această taină*[1],| *iată* vine *cineva.*[2]|

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții temporale coordonate:

E mult de atunci[1]| *de când eram copii*[2]| și *ascultam povești*[3].|

3) O propoziție temporală poate avea două sau mai multe regente, dacă acțiunile lor se petrec în același timp:

Când îl văzu zmeul,[1]| îl cunoscu[2]| și păli.[3]|

(P. Ispirescu)

4) Propoziția circumstanțială temporală nu trebuie confundată cu:

a) *propoziția atributivă*

S-a logodit în seara[1]| *când ai venit tu.*[2]| *Care* seară?

↑

substantiv **prop: atributiv**

A plecat seara,[1]| *când apunea soarele.*[2]| Când a plecat?

↑ ↑

adverb **prop. circ. temporal**

Scanned with OKEN Scanner

b) completiva directă

Știu[1]| *când am dat examenul.*[2]|

↑

completivă directă

L-am cunoscut[1]|*când am dat examenul*[2].|

↑

prop. circ. temporală

c) completiva indirectă

Se mira[1]|*când a apărut străinul*[2].|

↑

completivă indirectă

Am plecat și eu[1]|*când a venit străinul*[2].|

↑

circ. temporală

IX. *Contragerea și expansiunea*

1) Propoziția circumstanțială temporală *poate fi contrasă* în complemente circumstanțiale de timp exprimate prin:

a) *construcții infinitivale:*

A plecat[1]| *înainte să răsară soarele.*[2]

A plecat *înainte de a răsări* soarele.

b) *gerunziu*:

După ce a zis acestea,[1]|a tăcut.[2]|

Zicând acestea, a tăcut.

c) *construcții participiale:*

Când pierde cineva drumul,[1]|nu se mai face sănătos.[2]

O dată pierdut drumul de cineva, nu se mai face sănătos.

d) *adverb* sau *locuțiune adverbială:*

Când vine primăvara,[1]|se întorc cocorii[2].

Primăvara se întorc cocorii.

S-a sculat[1]|*când se lumina de ziuă.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

S-a sculat *dis-de-dimineață.*

e) substantiv precedat de prepoziție:

După ce apune soarele,[1]/găinile se culcă.[2]

După apusul soarelui, găinile se culcă.

A plecat[1]/ *înainte să răsară soarele.*[2]/

A plecat *înaintea răsăritului* soarelui.

2) Prin *expansiune,* un complement circumstanțial de timp poate deveni propoziție circumstanțială de timp:

La sosire nu mă aștepta nimeni.

Când am sosit[1]/ nu mă aștepta nimeni.[2]/

O cunoșteam *de mică.*

O cunoșteam[1]/ *de când era mică.*[2]/

Toamna, livada este plină de roade.

Când vine toamna[1]/ livada este plină de roade.[2]/

• Anexă. Complementul circumstanțial de timp

I. Definiție

Complementul circumstanțial de timp este partea secundară de propoziție care arată timpul când se petrece acțiunea, durata acțiunii, limita acțiunii sau frecvența ei.

Ex.: A venit *într-o seară.*

A venit *de câteva ori.*

De atunci nu l-a mai văzut.

II. Complementul circumstanțial de timp răspunde la *întrebările:*

când?
de când?
până când?
cât timp?

Scanned with OKEN Scanner

de câte ori?

Învăța *în fiecare zi.* Când învăța?

De mic era cuminte. De când era cuminte?

Până-n seară a ispăvit treaba. Până când a isprăvit?

A trăit *cât lumea.* Cât timp a trăit?

L-am rugat *de atâtea ori.* De câte ori l-am rugat?

III. Complementul circumstanțial de timp are ca *regent:*

1) *un verb predicativ* la un mod personal sau nepersonal

Cândva a ***trăit*** mai bine.

Ajungând *mai devreme,* s-a odihnit puțin.

2) *o locuțiune verbală*

Acum mi-***a picat în labă.***

3) *o interjecție predicativă*

Na-ți *acum* și pielea de urs!

Haide *acum* la școală.

4) *un adjectiv*

Echipa ***înfrântă*** *mereu* a retrogradat.

IV. Complementul circumstanțial de timp *este exprimat* prin

1) *adverbe de timp*

abia	curând	niciodată
acum	deocamdată	noaptea
ades	demult	odată
adeseori	devreme	seară
apoi	dimineață	târziu
aseară	ieri	totdeauna
astăzi	îndată	uneori
atunci	mâine	ziua etc.
	mereu	

Curând vine vara.

Aseară am fost la teatru.

Îl întâlnesc *mereu.*

Scanned with OKEN Scanner

Uneori îl salut.
S-a întors *târziu.*

2) *locuțiuni adeverbiale de timp*

din când în când
din clipă în clipă
de multe ori
din timp în timp
dis-de-dimineață
după-masă
de-a pururea

Din când în când plânge.
Sosește din *clipă în clipă.*
Se scoală *dis-de-dimineață.*

3) substantive în acuzativ *fără* prepoziție
S-a plimbat *o săptămână.*
A mers *zile și nopți.*

4) substantive în acuzativ *cu* prepoziție
Adună *la tinerețe*, ca să ai *la bătrânețe.*

5) substantive în genitiv *cu* prepoziție
A trăit *înaintea erei* noastre.

6) adjectiv *cu* prepoziție în acuzativ
O cunoșteam *de mică.*

7) verb la infinitiv precedat de prepoziția *până* sau de locuțiunile prepoziționale *înainte de* și *dinainte de*
Vinde vulpea *până a* o *prinde.*
A plecat *înainte de a apune* soarele.

8) *verb la gerunziu*
Mergând spre casă, a văzut totul.

9) sintagme (grup de cuvinte) cu valoare de adverb de timp
În zi lucrătoare sunt foarte obosit.
Muncește de *dimineață până seara.*

Scanned with OKEN Scanner

La începutul stânii se mănâncă câinii, *la spartul stânii* se bat stăpânii.

V. *Locul complementului circumstanțial* de timp

Complementul circumstanțial de timp poate sta înaintea verbului regent sau după acesta:

Atunci nu aveam nici o grijă.

Trenul a sosit *acum.*

VI. *Punctuația*

În mod obișnuit se desparte prin virgulă complementul circumstanțial de timp așezat înaintea cuvântului regent, mai ales când este exprimat prin verb la infinitiv sau gerunziu.

Înainte de a pleca, să mănânci.

Încălecând, porni la drum.

VII. *Observație*

Un verb poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale de timp, coordonate sau necoordonate.

Vara, toamna, iarna el era vesel.

În timpul verii se aude *de multe ori* privighetoarea.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată felul în care se îndeplinește acțiunea din regentă sau cum se prezintă o calitate, o împrejurare și care îndeplinește funcția unui complement circumstanțial de mod se numește propoziție circumstanțială de mod.

Vorbește[1] *|cum se pricepe.[2]|*

A făcut[1] *| precum a dorit.[2]|*

II. Propoziția circumstanțială de mod răspunde la *întrebările:*

cum?
în ce fel?
cât?

Merge[1] */ cum poate.[2]|* Cum merge?

Muncești[1] *|cât poți.[2]|* Cât muncești?

Îl luă de mână,[1] *|ca și cum ar fi fost prieteni.[2]|* În ce fel îl luă de mână?

III. *Regentul* unei propoziții circumstanțiale de mod poate fi:

1) un verb

Îmbracă-te[1] *| cum se cuvine.[2]|*

Caii ***alergau***[1] *| cât îi țineau picioarele.[2]|*

2) o locuțiune verbală

A luat aminte[1] *| fără să se tulbure.[2]|*

3) un adjectiv

Dracul nu-i așa de ***negru***[1] *| cum se spune.[2]|*

Era ***posomorâtă***[1] *| cum nu fusese de mult.[2]|*

Scanned with OKEN Scanner

4) un adverb

Să vorbești ***frumos***[1]| *cum te-am învățat.*[2]|

IV. *Propoziția circumstanțială de mod este introdusă prin:*

1) adverbe relative:

cum
precum
cât
decât

Gura babei umbla[1]| *cum umblă melița.*[2]|

Întinde-te[1]| *cât ți-e pătura.*[2]|

Era atentă[1]| *precum ești tu.*[2]|

Am aflat mai multe[1]| *decât știu ceilalți.*[2]/

2) locuțiuni conjuncționale:

după cum, după cât
ca și cum, ca și când
fără să
de parcă
cu cât
pe cât
pe măsură ce

Se comportă[1]| *ca și cum ar fi singură.*[2]|

Dansează[1]| *ca și când plutește.*[2]|

Pe cât era de mic,[1]| pe atât era de rău.[2]|

A plouat[1]| *după cum se prevăzuse.*[2]|

A venit[1]| *fără să fie văzut de cineva.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

3) conjuncții:

parcă
precum
cum

Rabdă[1]| *parcă e de fier.*[2]|

V. *După cum sunt prezentate informațiile în propozițiile circumstanțiale de mod, acestea sunt de trei feluri:*

1) Circumstanțiale de mod propriu-zise:

Cum îți vei așterne,[1]| așa vei dormi.[2]|

Ea se uita la el[1]| *fără să-l asculte.*[2]|

2) *circumstanțiale de mod comparative:*

L-a lăsat[1]| *așa cum l-a găsit.*[2]|

I se părea[1]| că este ușor[2]| *cum e fulgerul.*[3]|

Îi vorbea[1]| *ca și când i-ar fi spus o taină.*[2]|

3) *Circumstanțiale de mod de măsură progresivă:*

Cu cât mai multe auzi,[1]| cu atât înveți mai multe.[2]|

Pe măsură ce creștea,[1]| se făcea tot mai cuminte.[2]|

VI. *Locul propoziției circumstanțiale de mod*

În mod obișnuit, propoziția circumstanțială de mod stă în urma regentei:

Striga[1]|*cât îl ținea gura.*[2]|

Ea poate sta și înaintea regentei:

Cum am hotărât,[1]|așa rămâne.[2]|

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Punctuația*

1) De obicei, circumstanțiala de mod se desparte de regentă prin virgulă când nu se insistă asupra ei, fie că stă înaintea regentei, fie că stă după regentă:

Am mers repede,[1]/ *cum mergea și el.*[2]/

Cu cât greșești mai mult,[1]/ cu atât va fi mai rău.[2]/

2) Când legătura dintre circumstanțiala de mod și regenta ei este foarte strânsă și se insistă asupra subordonatei, aceasta nu se desparte prin virgulă:

A răspuns așa[1]/ *cum învățase.*[2]/

Cum măsori[1]/ ți se va măsura.[2]/

3) Subordonata circumstanțială de mod așezată înaintea regentei se desparte totdeauna prin virgulă când în regentă se află adverbul corelativ *așa* sau *tot astfel*:

Cum e țiganul,[1]/așa și ciocanul.[2]/

4) Propoziția circumstanțială de mod intercalată în regentă poate fi separată sau nu prin virgule:

Căzuse[1]/ *cât era de lung*[2]/ pe canapea.[1]/

Liniștit,[1]/ *de parcă n-ar fi fost supărat,*[2]/a plecat spre casă.[1]/

VIII. *Observații*

1) Adverbul relativ care introduce o propoziție circumstanțială de mod poate avea în regentă un adverb corelativ:

așa
astfel
tot astfel
asemenea
la fel
atât
cu atât
pe atât

Scanned with OKEN Scanner

Cum îți vei așterne,[1]/ *așa* vei dormi.[2]/

Cât dai,[1]/ *atât* primești.[2]/

Cu cât vorbea,[1]/ *cu atât* se supăra mai tare.[2]/

Pe cât părea de drept,[1]/ *pe atât* era de viclean.[2]/

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții circumstanțiale de mod coordonate:

Și s-așează toți la masă,[1]/ *cum li-s anii,*[2]/ *cum li-i rangul.*[3]/

3) Propoziția circumstanțială de mod nu trebuie confundată cu:

a) *subiectiva*

Se vorbea[1]/ *cum se cuvine.*[2]/

↑

subiectivă

Am vorbit[1]/ *cum se cuvine.*[2]/

↑

circ. de mod

b) predicativa

El nu este[1]/ *cum mi l-am închipuit.*[2]/

↑

predicativ

Nu lucrează[1]/ *cum mi l-am închipuit.*[2]/

↑

circ. de mod

c) atributiva

Prăjitură,[1]/*cum face mama,*[2]/nu face nimeni.[1]/

↑

atributivă

Scanned with OKEN Scanner

Procedează[1] |*cum face mama.*[2]|

↑

circ. de mod

d) completiva directă

Știu[1] |*cum face mama prăjitura.*[2]|

↑

compl. directă

Am făcut și noi prăjitura[1] |*cum o face mama.*[2]|

↑

circ. de mod

e) completiva indirectă

Ne gândeam[1] |*cum va fi viitorul.*[2]|

↑

completivă indirectă

Era necunoscută[1] |*cum va fi și viitorul.*[2]|

↑

circ. de mod

f) temporala

Cum aud asta,[1] |alerg la mama.[2]|

↑

temporală

Cum aud asta,[1] |așa am făcut.[2]|

↑

circ. de mod

Scanned with OKEN Scanner

g) cauzala

Cum n-aveam timp de pierdut[1]| am plecat.[2]|

↑

circ. cauzală

Cum am știut,[1]|așa am lucrat.[2]|

↑

circ. modală

IX. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere,* propoziția circumstanțială de mod poate fi înlocuită cu un complement circumstanțial de mod exprimat prin substantiv cu prepoziție:

Gura babei umbla[1]|*cum umblă melița.*[2]|
Gura babei umbla *ca melița.*

Venea repede[1]|*cum vine furtuna.*[2]|
Venea repede *ca furtuna.*

Era roșie[1]|*cum e focul.*[2]|
Era roșie *ca focul.*

2) Prin *expansiune,* un complement circumstanțial de mod poate fi transformat într-o propoziție circumstanțială de mod:

Vorbești *fără a te gândi.*
Vorbești[1]| *fără să te gândești.*[2]|

Era mai harnică *decât sora ei.*
Era mai harnică[1]| *decât era sora ei.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

• Anexă. Complementul circumstanțial de mod

I. Definiția

Complementul circumstanțial de mod este partea secundară de propoziție care arată felul cum se desfășoară sau se înfățișează o acțiune sau o calitate.

Ai lucrat *destul.*

Nu învață *temeinic.*

L-a înfruntat *bărbătește.*

II. Complementul circumstanțial de mod răspunde la *întrebările:*

cum?

în ce fel?

cât?

cât de?

Fetița învață *bine.* — Cum învață?

Avea o căciulă mare *cât o zi de post* — Cât de mare?

Ai muncit *foarte mult.* — Cât ai muncit?

Dușmănit vei fi de toate *fără a prinde chiar de veste.*

(Eminescu)

În ce fel vei fi dușmănit?

III. Complementul circumstanțial de mod are ca *regent:*

1) un verb predicativ la un mod personal sau nepersonal

***Scrie** cu atenție.*

***Grăind** așa*, a plecat mai departe.

2) o locuțiune verbală

Azi ***nu ai chip** în toată voia* să faci așa ceva.

3) un adjectiv

***Naltă** cât o daltă.*

E ***adormită** pe burtă.*

4) un adverb

Apa curge ***lin** ca vântul.*

Pielea e ***mai aproape** decât cămașa.*

5) o interjecție predicativă

Scanned with OKEN Scanner

***Hai** fără frică!*

Asemenea cel mijlociu ***țuști** sub chersin.*

IV. Complementul circumstanțial de mod *este exprimat* prin:

1) substantiv în acuzativ cu prepoziție

Miroase *a busuioc.*

Sara pe deal buciumul sună *cu jale.* (Eminescu)

Am cântat *după ureche.*

2) substantiv în dativ cu prepozițiile

conform
contrar
potrivit

A lucrat *conform planului.*

A vândut *potrivit legii.*

3) substantiv în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

în baza
în lumina
în temeiul
pe măsura

Am discutat *în baza articolului* de lege.

Vei reuși *pe măsura eforturilor* depuse.

4) pronume în acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională

Îi umblă gura *fără el.*

L-a răsplătit *cu atâtea.*

L-am plătit *în raport cu voi.*

5) pronume în dativ cu prepoziție

Am acționat *potrivit lui.*

6) pronume în genitiv cu o locuțiune prepozițională

Am aprobat propunerile *în baza lor.*

7) numeral cu valoare substantivală în acuzativ cu prepoziție

Sar frânghiile *în trei*

Și plesnesc *în șase.* (Șt. O. Iosif)

8) numeral multiplicativ cu valoare adverbială

Scanned with OKEN Scanner

Muncește *întreit.*

9) numeral adverbial

L-a plătit *triplu.*

10) numeral în dativ cu prepoziție

A acționat *contrar celor cinci.*

11) numeral în genitiv cu locuțiune prepozițională

A fost promovat *în funcție de cel de al doilea* dintre amendamente.

12) verb la infinitiv cu prepoziția *fără*

Mergeam *fără a simți* oboseala.

Vorbești *fără a te gândi.*

13) verb la gerunziu

Înainta *râzând.*

Greșind învață omul.

14) adverbe de mod

abia	greu	subțire	iepurește
alene	ușor	gros	
anevoie	degrabă	târâș	
bine	mult	voinicește	
rău	puțin	bărbătește	

L-a privit *vulturește.*

Se mișca *anevoie.*

15) locuțiuni adverbiale

picior peste picior
nas în nas
de milă
de silă
de bine
de rău
pe de rost
față în față

Scanned with OKEN Scanner

A învățat poezia *pe de rost.*

Stă *picior peste picior.*

V. *Felurile complementului circumstanțial de mod*

Complementul circumstanțial de mod este de trei feluri:

1) *Complement circumstanțial de mod propriu-zis*

Te vinde *fără bani.*

Spune *drept, bărbătește.*

A frânt pâinea *în două.*

2) *Complement circumstanțial de mod comparativ*

Înalt *cât casa,*

Verde ca *mătasa,*

Dulce *ca mierea,*

Și amar *ca fierea.*

Numele bun e mai scump *decât aurul.*

3) *Complement circumstanțial de mod de măsură*

Mergeau *câte doi, câte patru.*

Mânca *de trei ori pe zi.*

VI. *Locul complementului circumstanțial de mod*

Complementul circumstanțial de mod poate sta atât înaintea cuvântului regent, cât și în urma cuvântului regent:

Locul strălucea *ca oglinda.*

Fără ajutor e greu.

VII. *Punctuația*

1) În mod obișnuit, complementul circumstanțial de mod nu se desparte prin virgulă de cuvântul regent:

Coborâră *repede* dealul.

2)Dacă vrem să atragem atenția asupra complementului circumstanțial de mod, îl despărțim prin virgulă de cuvântul regent:

Lucrând în grabă, a făcut multe greșeli.

VIII. *Observație*

Scanned with OKEN Scanner

Un verb, un adjectiv sau un adverb poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale de mod, coordonate prin juxtapunere sau prin coordonare:

Prelung și *rar* un clopot bate miezul nopții.
Mergea *încet* și cu *grijă.*

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată cauza unei acțiuni sau a unei însușiri din propoziția regentă și care corespunde complementului circumstanțial de cauză se numește propoziție circumstanțială de cauză sau cauzală.

Deoarece a fost bolnav,[1]/ a stat acasă.[2]/

Nu te-am așteptat,[1]/ *fiindcă era târziu.*[2]/

II. *Propoziția circumstanțială de cauză răspunde la* ***întrebările:***

din ce cauză?
din ce pricină?

Deoarece spunea minciuni,[1]/ nu-l mai credea nimeni.[2]/

Din ce cauză nu-l mai credea?

Întrucât nu ai respectat legea,[1]/ vei fi amendat.[2]/

Din ce pricină vei fi amendat?

III. *Regentul unei propoziții circumstanțiale de cauză poate fi:*

1) un verb predicativ

Ți-l recomand,[1]/ *fiindcă îl cunosc bine.*[2]/

S-a supărat pe mine,[1]/ *pentru că nu l-am salutat.*[2]/

2) o locuțiune verbală

A luat-o la sănătoasa,[1]/ *din cauză că se temea.*[2]/

3) un grup predicativ nominal

Omul e mai tare ca fierul,[1]/ *căci omul trece și prin foc și prin apă.*[2]/

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Propoziția circumstanțială de cauză este introdusă prin:*

1) conjuncții cauzale

că [= pentru că]
dacă [= pentru că]
deoarece
căci
fiindcă
întrucât

Am venit[1]| *fiindcă m-ai invitat.*[2]|

Lasă-l în pace,[1]| *că mă superi.*[2]|

Să nu mergi prin pădure,[1]| *căci te rătăcești.*[2]|

Întrucât erau buni prieteni,[1]| se întâlneau cu plăcere.[2]|

2) locuțiuni conjuncționale

pentru că
din pricină că
din cauză că
de vreme ce
din moment ce
o dată ce

Erau supărați[1]|*din pricină că nu aveau copii.*[2]|

Lumea îl respecta,[1]| *pentru că vorbea în tâlcuri.*[2]|

De vreme ce nu cunosc problema,[1]| nu-ți dau nici un răspuns.[2]|

Din cauză că a vorbit mult,[1]| a răgușit.[2]|

3) adverbe relative

cum[= pentru că]
unde[= pentru că]

Cum nu se ocupa nimeni de el,[1]| a ajuns pe stradă.[2]|

Se gândea[1]| că[2]| *unde e aproape casa*[3]| să vină și ea.[2]|

V. *Locul propoziției circumstanțiale de cauză*

Scanned with OKEN Scanner

1) Circumstanțiala de cauză poate sta și în urma regentei, și înaintea regentei:

Deoarece luna se ascunsese în nori,[1]| se vedeau doar licuricii.[2]|

Nu l-am salutat,[1]| *fiindcă nu-l cunoșteam.*[2]/

2) Circumstanțiala de cauză poate fi intercalată în regentă:

Omul,[1]| *pentru că a simțit primejdia,*[2]| s-a retras la adăpost.[1]|

VI. *Punctuația*

1) În mod obișnuit, subordonata cauzală se desparte de regentă prin virgulă, indiferent dacă este așezată după regentă sau înaintea regentei:

L-a lăudat,[1]| *pentru că era harnic.*[2]|

Deoarece suferea mult,[1]| a izbucnit în plâns.[2]|

2) Dacă vrem să arătăm că acțiunea cauzalei este singura cauză a acțiunii din regentă, subordonata cauzală nu se mai desparte prin virgulă:

Oamenii se luptă între ei[1]| *pentru că sunt lacomi și răi.*[2]|

3) Subordonata cauzală intercalată în regentă se desparte prin virgule de regentă:

Am hotărât[1]| ca,[2]| *de vreme ce eram obosit,*[3]| să mă culc devreme.[2]|

VII. *Observații*

1) Uneori, elementului introductiv din propoziția cauzală îi corespunde un corelativ în regentă:

de asta
de aceea
pentru aceea
de aia
de aceasta

De asta sunt bucuroasă,[1]| *fiindcă te-am văzut.*[2]|

De aceea nu am venit,[1]| *pentru că era târziu.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții cauzale coordonate:

Nu-l iubeam pe domnul Vucea,[1]| *fiindcă nu ne învăța nimic,*[2]| *fiindcă ne bătea*[3]| și *fiindcă ne trimitea la piață.*[4]|

(după Delavrancea)

3) O propoziție cauzală poate avea două sau mai multe regente dacă exprimă cauza a două sau mai multe acțiuni:

Dar mi-e rușine[1]| și mi-e greu.[2]|

Că scoală satu-n capul meu.[3]| (Coșbuc)

4) Propoziția circumstanțială de cauză nu trebuie confundată cu:

a) circumstanțiala de scop

Am împrumutat bani,[1]| *ca să cumpăr cărți.*[2]|

↑

circ. de scop

Am împrumutat bani[1]| *că nu mai aveam.*[2]|

↑

circ. de cauză

b) circumstanțiala temporală

Cum am venit,[1]| m-am culcat.[2]|

↑

temporală

Cum n-aveam timp de pierdut,[1]| am plecat imediat.[2]|

↑

cauzală

Scanned with OKEN Scanner

c) circumstanțiala modală

Cum nu-l cunoșteam,[1]/ nu l-am salutat.[2]/

↑

cauzală

Cum am știut,[1]/ așa am făcut.[2]/

↑

modală

d) completiva directă

Răspundem[1]/ *că e iarnă.*[2]/

↑

completivă directă

Soarele apune repede,[1]/ *că e iarnă.*[2]/

↑

cauzală

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) Propoziția circumstanțială de cauză *poate fi contrasă* într-un complement circumstanțial de cauză exprimat prin:

a) gerunziu

Pentru că nu l-am așteptat,[1]/ s-a supărat.[2]/

Neașteptându-l, s-a supărat.

b) substantiv cu o locuțiune prepozițională

Deoarece a întârziat autobuzul,[1]/ am pierdut trenul.[2]/

Din cauza întârzierii autobuzului,[1]/ am pierdut trenul.[2]/

c) participiu cu prepoziție:

S-a oprit,[1]/ *fiindcă a obosit.*[2]/

S-a oprit *de obosit.*

2) Prin *expansiune*, un complement circumstanțial de cauză exprimat prin substantiv cu prepoziție, prin adjectiv sau printr-un gerunziu poate deveni o propoziție circumstanțială de cauză:

Scanned with OKEN Scanner

a) A lipsit *din cauza bolii.*

A lipsit [1]| *fiindcă era bolnavă.*[2]|

b) Lumea o lăuda *de frumoasă.*

Lumea o lăuda [1]| *fiindcă era frumoasă.*[2]|

c) *Fiindu-i înghețate mâinile,* a plâns.

Deoarce mâinile îi erau înghețate, [1]| a plâns.[2]|

Anexă. Complementul circumstanțial de cauză.

I. Definiția

Complementul circumstanțial de cauză este partea secundară de propoziție care arată cauza acțiunii unui verb sau a însușirii unui adjectiv.

N-a venit *din cauza ploii.*

Era frânt de *oboseală.*

II. *Complementul circumstanțial de cauză răspunde la întrebările*:

din ce cauză?

din ce pricină?

Mor de *foame.* Din ce cauză mor?

Ochii i se măriseră *de uimire.* Din ce pricină se măriseră?

III. *Complementul circumstanțial de cauză are ca regent:*

1) un verb

Plânge *de ciudă.*

S-a adăpostit *din cauza ploii.*

2) o locuțiune verbală

Apa se făcuse bocnă *de ger.*

A rupt-o la fugă *din cauza fricii.*

3) un adjectiv

Era amețit *de căldură.*

Este nebun *de fericire.*

IV. *Complementul circumstanțial de cauză este exprimat prin*:

1) substantiv în acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională

Sare în sus *de bucurie.*

Scanned with OKEN Scanner

Tremură *de frig*.

De teamă a început să învețe.

Din nebăgare de seamă a alunecat pe gheață.

2) substantiv în dativ cu prepoziția *datorită*

A câștigat *datorită pregătirii* sale.

3) substantiv în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

din cauza
din pricina
din vina

A lipsit *din cauza bolii*.

Din pricina zăpezii nu se vedeau urmele.

3) pronume în acuzativ cu prepoziție

S-a speriat *de el*.

4) pronume în dativ cu prepoziția *datorită*

S-a bucurat *datorită nouă*.

5) pronume în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

din cauza
din pricina
din vina

A fost pedepsit *din vina lui*.

Din pricina ei s-a jertfit.

6) numeral în acuzativ cu prepoziție sau locuțiune prepozițională

Nu s-a temut *de cei doi*.

7) numeral în dativ cu prepoziția *datorită*

Și-a schimbat părerea *datorită celor doi*.

8) numeral în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

din pricina
din cauza
din vina

A fost amendat *din vina celor trei*.

9) adjectiv cu prepoziția *de*

Îi sfârâia gâtlejul de *flămând*. (Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

A plâns *de bucuroasă*.

10) adjectiv provenit din participiu cu prepoziția *de*

Mama nu mai putea *de obosită*. (Creangă)

11) verb la gerunziu

Temându-se de lupi, nu a intrat în pădure.

Pierzând trenul, a rămas în gară.

Fiind copilăros, stârnea zâmbete.

V. *Locul complementului circumstanțial de cauză*

Complementul circumstanțial de cauză poate sta înaintea cuvântului regent sau după acesta:

De obosit, abia mai mergea.

Era negru *de funingine*.

VI. *Punctuația*

1) De obicei, complementul circumstanțial de cauză nu se desparte prin virgulă de regentul lui:

Apa era tulbure *din cauza mâlului.*

Din pricina lui a fost certat.

2) Complementul circumstanțial de cauză exprimat prin gerunziu și așezat înaintea regentului se desparte de acesta prin virgulă:

Auzind zmeul acestea, se făcu foc și pară de mânie.

(Ispirescu)

3) Complementul circumstanțial de cauză reluat printr-un corelativ se desparte prin virgulă de regent:

De teamă, *de asta* nu a venit.

De asta nu a venit, *de teamă*.

4) Complementul circumstanțial de cauză așezat între subiect și predicat se desparte prin virgule:

Hassan, *de mirare*, e negru-pământ. (Coșbuc)

Turturica, *fiind mai ușoară*, ajunge mai înainte.

(Ispirescu)

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Observații*

Un verb sau un adjectiv poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale de cauză coordonate:

Plângea *de rușine* și *de ciudă*.

Fugi năuc *de spaimă* și *durere*.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată scopul pentru care se îndeplinește acțiunea exprimată de verbul din regentă și care corespunde complementului circumstanțial de scop se numește propoziție circumstanțială de scop sau finală.

Merg la școală[1]| *să învăț.*[2]|

Se grăbeau[1]| *să ajungă acasă.*[2]|

II. Propoziția circumstanțială de scop răspunde la întrebările:

în ce scop?

cu ce scop?

Vin' la Milcov cu grăbire[1]| Cu ce scop vino?

Să-l secăm dintr-o sorbire[2]| (Alecsandri)

Mă pregătesc[1]| *ca să plec în excursie.*[2]| În ce scop mă pregătesc?

III. *Regentul unei propoziții circumstanțiale de scop poate fi:*

1) un verb

Înoată[1]| *ca să ajungă la mal.*[2]|

Ai născocit asta[1]| *ca să mă denigrezi.*[2]|

2) o locuțiune verbală

Dă din mâini[1]| *ca să se apere de țânțari.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

3) o interjecție predicativă

Hai[1]| *să plecăm.*[2]|

IV. *Propoziția circumstanțială de scop este introdusă prin:*

1) conjuncții

să
ca să
ca... să
de

Vino[1]| *să te ajut.*[2]|

Cere mult[1]| *ca să primești puțin.*[2]|

Vin la noapte[1]| *de mă fură*[2]| (Eminescu)

I-a făcut un semn,[1]| *ca să-i atragă atenția.*[2]|

2) Locuțiuni conjuncționale: pentru ca să
pentru ca... să
cu chip să
nu cumva să
ca nu cumva să

Pentru ca să nu afle tatăl meu,[1]| eu te voi preface într-o floare.[2]| (Eminescu)

Ai grijă de foc,[1]| *ca nu cumva să se stingă.*[2]|

V. *Locul propoziției circumstanțiale de scop*

1) Propoziția circumstanțială de scop poate sta înaintea regentei sau după regentă:

Ca să ajungem la întâlnire,[1]| am alergat.[2]|

Venise[1]| *ca să-l pedepsească.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

2) *Propoziția circumstanțială de scop poate fi intercalată în regentă:*

În zadar,[1]/ *ca s-o mai cate,*[2]/ tu trimiți în lume crainic[1]/

(Eminescu)

VI. *Punctuația*

1) Propoziția circumstanțială finală introdusă prin conjuncțiile *de* și *să* nu se desparte prin virgulă de regentă:

Stau acasă[1]/ *să învăț.*[2]/

Ștefan se întoarce[1]/ *să-și.refacă oastea.*[2]/

Mergi[1]/ *de mănâncă.*[2]/

Du-te[1]/ *de i le dă.*[2]/

2) Propoziția circumstanțială de scop așezată după regentă se desparte de aceasta prin virgulă numai când nu se insistă asupra ei:

Plecat-am astă-vară[1]/

Ca să scăpăm de turci țara[2]/ (după Alecsandri)

Se duce el,[1]/ *ca să-i facă o bucurie.*[2]/

3) Propoziția circumstanțială de scop așezată înaintea regentei se desparte, de obicei, prin virgulă:

Ca să nu fie certat,[1]/ a învățat lecția.[2]/

4) Propoziția circumstanțială de scop intercalată în regentă sau între o conjuncție coordonatoare și regentă este separată prin virgule:

În zadar,[1]/ *ca s-o mai cate,*[2]/ tu trimiți în lume crainic.[1]/

(Eminescu)

Omul a înnebunit[1]/ și,[2]/ *ca să-l oprească de a face vreo boroboață,*[3]/ l-am legat de mâini și de picioare.[2]/

Uneori, propoziția circumstanțială finală intercalată în regentă nu este separată prin virgule:

Jupânul[1]/ *ca să-l îmbărbăteze*[2]/ i-a dat un pumn în ceafă.

(I.L. Caragiale)

VII. *Observații*

Scanned with OKEN Scanner

1) În regenta propoziției circumstanțiale de scop pot exista corelative:

de aceea	anume
de aia	într-adins
de asta	expres
pentru aceea	

De aceea învață,[1]/ *ca să știe.*[2]/

Anume a venit,[1]/ *ca să audă*[2]/ ce vorbim.[3]/

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții circumstanțiale finale, coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții:

L-a ajutat[1]/ *să crească,*[2]/ *să învețe*[3]/ *și să ajungă om mare.*[4]/

3) O propoziție circumstanțială de scop poate avea două sau mai multe regente:

Ca să-l vadă mare,[1]/ a muncit pe brânci[2]/ și s-a făcut luntre și punte.[3]/

4) Propoziția circumstanțială de scop nu trebuie confundată cu:

a) circumstanțiala cauzală

Nu merg la școală[1]/ *ca să nu mă asculte.*[2]/

↑

circ. cauzală

Stau acasă[1]/ *ca să învăț.*[2]/

↑

circ. finală

A venit mai devreme,[1]/ *pentru că e punctual.*[2]/

↑

circ. cauzală

A venit mai devreme,[1]/ *pentru ca nu cumva să întârzie.*[2]/

↑

circ. finală

b) circumstanțiala de loc

Scanned with OKEN Scanner

A plecat[1]/ *să te caute.*[2]/

↑

circ. finală

A plecat[1]/ *unde l-ai trimis.*[2]/

↑

circ. de loc

c) completiva indirectă

Mă gândisem[1]/ *să plec mâine.*[2]/

↑

completiva indirectă

Merg[1]/ *să adun flori.*[2]/

↑

circ. finală

d) completiva directă

Mama știe[1]/ *să facă plăcinte bune.*[2]/

↑

completivă directă

Mama a ajutat-o[1]/ *să facă plăcinte bune.*[2]/

↑

circ. finală

e) atributiva

Ne-a plăcut propunerea[1]/ *să obținem note mari.*[2]/

↑

atributivă

Toți am luptat[1]/ *să obținem note mari.*[2]/

↑

circ. finală

VIII. *Contragerea și expansiunea*

Scanned with OKEN Scanner

1) Propoziția circumstanțială de scop *poate fi contrasă* într-un complement circumstanțial de scop exprimat prin:

a) infinitiv cu prepoziția *pentru* sau *spre*

A luat busola[1]| *ca să nu se rătăcească.*[2]|

A luat busola[1]| *pentru a nu se rătăci.*[2]|

A azvârlit toporul[1]| *cu chip să le ucidă.*[2]|

A azvârlit toporul *spre a le ucide.*

b) verb la supin

Plecase[1]| *să pescuiască.*[2]|

Plecase *la pescuit.*

A fost în pădure[1]| *ca să culeagă mure.*[2]|

A fost în pădure la *cules* de mure.

2) Prin *expansiune*, un complement circumstanțial de scop poate deveni o propoziție circumstanțială finală:

A mers la piață *după cumpărături.*

A mers la piață[1]| *ca să cumpere fructe.*[2]|

I-a chemat *la adunat* spicele de grâu.

I-a chemat[1]| *să adune spicele de grâu.*[2]|

S-au pregătit *pentru examen.*

S-au pregătit[1]| *ca să ia examenul.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

• **Anexă. Complementul circumstanțial de scop.**

I. Definiția

Complementul circumstanțial de scop este partea secundară de propoziție care arată scopul acțiunii exprimate de un verb.

Învață *spre a cunoaște.*

A plecat la piață *pentru cumpărături.*

II. Complementul circumstanțial de scop răspunde la întrebările:

cu ce scop?

în ce scop?

Voi munci *pentru a*-mi *împlini* visul. Cu ce scop voi munci?

S-au oprit *pentru a se odihni.* În ce scop s-au oprit?

III. Complementul circumstanțial de scop are ca regent:

1) un verb

Pentru bani ***își vinde*** și sufletul.

Pentru aceasta ți-***am telefonat.***

2) o locuțiune verbală

Spre a se despăgubi de banii lor, boierii ***au luat în arendă*** datoriile publice.

Și-a luat tălpășița *pentru a nu fi prins.*

3) o interjecție predicativă

Hai *la cules* mere.

IV. *Complementul circumstanțial de scop este exprimat prin:*

1) substantiv la acuzativ cu prepoziție

pentru	la
de	în
spre	după
de	

A venit *pentru pregătire.*

Ne pregătim *de rezistență.*

Scanned with OKEN Scanner

Am băut *spre sărbătorirea* biruinței noastre.

2) substantiv în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

în scopul
cu scopul
în vederea
în intenția
în ideea

Studiază *în vederea examenelor.*

Venise la noi *în scopul cercetării* obiceiurilor.

3) pronume în acuzativ cu prepozițiile

pentru
spre
după

Pentru aceasta am consultat un specialist.

4) verb la infinitiv cu prepozițiile

pentru
spre

sau cu locuțiunile prepoziționale

cu scopul de
în scopul de
în ideea de
în intenția de

Am stat acasă *pentru a* ne *pregăti* lecțiile.

Se așează la pândă *spre a*-l *lua prin surprindere.*

Venise *cu scopul de a participa* la concurs.

5) verb la supin cu prepozițiile

la
după
pentru
spre
de

S-au pregătit *pentru rezolvat* temele.

Scanned with OKEN Scanner

A plecat *la pescuit*.

N-ați pus umărul *la adunat* recolta.

V. *Locul complementului circumstanțial de scop*

Complementul circumstanțial de scop este așezat în urma termenului regent, dar și înaintea acestuia:

Făcuse pregătiri *pentru ospățul* acesta.

Spre a fi sigur, a verificat încă o dată tema.

VI. *Punctuația*

1) În mod obișnuit, complementul circumstanțial de scop nu se desparte prin virgulă de regentul său:

Am mers la gară *pentru a*-l *întâmpina* pe fratele meu.

Noi *pentru viitor* ne pregătim. (N. Labiș)

2) Complementul circumstanțial de scop poate fi despărțit prin virgulă de termenul regent mai ales când este exprimat printr-un infinitiv și dacă între complement și regent există mai multe cuvinte:

Spre a ajunge înapoi la sălcii bătrâne, muncea zi și noapte. (E. Camilar)

Nu puteam sfredeli stânca răsărită în calea mea, *spre a trece* mai departe. (C. Hogaș)

VII. *Observație*

Un verb poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale de scop coordonate:

Trimise ucigași *spre a*-l prinde și *a*-l *aduce* la București sau *a*-l *ucide* prin taină. (Bălcescu)

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată o condiție de îndeplinirea căreia depinde realizarea acțiunii exprimate de termenul regent și care îndeplinește funcția de complement circumstanțial condițional se numește propoziție circumstanțială condițională.

Ne plimbăm[1]| *dacă timpul este frumos.*[2]|

De mă voi scula,[1]| pre mulți am să popesc.[2]|

(Negruzzi)

II. *Propoziția circumstanțială condițională răspunde la întrebarea:*

Cu ce condiție?

Dacă vine la tine,[1]| dă-i această carte.[2]| Cu ce condiție dă-i cartea?

Ai fi aflat[1]| *dacă ar fi venit.*[2]| Cu ce condiție ai fi aflat?

III. *Regentul unei propoziții circumstanțiale condiționale poate fi:*

1) un verb

Dacă dai,[1]| ***n-ai.***[2]|

M-aș bucura[1]| *dacă ar veni.*[2]|

2) o locuțiune verbală

Ai luat-o la sănătoasa[1]| *dacă te-a văzut.*[2]|

N-ai băgat de seamă[1]| *dacă te-a păcălit.*[2]|

3) un adjectiv

Aș fi ***bucuroasă***[1]| *dacă ai veni.*[2]|

Banii sunt ***rambursabili***[1]| *dacă datoria e achitabilă.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Propoziția circumstanțială condițională este introdusă prin:*

1) conjuncții

dacă
de (= dacă)
să (= dacă)

Dacă vrei,[1]/ spune-le adevărul.[2]/

De nu mi le-i da,[1]/ stăpânul meu este în primejdie. (Creangă)

Să-l-văd venind[1]/ Aș mai trăi o viață.[2]/ (Coșbuc)

2) locuțiuni conjuncționale

în caz de	în caz că	numai să
de unde	cu condiția să	
în ipoteza că	numai dacă	

În caz că plouă,[1]/ nu mai mergem în excursie.

În ipoteza că nu sunt acasă,[1]/ așteaptă-mă.[2]/

Ar fi fost bucuroasă de orice,[1]/ *numai să se vadă la casa ei.*[2]/

3) adverbul relativ *când* (= dacă)

Când m-aș potrivi eu babei,[1]/ aș lua câmpii.[2]/ (Creangă)

Când nu sunt ochi negri,[1]/ săruți și albaștri.[2]/ (Creangă)

Observație

Uneori, circumstanțiala condițională este juxtapusă regentei (nu are conjuncție):

Ai carte,[1]/ ai parte.[2]/ (= Dacă ai carte...)

Ai intrat în horă,[1]/ trebuie să joci.[2]/ (= Dacă ai intrat.)

Muncești,[1]/ ai de toate.[2]/ (= Dacă muncești.)

Scanned with OKEN Scanner

V. *Locul propoziției circumstanțiale condiționale*

1) În mod normal, circumstanțiala condițională stă înaintea regentei:

Dacă nu vii la timp,[1]/ nu te aștept.[2]/

2) Circumstanțiala condițională juxtapusă regentei stă în mod obligatoriu înaintea regentei:

Știi,[1]/ vorbește.[2]/ (= Dacă știi.)

Nu știi,[1]/ taci![2]/ (= Dacă nu știi.)

3) Dacă insistăm asupra îndeplinirii acțiunii din regentă, condiționala este așezată după regentă:

Îi veni tu acasă, coropcarule,[1]/ *dacă te-a răzbi foamea*.[2]/

(Creangă)

VI. *Punctuația*

1) Circumstanțiala condițională este despărțită prin virgulă de regentă, indiferent dacă este așezată după regentă sau înaintea regentei:

Ne-am fi întors acasă,[1]/ *dacă n-ar fi fost turcul*.[2]/

Dacă iarna va fi lungă,[1]/ nu ne vor ajunge lemnele.[2]/

2) Dacă se consideră că propoziția circumstanțială condițională exprimă singura condiție a celor exprimate în regentă, ea nu se desparte prin virgulă:

Dacă sunt bolnav[1]/ nu merg la școală.[2]/

3) Dacă circumstanțiala condițională este intercalată între o conjuncție coordonatoare sau subordonatoare și regenta sa, ea se desparte între virgule:

Nu te duce mai departe[1]/ ori,[2]/ *dacă ai de dus înainte*,[3]/ ia-ți în ajutor pe cineva.[2]/

Vremea era frumoasă[1]/ și,[2]/ *dacă n-ar fi fost un nor*,[3]/ nimic n-ar fi tulburat pe oameni.[2]/

Bătrânul era sigur[1]/ că,[2]/ *dacă i-ar fi trăit nevasta*,[3]/ viața lui ar fi fost alta.[2]/

Scanned with OKEN Scanner

VII. *Observații*

1) În regenta circumstanțialei condiționale pot exista unele corelative:

în acest caz
atunci
apoi
altfel

Dacă vine la noi,[1]| ***atunci*** stă de vorbă cu mine.[2]|
Dacă nu este serios,[1]| ***apoi*** să vezi distracție.[2]|
Dacă ai intrat în joc,[1]| ***în acest caz*** joacă![2]|

2) O regentă poate avea două sau mai multe propoziții circumstanțiale condiționale coordonate:

Dacă mănânci ceva[1]| și *dacă te odihnești puțin,*[2]| ***vei arăta bine.***[3]|

3) O propoziție condițională poate avea una sau mai multe regente:

Dacă voi greși,[1]| ***mă vor pedepsi***[2]| și ***mă vor da afară din joc.***[3]|

4) O propoziție circumstanțială condițională nu trebuie confundată cu:

a) cauzala

Dacă eu sunt sărac,[1]| voi trebuie[2]| să fiți hoți?[3]|
↑
circ. cauzală

Dacă eu sunt sărac,[1]| să plâng?[2]|
↑
circ. condițională

Nu vă fie frică,[1]| *dacă sunteți cu mine.*[2]|
↑
circ. cauzală

Vă primește în audiență,[1]/ *dacă sunteți cu mine.*
↑
circ. condițională

Scanned with OKEN Scanner

b) completiva directă

Nu mă întreba[1]/ *dacă avea dreptate.*[2]/

↑

compl. directă

Dacă avea dreptate,[1]/ întreba.[2]/

↑

circ. condițională

c) temporala

Suferi[1]/ *când trăiești întâmplări neplăcute.*[2]/

↑

circ. temporală

Viața asta-i bun pierdut[1]/

Când n-o trăiești[2]/ cum ai fi vrut.[3]/ (Coșbuc)

↑

circ. condițională

d) completiva indirectă

Mă bucuram[1]/ *să ne fi întâlnit.*[2]/

↑

completivă indirectă

Să ne fi întâlnit,[1]/ îți spuneam adevărul.[2]/

↑

circ. condițională

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) Prin *contragere*, circumstanțiala condițională poate fi redată printr-un complement circumstanțial condițional exprimat prin:

a) substantiv în acuzativ cu locuțiunile prepoziționale *în caz de, în eventualitatea de*

În caz că plouă,[1]/ stăm acasă[2]/.

În caz de ploaie, stăm acasă.

Scanned with OKEN Scanner

b) substantiv în genitiv cu locuțiunea prepozițională *în locul:*

Dacă aș fi în locul colegului, [1]/aș învăța mai bine[2]/.

În locul colegului, aș învăța mai bine.

c) pronume în genitiv cu locuțiunea prepozițională *în locul:*

Dacă aș fi în locul ei, [1]/aș merge la întâlnire[2]/.

În locul ei, aș merge la întâlnire.

d) gerunziu

Dacă muncești mereu, [1]/vei avea rezultate frumoase[2]/.

Muncind mereu, vei avea rezultate frumoase.

2) Prin *expansiune,* un complement circumstanțial condițional poate deveni o circumstanțială condițională.

Trecând râul, ajungi în sat.

Dacă treci râul, [1]/ ajungi în sat.[2]/

În caz de ninsoare, mergem cu sania.

Dacă ninge (Dacă e ninsoare) [1]/mergem cu sania.[2]/

• Anexă. Complementul circumstanțial condițional

I. Definiția

Complementul circumstanțial condițional este partea secundară de propoziție care arată condiția de care depinde împlinirea unei acțiuni sau a unei însușiri.

Citind, vei învăța multe.

În caz de nevoie vă anunț.

II. *Complementul circumstanțial condițional răspunde la întrebarea:*

cu ce condiție?

Ascultându-l, îl vei ierta. Cu ce condiție îl vei ierta?

În cazul înstrăinării casei, pierzi totul. Cu ce condiție pierzi totul?

Scanned with OKEN Scanner

III. *Complementul circumstanțial condițional are regent*:

1) un verb

În locul lui, ***aș fi mai prudent.***

Cu stăruință, ***vei dobândi*** multe.

2) o locuțiune verbală

În caz de primejdie ***o iei la sănătoasa.***

3) o interjecție

La un caz iar... ***pac!*** la „Războiul". (Caragiale)

4)un adjectiv

Văzându-l, ai fi mai ***înțelegător.***

IV. *Complementul circumstanțial condițional* este exprimat prin:

1) substantiv în acuzativ cu prepoziția *în*

În eventualitatea unei plecări, ne întâlnim la gară.

În cazul acesta te aștept.

2) substantiv în acuzativ precedat de locuțiunea prepozițională *în caz de*

În caz de război, vom lupta pentru patrie.

3) substantiv în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

în locul
în cazul
cu ajutorul
prin intermediul

În locul colegilor, te-aș ajuta.

4) pronume în genitiv cu locuțiunile prepoziționale:

în locul
în cazul
cu ajutorul
prin intermediul

În cazul lui, nu aș fi făcut asta.

5) adverbele *altfel* și *altminteri*

Învață, *altfel* nu reușești.

Ia-ți un ajutor, *altminteri* nu termini treaba.

Scanned with OKEN Scanner

6) gerunziu

Punând banii la ciorapi, a făcut avere.

Stăruind, îl vei îndupleca.

7) adjectiv

Singură, nu vei pleca.

V. *Locul complementului circumstanțial condițional*

În mod obișnuit, complementul circumstanțial condițional stă înaintea termenului regent:

În locul prietenilor tăi, nu ți-aș da nici un ajutor.

Poate sta și după termenul regent:

Vin și eu *în caz de nevoie.*

VI. *Punctuația*

1) În general, complementul circumstanțial condițional se desparte prin virgulă, fie că este așezat înaintea regentului, fie că este așezat după regent.

În locul spătarului, eu vâram sabia în tine.

Vei învăța multe, *citind.*

2) Când este așezat înaintea regentului, complementul circumstanțial condițional nu se desparte prin virgulă de regent dacă arată o împrejurare necesară pentru înțelegerea celor comunicate.

În eventualitatea unui insucces aș încerca din nou.

Altfel nu reușește.

În caz de nevoie vă voi anunța.

3)Complementul circumstanțial condițional așezat între subiect și predicat se pune între virgule.

Altul, *în locul lui*, ar fi murit de bucurie.

VII. *Observații*

1) Un verb sau un adjectiv poate avea două sau mai multe complemente circumstanțiale condiționale coordonate:

Trăind și *nemurind,* te-oi sluji eu. (Creangă)

2) Un complement circumstanțial poate avea două verbe regente:

Eu, *în locul lui, **aș sfătui-o*** și ***aș ajuta-o.***

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată o împrejurare ce ar putea împiedica realizarea acțiunii din regentă, dar nu o împiedică, se numește propoziție circumstanțială concesivă.

Deși a fost bolnav,[1]| a venit la școală.[2]|

Câmpul este verde[1]|, *cu toate că nu a plouat.*[2]|

I. *Propoziția circumstanțială concesivă răspunde la întrebarea:*

în ciuda cărui fapt?

Deși trecuse primejdia,[1]| ea încă mai plângea.[2]| În ciuda cărui fapt mai plângea?

Chiar dacă nu ne-am certat,[1]| nu mai suntem prieteni.[2]| În ciuda cărui fapt nu mai suntem prieteni?

III. *Regentul unei propoziții circumstanțiale concesive* este un verb, deși, de fapt, întreaga propoziție regentă trebuie considerată termen determinat:

Mă certa,[1]|*deși îmi vedeam de treabă.*[2]|

Cu toate că avea o o armată mică[1]|,i-a învins pe turci.[2]|

IV *Propoziția circumstanțială concesivă este introdusă prin:*

1) conjuncții

deși
că
dacă
de
să

Deși știa,[1]| s-a prefăcut mirat.[2]|

Dacă voi nu mă vreți,[1]| eu vă vreu.[2]| (Negruzzi)

De te-ai coace-un an și-o vară,[1]/
Tot ești acră și amară.[2]/ (Creangă)
Calul,[1]/ *că e cal,*[2]/ și tot obosește.[1]/
Să știu bine[1]/ că mă duc la mănăstire,[2]/ pâine și sare nu mai mănânc cu el.[3]/ (Caragiale)

2) locuțiuni conjuncționale

cu toate că	măcar să
măcar	că fără să
chiar dacă	chit că
chiar de	

Chiar dacă aș ști,[1]/ tot nu ți-aș spune.[2]/
Măcar că a domnit puțin,[1]/ a biruit în multe lupte.[2]/
Cu toate că era târziu,[1]/ a mers la bunici.[2]/
Chiar de auzi zgomot,[1]/ să nu te temi.[2]/
Măcar să fi plouat,[1]/ tot nu puteam ara.[2]/
Fără să fie obligați,[1]/ toți au dat ajutor.[2]/

3) pronume și adjective pronominale nehotărâte

orice	oricare
oricât	oricâtă

Oricâte povești a auzit,[1]/ tot ar mai asculta.[2]/
Oricât de tânără era,[1]/ înțelesese.[2]/
Orice s-ar hotărî,[1]/ voi fi de acord.[2]/

4) adverbe

cât	când
oricât	orișicât

Copilul râde[1]/ *și când nu e de râs.*[2]/
Oricât ar mânca,[1]/ tot nu se satură.[2]/
Cât ar sta la soare,[1]/ tot nu se bronzează.[2]/

Scanned with OKEN Scanner

Observație

Uneori propoziția concesivă este juxtapusă (nu are conjuncție):

Vrei,[1]| *nu vrei,*[2]| bea Grigore aghiazmă.[3]| (Chiar dacă)

O fi puțină,[1]| *o fi amară,*[2]| e pâine.[3]| (Deși, chiar dacă)

(Sadoveanu)

V. *Locul propoziției circumstanțiale concesive*

1) În mod obișnuit, circumstanțiala concesivă este așezată înaintea regentei:

Chiar dacă l-aș striga,[1]/ tot nu m-ar auzi.[2]|

2) Dacă pe vorbitor îl interesează în primul rând acțiunea din regentă, concesiva poate fi pusă în urma regentei:

Nu intra în casă,[1]| *deși era vânăt la față de frig.*[2]|

3) O propoziție concesivă poate fi intercalată în regentă:

Pe aici,[1]| *oricât ai căuta,*[2]| nu găsești apă.[1]|

VI. *Punctuația*

Circumstanțiala concesivă se desparte prin virgulă, indiferent dacă este așezată înaintea regentei sau după regentă sau dacă este intercalată în regentă:

Deși nu-l vedeam,[1]| totuși îl auzeam.[2]|

L-am recunoscut,[1]| *cu toate că nu l-am văzut de mult.*[2]|

În țara asta,[1]| *deși n-ai crede,*[2]| sunt oameni viteji.[1]|

VII. *Observații*

1) În regenta propoziției concesive pot exista adverbe corelative:

tot

totuși

sau locuțiunile adverbiale corelative:

cu toate acestea

cu toate astea

Deși era soare,[1]| era ***totuși*** frig.[2]|

Scanned with OKEN Scanner

Cu toate că îl cunosc, 1| ***tot*** nu-l cred.2|

Deși muncea mult, 1| ***cu toate astea*** era sărac.2|

2) O regentă poate avea două sau mai multe subordonate concesive coordonate prin juxtapunere sau prin conjuncții:

Deși el nu râde, 1| *nici nu zâmbește,* 2| cu mine e bun și blând.3|

Deși luna se-nroșea 1| *și creștea lumina peste ogoare,* 2| în pădure era întuneric.3|

3) Propoziția circumstanțială concesivă nu trebuie confundată cu condițională:

Dacă ar fi avut bogății mari, 1| Eminescu ar fi cheltuit tot puțin pentru el.2|

↑ [dacă = chiar dacă]

circ. concesivă

Dacă ar fi avut bogății mari, 1| ar fi dat la toată lumea.2|

↑

circ. condițională

De mă dați afară din casă, 1| rămân în curte.2| [de = chiar dacă]

↑

circ. concesivă

De mă dați afară din casă, 1| ajung pe drumuri.2|

↑

circ. condițională

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) *Prin contragere,* circumstanțiala concesivă poate deveni un complement circumstanțial concesiv exprimat prin:

a) substantiv în acuzativ cu prepoziție sau cu locuțiune prepozițională

Cu toate că am stăruit, 1| nu ne-a dat nimic.2|

Scanned with OKEN Scanner

Cu toată stăruința noastră, nu ne-a dat nimic.

Deși era obosit, [1]/a venit la întâlnire.[2]/

În ciuda oboselii, [1]/a venit la întâlnire.[2]/

b) adjectiv cu adverbul *chiar*

Deși era bolnavă, [1]/ muncea mereu.[2]/

Chiar bolnavă, muncea mereu.

c) gerunziu cu adverbul *chiar*

Cu toate că lucra și ziua și noaptea, [1]/ era sărac.[2]/

Chiar lucrând ziua și noaptea, era sărac.

d) infinitiv cu prepoziția *fără*

Deși nu-l privea în ochi, [1]/ i-a citit gândurile.[2]/

Fără a-l privi în ochi, i-a citit gândurile.

2) Prin *expansiune,* un complement circumstanțial concesiv poate deveni propoziție circumstanțială concesivă:

Cu toată supărarea, tot vine la noi.

Deși era supărat, [1]/ tot vine la noi.[2]/

Chiar fără cei trei, noi tot plecăm.

Chiar dacă nu vin cei trei, [1]/ noi tot plecăm.[2]/

Chiar mâhnit, părea vesel.

Deși era mâhnit, [1]/ părea vesel.[2]/

• Anexă. Complementul circumstanțial concesiv

I. Definiția

Complementul circumstanțial concesiv este partea secundară de propoziție care arată o împrejurare ce ar fi putut împiedica realizarea acțiunii din regentă.

În ciuda explicației, nu a înțeles.

Cu toată osteneala, a plecat la școală.

Scanned with OKEN Scanner

II. *Complementul circumstanțial concesiv răspunde la întrebarea*

în ciuda cărui fapt?

Cu tot frigul, a ieșit din casă. În ciuda cărui fapt a ieșit?

În ciuda supărării, ne-a răspuns la salut. În ciuda cărui fapt a răspuns?

III. *Complementul circumstanțial concesiv are regent:*

1) un verb

Împotriva așteptărilor, ***nu a venit*** acasă.

Contrar obiceiului său, ***venise*** îmbrăcat cu mare pompă.

2) un adjectiv

Echipa a devenit ***câștigătoare*** în *ciuda jocului* slab.

3) o interjecție predicativă

Cu toată mâhnirea mea, ***poftim*** o explicație!

IV. *Complementul circumstanțial concesiv este exprimat prin:*

1) substantiv în acuzativ cu prepoziția *cu* + adjectivele pronominale nehotărâte

tot
toată
toți
toate

sau cu prepoziția *fără*

Cu toată dragostea ei, nu l-a putut ajuta.

A reușit *fără străduință.*

2) substantiv în genitiv cu locuțiunile prepoziționale

în ciuda
în pofida
în contra

sau cu prepoziția *împotriva*

În ciuda insistențelor lui, nu l-am ascultat.

3) substantiv în dativ precedat de *contrar*

Contrar aparențelor, era om bun.

4) pronume în acuzativ precedat de *chiar fără*

Scanned with OKEN Scanner

Chiar fără ei, noi tot plecăm.

5) pronume în genitiv precedat de locuțiunile prepoziționale

în ciuda
în contra
în pofida

În ciuda lor, am mers la teatru.

6) numeral în acuzativ precedat de *chiar fără*

Chiar fără cei doi, am rezolvat problema.

7) numeral în genitiv precedat de locuțiunile prepoziționale

în ciuda
în pofida
în contra

În pofida celor cinci, expediția a reușit.

8) locuțiuni adverbiale

cu toate acestea
cu toate astea

Cu toate acestea, voi veni.

9) verb la infinitiv cu prepoziția *fără*

Fără a înțelege ceva, a luat cuvântul.

10) verb la gerunziu

Încă *lucrând,* se gândea la plecare.

11) substantive și adjective precedate de conjuncția *deși* sau de adverbul *chiar*

Chiar bolnav, a venit la școală.

Ea răsuflă adânc, *deși încet.* (Eminescu)

V. *Locul complementului circumstanțial concesiv.*

De obicei, complementul circumstanțial concesiv stă înaintea termenului regent:

În ciuda supărării, el râse vesel.

Poate sta și după cuvântul determinat:

Am plecat la drum, *în ciuda ploii.*

VI. *Punctuația*

Scanned with OKEN Scanner

Complementul circumstanțial concesiv se desparte prin virgulă, indiferent de locul pe care îl ocupă în propoziție.

Foamea îi îmboldea, *în ciuda rușinii.*

Chiar ostenit, omul îi conduse prin pădure.

Dușmanul, *cu toată osteneala lui,* n-a biruit armata noastră.

VII. *Observație*

Un verb sau un adjectiv poate avea două sau mai multe complemente concesive coordonate.

Cu tot dorul și *cu toată nerăbdarea* mea, a trebuit să aștept venirea trenului.

Scanned with OKEN Scanner

PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

I. Definiția

Propoziția subordonată care arată urmarea unei acțiuni sau a unei însușiri din regentă se numește propoziție circumstanțială consecutivă.

A râs[1]| *de s-a prăpădit.*[2]|

S-a pregătit atât de bine,[1]| *încât a răspuns foarte corect.*[2]|

II. *Propoziția circumstanțială consecutivă răspunde la întrebarea:*

care e urmarea faptului că?

A fost atât de cald,[1]| *încât a secat iazul.*[2]| Care e urmarea faptului că a fost atât de cald?

Tuna[1]| *de credeam*[2]| că vine potopul.[3]| Care e urmarea faptului că tuna?

III. *Regentul unei propoziții circumstanțiale consecutive poate fi:*

1) un verb

Țipă[1]| *de-ți spârge urechile.*[2]|

Într-atât i-***a îmbărbătat,***[1]| *încât ostașii așteptau cu nerăbdare lupta.*

2) o locuțiune verbală

Astfel a ***fost fără băgare de seamă,***[1]| *încât a fost păcălit.*[2]/

3) un adjectiv

Noaptea era așa de ***oarbă,***[1]| *încât nu vedeai la doi pași.*[2]|

Erau ***săraci***[1]| *de n-aveau după ce bea apa.*[2]/

(Ispirescu)

Scanned with OKEN Scanner

IV. *Propoziția circumstanțială consecutivă este introdusă prin:*

1) conjuncții

încât
că
de (= încât)
ca să

E slab[1]| *de-l dă vântul jos.*[2]|

A muncit atât de mult ,[1]| *încât s-a îmbolnăvit.*[2]|

Era așa de vorbărea ță,[1]| *că te plictisea.*[2]|

Care limbă e destul de bogată,[1]| *ca să exprime acea nemărginire de simțiri?*[2]| (Eminescu)

2) locuțiuni conjuncționale

așa că
încât să
de să
de parcă să

Un dulău șchiop lătra atât de furios,[1]| *de parcă să-l sfâșie.*[2]|

Își făceau loc cu coatele,[1]| *așa că înaintară greu.*[2]|

Își plecă fruntea,[1]| *încât să pară filozof.*[2]|

V. *Locul propoziției circumstanțiale consecutive*

Exprimând o urmare a celor relatate în regentă, subordonata consecutivă stă totdeauna după propoziția regentă.

Era atât de obosit,[1]| *încât nu vedea pe nimeni.*[2]|

VI. *Punctuația*

1) Propoziția consecutivă se desparte în general prin virgulă de regentă:

Mergeam atât de repede,[1]| *încât copilul obosi repede.*[2]/

2) Propoziția consecutivă introdusă prin conjuncția *de* nu se desparte prin virgulă când consecutiva urmează imediat după predicatul regentei:

Scanned with OKEN Scanner

Glasurile lor răsunau[1] |*de-ți luau auzul.*[2]|

VII. *Observații*

1) În regenta propoziției consecutive întâlnim corelativele:

așa de
atât de
astfel

Va face *astfel,*[1] |*încât să-i meargă bine.*[2]|

Albinele erau *atât* de multe,[1] |*încât păreau un nor uriaș.*[2]|

Eram *așa de* supărat,[1] |*încât îmi venea să plâng.*[2]|

Și *așa* fugeam de tare,[1] |*de săreau pietrele.*[2]|

2) O regentă poate avea două sau mai multe subordonate consecutive coordonate:

Era atât de fericită,[1] |*încât ochii îi străluceau*[2]| și *chipul îi înflorea.*[3]|

3) O propoziție consecutivă poate avea două sau mai multe regente:

Atâta s-a zbuciumat[1] | și atâta s-a chinuit,[2] | *încât era frântă de oboseală.*[3]|

4) Propoziția circumstanțială consecutivă nu trebuie confundată cu:

a) finala

Venise la câmp[1] |*ca să continue munca.*[2]|

↑

circ. finală

Era prea obosit,[1] |*ca să continue munca.*[2]|

↑

circ. consecutivă

Du-te[1] |*de cumpără caiete.*[2]|

↑

circ. finală

Scanned with OKEN Scanner

Țipa așa de tare,[1]| *de se auzea la vecini.*[2]|

↑

circ. consecutivă

b) atributiva

Făcea un tărăboi,[1]| *de se adunase lumea.*[2]|

↑

circ. consecutivă

Făcea un tărăboi[1]| *de care ne aducem aminte.*[2]|

↑

atributivă

c) modala

Era mai înalt[1]| *decât crezusem.*[2]|

↑

circ. modală

Erau săraci[1]| *de n-aveau după ce bea apă.*[2]|

↑

circ. consecutivă

VIII. *Contragerea și expansiunea*

1) Propoziția circumstanțială poate *fi contrasă* într-un complement circumstanțial consecutiv exprimat prin:

a) infinitiv cu prepoziția *pentru* sau *spre*

E prea deșteaptă,[1]| *ca să nu înțeleagă.*[2]|
E prea deșteaptă pentru *a nu înțelege.*

Este prea bun,[1]| *ca să nu te ierte.*[2]|
Este prea bun *spre a nu* te *ierta.*

b) supin

Vorbește[1]|*de te sperie.*[2]|

Scanned with OKEN Scanner

Vorbește *de speriat.*

2) Prin *expansiune,* un complement circumstanțial consecutiv poate deveni propoziție consecutivă.

Problema este prea importantă *pentru a o ignora.*

Problema este prea importantă, [1] *ca să o ignorăm.* [2]

A învățat *de speriat.*

A învățat atâta, [1] *încât ne-a speriat.* [2]

Anexă. Complementul circumstanțial consecutiv

I. Definiția

Partea secundară de propoziție care arată urmarea unei acțiuni sau a unei însușiri din regentă se numește complement circumstanțial consecutiv.

Se înțeleg *de minune.*

II. *Complementul circumstanțial consecutiv răspunde la întrebarea:*

care e urmarea faptului că?

Bea *de speriat.* Care e urmarea faptului că bea?

III. *Complementul circumstanțial are regent:*

1) un verb

***Citești** de necrezut.*

2) o locuțiune verbală

A ***luat-o la fugă** de toată frumusețea.*

3) un adjectiv

Era ***bolnavă** de moarte.*

IV. *Complementul circumstanțial consecutiv este exprimat prin:*

1) substantiv în acuzativ cu prepoziție

de
până la
spre

Petreceau *de-o frumusețe.*

A citit *până la epuizare.*

Scanned with OKEN Scanner

2) locuțiuni adverbiale

Se jucau *de mai mare dragul.*

3) verb la infinitiv cu prepozițiile:

pentru
spre
până la

Văzuse destul *pentru a mai spera* ceva.

4) verb la supin

Era frumoasă *de nespus.*

S-a schimbat *de nerecunoscut.*

V. *Locul complementului circumstanțial consecutiv*

Complementul circumstanțial stă, în mod obișnuit, în urma termenului regent.

Era bolnavă *de dor.*

VI. *Punctuația*

1) Complementul circumstanțial consecutiv nu se desparte prin virgulă:

Era nebun *de legat.*

2) Uneori, pentru a scoate în relief complementul circumstanțial consecutiv, îl punem înaintea termenului regent și este reluat printr-un corelativ. În această situație îl despărțim prin virgulă.

De minune, așa a vorbit.

Scanned with OKEN Scanner

CUVINTE ȘI CONSTRUCȚII INCIDENTE. PROPOZIȚII INCIDENTE

I. Definiția

Uneori, în propoziție întâlnim cuvinte, iar în frază întâlnim propoziții care nu au nici o legătură sintactică cu propoziția sau fraza din care fac parte. Dacă le scoatem din propoziție sau din frază ele pot forma singure o comunicare.

Aceste cuvinte sau propoziții care apar intercalate între părțile unei propoziții sau într-un loc neașteptat în frază se numesc *cuvinte și propoziții incidente.*

II. *Locul*

Cuvintele și construcțiile incidente, propozițiile și chiar frazele incidente pot ocupa orice loc: la începutul, la mijlocul sau la sfârșitul comunicării.

III. *Punctuația*

Incidentele de orice fel se despart prin virgulă, linii de pauză sau paranteze:

Ex.: *Ionele,* vino la mama!

Scrie-ne, *prietene,* când vii?

Azvârle-l și tu acum, *zise dracul, îngâmfat.*

Palatul - *așa-i zicea dânsul* - era destinat de zestre fetelor.

Dacă ar vrea (*spuse el pentru sine*) de mult s-ar fi măritat.

IV. *Rolul incidentelor*

Scanned with OKEN Scanner

Cuvintele și construcțiile incidente, propozițiile și frazele incidente aduc o precizare suplimentară, completează sau explică cele spuse în propoziție sau în frază.

Din acest punct de vedere, termenii incidenți exprimă:

1) *atitudinea vorbitorului* față de cele relatate; vorbitorul face o apreciere, o precizare sau dă o explicație:

A doua zi, *bineînțeles,* am plecat acasă.
Mi-am permis să-i dau câteva lovituri - *la figurat, firește!*
Îți spun, *cu mâhnire,* că m-a dezamăgit.
Vorbeam, *desigur,* cu toată lumea.

2) *intervenția autorului* în vorbirea directă a unui personaj:

Acum mă duc - *zise el* - mă duc.
Unde ai fost, nemernicule? *zbiară jupânul.*
Tată, *întrebă fetița,* ești bolnav?

Observație

Uneori întâlnim alături doi termeni incidenți diferiți: unul al vorbitorului, iar altul care aparține scriitorului.

Ex.: Vor să vină aici mai pe seară,|*așa mi-a spus cocoana Aglae*-1|*dădu Mariana un supliment de informație*2| - când o veni și domnul Pascalopol. (Călinescu)

Propoziția incidentă nr 1 reprezintă o intervenție a vorbitorului, iar propoziția incidentă nr 2 reprezintă un comentariu al autorului.

3) *indicații de regie* în cazul unor piese de teatru și al unor texte artistice.

Ex.: Atunci, iată ce zic eu, și împreună cu mine (*începe să se înece*) trebuie să zică toți aceia care nu vor să cază la extremitate (*se înecă mereu*), adică vreau să zic, da, ca să fie moderați. (Caragiale)

V. Din punctul de vedere al structurii, termenii incidenți sunt:

1) *Cuvinte și construcții incidente* exprimate prin

a) substantive sau substitutele lor în vocativ

Spune, *frate*, ce te doare?

Scanned with OKEN Scanner

Tu, vino aici!

b) apoziție explicativă

Luca, *un bărbat cât un munte,* apăru în ușă.

c) adverbe și locuțiuni adverbiale, și chiar verbe și expresii verbale care și-au pierdut rolul predicativ

din fericire
din nefericire
din păcate
cu părere de rău
cu mâhnire
cu satisfacție
firește
desigur
cu siguranță
bineînțeles
într-adevăr
neîndoielnic
se pare
se vede
posibil
poate
mai știi
dimpotrivă
la urma urmei
în definitiv
după părerea mea
pe scurt
în general
pe larg
în rezumat

Ex.: Am aflat, *cu satisfacție,* de succesul tău.
El, *desigur,* n-a vrut să se întâmple asta.

Scanned with OKEN Scanner

E supărat, *se pare,* că nu l-am ascultat.
Voi arăta - *pe scurt* - părerea mea.
Pe el, *dimpotrivă,* îl cunosc.

d) cuvinte și expresii care nu mai au sens lexical, dar au valoare afectivă, numite *cuvinte de umplutură*, cum ar fi:

— *cuvintele de adresare:*

măi
bre
fă
dragă
scumpul meu
dragul meu

Stai, *bă*, să-ți spun. (Camil Petrescu)
Ce poftești, *mă musiu*? (Caragiale)

— *ticuri verbale*:

nu-i așa
mă rog

E adevărat, *nu-i așa,* că am făcut progrese, *nu-i așa,* în învățarea, *nu-i așa,* limbii române.

— *interjecții*:

zău
vai
aoleu

Zău, nu știu nimic.

— *construcții (expresii) exclamative:*

Doamne ferește
minune mare
mă-nțelegi
în fine
mă rog
pasămite
bată-l norocul

Scanned with OKEN Scanner

bată-l pustia
lua-l-ar naiba
mânca-l-ar pământul
Trebuie să te îmbraci frumos, *mă-nțelegi.*
Ce fac, *mă rog,* acești oameni?
E frumos, *bată-l norocul!*

2) *Propoziții incidente*

Propozițiile incidente sunt intercalate între părțile unei propoziții sau apar între două propoziții legate între ele.

Propozițiile incidente sunt de mai multe feluri:

a) *independente*, care nu sunt legate de alte propoziții din frază

Prietenul meu[1]/ - *e vorba de Topârceanu* - [2]/își aduce aminte.[1]/

(Sadoveanu)

Omule,[1]/ *îl strigă femeia,*[2]/să nu faci prostii![1]/

b) *dependente* sau cu *aspect de subordonate,* numite astfel deoarece sunt introduse prin conjuncții de subordonare, fără să depindă sintactic de o altă propoziție:

Numai în grădina ursului,[1]/*dacă-i fi auzit de dânsa,*[2]/ se află sălăți de aceste.[1]/ (Creangă)

V-am povestit,[1]/ *cum mi se pare,*[2]/ despre lupta noastră cu turcii.[1]/

„Baltagul",[1]/ *care este o capodoperă,*[2]/ a fost scris de Sadoveanu.[1]/

c) *interogative*

Pe urmă,[1]/ *ce-i plesnește prin capul lui Aghiuță?*[2]/ pune-o roată la mașină.[1]/ (Caragiale)

Scanned with OKEN Scanner

Observații

Propozițiile incidente nu trebuie confundate cu unele propoziții principale:

S-a întors,[1]/ *pesemne,*[2]/să-l cheme și pe el.[3]/

↑

propoziție incidentă

Pesemne[1]/că s-a întors[2]/să-l cheme.

↑

principală

Mie,[1]/*spuse el,*[2]/nu-mi place nimic.[1]/

↑

propoziție incidentă

El spuse[1]/că lui nu-i place nimic.[2]/

↑

principală

3) *Fraze incidente* în care pot exista raporturi de coordonare și subordonare

Ex.1: Simion este de vină în toată afacerea asta - *aruncă Aglae o privire mânioasă spre bătrânul cu broboadă,*[1]/*care lucra mereu*[2]/*ca și când n-ar fi auzit nimic*[3]/ - nu vrea și nu vrea.

(Călinescu)

Fraza subliniată este incidentă și se analizează separat. Ea are 3 propoziții:

1 = principală

2 = subordonată atributivă (depinde de 1)

3 = circumstanțială modală (depinde de 2)

Ex.2:Mă gândesc,[1]/ *zâmbi el*[2]/ *și spuse*[3]/ *după ce făcu o pauză,*[4]/ să plec acasă.[5]/

Scanned with OKEN Scanner

Iată schema acestui text:

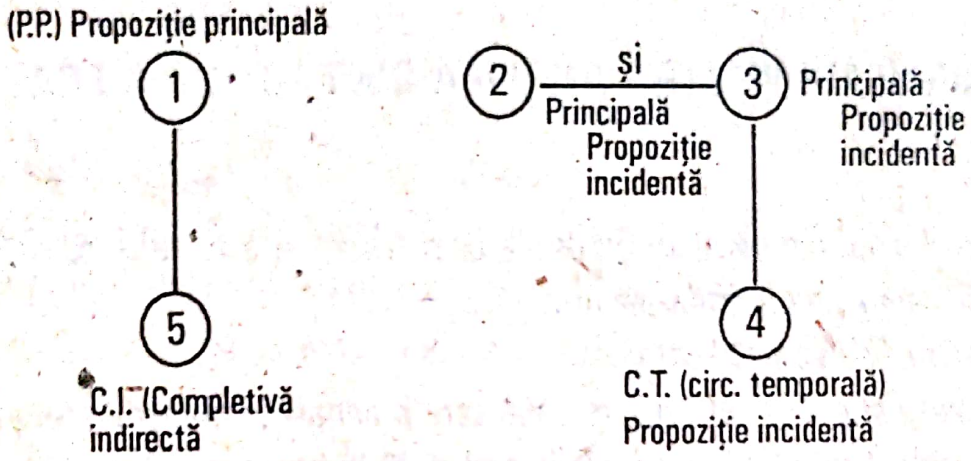

Scanned with OKEN Scanner

ÎNDRUMĂRI PENTRU ANALIZA SINTACTICĂ A FRAZEI

Pentru a face analiza sintactică a unei fraze, fără să greșim, este bine să ținem seama de următoarele precizări:

1) Identificarea predicatelor

Această operație este foarte importantă, deoarece numărul propozițiilor din text este egal cu numărul predicatelor. Nu trebuie să uităm că, uneori, predicatul nu este exprimat.

Ex.: Nu știu[1]/ ***ce***[2]/ și *când a spus.*[3]/

Propoziția 2 nu are verbul exprimat deoarece este identic cu al propoziției următoare:

Nu știu[1]/ *ce a spus*[2]/ *și când a spus.*[3]/

În alte împrejurări poate lipsi verbul copulativ.

Ex.: Crezuse[1]/ *că,*[2]/ decât să se facă de râs,[3]/ ***mai bine***[2]/ să tacă.[4]/

În propoziția 2 verbul copulativ *a fi* lipsește și avem doar numele predicativ *mai bine.*

Propoziția 2 cu verbul copulativ *a fi* este:

că este mai bine.

Vom fi atenți și vom urmări dacă predicatele sunt exprimate prin verbe predicative; dacă în text avem verbe copulative, vom identifica numele predicative; când numele predicativ este exprimat printr-o propoziție predicativă, aceasta va fi delimitată.

Ex.: Părerea mea *este fermă*[1]/ și nu dau înapoi.[2]/

↑

nume predicativ

Scanned with OKEN Scanner

Părerea mea este[1]/*că ai înțeles*[2]/care îți este datoria.[3]/

↑

predicativă

2) *Identificarea subiectelor*

Dacă o propoziție are subiectul exprimat printr-o propoziție subiectivă, aceasta va fi delimitată imediat.

Cine se scoală de dimineață[1]/ departe ajunge.[2]/

↑

subiectivă

3) *Identificarea conjuncțiilor și a celorlalte elemente raționale* (pronume relative, pronume nehotărâte, adverbe relative), care vor fi necesare pentru împărțirea textului în propoziții. Trebuie să fim atenți la conjuncțiile coordonatoare, deoarece ele pot acționa și la nivelul propozițiilor subordonate.

4) *Delimităm toate propozițiile din frază* și *le numerotăm în ordinea în care se află în text.*

5) *Stabilim felul propozițiilor* și *raporturile de coordonare și de subordonare dintre propoziții.*

6) *Alcătuim schema raporturilor dintre propoziții.*

Scanned with OKEN Scanner

MODELUL UNEI FRAZE ANALIZATE

(din culegerea *„Exerciții și analize gramaticale* de Silviu Constantinesu").

Vâjâitul din urechi, 1/ pe care îl simțeam înainte, 2/ când mă cuprinsese amețeala, 3/ păru 1/ că se preschimbase deodată într-o melodie 4/ ce se revărsa asupra mea cu o putere nestăvilită 5/ și mă înălța în văzduh, 6/ încât mi se părea 7/ că întreaga mea ființă plutește sus, deasupra pământului 8/ și se împrăștie peste păduri și lanțurile de dealuri în largul cerului albastru și în îndepărtatele plaiuri înflorite, 9/ în timp ce biruitoare lovituri de tobă deșteptau la viață luminoasă natura carbonizată, afumată, pustiită de focul tunurilor 10/ și pacea se revărsa din nou asupra lumii îmbrățișând-o cu dragoste. 11/

1) Vâjâitul din urechi păru = propoziție principală

2) pe care îl simțeam înainte = propoziție subordonată atributivă, depinde de 1.

3) când mă cuprinsese amețeala = propoziție circumstanțială temporală, depinde de 2.

4) că se preschimbase deodată într-o melodie = propoziție subordonată predicativă, depinde de 1.

5) ce se revărsa asupra mea cu o putere nestăvilită = propoziție subordonată atributivă, depinde de 4.

6) și mă înălța în văzduh = propoziție subordonată atributivă, depinde de 4 și se află în raport de coordonare copulativă cu 5, fiind legate prin conjuncția *și*.

Scanned with OKEN Scanner

7) încât mi se părea = propoziție circumstanțială consecutivă, depinde de 6.

8) că întreaga mea ființă plutește sus, deasupra pământului = propoziție subordonată subiectivă, depinde de 7.

9) și se împrăștie peste păduri și lanțurile de dealuri în largul cerului albastru și în îndepărtatele plaiuri înflorite = propoziție subordonată subiectivă, depinde de 7 și se află în raport de coordonare copulativă cu 8, fiind legate prin conjuncția *și.*

10) în timp ce biruitoare lovituri de tobă deșteptau la viață luminoasă natura carbonizată, afumată, pustiită de focul tunurilor = propoziție circumstanțială temporală, depinde de 8 și 9.

11) și pacea se revărsa din nou asupra lumii îmbrățișând-o cu dragoste = propoziție circumstanțială temporală, depinde de 8 și 9 și se află în raport de coordonare copulativă cu propoziția 10, fiind legate prin conjuncția *și.*

Scanned with OKEN Scanner

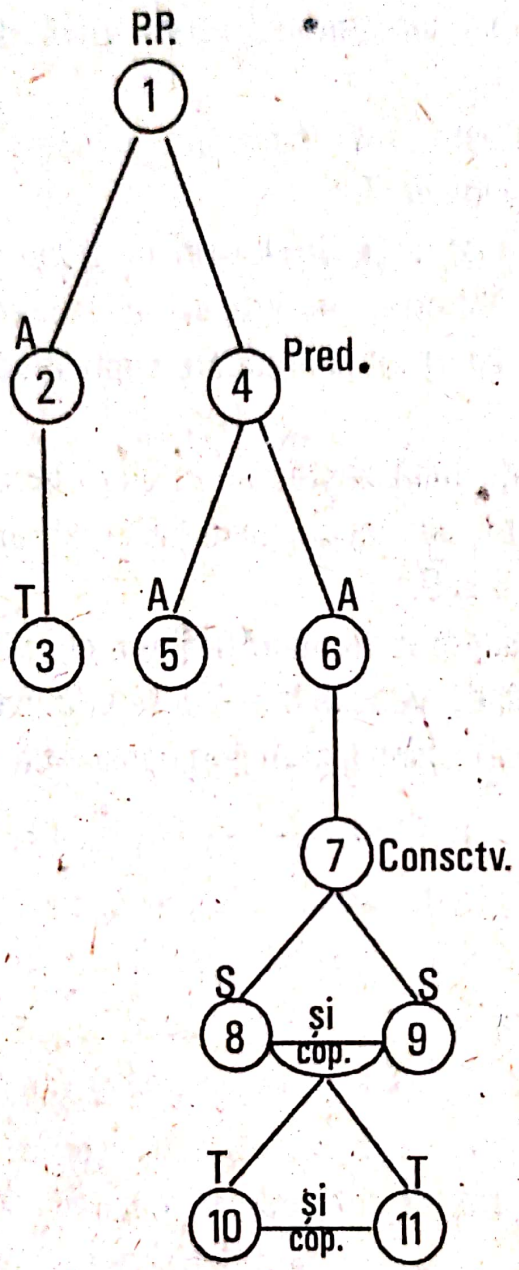

Scanned with OKEN Scanner

FONETICA

1. Orice *enunț* prin care se realizează comunicarea între oameni, de ex.:

La un semn deschisă-i calea și s-apropie de cort
Un bătrân atât de simplu, după vorbă, după port.

(Mihai Eminescu)

implică existența a trei realități distincte:

a) *conținutul enunțului* (cuvântul și propozițiile din care este alcătuit enunțul, sensul acestora etc.);

b) *expresia auditivă a enunțului* (sunetele care alcătuiesc cuvintele, accentele, intonația etc.);

c) *expresia vizuală a enunțului* când este transmis și sub formă scrisă (literele, semnele grafice, punctuația etc.).

Expresia auditivă a enunțului este studiată de *fonetică.*

2. *Etimologia*

Cuvântul *fonetică* este de origine greacă. În limba greacă veche φωνή (phōnḗ) înseamnă:

sunet
glas
voce
țipăt
strigătul unui animal
cântecul păsărilor
limbaj
limbă etc.

Scanned with OKEN Scanner

Adjectivul φωνητικός (phōnētikós) însemna „care privește sunetul sau cuvântul".

Expresia ὁ φωνητικὸς λόγος însemna „știința care se ocupă cu studiul sunetelor", iar adjectivul feminin φωνητική (phōnētikē) a devenit substantiv: fonetică.

3. *Definiția*

Alexandru Rosetti considera că *fonetica* este o știință a naturii, precum anatomia, fiziologia etc., dar o punea și în rândul științelor sociale, deoarece folosește date oferite de lingvistică, filologie, psihologie și acustică.

Fonetica este știința care studiază sunetele vorbirii, adică ale limbajului articulat, ca facultate specific omenească.

Sunetele vorbirii formează materia naturală a limbii și ele sunt studiate ca fenomene fizice atât din punctul de vedere al modului cum se produc, cât și din punctul de vedere al funcției pe care o îndeplinesc.

Modul de producere a sunetelor se numește *articulare;* de aceea vorbim de o *fonetică articulatorie*.

Modul de receptare a sunetelor se numește *acustică;* în acest caz vorbim de o *fonetică acustică.* Prin urmare, *fonetica* poate fi definită și astfel: *este știința care studiază producerea, transmiterea și receptarea sunetelor limbajului articulat.*

Fonetica studiază și calitățile fizice ale sunetelor:

durata
intensitatea
frecvența
sonoritatea
timbrul

4. *Ramurile foneticii*

a) *Fonetica generală* studiază sunetele vorbirii fără a se mărgini la o limbă anumită.

b) *Fonetica descriptivă sau statică* descrie și clasifică sunetele vorbirii în general sau ale unei anumite limbi într-o perioadă determinată.

Scanned with OKEN Scanner

c) *Fonetica istorică* studiază evoluția și transformările sunetelor limbii de-a lungul timpului.

d) *Fonetica funcțională* sau *fonematica* sau *fonologia* studiază sunetele limbii din punctul de vedere al valorii lor funcționale, adică al funcției lor lingvistice.

e) *Fonetica experimentală* studiază sunetele vorbirii cu ajutorul aparatelor de înregistrare și de reproducere a acestora sau de creare a unor sunete cu variantele lor, cât mai apropiate de sunetele naturale.

5. *Aparatul vorbitor al omului sau aparatul fonator*

Am văzut mai sus că producerea sunetelor se numește *articulare.*

Articularea se face cu ajutorul *aparatului vorbitor* al omului, numit și *aparat fonator.*

Aparatul vorbitor este format din

plămâni
trahee
laringe
coarde vocale
faringe
maxilare
gură
buze
dinți
nas
limbă

6. *Sunetele*

• Vorbirea se produce cu ajutorul curentului de aer care iese din plămâni în timpul expirației.

• Când curentul de aer ajunge în laringe, el devine sonor datorită vibrațiilor coardelor vocale. Prin vibrarea și modificarea acestui curent de aer în cavitatea bucală cu participarea activă sau pasivă a cavităților nazale iau naștere *sunetele articulate* sau *sunetele vorbirii.*

Scanned with OKEN Scanner

• *Sunetul este,* după cum spunea Rosetti, *o senzație auditivă produsă de o vibrație acustică.*

Sunetele vorbirii sunt de 3 feluri:

vocale

consoane

semivocale

• Când vibrația curentului de aer expirat provoacă vibrația laringelui, se produc *sunete sonore:*

a) *vocale:*

a

ă

â (î)

e

i

o

u

b) *consoane sonante:*

l

m

n

r

c) *consoane nesonante sonore:*

b

v

d

z

ž (= j)

g

ğ (= ge, gi)

g' (= ghe, ghi)

• Când vibrația curentului de aer expirat nu provoacă vibrația laringelui se produc *sunete surde*:

Scanned with OKEN Scanner

consoane nesonante surde:

p š (ș)
f č (= ce, ci)
t k' (= che, chi)
s k
ts (= ț) h

• Sunetele vorbirii formează limbajul articulat, specific omului. Ele alcătuiesc cuvinte și în acest fel permit comunicarea între oameni.

• Pronunțarea sunetelor diferă de la o persoană la alta. Fonetica experimentală ne demonstrează că doi sau mai mulți vorbitori pronunță în chip diferit același sunet; mai mult chiar, același om pronunță același sunet în moduri diferite în diferite momente ale vorbirii.

De exemplu, **n** din nimeni
nimic
se deosebește de **n** din
numai
bancă
luncă
pânză
osânză
unchi
unghi
învăț etc.

Diferențele de pronunțare se datorează:

a) poziției sunetului în cuvânt;
b) contextului fonetic (influența sunetelor din jur);
c) coarticulației (rostirea concomitentă a sunetelor).

7. Sunete și foneme

• Când vorbim nu pronunțăm sunete izolate, ci sunete îmbinate în cuvinte și în propoziții.

Scanned with OKEN Scanner

• Pronunțarea oricărui sunet este influențată de sunetele vecine și de poziția lui față de accent. De aceea, în ultimele decenii, foneticienii sau mai exact fonologii au introdus noțiunea de *fonem.*

• Cuvântul *fonem* este de origine greacă. În limba greacă veche φώνημα (phōnēma) însemna sunetul vocii, glasul unui cântăreț etc.

• Știința care studiază fonemele se numește *fonologie* (de la cuvintele grecești φωνή (phōnē = sunet) și λόγος (știință, cuvânt)

sau *fonematică* (de la φώνημα, φωνήματος)

sau *fonetică funcțională.*

Definiția acestei științe a fost dată mai sus, la punctul 4.

• *Fonemul* nu trebuie confundat cu sunetul. *Sunetul este un fenomen fizic, material, concret, iar fonemul este ceva abstract și general, ca să nu spunem ideal.*

• Fonemul este o unitate sonoră „care nu poate fi analizată în unități mai mici" (Rosetti), iar sunetul este o unitate antropofonică, adică a vorbirii umane (Rosetti).

• Fonemul este un tip fonetic, în care sunt reunite mai multe variante asemănătoare din punct de vedere al pronunțării și perceperii lor.

Cu alte cuvinte, sunetele vorbirii sunt variante sonore ale fonemelor. Aceste variante sunt cele mai mici unități sonore ale limbii, dar fără o funcție proprie; ele au funcția fonemului respectiv, îndeplinită de toate variantele lui.

• Dimpotrivă, *fonemul este cea mai mică unitate sonoră, care are o funcție în limbă, funcția de a alcătui și de a deosebi între ele cuvintele și formele gramaticale ale aceluiași cuvânt.*

• De obicei, cuvintele se deosebesc între ele:

a) prin toate fonemele componente

car

chip

lot

nagât

ușă

Scanned with OKEN Scanner

vie

b) prin câteva dintre fonemele componente

carte	moarte	omenesc	drag
hartă	poartă	omenie	trap

c) printr-un singur fonem

cos	bor	bac	bete	care	moartă
dos	cor	dac	fete	dare	poartă
jos	dor	fac	nete	mare	soartă
ros	for	hac	sete	pare	toartă
sos	lor	lac		sare	
tos	mor	mac		tare	
	por	pac			
	vor	rac			
		sac			
		tac.			

ras	gară	boltă	boltă	carte	castel	crac
râs	nară	bortă	voltă	parte	pastel	drac
ros	pară					
rus	sară					
	țară					
	vară					

• Uneori, mai multe cuvinte sunt compuse din aceleași foneme, dispuse altfel:

act	ard	ars	rus	cap	mor	corp	lor	marș	capăt
cat	dar	ras	sur	pac	rom	porc	rol	șarm	păcat
tac	rad	sar	urs						

Scanned with OKEN Scanner

• Existența fonemului se poate verifica, așa cum s-a văzut din exemplele de mai sus, prin *procedeul comutării*, care constă în înlocuirea unui sunet cu altul. Dacă două sunete sunt comutabile, adică prin schimbarea lor obținem un alt cuvânt sau o nouă formă gramaticală a aceluiași cuvânt, atunci ele reprezintă două foneme.

Exemplu: Prin înlocuirea reciprocă a lui

d
l
m
v

obținem cuvintele

damă
lamă
mamă
vamă

Alt exemplu:

fată
mată
pată
rată

Și aceste cuvinte se deosebesc între ele doar prin sunetul inițial cu valoare de fonem:

f
m
p
r

Alt exemplu:

bere
mere
pere
vere

Scanned with OKEN Scanner

Aici sunetele comutabile care reprezintă foneme sunt

b

m

p

v

• Dacă prin procedeul comutării, înlocuind un sunet cu altul, nu obținem un cuvânt nou sau o nouă formă gramaticală a aceluiași cuvânt, nu avem două foneme, ci două variante ale aceluiași cuvânt.

• De exemplu, dacă în cuvântul *gară* înlocuim pe *r apical* (adică articulat cu vârful limbii) printr-un *r velar*, *uvular* sau *graseiat* (care este obișnuit în pronunțarea limbii franceze) nu obținem un nou cuvânt și, prin urmare, avem două variante ale aceluiași unic fonem care este *r*.

• Așadar reținem:

a) Fonemul nu este identic cu sunetul vorbit.

b) Fonemul își exercită funcția semantică cu ajutorul celorlalte foneme din componența cuvântului; în cuvintele

moartă

poartă

soartă

toartă

fonemele

m

p

s

t

își exercită funcția sintactică cu ajutorul fonemelor

o

a

r

t

ă

c) Sunetele sunt foarte numeroase și variate.

Scanned with OKEN Scanner

d) Fonemele sunt limitate ca număr.

• Fonemele alcătuiesc *sistemul fonologic* sau *fonematic* al unei limbi.
Acest sistem se divide în:
a) sistemul vocalic;
b) sistemul consonantic.

8. *Vocalele*

a) *Definiția*

Vocalele sunt sunete produse fără ca aerul expirat din plămâni să întâlnească vreun obstacol în calea sa. Deoarece unda sonoră are un caracter regulat, periodic, vocalele sunt sunete propriu-zise sau muzicale.

b) Fiecare vocală are o rezonanță proprie, numită *timbru*. Timbrul sau rezonanța vocalei se datorează formei diferite pe care o ia cavitatea bucală din cauza diverselor poziții ale limbii, buzelor și maxilarului inferior.

c) Limba română are șapte vocale:

a
ă
â (î)
e
i
o
u

• Plouă placid,
a, e, i, o, u, ă,
Dacă continuă,
Mă sinucid.
(George Topârceanu, *Noiembrie).*

d) Vocalele limbii române pot fi clasificate după trei criterii:

1. *După gradul de deschidere a gurii,* vocalele sunt

• *deschise:* maxilarele sunt foarte îndepărtate

a

Scanned with OKEN Scanner

• *semideschise* (*mijlocii*): unghiul de deschidere a maxilarelor este mai mic

ă

e

o

• *închise*: maxilarele sunt apropiate

â (î)

i

u

2. *După locul de articulare* (adică după locul în care limba se apropie de cerul gurii - în latinește, *palatum*), vocalele sunt

• *anterioare* (*prepalatale* sau *palatale*): vârful limbii se apropie de partea anterioară a bolții palatine

e

i

• *centrale* (*mediale*): mijlocul limbii se apropie de centrul bolții palatine

a

ă

â (î)

• *posterioare* (*postpalatale* sau *velare*): ele se articulează în fundul gurii, la partea moale a cerului gurii (vălul palatin; în latinește *velum* = văl)

o

u

Observație. Unii cercetători consideră că vocala *a* este o vocală neutră, deci n-ar face parte dintre vocalele centrale sau mediale.

3. *După participarea buzelor,* vocalele sunt

• *labiale* sau *rotunjite*: se pronunță cu buzele rotunjite

o

u

Scanned with OKEN Scanner

• *nelabiale* sau *nerotunjite:* buzele nu sunt rotunjite, ci destinse:

a

ă

â (***î***)

e

i

e) Vocalele pot forma singure silabe:

a-pă

a-pro-pi-***e***-re

a-ră

e-gal

lec-ți-***e***

mi-***e***

po-zi-ți-***e***

i-re-al

I-li-e

I-ri-na

o-lar

o-noa-re

o-ră

u-man

u-ră

u-ri-aș

f) În limba română silaba trebuie să aibă cel puțin o vocală; vocala sonorizează silaba. Un grup de două sau trei consoane poate forma cuvinte diferite, dacă este sonorizat de vocale diferite.

Baci	car	dar	dragi	măr	par	ras	sac
beci	câr	dor	dregi	mor	păr	râs	sec
bici	cor	dur	drugi	mir	pir	ros	sâc
buci	cur			mâr	por	rus	soc
					pur		suc

Scanned with OKEN Scanner

g) Vocala *i* este uneori nesilabică

bun*i*
crez*i*
gră-beș*t*i
inș*i*
linș*i*
lup*i*
oa-men*i*
plop*i*
pom*i*
to-tuș*i*
urș*i*
verz*i*
vor-beș*t*i
zâm-beș*t*i

h) Vocala *â* (*î*) poate forma silabe doar în context cu cel puțin o consoană:

*î*n
co-bo-r*î*
do-bo-r*î*
ho-tă-r*î*

Dar avem și excepții:

î-na-in-te
î-nec
î-not
î- no-ta

i) Vocalele pot primi accent

armátă
plecắ
rămấne
etérn

Scanned with OKEN Scanner

víperă
omór
vúlpe

9. *Consoanele*

a) Definiția

Consoanele sunt sunete la a căror articulare curentul de aer fonator întâlnește un obstacol într-un punct oarecare al cavității bucale.

Acest obstacol poate să închidă total și apoi să lase să se deschidă brusc canalul vorbitor prin care trece unda sonoră sau poate doar să îngusteze acest canal. Unda sonoră nu are un caracter periodic, regulat, iar vibrațiile curentului de aer sunt nearmonice,

De aceea consoanele sunt considerate zgomote.

b) În limba română sunt 22 de consoane

b	p
k (din *cal* și Kaliu)	r
č (= ce, ci)	s
k' (= che, chi)	š (= ș)
d	t
f	ts (= ț)
g	v
ğ (= ge, gi)	z
g' (= ghe, ghi)	
h	
ž (= j)	
l	
m	
n	

c) *Consoanele limbii române pot fi clasificate după mai multe criterii:*

1. *După locul de articulare sau de formare*, consoanele sunt:

Scanned with OKEN Scanner

• *bilabiale* (în latinește, *labium* = buză): se pronunță cu ambele buze care se închid și se deschid; buzele sunt obstacolul care împiedică fluxul sonor să curgă armonic și periodic

b	*p*	*m*
bac	pac	masă
ban	paj	măr
bar	pal	metodă
barbă	plop	mire
bardă	pat	mure
basma		

• *dentale* (în latinește: *dens, dentis* = dinte): se pronunță prin atingerea dinților superiori cu apexul (vârful limbii)

d	*t*	*s*	*z*
dac	tată	sac	za
dar	teren	sec	zer
doamnă	tir	semn	zi
drac	toamnă	somn	zor
dud	tunet	sur	zuluf

l	*r*	*ts* (ț)	*n*
lac	rac	țap	nas
lene	rece	țar	nemernic
liniștit	rinichi	țară	nimic
lovitură	rom	țarină	nor
lup	rug	țață	nuri

• *labio-dentale*: se pronunță cu ajutorul buzei inferioare și al dinților superiori, care se apropie și se depărtează

Scanned with OKEN Scanner

f	*v*
fantomă	var
fericit	vesel
fin	vine
for	vorbă
fus	vulpe

• *prepalatale* (*anteropalatale*): se formează în partea anterioară a cerului gurii sau bolții palatului, numită palatul anterior sau palatul tare, de care se apropie limba

č (= ce, ci)	*ğ* (= ge, gi)	*š* (= ș)	*ž* (= j)
cer	gem	șal	jaf
certăreț	genă	șef	jefuitor
ceva	ger	șir	jir
cinema	ginere	șnur	joc
cine	gingie	șoc	jug
cireadă	girafă		

• *palatale* (*mediopalatale*): se formează prin lipirea limbii de cerul gurii (palatul mijlociu)

k' (= che, chi)	*g'* (= ghe, ghi)
chelie	ghem
chenar	gherghef
cherestea	ghete
chimion	Ghica
chingă	ghid
Chiriac	ghindă

Scanned with OKEN Scanner

• *postpalatale* sau *velare* (în latinește, *velum* = văl): locul de formare este partea posterioară a palatului, numită palatul moale sau vălul cerului gurii, de care se atinge partea posterioară a limbii

k (= c)	***g***
cap	gamă
crai	gard
cupă	grai
Kadmiu	greiere
Kaliu	Gorj
Katmandu	gură

• *laringale* (în greceşte, λάρυγξ, λάρυγγος = larynx, laryngos: organul care produce vocea cu ajutorul coardelor vocale): se articulează în laringe

h

hainã
hartă
Hermes
horă
huhurez

2. *După modul de articulare,* consoanele sunt:

• *oclusive* (în latinește, *occlūdo, ĕre, ūsi, ūsum* = a închide) sau *explozive* (în latinește, *explōdo, ĕre, si, sum* = a împinge afară): consoanele se articulează prin închiderea completă a canalului fonator cu ajutorul buzelor, al limbii sau al dinților, după care, prin deschiderea lui bruscă, se produce un zgomot ca o explozie în momentul expulzării aerului

p	k	m
b	g	n
t	k′	
d	g′	

Scanned with OKEN Scanner

• *fricative* (în latinește, *frico, āre, cui, ctum-cātum* = a freca) sau *constrictive* (în latinește, *constringo, ĕre, inxi, ictum* = a lega, a strânge, a opri din creștere): canalul fonator se îngustează (*constricțiune*) și curentul de aer trece cu presiune, producând un zgomot de fricțiune prin frecarea aerului de pereții canalului

Aceste consoane se numesc și *consoane continue,* deoarece curentul de aer are o durată mai mare

v
s
z
š
ž
h

• *africate* sau *semioclusive.* Când se formează aceste consoane obstacolul este de tip combinat: momentul inițial este ca la oclusive (se închide complet canalul fonator), iar momentul final este ca la fricative (canalul fonator se deschide doar parțial); consoanele au un început ocluziv și un final fricativ

ț (< t + s)
č (= ce, ci < t + ș)
ğ (= ge, gi < d + j)

3. *După vibrația coardelor vocale,* adică după puterea sunetului produs în momentul când le pronunțăm; consoanele sunt:

• *sonore,* numite astfel deoarece coardele vocale vibrează, iar consoanele sunt rezultatul vibrației

b	l
d	m
g	n
ğ (= ge, gi)	r
g' (=ghe, ghi)	

Scanned with OKEN Scanner

v
z
ž (= j)

• *surde,* numite astfel deoarece coardele vocale nu vibrează, iar zgomotul consonantic rezultă doar din felul în care curentul de aer depășește obstacolul

p
t
k (= c)
č (= ce, ci)
k' (= che, chi)
f
s
š (= ș)
ts (= ț)
h

d) În limba română, ca și în alte limbi, cele mai multe consoane (16 din 22) se grupează în perechi care conțin câte o sonoră și o surdă, pronunțate în același punct al cavității bucale și pe baza aceluiași mod de articulare.

Sonore	*Surde*
b	p
d	t
g	k (= c)
ğ (= ge, gi)	č (= ce, ci)
g' (= ghe, ghi)	k' (= che, chi)
v	f
z	s
ž (= j)	š (= ș)

Scanned with OKEN Scanner

• Patru sonore m
n
l
r

nu au corespondente surde.

• Două surde ts (= ț)
h

nu au corespondente sonore.

e) Consoanele nu pot fi pronunțate singure; ele sunt rostite cu ajutorul unei vocale

be
ce
de
fe
ha
le
te
ve
etc.

f) Consoanele nu pot alcătui singure silabe, ci numai cu ajutorul unei vocale

a-*ga-le*
bi-ne-vo-**i**-*tor*
cu-cu-vea
dans
e-*le-fant*
etc.

g) Consoanele nu primesc accent.

h) Există o categorie de consoane numite *sonante*. *Sonantele* au caracteristici comune și cu vocalele și cu consoanele.

• În articularea (formarea) sonantelor predomină tonurile muzicale, ca la vocale, iar zgomotul specific consoanelor este mai slab.

Scanned with OKEN Scanner

• Când se formează sonantele există vibrații ale glotei (γλῶττα, glōtta = limbă), adică ale orificiului laringelui cuprins între cele două coarde vocale inferioare.

• Asemenea consoanelor, sonantele nu pot fi centrul unei silabe și nici nu primesc accent.

• Sonantele limbii române sunt

l

m

n

r

• *După timbru,* sonantele se împart în

1) *orale* (în latinește, *os, oris* = gură) : tot aerul fonator este dirijat prin cavitatea bucală (pe gură)

l

r

2) *nazale* (în latinește, *nasus, i* = nas): o parte a curentului de aer este dirijată prin cavitatea nazală, iar o parte prin cavitatea bucală

m

n

• *După locul de articulare,* sonantele sunt

1) *bilabiale* ***m***

2) *dentale* ***n***

l

r

• ***l*** și ***r*** sunt numite și *consoane lichide,* deoarece curentul de aer fonator se scurge continuu și, prin urmare, ele pot fi prelungite.

Scanned with OKEN Scanner

10. *Semivocalele*

a) Definiția

Semivocalele sunt sunete care se situează între vocale și consoane: au timbrul de vocală, dar se pronunță cu o îngustare, cu o strâmtare a canalului vorbitor ca la consoană.

• Articularea semivocalelor seamănă cu articularea vocalelor, însă efortul expirator este mai mare, iar durata lor este mai scurtă decât a vocalelor. Când se formează semivocalele, limba se apropie mai mult de cerul gurii (de palat) decât atunci când se alcătuiesc vocalele.

• Semivocalele se pronunță fără ajutorul altor sunete, precum vocalele, dar nu pot alcătui singure silabe, precum consoanele.

• *Semivocala este o vocală în funcție consonantică (Rosetti). În cuvântul fonetic ea joacă rolul unei consoane, pentru că ea singură nu poate forma silabă.*

De exemplu, în cuvântul *toată* semivocala *o* are același rol pe care îl are consoana *r* în cuvântul *trata;* în cuvântul *iele,* semivocala *i* joacă rolul consoanei *r* din cuvântul *rele.*

b) Dintre cele șapte vocale ale limbii române, trei

a
ă
â (î)

sunt totdeauna *întregi* sau *plenisone* (în latinește, *plenus* = plin; *sonus,i* = sunet); ele pot alcătui singure silabe, pot fi centrul unei silabe și pot sonoriza un grup consonantic:

a-car
a-pă
ro-mân
ră-mân
î-n*a*-in-te
î-not
va-carm
dans

Scanned with OKEN Scanner

crâm-pei
con-so-nan-tic

c) Celelalte patru vocale ale limbii române

e
i
o
u

pot avea și valoare de vocale și valoare de semivocale.

Observație. Pentru a le deosebi de vocalele corespunzătoare, lingviștii notează semivocalele cu semnul ∩ așezat sub ele.

e̯
i̯
o̯
u̯

E vocală	*E semivocală*
be-re	be̯at
dre-ge	să dre̯a-gă
gre-șeli	gre-șe̯a-lă
le-ge	le̯a-gă
mer-ge	să me̯ar-gă
se-ră	se̯a-ră
șter-ge	să ște̯ar-gă
tre-ce	să tre̯a-că
vre-me	vre-me̯a

I vocală	*I semivocală*
bi-ne	bi̯a-tă
din	boi̯
din-te	cai̯
din-tre	dai̯
i-mi-ta-re	i̯ar

Scanned with OKEN Scanner

*i*n	i̯ar-nă
i-ni-*ț*i-e-re	i̯u-bi-re
ti*m*p	mai̯
vi*n*	stai̯
zi-du-ri-le	tei̯

O vocală	*O semivocală*
o-*bo*-si	bo̯a-bă
o-*d*or	bo̯a-lă
o-mor	do̯ar
*o*rb	mo̯a-ră
*o*s	ro̯a-tă
so-cru.	so̯a-re
to-por	to̯ar-tă

U vocală	*U semivocală*
b*u*n	beau̯
dr*u*m	cadou̯
t*u*n	erou̯
u-da	iau̯
u-ni-re	stilou̯
*u*rc	tău̯
b*u*r-să	do-u̯ă
c*u*-tă	me-trou̯
g*u*-tă	no-u̯ă
n*u*-că	o-u̯ă
n*u*-tri-e	ro-u̯ă

Observație. U semivocală se întâlnește și în poziție inițială, în cuvinte și forme gramaticale de tipul

u̯aie
u̯ală

Scanned with OKEN Scanner

*i*n	i̯ar-nă
i-n*i*-ț*i*-e-re	i̯u-bi-re
t*i*mp	mai̯
v*i*n	stai̯
z*i*-du-r*i*-le	tei̯

O vocală	*O semivocală*
o-b*o*-si	boa̯-bă
o-d*o*r	boa̯-lă
o-m*o*r	doa̯r
*o*rb	moa̯-ră
*o*s	roa̯-tă
s*o*-cru.	soa̯-re
t*o*-p*o*r	toa̯r-tă

U vocală	*U semivocală*
b*u*n	beau̯
dr*u*m	cadou̯
t*u*n	erou̯
u-da	iau̯
u-ni-re	stilou̯
*u*rc	tău̯
b*u*r-să	do-u̯ă
c*u*-tă	me-trou̯
g*u*-tă	no-u̯ă
n*u*-că	o-u̯ă
n*u*-tri-e	ro-u̯ă

Observație. U semivocală se întâlnește și în poziție inițială, în cuvinte și forme gramaticale de tipul

u̯aie
u̯ală

Scanned with OKEN Scanner

u̯ameni
u̯ase etc.,
pe care, prin tradiție și datorită etimologiei, le scriem cu *o:*
oaie
oală
oameni
oase
În realitate le pronunțăm cu *u* semivocalic.

d) În vorbire, semivocalele sunt însoțite totdeauna de vocale, formând împreună cu ele diftongi și triftongi.

11. Diftongii

a) Definiția

Diftongul este un grup de sunete alcătuit dintr-o vocală (V) și o semivocală (SV) care se pronunță într-o singură silabă.

• Cuvântul *diftong* este de origine greacă; în limba greacă veche, δίφθογγος (diphtongos) însemna *care are două sunete, sunet dublu* (δίς = *dis* = *de două ori;* φθόγγος = phthongos = zgomot, sunet).

b) Diftongii sunt de două feluri:

1) *Diftongi ascendenți* sau *urcători* sau *crescânzi,* numiți astfel pentru că semivocala se află înaintea vocalei (SV + V)

e̯a a-de-se̯a
an-dre̯a
ciș-me̯a
cu-re̯a
de̯a -păn
de-za-vu-e̯a-ză
di-lu-e̯a-ză
di-mi-nu-e̯a -ză
e-fec-tu-e̯a -ză
e-vo-lu-e̯a -ză
fe-re̯as-tră

Scanned with OKEN Scanner

in-si-nu-ea -ză
jnea -păn
lea -fă
lea -găn
mear-gă
pul-sea -ză
sea -ră
trea-ză
vi-țea

Observații. Când se află la început de silabă, diftongul ea se pronunță ia

eo deo-cam-da-tă
deo-da-tă
deo-po-tri-vă
leor-pă-i
pleos-că-i
pleoș-tit
vreo-da-tă

ia a -ce-ia
al-că-tu-ia-lă
al-to-ia-lă
am-bre-iaj
a-mia-ză
chel-tu-ia-lă
iar-bă
iar-nă
iasp
ias-min
iaz-mă
mân-tu-ia-lă

Scanned with OKEN Scanner

nu-ia
pia-tră

ie a-ne-vo-ie
ba-ie
bu-ies-tru
cu-ier
dă-ru-ie
du-du-ie
ie-de-ră
ie-pu-re
fe-me-ie
fier-be
flu-ier
gre-ier
ief-tin
ie-și-re
pier-de
pie-se
sta-tu-ie
vo-ie-vod

io ioc
iod
iof-că
io-lă
Io-lan-da
Ior-dan
io-tă

iu iu-bi-re
iu-ni-e
iu-li-e

Scanned with OKEN Scanner

ịu-te
pu-ịuț

o̯a an-go̯a-să
a-pă-ră-to̯a -re
bo̯a-lă
bu-du-o̯ar
co-bo̯a-ră
co̯a-fe-ză
co̯a-jă
co̯a-lă
do̯ar
do̯a-re
do-mo̯a-le
far-fu-ri-o̯a-ră
fru-mo̯a-să
mi-lo̯a-să
mo̯a-ră
nin-so̯a-re
o̯a-ie
o̯a-ră
sfi-o̯așă

u̯a cu̯an-tum
cu̯arț
cu̯ar-tă
cu̯ar-tet
cu̯a-ter-nar
flă-că-u̯ași
nu-ia-u̯a
pi-u̯a
ro-u̯a
sa-ca-u̯a

Scanned with OKEN Scanner

stea-u̯a
șa-u̯a
zi-u̯a

u̯ă a-mân-do-u̯ă
do-u̯ă
no-u̯ă
pi-u̯ă
plo-u̯ă
ro-u̯ă
vo-u̯ă

u̯â (u̯î) lu̯înd
plo-u̯ând

u̯e în-șe-u̯ez

2) *Diftongi descendenți* sau *coborâtori* sau *descrescânzi,* numiți astfel pentru că semivocala urmează după vocală (V + SV)

ai̯ bă-lai̯
hai̯-nă
mai̯
mai̯-dan
pai̯
rai̯
rai̯-tă
scai̯

ăi̯ căi̯
dă-i̯
(tu) leor-păi̯
măi̯
(ai) săi̯
(ai) tăi̯

Scanned with OKEN Scanner

âi (îi) a-mâi
că-pă-tâi
câi-ne
co-bo-râi

îi mâi-ne
mâ-râi
pâi-ne
poi-mâi-ne
ră-mâi
tâ-râi
ța-râi

ei bei
lei
mei
tei
vrei

ii co-pii
cu-tii
dii!
fii
mii
ții
vii

oi Do-ro-hoi
gu-noi
no-roi
oi
oi-nă
stri-goi
voi-nic

Scanned with OKEN Scanner

vul-poi̯

ui̯ găl-bui̯
ră-pui̯
spui̯
ui̯-ta
vă-zui̯

au̯ au̯-gust
sau̯
trau̯-mă

ău̯ fă-tă-lău̯
fe-res-trău̯
mes-te-cău̯
nă-tă-rău̯
său̯
tău̯

âu̯(îu̯) frâu̯
grâu̯
pâ-râu̯
râu̯

eu̯ leu̯
leu̯-că
zeu̯
Dum-ne-zeu̯
Te-zeu̯

iu̯ che-fliu̯
fiu̯
gri-ju-liu̯
zglo-biu̯

ou̯ bou̯

Scanned with OKEN Scanner

ca-dou̯
la-va-bou̯
me-trou̯
ou̯

uu̯ con-ti-nuu̯

Observații

1) Semivocala e̯ apare numai în diftongi ascendenți (SV + V) și doar înaintea vocalei **a** și a vocalei **o.**

e̯a be̯a
de̯al
de̯a-să
deș-te̯ap-tă
în-țe-le̯ap-tă
te̯a-că

e̯o de̯o-da-tă
le̯or-pă-i

• În neologisme, grupurile ***ea*** și ***eo*** nu mai formează diftong, ci hiat

i-re-al
re-al
cre-ol

2) Semivocala o̯ apare numai în diftongi ascendenți și doar înaintea vocalei **a**

o̯a co̯a-dă
mo̯a-că
ro̯a-tă
șco̯a-lă
to̯a-că

• În cuvinte neologice, în locul diftongului o̯a avem un hiat

to-ast

Scanned with OKEN Scanner

pro-to-zo-ar

Pe măsură ce neologismele sunt tot mai folosite hiatul lasă locul diftongului; de aceea întâlnim și

toast (o silabă)

pro-to-zoar

Alt exemplu: co-a-fa (3 silabe)

coa-fa (2 silabe)

3) După cum s-a văzut în exemplele de mai sus, semivocalele i̯ și u̯ fac parte și din diftongi ascendenți (SV + V) și din diftongi descendenți (V + SV).

4) Semivocala i̯ apare înaintea vocalelor

a, e, i, o și ***u,*** dar niciodată înainte de ***ă*** și ***â (î).***

• La inițială, înaintea vocalei **e** este admisă doar semivocala i̯, nu și vocala **i**:

ie-de-ră

ie-nu-păr

ier-nat

Excepție: i-e

• Înaintea vocalei **e**, accentuată sau neaccentuată, vocala **i** apare numai în neologisme:

ma-n*i-e*-ră

p*i-e*-ta-te

so-br*i-e*-ta-te

În cuvintele din fondul vechi, în această poziție apare numai semivocala i̯:

fie-re

pierd

pier-deam

pie-le

pie-re

Scanned with OKEN Scanner

Uneori întâlnim ambele situații:

pi̯e-des-tal

pi-e-des-tal

• Diftongul ascendent i̯o este foarte rar: în afară de

fu-i̯or

(eu) mi̯or-lăi

mi̯or-lă-i

mi̯or-lă-it

tân-gu-i̯os

nu sunt prea multe exemple; însă acest diftong apare frecvent la unirea cuvintelor:

mi̯-o (dă)

ți̯-o (spune)

și̯-o (coase)

• Grupul vocalic **io** apare în hiat în neologisme:

a-ten-ți-o-na

a-vi-on

ju-ni-or

na-ți-o-nal

se-ni-or

și uneori în cuvinte din fondul vechi al limbii:

fi-or

găl-bi-or

în-fi-ora

• În poziție inițială, vocala **i** și semivocala i̯ apar rar înainte de **o** ; în această poziție, de multe ori vocala **i** și semivocala i̯ se înlocuiesc una pe alta:

i-on, dar și i̯on

i-o-ni-za, dar și i̯o-ni-za

• În poziție inițială, în fața vocalei **u** apare totdeauna semivocala i̯ ; niciodată vocala **i**:

i̯u-bi-re

Scanned with OKEN Scanner

i̯ur-tă
i̯u-tă
i̯u-te

• În interiorul cuvintelor din fondul vechi al limbii române, înaintea vocalei **u**, accentuată sau neaccentuată, apare semivocala i̯:

ști̯u-bei
ști̯u-că

5) În poziție inițială, semivocala u̯ în fața vocalei **a** apare în scris, din motive etimologice și prin tradiție, sub forma vocalei **o**:

u̯a-ie (= oa-ie)
u̯a-lă (= oa-lă)
u̯a-meni (= oa-meni)
u̯ar-bă (= oarbă)

6) Diftongul poate fi format și dintr-o vocală și o semivocală, care fac parte din cuvinte diferite, dar pronunțate într-o singură silabă; în acest caz se folosește cratima:

mi̯-a (zis)
mi-i̯ (da)
ți̯-o (va povesti)
ne̯-a (adus)
ne̯-o (va trimite)
să-i̯ (scrii) etc.

11 A. Texte cu diftongi

• Ideal pi̯er-dut în no̯a-pte̯a u-ne̯i lumi ce nu mai̯ este,
Lume ce gân-de̯a în basme și vor-be̯a în po-e-zii̯.

(Mihai Eminescu - *Venere și Madonă*)

Scanned with OKEN Scanner

• Prin **plo**a-**ie** de raze, nin-**so**a-re de stele

.....

Văd sufletu-**ți** candid prin spa-**țiu** cum trece;
Privesc a-**poi** lutul rămas... alb **și** rece,
Cu **hai**-na **lui** lungă culcat în si-**criu**,
Privesc la surâsu-**ți** rămas încă **viu**.

(Mihai Eminescu - *Mortua est!*)

• Mâni în schit la Sfânta Ana
Vei găsi la cel din stele
Mân-gâ-**ie**-**rea** **vie**-**ții** tale,
Mân-tu-i-**rea** fe-**ței** mele.

(Mihai Eminescu - *Făt-Frumos din tei*)

• Pe genunchii **mei** **șe**-**dea**-**vei**,
Vom fi singuri - sin-gu-**rei**,
Iar în păr înfiorate
Or să-**ți** cadă flori de **tei**.

(Mihai Eminescu - *Dorința*)

• De departe-n **văi** co-**boa**-**ră** tân-gu-**io**-sul glas de clopot;
Pe **dea**-su-pra de pră-păs-**tii** sunt zidiri de ce-tă-**țu**-**ie**,
Acățat de **pie**-tre sure un **voi**-nic cu **greu** le su-**ie**;

.....

Toa-tă zi-**ua** la fe-**reas**-tră suspinând nu **spui** nimică.

(Mihai Eminescu - *Călin. File din poveste*)

• O **ră**-**mâi**, **ră**-**mâi** la mine,
Te **iu**-besc atât de mult!
Ale tale doruri **toa**-te
Nu-**mai** **eu** **știu** să le-**as**-cult.

(Mihai Eminescu - *O rămâi*)

Scanned with OKEN Scanner

- Suntem tot mai departe deo-lal-tă a-mân-doi,
  Din ce în ce mai singur mă-ntunec și îngheț,
  Când tu te pier-zi în za-rea e-ter-nei dimineți.

(Mihai Eminescu - *De câte ori, iubito...*)

- Atât de fragedă, te-a -sa-meni
  Cu floa-rea albă de cireș,
  Și ca un înger dintre oa-meni
  În ca-lea vie-ții mele ieși.

(Mihai Eminescu - *Atât de fragedă*)

- Ce mi-i vre-mea, când de vea-curi
  Stele-mi scân-te-ie pe lacuri,
  Că de-i vre-mea rea sau bună,
  Vântu-mi bate, frunza-mi sună;
  Și de-i vre-mea bună rea,
  Mie-mi curge Du-nă-rea.
  Nu-mai o-mu-i schimbător
  Pe pământ rătăcitor,
  Iar noi lo-cu-lui ne ținem,
  Cum am fost așa rămânem:
  Ma-rea și cu râurile,
  Lu-mea cu pustiurile,
  Luna și cu soa -re-le
  Codrul cu iz-voa-re-le.

(Mihai Eminescu - *Revedere*)

- Să cer un semn, iu-bi-to, spre-a nu te mai ui-ta?
  Te-aș cere doar pe tine, dar nu mai ești a ta;
  Nu floa-rea veștejită din părul tău bă-lai,
  Căci singura mea ru-gă-i ui-tă-rii să mă dai.

(Mihai Eminescu - *Despărțire*)

Scanned with OKEN Scanner

- De-a pu-ru-rea a-proa-pe vei fi de sânul meu
  Me-reu va plânge apa, noi vom dormi me-reu.

  (Mihai Eminescu - *O, mamă*)

- Și a-bia plecă bătrânul... Ce mai frea-măt, ce mai zbucium!
  Codrul clocoti de zgomot și de arme și de bucium,
  Iar la poa-la lui cea verde mii de capete ple-toa-se,
  Mii de coi-furi lu-ci-toa-re ies din umbra'n-tu-ne-coa-să;
  .....
  Și a-poi în Sfatul țării se adun' să se admire
  Bul-gă-roi cu ceafa groa-să, gre-co-tei cu nas subțire;
  Toa-te mutrele a-ces-tea sunt pretinse de Roman,
  Toa-tă greco-bulgări-mea e ne-poa-ta lui Tra-ian!
  .....
  Cum nu vii tu, Țepeș, Doam-ne, ca punând mâna pe ei,
  Să-i împarți în do-uă cete: în smintiți și în mi-șei,
  Și în do-uă temniți large cu de-a sila să-i aduni,
  Să dai foc la pușcărie și la casa de nebuni!

  (Mihai Eminescu - *Scrisoarea III*)

- Pă-rea un tânăr vo-ie-vod
  Cu păr de aur moa-le,
  Un vânăt giulgi se-nche-ie nod
  Pe umerele goa-le.
  .....
  Pe negre vi-țe-le-i de păr
  Co-roa-na-i arde pare,
  Ve-nea plutind în adevăr
  Scăldat în foc de soa-re.
  .....
  Mă dor de crudul tău amor
  A piep-tu-lui meu coar-de

Scanned with OKEN Scanner

Și ochii mari și **grei** mă dor,
Pri-vi-**rea** ta mă arde.

.....

Tu **vrei** un om să te socoți,
Cu **ei** să te asameni?
Dar **pia**-ră **o**a-me-nii cu toți,
S-ar naște **ia**-răși **o**a-meni.

.....

Și pentru cine **vrei** să mori?
În-**to**ar-ce-te, te-n-**drea**p-tă
Spre-a-cel pământ rătăcitor
Și vezi ce te aș-**tea**p-tă.

(Mihai Eminescu - *Luceafărul*)

- Vreme trece, vreme vine.
  Toa-te-s vechi și no-**uă** **to**a-te;
  Ce e **rău** și ce e bine
  Tu te-n-**trea**-bă și so-**co**a-te;
  Nu spera și nu **ai** **tea**-mă,
  Ce e val ca valul trece;
  De te-n-**dea**m-nă, de te cheamă,
  Tu **mâi** la **to**a-te reçe.

(Mihai Eminescu - *Glossă*)

- La **stea**-**ua** ca-**re**-a răsărit
  E-o ca-**le**-a-tât de lungă,
  Că **mii** de ani i-au trebuit
  Luminii să **ne**-a-jun-gă.

(Mihai Eminescu - *La steaua*)

Scanned with OKEN Scanner

12. *Triftongii*

a) *Definiția*

Triftongul este un grup de sunete alcătuit dintr-o vocală și două semivocale, care se pronunță într-o singură silabă.

• Cuvântul *triftong* este de origine greacă; în limba greacă veche τρίς (tris) înseamnă *de trei ori,* iar φθόγγος = *zgomot, sunet.*

b) Triftongii sunt formați din vocala **a** sau **e** și din semivocalele e̯, i̯, o̯, u̯

c) *După structura lor,* triftongii sunt de două feluri:

1) *Triftongi progresivi,* numiți astfel pentru că semivocalele preced vocala (SV + SV + V).

e̯ o̯ a leo̯ar-că
pleo̯a-pă
pleo̯aș-că

i̯ o̯ a á-ri-pio̯a-ră
bă-lă-i̯o̯a-ră
bol-nă-vio̯a-ră
cre-i̯o̯a-ne
du-i̯o̯a-să
i-ni-mio̯a-ră
lă-cră-mio̯a-ră
ru-me-i̯o̯a-ră.
tă-mâ-i̯o̯a-să

2) *Triftongi centrați,* numiți astfel pentru că semivocalele sunt de o parte și de alta a vocalei (SV + V + SV):

e̯a i̯ co-se̯a i̯
gă-se̯a i̯
în-ce-pe̯a i̯
în-so-ți̯a i̯
tre-ze̯a i̯

Scanned with OKEN Scanner

le-ai dat
ne-ai scris
puți-ne-ai văzut

e a u beau
ci-teau
do-reau
gân-deau
șleau
vreau
soseau

i a i bi-ru-iai
iai
i-ai (dat)
mu-iai
su-iai
tră-iai
ți-ai (creat-o)

i e i iei
miei
piei

i a u con-tri-bu-iau
iau
i-au (spus)
fo-iau
plă-nu-iau
tră-iau
vu-iau

o a i bo-ie-roai-că
cio-roai-că
han-gioai-că

Scanned with OKEN Scanner

le-o͡a͡i-că
lu-po͡a͡i-că
ma-ha-la-gio͡a͡i-că
pu-fo͡a͡i-că
puș-to͡a͡i-că
stri-go͡a͡i-că
ur-so͡a͡i-că
vul-po͡a͡i-că
zme-o͡a͡i-că

u͡ a u͡ lu͡au͡

Observații

1) Triftongii pot fi formați și din vocale și semivocale aflate în cuvinte diferite, dar pronunțate într-o singură silabă; în acest caz folosim cratima:

mi-a͡i (dat)
i-a͡i (zis)
le͡-a͡i (spune)
mi-a͡i (telefonat)
ne͡-a͡i (lăudat)
te͡-au͡ (văzut)
te͡-a͡i (întors) etc.

2) În cuvintele în care se află consoanele:

č (=ce, ci)
ğ (=ge, gi)
k´(=che, chi)
g´ (=ghe, ghi)

nu există diftongi sau triftongi care să înceapă cu semivocalele e͡ și i͡, deoarece aici e și i sunt litere ajutătoare pentru scrierea consoanelor

č
ğ
k´

Scanned with OKEN Scanner

g´

Prin urmare, în cuvintele

ceas
tre-cea
geam
chiar
ghea-tă
ve-ghea

nu avem diftongi, ci litera ajutătoare **e** sau **i** plus vocala **a**.

În cuvintele tre-ceau

ve-gheau
zi-ceau

nu avem triftongi, ci litera ajutătoare **e** plus diftongul **au**.

12. *A. Texte cu triftongi*

• Cum tre-să-r̨eau̯ încremenite,
În jocurile lor buiestre,
Oștiri cu coifuri de aramă...
Când la strigarea ta de tată
Gră-b̨eau̯ din codri la poiene.

(Octavian Goga - *Oltul*)

• Și pragului îmbătrânit
În-ce-p̨e-a-i̯ putrezi stejarul;
.....
Ce-nfiorați îmi par cărbunii
De vraja care-o mai păstrară
Din câte po-ves-t̨eau̯ străbunii.

(Octavian Goga - *Casa noastră*)

• L̨e-a-i̯ spune spuză de povești...
Cu Împăratu' Roșu...

(Octavian Goga - *Bătrâni*)

Scanned with OKEN Scanner

• Ce blând asupra mea-și pogoară
Du-ioa-sa lor hirotonire.

(Octavian Goga - *Reîntors*)

• De-oi muri la primăvară,
Să mă plângeți tu și mama.

(Octavian Goga - *De-o să mor*)

• De ja-lea-i răzleață va plânge amurgul
Și plânge-vor frații de-o lege.

(Octavian Goga - *Lăutarul*)

• De trei zile beau și-mi zice,
Din lăută Laie Chioru!
.....
Doru-i greu și ja-lea-i multă.

(Octavian Goga - *Cântece I*)

• Lună, lună, stea vicleană,
Neam de fire de vădană,
De ce dorurile mele
Spu-su-le-ai la stele?

Stelele, sus, călătoare,
Fete mari, clevetitoare,
Mi-au dus vântului oftatul
Și mă știe satul.

(Octavian Goga - *Cântec IV*)

• Vântul iute, vântul cald
A-ri-pioa-ra-și răcorește
În mări late de smarald
Pe al căror val plutește.

(Vasile Alecsandri - *Vântul de la miazăzi*)

• Noap-tea-i albă, luminoasă

Scanned with OKEN Scanner

Ceru-i boltă de opal,
Toată za-re-a-i scân-te-i-oa-să
Tot izvoru-i de cristal.

(Vasile Alecsandri - *Noaptea albă*)

• Căci albele potire în veci tot înflorite
Sco-teau din a lor sânuri arome nesfârșite.

.....

Prin arbori cântau pasări, prin aer zburau îngeri,
Și nu gă-seau răsunet în el a lumii plângeri;

.....

Cum? Nu lași nici o jale pe urma ta du-i-oa-să?

.....

Zicând, copilul plânge lipsit de mângâiere,
Și lacrimile-i calde se schimbă-n lă-cri-mi-oa-re.

(Vasile Alecsandri - *Legenda lă-cră-mi-oa-rei*)

• Pe când era el tânăr, lu-mea-i părea îngustă.

.....

O! frate, zice unul, un vânt în miez de noapte
A-du-su-mi-au din vale lung vuiet, triste șoapte!

(Vasile Alecsandri - *Dan, căpitan de plai*)

• Eu veneam de sus, tu ve-nea-i de jos.
Tu so-sea-i din vieți, eu veneam din morți.

(Tudor Arghezi - *Morgenstimmung*)

• Dacă-ncepui de-aproape să-ți dau ghies,
Vreau să vorbești cu robul tău mai des.

.....

Când magii au purces după o stea,
Tu le vor-bea-i și se putea.

.....

Scanned with OKEN Scanner

Și i-ai trimis un înger de povață
Și îngerul stătu cu el de față.
Îngerii tăi gri-jeau pe vremea ceea
Și pruncul și bărbatul și femeea.

(Tudor Arghezi - *Psalm*)

• Pentru că n-a putut să te-nțeleagă
Deșertăciunea lor de vis și lut,
Sfin-ții-au lăsat cuvânt că te-au văzut
Și că purtai toiag și barbă-ntreagă.
Te-ai arătat adeseori făpturii
Și-ntotdeauna-n haine de-mpărat,
Amenințând și numai supărat,
Că se sfi-au de tine și vulturii.

(Tudor Arghezi - *Psalm*)

• De când mi-ai pus capul pe genunchi, mi-e bine.

(Tudor Arghezi - *Înviere*)

• Când bătrâna pleca la biserică, toate tre-bu-iau să fie puse bine la cale.

(Ioan Slavici - *Moara cu noroc*)

• Ve-neau câteodată pe la cârciuma lui Ghiță și porcari. (*Ibidem*)

• Era vremea cam plo-ioa-să și oamenii au rămas pe acasă... Le plăcea să steie de vorbă cu popa și chiar se prin-deau de sfaturi.

(Ioan Slavici - *Popa Tanda*)

• Când beau, parcă-mi ia cu mâna.

(Mihail Sadoveanu - *Însemnările lui Neculai Manea*)

• Ochilor le trăsese jur împrejur largi cearcăne negre-vinete ce-i dă-deau o înfățișare de cântăreață sau de dănțuitoare... Îmi re-luai dar firul

Scanned with OKEN Scanner

gândurilor sprijinit de parmaclâc... Când, ud leoar-că, m-am văzut acasă, am fost cuprins de o ciudă grozavă.

(Matei Caragiale - *Remember*)

• Poate tocmai de aceea se înțelegeau și trăiau bine împreună. Aveau și cu ce... În fața boieroaicei, Petrică, de soiul lui dezghețat și isteț, se fâsticise.

(Matei Caragiale - *Sub pecetea tainei*)

• Bătăioasă și pornită, i-era destul să vază un bărbat ca să necheze și să-i sară de gât... La Arnoteni până și casa unde stăteau părea deșucheată.

(Matei Caragiale - *Craii de Curtea-Veche*)

• În târg, o fată tristă a murit, -
Și-au dus-o pe ploaie, și-au îngropat-o...

(George Bacovia - *Note de toamnă*)

• Dor-meau adânc sicriele de plumb,
Și flori de plumb și funerar vestmânt -
Stam singur în cavou... și era vânt...
Și scârțâiau coroanele de plumb.

(George Bacovia - *Plumb*)

• Te uită! Zmeoaica cu chipul hidos
Se zbate-n mocirlă și se zvârcolește.

(Șt. O. Iosif - *Zmeoaica*)

• Balauri, munții vineți, păzeau cetăți de-argint.

(Ion Pillat - *Poeme într-un vers - Țara*)

• Gunoierii beau țuică, plescăind din buzele arse de tutun...
Mestecau repede, cu poftă. Se auzeau lingurile izbite...

Scanned with OKEN Scanner

Ceilalți se-deau pe vine în jurul mesei cu trei picioare...

A-veau fețe ascuțite, prelungi... Privirile lacome nu slă-beau zeama din talere. Cio-fă-iau neîntrerupt, urmăriți de câini.

... Mu-reau de tineri, loviți de oftică. N-a-veau Dumnezeu, nici prieteni, nici neamuri. Tră-iau cu muieri fără căpătâi ca și ei... So-seau dimineața la rampă... Mor-mă-iau câte o înjurătură. Unii îl bă-nu-iau că are bani ascunși și i-o spu-neau privindu-l cu ochii lor răi.

.....

— Doamnă-i mă-ta! strigă bătrâna. Noi suntem tu-tun-gioai-ce, asta suntem...

— Pe la patru, i-au dat drumul.

... Tăceți, fă, dracului, ce v-a apucat? Tii, iar luai pe Necuratu-n gură!

... Zice că să fie ale dracului de fleoar-țe, că nu le mai ajunge.

... Se apropiau lelițele și cârțanii. Se zgâ-iau la degetele lui.

... Și mai răsuceau foițele so-ioa-se... Lați i-au lăsat.

— Tu i-ai vândut, Sandule!

— Ei, și dacă?!

— I-ai mâncat fripți, Sandule...

(Eugen Barbu- *Groapa*)

13. *Hiatul*

a) Definiția

Hiatul este un grup de două vocale alăturate, care se pronunță în silabe diferite.

• Cuvântul *hiat* este de origine latină; *hiatus* înseamnă *deschizătură, crăpătură, căscare* etc.

b) *Vocalele în hiat* pot fi:

1) Identice

a · a con-tra-a-na-li-ză
con-tra-ar-gu-ment
con-tra-a-tac

Scanned with OKEN Scanner

su-pra-a-glo-me-ra
su-pra-a-li-men-ta

e - e

ac-ne-e
a-le-e
a-li-ze-e
a-te-ne-e
a-za-le-e
ca-me-e
cor-ne-e
co-re-e-ni
e-po-pe-e
fe-e-ric
fu-ze-er
ga-li-na-ce-e
ghi-șe-e
i-de-e
ier-ba-ce-e
li-ce-e
li-li-a-ce-e
lo-go-re-e
me-lo-pe-e
ma-re-e
mu-ze-e
ne-e-du-cat
nu-cle-e
o-no-ma-to-pe-e
pre-e-lec-to-ral
re-e-di-ta
re-le-e
ro-za-ce-e
te-le-en-ci-clo-pe-di-e

Scanned with OKEN Scanner

tran-șe-e

i - i con-ști-in-ță
da-to-ri-i-le
fi-ind-că
fi-in-ță
lec-ți-i-le
sfi-i
ști-in-ță
vi-i-le
vi-i-tor

o - o al-co-ol
co-o-pe-ra-ti-vă
co-op-ta
co-or-do-na
e-pi-zo-o-tie
no-o-cra-ți-e
zo-o-fit
zo-o-lo-gi-e
zo-o-morf
zo-o-teh-ni-e

u -u a-tu-ul
pas-par-tu-ul

2) diferite

a - e a-ed
a-er
a-e-ri-an
a-e-ro-drom
a-e-ro-port
a-e-ro-stat
con-tra-ex-per-ti-ză

Scanned with OKEN Scanner

do-de-ca-e-dru
fa-e-ton
ma-es-tru
su-pra-es-ti-ma

ă - u

lă-u-da
lă-u-dă-ros
lă-u-tă
lă-u-tar

e - a

a-gre-a
a-le-a-to-riu
a-li-ne-at
ba-ca-la-u-re-at
ce-re-a-le
cre-a
i-de-al
im-per-me-a-bil
le-al
re-al

i - a

a-di-a-cent
bu-cu-ri-a
co-fe-tă-ri-a
di-a-te-za
di-fe-ren-ți-al
fa-mi-li-a
fe-ro-vi-ar
ge-ni-al
gli-a
i-a
is-to-ri-a
Ma-ri-a

Scanned with OKEN Scanner

ne-bu-ni-a
pros-ti-a
ve-se-li-a
ves-ti-ar
vi-a

i · e
a-be-ra-ți-e
a-chi-zi-ți-e
bu-ji-e
chi-ri-e
con-fec-ți-e
fa-mi-li-e
fo-to-gra-fi-e
is-to-ri-e
iu-li-e
me-di-e-val
o-me-ni-e
pros-ti-e
va-ri-e-ta-te
ver-si-fi-ca-ți-e
vi-e
vo-ca-ți-e
vra-bi-e

o -a
bo-a
co-a-gu-la
cro-at
to-a-le-tă

o · e
bo-em
ca-no-e
co-e-rent
co-e-fi-ci-ent

Scanned with OKEN Scanner

or-to-e-pi-e
po-em
po-et
po-e-zi-e

u - e
a-flu-ent
am-bi-gu-e
con-ti-nu-e
con-sti-tu-ent
du-el
du-et
in-flu-ent
me-nu-et
per-pe-tu-e
pi-ru-e-tă
si-lu-e-tă

u -o
as-pec-tu-os
res-pec-tu-os

u- ă
am-bi-gu-ă
in-ge-nu-ă
in-si-nu-ă
per-pe-tu-ă
pre-lu-ă

(â) î - i
a bâ-zâ-i
a câ-râ-i
a mâ-râ-i
a scâr-ţâ-i
a ţâ-râ-i
a vâ-jâ-i
zbâr-nâ-i

Scanned with OKEN Scanner

c) Hiatul se poate realiza și între vocala finală a unui cuvânt și vocala inițială a cuvântului următor; acest hiat se numește *hiat în fonetică sintactică:*

1) vocale identice

*va a*dora
va *a*vea
*a a*rat
de *e*xemplu
pe *e*xtremă
lucruri *i*dentice
veni *i*rina
vino, *o*mule
du-*o o*dată
căzu *u*nul
văzu *u*ra în ochii lui

2) vocale diferite

apa *e*ra caldă
femela *e*lefantului
crede *a*șa
spune *a*devărul
spinii *a*scuțiți
oamenii *a*prigi
români *e*nergici
domni *e*leganți
condu-*o a*casă
mănânc-*o a*ici
*o e*xpediție
Bubico *e*ste un câine
crescu *e*dera
trecu *e*femerul vis

Scanned with OKEN Scanner

Observații

1) În vorbirea neliterară există *tendința de a se evita hiatul*

• prin *contragerea* sau *reducerea celor două vocale identice*

alc*o*l în loc de alc*oo*l

c*o*perativă în loc de c*oo*perativă

cuv*i*ncios în loc de cuv*ii*ncios

f*i*nță în loc de f*ii*nță

șt*i*nță în loc de șt*ii*nță

z*o*logie în loc de z*oo*logie

z*o*tehnie în loc de z*oo*tehnie

• *prin dispariția unei vocale când cele două vocale aflate în hiat nu sunt identice*

aspect*o*s în loc de aspect*u*os

respect*o*s în loc de respect*u*os

tumult*o*s în loc de tumult*u*os

• *prin transformarea uneia dintre vocalele aflate în hiat în semivocală și alcătuirea unui diftong.*

ca-is → ca͡is

ge-o-lo-gi-e → ge͡o-lo-gi-e

ge-o-gra-fi-e→ ge͡o-gra-fi-e

hi-e-ro-gli-fă→ hi͡e-ro-gli-fă

po-li-o-mi-e-li-tă→ po-li͡o-mi͡e-li-tă

• *prin introducerea unei semivocale în hiat și* formarea unui diftong

a-*e*r → a-i͡er

a-vi-*a*-ți-e → a-vi-i͡a-ți-e

cr*e*-a → cre-i͡a

po-*e*-zi-e → po-i͡e-zi-i͡e

so-c*i*-al → so-ci-i͡al

z*i*-ar → zi-i͡ar

2) Uneori, printr-un fenomen de *hipercorectitudine*, se creează hiat acolo unde nu există.

Scanned with OKEN Scanner

De exemplu, cuvântul *proroc* se rostește (și chiar se scrie) *pro-o-roc*, deși în limba din care a fost împrumutat (limba slavă) are un singur *o*: *prorokŭ*.

O explicație ar putea fi următoarea: s-a crezut, probabil datorită sensului său, că vine de la cuvântul grecesc πρό + ὁράω > προοράω = a vedea înainte.

13. *A. Texte cu vocale în hiat*

• Care cu poveri de muncă
Vin încet și scâr-**ță-ind**
Turmele **s-a-ud** mugind,
Și flăcăii vin pe luncă
Hă-u-lind.

(George Coșbuc - *Noapte de vară*)

• Tu-mi umblai **sfi-os**, Sorine...
... Pe-ntrecut
Chip cătam cu vi-cle-**ni-e**
Să te fac să-ntrebi, și **mi-e**
Mi-a fost luni întregi mâ-**ni-e**,
Că tu nu te-ai priceput.

(George Coșbuc- *Nu te-ai priceput*)

• Și-acum veniți cu drag în țară!
Vă revedeți câm-**pi-a** iară...
...Cu voi vin florile-n câm-**pi-e**
Și nopțile cu **po-e-zi-e**
Și vânturi line, calde ploi
Și ve-se-**li-e**.

(George Coșbuc- *Vestitorii primăverii*)

• Un sărut păcat să **fi-e**?
Numai popa să nu-l **și-e**,
Că te spe-**ri-e** cu iadul.

(George Coșbuc - *Rada*)

Scanned with OKEN Scanner

• Mai târziu, o coțofană
Fără o-cu-pa-ți-e
A adus o veste-n goană
Și-a făcut sen-za-ți-e.

(George Topârceanu - *Rapsodii de toamnă*)

• Fină **ca o** a-ca-dea
De țiței topit la soare;
Prinsă-n falduri de ninsoare
Ca un fiong de catifea;

I-re-a-lă, **ca un** duh
Cu penajul ei **fe-e**-ric, -
Ca o cupă de-ntuneric
Răsturnată în văzduh;

Gravă **ca o** rugăciune
Și posomorâtă **ca o**
Figurină de cărbune
Cu nuanțe de ca-**ca-o.**

(George Topârceanu - *Cioara*)

• La orândă-i o be-**ți-e**
Strașnică în astă-seară!
Nimeni nu mai vrea să **și-e**
Ce viforniță e-afară...

(Șt. O. Iosif - *Veselie*)

• Cântă ciocâr-**lĭ-i-le**
Imn de ve-se-**li-e;**
Fluturii cu **mi-i-le;**
Joacă pe câm-**pi-e.**

(Șt. O. Iosif - *Cântec de primăvară?*)

Scanned with OKEN Scanner

• Nu, **a-ici**, cu mine să stați, se **ră-ți-i** starostele și ceru slugilor să le pună **di-na-in-te**...

Simțea și ea boarea lui **a-pri-li-e**, care venea pe furiș, și se dezbrăcă leneș, **în-târ-zi-ind**.

... — **A-ici** o să **fi-e** **pră-vă-li-a**, **a-ici** **o-dă-i-le**, ma-ga-zi-i-le, closetul, gardul.

Îi plăcuseră **hâr-ti-i-le** foșnitoare.

(Eugen Barbu - *Groapa*)

14. *Silaba*

a) *Definiția*

Silaba este unitatea sonoră alcătuită dintr-o vocală sau dintr-un grup de sunete, care cuprinde în mod obligatoriu o vocală și numai una și care se pronunță printr-o singură deschidere a gurii.

a-ră
des-chi-de-re
lup-tă
Ma-ra-mu-reș
tre-că-tor
vic-to-ri-os

• Cuvântul *silabă* este de origine greacă: συλλαβή (syllabē) însemna *zămislire, sarcină, agrafă, reținerea sunetelor pentru a forma un grup.*

b) *Silabele pot fi:*

1) *deschise*, când se termină în vocală:

a-fa-ră
că-zu-tă
ie-de-ră
fe-te
me-re
o-pe-re
pe-ce-te

Scanned with OKEN Scanner

tre-ce-re
u-re-che

2) *închise*, când se termină în

- semivocală: **spai̯-mă**
  - **tai̯-nă**
  - ho-tă-**râi̯**
  - **tei̯**
  - **fii̯**
  - **oi̯**
  - găl-**bui̯**
  - fă-tă-**lăi̯**
  - **grâu̯**
  - **zmeu̯**
  - zglo-**biu̯**
  - ta-**blou̯**
  - am-bi-**guu̯**
- consoană: *ar-tist*
  - *bar-bar*
  - *cân-tar*
  - *gram*
  - *jar*
  - *nec-tar*
  - *pal-ton* etc.

c) Silabele pot fi alcătuite din

1) *un sunet* (= *o vocală*):

a-er
a-e-ro-drom
a-e-ro-port
a-pă
a-ță

Scanned with OKEN Scanner

e-le-fant
e-lev
E-ne
l-lin-ca
i-ni-mă
l-on
l-ri-na
i-vit
o-me -ni -*e*
o-no-ri-fic
o-ră
o-vi-ne
u-da
u-ma-no-id
u-ni-ta-te
u-șă
u-til

2) *două sau mai multe sunete alăturate ale aceluiași cuvânt*:

ar-ma-tă
dra-ma-turg
gră-di-nar
min-ciu-nă
ni-mic-ni-ci-e
tru-fi-e
vi-i-tu-ră
zdra-hon

3) *un cuvânt*:

arc
cuarț
drac
foc
gard

Scanned with OKEN Scanner

măr
orz
scuar
var
zor

4) *două cuvinte întregi rostite împreună;* în scris cele două cuvinte sunt unite prin cratimă:

Dă-i mingea!
Ia-ți haina!
Ne-am dus la piață.
Nu-mi spune nimic.
El **nu-i** acasă.
Să-mi telefonezi!
Te-ai împiedicat de prag.
V-ați cumpărat o vacă etc.

5) *un cuvânt întreg și începutul altui cuvânt:*

La-n-ce-put a fost Cuvântul.
Mi-a-run-că o privire plină de ură.
Se-n-toarce el acasă!
Ți-a-duci aminte?

6) *sfârșitul unui cuvânt și un cuvânt întreg:*

A che-ma-**t-o** la el.
Ci-teș-**te-ți** tema!
În-tre-bân-**du-l**, zise...
Ui-ta-**ți-l** pe omul nostru!

7) *sfârșitul unui cuvânt și începutul altui cuvânt:*

fl**oa-re-al**-bas-tră
Și din gu-**ră-a**-șa zicea
Le ve-**de-a**-tra-se de spectacol.
Un-**de-a**-vea să doarmă?
Fe-te-**le-a**-ler-gau spre tren.

Scanned with OKEN Scanner

Observație. În situațiile de la punctele 4, 5, 6 și 7 se folosește semnul ortografic numit *cratimă.*

d) *După numărul silabelor* din care este format, un cuvânt poate fi

1) monosilabic (format dintr-o singură silabă):

am
ban
cuc
dud
iar
măr
păr
toc
urs
văr

2) *bisilabic* (format din două silabe):

A-na
bar-că
cul-me
gaz-dă
iar-nă
ju-pân
nec-tar
pa-har
șar-pe
za-hăr

3) *plurisilabic* (format din trei sau mai multe silabe):

ar-de-lean
cas-ni-că
du-re-re
fan-to-ma-tic
gre-go-ri-an
po-e-zi-e

Scanned with OKEN Scanner

a-gro-no-mi-e
pri-vi-ghe-toa-re etc.

Reținem

1) Existența silabei este condiționată de existența unei vocale.

2) O vocală singură poate constitui o silabă.

3) Consoanele și semivocalele nu pot forma silabe decât împreună cu o vocală.

4) Numărul silabelor unui cuvânt depinde de numărul vocalelor, nu de numărul sunetelor din care este format cuvântul.

Exemple:

- Cuvântul *strict*, deși are șase sunete, are o singură silabă, pentru că dintre cele șase sunete numai unul este vocală, **i**.
- Cuvântul *deal* are patru sunete, dar o singură silabă: numai **a** este vocală; **e** este semivocală.
- Cuvântul *ideal* are cinci sunete și este format din trei silabe, pentru că are trei vocale: **i, e, a**.
- Cuvântul *mașină* are șase sunete și este format din trei silabe, pentru că are trei vocale: **a, i, ă**.

5) Într-un cuvânt se pot întâlni două vocale grupate în silabe diferite: vocalele aflate în această situație se numesc *vocale în hiat:*

a-ur
be-*a*-ti-tu-di-ne
co-*o*p-ta
*ți-i*n-ță
re-*a*l
ră-i-re
v*i-e*

6) Silabele unui cuvânt se numără de la dreapta la stânga:

Scanned with OKEN Scanner

pri -	vi -	ghe -	toa -	re
a cincea	a patra	a treia	a doua	prima
		antepenul-	(penul-	(ultima)
		tima	tima)	

e) *Despărțirea cuvintelor în silabe (Silabația)*

1) *Definiția*

Despărțirea în silabe sau silabația este împărțirea din anumite motive a unui cuvânt în grupuri de sunete numite silabe, al căror număr este egal cu numărul vocalelor din cuvânt.

2) La despărțirea cuvintelor în silabe folosim *cratima.*

3) Cuvintele sunt despărțite în silabe în trei situații:

• *la sfârșitul rândului*, când spațiul este insuficient pentru a scrie tot cuvântul:

A cunoscut părere-
rea lui.
Am văzut un spec-
tacol minunat.

• *când autorul vrea să dea o nuanță afectivă cuvântului:*

Eu sunt *Bi-bi-cul ne-ne lan-cu-le!*

(I. L. Caragiale - *D-ale carnavalului*)

Tu *re-cu-nos-că-tor*?

• *din motive de eficiență a comunicării orale* (de exemplu, pentru a ne face înțeleși la distanță)

Am spus *A-nas-ta-si-a!*

f) *Regulile despărțirii cuvintelor în silabe*

I) *Reguli bazate pe structura fonetică a cuvintelor*

1) Când între două vocale se află o consoană, aceasta trece în silaba a doua: V(ocală) - C(onsoană) V(ocală)

Scanned with OKEN Scanner

a-pă
a-re
a-tom
a-u-tor
Ba-nat
bu-ca-tă
co-vor
du-re-re
e-ră
fe-ri-ci-re
gra-ma-ti-că
ho-tă-râ-re
i-lu-zi-e
ma-mă
ne-mu-ri-re
o-ră
pu-te-re
u-șă
ve-ve-ri-ță
u-zu-ră

Observație. Deoarece diftongii și triftongii conțin în mod obligatoriu o vocală, se procedează la fel când avem următoarele grupuri de sunete:

- Vocală - consoană - diftong (VCD)

ma- rea
V CD
o - boi
ră-mâi

- diftong - consoană - vocală (DCV)

dea- să
D CV
hai- nă
oa- re

Scanned with OKEN Scanner

șoi- mar
teu- gă

- diftong - consoană - diftong (DCD)

floa- rea
D CD
fie- rea
șie- rea

- diftong - consoană - triftong (DCT)

bo- ie- roai -că
D CT

- triftong - consoană - vocală (TCV)

cre- ioa- ne
T CV
le- oai- că
zme- oai- că

- triftong - consoană - diftong (**TCD**)

fo-ioa- sei
T CD
so- ioa- sei
zo- ioa- sei

2) Când între două vocale se află litera *x*, deși ea notează două consoane: *cs* sau *gz*, se aplică aceeași regulă, ca și cum ar reprezenta un singur sunet, pentru că litera *x* este considerată o unitate: V - C - V.

a-xă
e-xa-la
e-xa-men
he-xa-me-tru
o-xi-mo-ron
Ru-xan-dra
Sa-xa
ta-xi-me-tru

3) Grupurile de litere

Scanned with OKEN Scanner

che
chi
ghe
ghi

redau o singură consoană (k ' și g ') și despărțirea în silabe se face la fel ca la punctul 1: **VCV**

e- cher
V CV
u- re-che
ve- che
ve- ghe
V CV
ze- ghe

Observație

În unele neologisme întâlnim grupuri de două consoane neobișnuite în limba română, care nu au fost adaptate sistemului nostru fonetic; ele notează o singură consoană și despărțirea în silabe se face după regula de la punctele 1-3;

fla-shul
her-tzii

4) Când între două vocale sunt două consoane, fiecare consoană trece la o silabă (VC - CV):

ac-ți-u-ne
ad-junct
ban-că
buz-du-gan
cân-tec
drep-ta-te
in-ven-ți-e
lam-pă
les-pe-de
car-te

Scanned with OKEN Scanner

mar-fă
mun-te
nas-tu-re
noap-te
op-ți-u-ne
oș-ti-re
per-soa-nă
prac-ti-că
șap-te
ram-pă
trac-tor

Observație

• Când a doua consoană este **l** sau **r**,
iar prima consoană este:

b
c
d
f
g
h
p
t
v,

ambele consoane trec la silaba a doua (V - CCV)

pu-bli-cist
su-bli-ma-re
ta-blă
Do-bro-gea
so-bru
li-brar
sti-clă
sti-cle-te

Scanned with OKEN Scanner

pâ-clă
de-mo-crat
mă-criș
a-cru
Co-dlea
A-dler (nume propriu)
ca-dran
co-dru
în-ca-dra-re
a-flă
a-flu
su-flet
ci-fră
A-fri-ca
șo-fran
hi-e-ro-gli-fă
o-glin-dă
si-glă
a-gro-no-mie
ge-o-gra-fie
zu-grav
pe-hli-van
si-hlă
du-hli
po-hrib
o-hra-nă
a-pli-ca-ţi-e
cu-plu
su-pli-men-tar
a-prig
că-pri-oară
cu-pru

Scanned with OKEN Scanner

a-tlas
a-tlet
bâ-tlan
a-trac-ți-e
pa-tru
pe-tre-ce-re
e-vla-vi-e
do-vle-cel
co-vrig
ma-ne-vră
ne-vral-gi-e

• Când prima consoană este *l* sau *r*, iar a doua consoană este una dintre consoanele de la prima observație

b
c
d
f
g
h
p
t
v,

despărțirea în silabe se face între cele două consoane:

a*l-b*ă
ia*r-b*ă
a*l-c*a-lin
a*r-c*uri
că*l-d*u-ră
pa*r-d*o-sea-lă
ca*l-f*ă
fa*r- f*u-ri-e
a*l-g*o-cal-min

Scanned with OKEN Scanner

ar-go-na-ut
Al-ham-bra
cher-ha-na
al-pin
Car-pați
pel-tea
ar-tist
al-ve-o-lă
lar-vă

• Când cele două consoane aflate între două vocale sunt r și l , fiecare consoană trece la o silabă (VC - CV):

Ber-lin
VC-CV
bur-lan
câr-lan
dâr-logi
gâr-lă
mier-lă
per-lan
per-lă
sur-lă
șper-lă
tar-la
târ-lă
tur-lă
ur-lă
zur-liu
zvâr-lu-gă

• Când între două vocale se găsesc consoane duble, acestea se despart după regula obișnuită, în silabe diferite (VC - CV):

for-tis-si-mo
in-ter-ra-io-nal

Scanned with OKEN Scanner

in-ter-re-gi-o-nal
in-ter-regn
în-nă-mo-li
în-năs-cut
în-no-bi-la
în-no-ra
pi-a-nis-si-mo

5) Când între două vocale se află trei consoane, prima consoană face silabă cu vocala anterioară, iar celelalte consoane fac parte din silaba a doua (VC - CCV):

am-plu
VC CCV
as-pru
as-tro-no-mi-e
as-tru
ban-cno-tă
cin-ste
com-plot
con-cen-tra
con-tract
con-tra-dic-ți-e
con-trast
de-cem-brie
dim-pre-jur
din-tre
dis-cret
fe-răs-trău
fe-reas-tră
fil-tru
in-dus-tri-e
in-stinct
in-tra-re

Scanned with OKEN Scanner

în-gro-zi
în-tâm-pla-re
în-tre-ce-re
mem-bra-nă
mi-nis-tru
no-iem-bri-e
oc-tom-bri-e
pan-gli-că
pen-tru
por-tret
răs-pla-tă
res-triș-te
șan-dra-ma
um-bre-lă
um-plea

6) Când între două vocale se află patru sau cinci consoane, prima consoană trece la prima silabă, iar celelalte consoane fac parte din silaba a doua (VC - CCCV)

ab-strac-ți-e
VC - CCCV
con-struc-tor
in-scrip-ți-e
in-struc-tor
mon-stru
mon-stru-o-zi-ta-te

Scanned with OKEN Scanner

Observații

• Când între două vocale se află unul dintre următoarele grupuri de trei consoane:

lpt
mpt
ncs
nct
nct
ncv
ndv
rct
rtf
stm

primele consoane fac silabă cu vocala precedentă, iar consoana a treia trece la silaba a doua (VCC - CV)

☞ **lpt** scu*l*/*p*-*t*a
scu*l*/*p*-*t*or
scu*l*/*p*-*t*u-ră

☞ **mpt** so*mp*-*t*u-os

☞ **ncs** linx → li*nc*-*ș*ii
sfinx → sfi*nc*-*ș*ii

☞ **nct** dis-ti*nc*-*t*e
o*nc*-*t*u-os
pu*nc*-*t*aj
pu*nc*-*t*u-a-ți-e
sa*nc*-*t*u-ar
in-sti*nc*-*t*iv

☞ **nct** con-ju*nc*-*ț*i-e
dis-ti*nc*-*ț*i-e
fu*nc*-*ț*i-e
fu*nc*-*ț*i-o-nar

Scanned with OKEN Scanner

pu*nc-ț*i-e

☞ **ncv** de-li*nc-v*ent

de-li*nc-v*en-ță

☞ **ndv** sa*nd-v*iș

☞ **rct** an-ta*rc-t*ic

An-ta*rc-t*ica

An-ta*rc-t*i-da

a*rc-t*ic

☞ **rtf** je*rt-f*ă

je*rt-f*el-nic

je*rt-f*i

je*rt-f*i-re

☞ **stm** a*st-m*ă

a*st-m*a-tic

• Când într-un cuvânt avem litera *x,* care notează două consoane: *cs* sau *gz,* urmată de una sau mai multe consoane, litera *x* trece la silaba din față, iar consoana sau consoanele care urmează vor face parte din silaba a doua:

de*x-t*e-ri-ta-te

e*x-c*a-va-tor

e*x-c*la-ma

e*x-p*e-di-a

e*x-p*lo-zi-e

e*x-tr*a-or-di-nar

se*x-t*ant

e*x-tr*as

te*x-t*il

• În limba română avem neologisme în care există grupuri consonamtice neobișnuite în limba noastră; în aceste cuvinte despărțirea în silabe se face după consoana a doua:

a*ng-str*om

Scanned with OKEN Scanner

hor*n-bl*endă
tu*ng-st*en

7) Când două vocale se află în hiat, fiecare face parte din altă silabă: (V - V)

*a-e*r
*a-i*ci
*a-u-*de
c*a-i*s
con-ti-n*u-a*
f*i-o-*ros
na-*ț**i-u-*ne
p*o-e*t

8) Când o vocală e urmată de un diftong sau de un triftong : V + D
V + T,

despărțirea în silabe se face astfel: vocala face parte din prima silabă, iar diftongul sau triftongul intră în silaba a doua:

b*a-i*a
bun*ă-oa-*ră
cr*e-e*a-ză
fe-m*e-i*e
mâ-n*i-oa-*să
n*o-uă*
oa-ie
p*o-ia-*nă
pl*o-uă*
v*o-uă*
l*e-oai-*că
r*o-iau*
s*u-iai*
v*o-iau*
zm*e-oai-*că

9) I este uneori nesilabic. El se numește i *scurt*, sau *șoptit* sau *afonizat:*

Scanned with OKEN Scanner

buni
dați
inși
lupi
meri
pomi
toți
urși
vezi
zar-zări

II *Reguli bazate pe structura lexicală a cuvintelor*

1) Despărțirea în silabe a cuvintelor compuse se face potrivit cu structura lor:

at-mo|-sfe-ră
alt|-ce-va
alt|-fel
alt|-un-de-va
ast|-fel
cro-mo|-sfe-ră
de|-spre
drept|-unghi
port|-a-vi-on
unt|-de|-lemn
volt|-am-per
watt|-me-tru

2) Despărțirea în silabe a cuvintelor derivate cu prefixe sau sufixe analizabile se face potrivit cu structura lor:

ad-umbri
an-or-ga-nic
când-va

Scanned with OKEN Scanner

dez-e-chi-li-bru
dez-i-lu-zi-e
dez-or-ga-ni-za
fi-ind-că
in-abil
in-e-gal
in-eficacitate
in-util
în-a-poi-a
într-ajutorare
ne-stabil
pre-fabricat
pre-scrie
pro-scrie
re-animare
sub-aprecia
sub-linia
sub-ordonare
trans-pune
savant-lâc
stâlp-nic
târg-șor
vârst-nic

Observație

• Regula despărțirii în silabe a cuvintelor compuse și a celor derivate cu prefixe și sufixe analizabile este greu de respectat deoarece vorbitorii obișnuiți nu au cunoștințele lingvistice necesare pentru a înțelege caracterul analizabil al compuselor și derivatelor de tipul:

bin-oclu
ex-orbitant
i-gnora
in-augura

Scanned with OKEN Scanner

in-egal
nevr-algic

3) Cuvintele conjuncte care formează silabe comune se despart la capătul rândului numai dacă cel puțin unul dintre ele este polisilabic; este recomandabil ca despărțirea în silabe să nu se facă după silaba care cuprinde cratima:

floare-albas/tră
mi-amin/tesc
ne-ară/tase
ți-arun/ca

Observații

1) Cratima se folosește doar la sfârșitul rândului, nu și la începutul rândului următor:

👍 corect: far-
macie

👎 incorect: medi-
-cament

2) Nu se despart la capătul rândului

- cuvintele cu silabe inițiale sau finale formate dintr-o singură vocală:

a-er
a-pă
o-mis
tră-i
vi-e

- Cuvintele conjuncte care formează silabe comune, dacă sunt monosilabice:

cu-un (prieten)
de-al (nostru)
de-un (an)
mi-a (spus)
i-a (adus)
ne-a (vorbit)

Scanned with OKEN Scanner

ți-ai (cumpărat) etc.

- Cuvintele compuse și grupurile ortografice scrise cu cratimă, când locul despărțirii în silabe ar coincide cu locul cratimei:

bun-gust
du-te
ia-o
zis-a

- numeralele ordinale notate prin cifre romane sau arabe, urmate de formantul specific:

al XV-lea
al 4-lea

- cuvintele compuse din abrevieri literale:

N.A.T.O.
O.N.U
UNESCO
UNICEF

- abrevierile unor formule curente:

a. c.
a. Ch.
A. D.
a. m.
d. H.
e. n.
î. d. H.
î. e. n.
p. Ch.
p. m.
ș. a. m. d.

Scanned with OKEN Scanner

• abrevierile literale care reprezintă primele componente ale unor nume compuse:

F. C. Argeș
F. C. Sport
H. Ionescu
Gh. Vasilescu
M. Popescu

• notațiile abreviate de tipul:

art. 3
nr 8
5 kg
9 m
10 km

14. *A. Texte despărțite în silabe*

a) Silabe deschise:

— **Ca-re va să zi-că,** dum-**nea-ta** Lean-**ca vă-du-va, co**-mer-san-**tă** de **bă-u**-turi spir-**toa-se**...

— **La Ha**-nul **Dra-cu**-lui...

— Știu... **La-să-mă** să-n-**treb.**

— **Plă-tim li-cen-ța,** domn' **ju-de-că-tor**...

(I. L. Caragiale - *Justiție*)

În-da-tă ce ță-ra-nul **se i-veș-te, a-ren-da-șul, ro-șu de fu-ri-e, în-ce-pe** să-i **stri-ge:**

— **O**-pin-**ca-ru-le, mă-mă-li-ga-ru-le, to**-pâr-**la-nu-le,** să **mă** dai **tu** pe **mi-ne** în **vi**-leag?

Se a-pro-pi-e în-cet **de** el **și în-ce-pe** să-i **ca-re la** pumni în cap.

(I. L. Caragiale - *Arendașul român*)

Moș-nea-gul **îi lă-să și** por-**ni** în-**a**-poi. **Se** în-**se-ra, i-ma-șu-ri-le** răs-coap-**te de** căl-**du-ra** zi-**lei** par-**că** ră-**su**-flau, **u-șu-ra-te, mi**-reas-**ma** ier-bii păs-**cu-te.**

(Emil Gârleanu - *Nucul lui Odobac*)

Scanned with OKEN Scanner

b) Silabe închise în semivocală:

• Împărat slăvit e codrul,
Neamuri **mii** îi cresc sub poale,
Toate înflorind din mila
Co-dru-**lui**, Mă-ri-**ei** Sale.

(Mihai Eminescu - *Povestea codrului*)

• Ea se **ui**-tă ... Pă-**ru**-**i** galben,
Fața **ei** lucesc în lună ...

(Mihai Eminescu - *Crăiasa din povești*)

• Și m-am întors, stăpâne-al **meu**!....
Dar casa noastră nu **mai** este...
Azi, rogu-te să-mi **spui** din frunză
Îndurerata **ei** poveste!
Că dascălu l-li-**e**-**i** mort!...

(Octavian Goga - *Reîntors*)

• A voas-**tră**-**i** jalea cea **mai** mare,
A voas-**tră**-**i** truda cea **mai** sfântă.

(Octavian Goga - *Plugarii*)

• Azi te-adorm cu dânsul **eu**,
Ieri - el m-adormea pe mine,
Și-adormi pe tatăl **meu**
Când era copil ca tine...

Scanned with OKEN Scanner

Mâine, când **voi** fi pământ,
Nu **ui**-ta nici tu - și zi-le.
Zi-le **doi**-na, cântec sfânt,
La copiii **tăi**, copile!

(Șt. O. Iosif - *Cântec sfânt*)

c) Silabe închise în consoană:

• **Scurt**, spă-**tos**, ru-**măn** la față, bo-ie-**rul Fur**-tu-nă **pur**-ta **bar**-bi-**șon** **piep**-tă-**nat as**-cu-**țit** ca **un vârf** de **lan**-ce, **mus**-tăți **lungi** și în-**vâr**-ti-te la capete; **supt frun**-tea **lar**-gă îi străluceau... luminile verzi ale o-chi-**lor**.

(Emil Gârleanu - *Boierul Furtună*)

• **Vâr**-te-**jul** și-a fă-**cut gus**-tul, **și**-n **mij**-lo-**cul** unui **drum** de țară, lân-gă o **cur**-te, s-a **în**-țe-pe-**nit** o clipă ca **un** sfre-**del**, apoi s-a to-**pit** deodată, lă-**sând** tot ce luase, **bal**-tă, la pă-**mânt**.

(Emil Gârleanu - *Sărăcuțul*)

• **Când**, tre-mu-**rân**-du-și jalea și sfiala,
Un cânt pri-**beag** îm-brățișează firea,
Și-**un tran**-da-**fir cres**-**cut în um**-bră moare,
Și soare nu-i să-i **plân**-gă risipirea
Eu **plâng** atunci, căci tu-mi răsai **în** zare,
A vremii **noas**-tre **dreap**-tă muceniță,
Co-**pil** bla-**jin**, cu-**min**-te prea devreme,
Sfi-**el**-ni-că, bălaie **dăs**-că-li-ță.

(Octavian Goga - *Dăscălița*)

d) Silabe alcătuite dintr-un sunet (= o vocală):

• — Știi ce-ar trebu-i la noi? zice Na-**e**.
— Ce?
— **O** tira-ni-**e** ca în Ru-si-**a**... Nu mai merge, mă-nțelegi, con-sti-tu-ți-**a**...
— Na-**e**! scuză-mă: **e a**-șa de târziu...

(I. L. Caragiale - *Situațiunea*)

Scanned with OKEN Scanner

• — Te văz a-șa ... distrat și cam nervos.

— Nu, frate; aștept pe so-ți-a mea, și nu mai vine; am mare nerăbdare să văz dacă a re-u-șit și a-cu-ma. Dacă re-u-șeș-te și-acuma, halal să-i fi-e!... că ă-la e un ciufut...

— Cine e ciufut?

— Nu-l cunoști! u-nul de la care vrem să cumpărăm niște case...

(I. L. Caragiale - *Diplomație*)

• A fost o-da-tă ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești
O prea frumoasă fată.

Și e-ra u-na la părinți
Și mândră-n toate cele,
Cum e Fecioara între sfinți
Și luna între stele.

(Mihai Eminescu - *Luceafărul*)

e) Silabe alcătuite dintr-un cuvânt:

• — Ei! ce cauți tu prin mahalaua noastră așa de dimineață?

— Am trecut pe aici - zic eu - și am intrat să-ți dau bună ziua... Știu că pe la ceasul ăsta pleci de-acasă... și... zic:.. haide să văz... o fi plecat Pricupescu? dacă o fi plecat, bine; dacă nu, merg cu el până-n târg... Azi o să fie o căldură... mai teribilă ca ieri... S-a pus pe călduri... O să ne topim în vara asta.

(I. L. Caragiale - *Dascăl prost*)

• Sunt ani la mijloc și-ncă mulți vor trece
Din ceasul sfânt în care ne-ntâlnirăm,
Dar tot mereu gândesc cum ne iubirăm,
Minune cu ochi mari și mână rece.

(Mihai Eminescu - *Sonete II*)

Scanned with OKEN Scanner

E plin în jur de noi muzeul,
Și pare-un templu minunat,
În care mii de robi ai vieții
Vin să se spele de păcat.

(Octavian Goga - *Mama*)

• Ozana, drag părău,
Pe malul tău a stat;
Știi tu unde-a plecat,
Ștefan, stăpânul meu?

De trei ori a bătut
În poartă la castel
Dar maica, vai! n-a vrut
Să-l vadă-nvins pe el!

(Șt. O. Iosif - *Războienii VII*)

f) Silabe alcătuite din două cuvinte întregi rostite împreună:

• De-or trece anii cum trecură,
Ea tot mai mult îmi va plăcé,
Pentru că-n toat-a ei făptură
E -un „nu știu cum" ș-un „nu știu ce".

(Mihai Eminescu - *De-or trece anii*)

• Cum n-oi mai fi pribeag
De-atunci înainte,
M-or troieni cu drag
Aduceri aminte,
Ce n-or ști că privesc
O lume de patemi...

(Mihai Eminescu - *De-oi adormi*)

Scanned with OKEN Scanner

Că te-am zărit e a mea vină
Și vecinic n-o să mi-o mai iert,
.....
Și-o să-mi răsai ca o icoană
A pururi verginei Marii...

(Mihai Eminescu - *Atât de fragedă*)

• De ce m-ați dus de lângă voi,
De ce m-ați dus de-acasă?
.....
M-aș fi-nsurat când isprăveam
Cu slujba la-mpăratul,
Mi-ar fi azi casa-n rând cu toți...
Cum m-ar cinsti azi satul....
Câți ai avea azi dumneata
Nepoți, să-ți zică: „Moșu"...
Le-ai spune spuză de povești...
Cu Împăratu Roșu...

(Octavian Goga - *Bătrâni*)

g) Silabe alcătuite dintr-un cuvânt întreg și începutul altui cuvânt:

• — Vezi, dacă nu te-as-tâm-peri? zice mamița.
.....
— Ți-ai găsit pe cine să-n-șeli! zice mam' mare.

(I. L. Caragiale - *D-l Goe*)

... Fiecare dintre noi, după putere, protestează și-n-cearcă să-n-fie-re-ze răul.
.....
— A! mă-n-tre-ru-pe ilustrul meu.

(I. L. Caragiale - *Greu de azi pe mâine*)

• Și când în pat se-n-tin-de drept
Copila să se culce,
I-a-tin-ge mâinile pe piept,

Scanned with OKEN Scanner

I-n-chi-de geana dulce.

(Mihai Eminescu - *Luceafărul*)

• Odată, ți-a-duci aminte, m-am dat pe lângă tine și ți-am zis încet: „Anco!"

.....

Știam când se-n-toar-ce de la deal... Am tras cuțitul, și până s-a-ple-ce iar ochii...

(I. L. Caragiale - *Năpasta*)

• Hai, odor, hai păsărică,
Dormi, o, dormi fără de frică,
Să te-a-lin-te
Moș cuminte

.....

Îngeri vin tiptil și-a-le-ne
Să te mângâie pe gene

.....

Ca s-a-dormi frumos și lin.

(Șt. O. Iosif - *Cântec de leagăn*)

h) Silabe alcătuite din sfârșitul unui cuvânt și un cuvânt întreg:

• Via-**ța-mi** se scurge ca și murmura
Ce-o su-**flă-un** crivăț printre pustii,

.....

Pustiul ar-**de-n** i-ni-**ma-mi** beată.

.....

Su-fle-**tu-ți** ar-**de-n** sufletul meu.

(Mihai Eminescu - *Amicului F. I.*)

Scanned with OKEN Scanner

• Din demon făcui o sântă, din-**tr**-**un** chicot, simfonie,
Din o-chi-ri-**le**-**ți** murdare, ochiu-aurorei matinal.

.....

Și privesc la tine, demon, și a-mo-**ru**-**mi** stins și rece
Mă învață cum a-su-**pră**-**ți** eu să caut cu dispreț!

(Mihai Eminescu - *Venere și Madonă*)

• Dar dacă mor, ju-**ră**-**mi**, mamițico, ju-**ră**-**mi** că o să-mi pui pe mormânt boboci de trandafir!

Mare răbdare a avut! În-chi-pu-**ie**-**ți**, atâția ani de-a rândul.

(I. L. Caragiale - *Groaznica sinucidere din strada Fidelității*)

• Ar-**de**-l birjar! strigă Mitică.
Un-**de**-**ai** plecat, Mitică?
În toiul alegerilor, un-**de**-**și** pune Mitică al meu candidatura?

(I. L. Caragiale - *Mitică*)

• Trebuie să vrei! auzi! fi-ind-**că**-**ți** trag palme.

(I. L. Caragiale - *Amici*)

• — Madam Piscopesco, da-**ți**-**mi** voie...

(I. L. Caragiale - *Five o'clock*)

• S-a dus dracului! Am pier-du-**t**-**o**!

.....

Am tri-me-**s**-**o** prin cineva.

(I. L. Caragiale - *Petiție*)

i) Silabe alcătuite din sfârșitul unui cuvânt și începutul altui cuvânt:

• Și mi-i spu-**ne**-**a**-tunci povești
Și minciuni cu-a ta guriță.
Floa-**re**-**al**-bas-tră! floa-re-**al**-**bas**-tră
Totuși este trist în lume.

(Mihai Eminescu - *Floare albastră*)

Scanned with OKEN Scanner

• A-du-ce-ri-le-a-min-te pe suflet cad în picuri.

.....

Cu bra-țe-le-a-mân-do-uă de gâtul meu te-anini.

(Mihai Eminescu - *Departe sunt de tine*)

• Noap-tea-a-dân-c-a veciniciei el în șiruri o dezleagă.

(Mihai Eminescu - *Scrisoarea I*)

• Pă-rin-te, o-rân-du-ie-mi cărarea!

(Octavian Goga - *Rugăciune*)

• Purtați cu bra-țe-le-a-mân-do-uă
A muncii rodnică povară.

(Octavian Goga - *Plugarii*)

• Ce-ar mai fi de lumea asta,
— Zi-ce-a-lal-tă-ieri vecinul -
Ca la nunta de la Cana,
De-am găti din apă vinul?
N-ar fi bine, măi vecine!
N-ar fi crâș-me-a-tunci deloc,
Și crâșmarul Niculaie
Nu s-ar duce-n iarmaroc...

(Octavian Goga - *Cântec III*)

• Ți-aduci a-min-te-a-ce-le sfinte zile?

(Șt. O. Iosif - *Elegie*)

• Și-m-pă-ră-tea-sa-a-jun-se cerșetoare...
Înșiră-te frumos, mărgăritare!

(Șt. O. Iosif - *Înșiră-te, mărgăritare*)

j) Cuvinte despărțite în silabe pentru că autorul vrea să dea o nuanță afectivă cuvântului:

• Județul nostru nu poate fi mai bine reprezentat decât de un bărbat independent ca amicul nostru d. *Ca-ța-ven-cu...*

(I. L. Caragiale - *O scrisoare pierdută*)

• Eu sunt Bi-bi-cul, ne-ne *lan-cu-le*!

Scanned with OKEN Scanner

(I. L. Caragiale - *D-ale carnavalului*)

• *Anca:* Zi-i odată pe nume!

Dragomir: Du...mi...tru!

Anca: Ai văzut? Așa! *Du-mi-tru!* Pentru ce l-ai ucis?

(I. L. Caragiale - *Năpasta*)

• ... Unul, fără să vrea și fără să știe pentru ce, zice: *„An-ghe-la-che"*...

— *„An-ghe-la-che...* Ei! ca Anghelache, mai rar, așa corect și serios!

— *An-ghe-la-che!...*șoptește aiurit impiegatul, pe când ceilalți tac zdrobiți.

(I. L. Caragiale - *Inspecțiune*)

• — Niciodată, domnul meu!... sunt scrupuluri de conștiință peste care nu se calcă! *Im-po-si-bil*!

(I. L. Caragiale - *Greu de azi pe mâine...*)

• *Ne-no-ro-ci-tu-le!* Paraschive! Nenorocitule ce ești!

(Marin Preda - *Moromeții I*)

• *Tre-bu-ie să sfâr-șim*! silabisi apăsat și teatral umbra.

(Cezar Petrescu - *Întunecare*)

15. *Alternanțele fonetice*

I. *Definiția*

Alternanțele fonetice sunt modificări regulate ale unor sunete din rădăcina sau tema cuvântului, dar și din sufixe.

• Noul sunet este mai mult sau mai puțin diferit de cel dintâi.

II. *Alternanțele fonetice se produc în două împrejurări:*

1) *în timpul flexiunii:*

a) *declinarea*

om-oameni (o/-oa)

pară-pere (a/e)

b) *conjugarea*

(eu) cred - (tu) crezi (d/z)

(eu) joc - (el) joacă (o/oa)

Scanned with OKEN Scanner

2) *în procesul derivării*

bărbat - bărbăție (a/ă și t/ț)

românesc - românește (sc/șt).

III. Alternanțele fonetice se întâlnesc mai ales la

1) *substantive*

corn - coarne (o/oa)

seară - seri (ea/e)

2) *adjective*

deasă - dese (ea/e)

frumos - frumoși (s/ș)

3) *verbe*

lucrez - lucrează (e/ea)

cunosc - cunoști (sc/șt)

IV. Alternanțele fonetice sunt de două feluri:

1) *Vocalice*, când se modifică o vocală

a) O vocală poate alterna cu altă vocală

☞ **a/ă** carte - cărți

ladă - lăzi

parte - părți

sare - săruri

☞ **a/e** fată - fete

masă - mese

pată - pete

vară - veri

☞ **ă/e** măr - meri

păr - peri

văr - veri

văd - vezi

☞ **o/u** noră - nurori

soră - surori

Scanned with OKEN Scanner

b) O vocală alternează cu un diftong

☞ o/oa nepot - nepoată
om - oameni
pot - poate
scot - scoate

☞ e/ea deștept - deșteaptă
înțelept - înțeleaptă
înțeles - înțeleasă

c) O semivocală poate alterna cu altă semivocală

☞ u̯i̯ bou̯ - boi̯
dau̯ - dai̯
leu̯ - lei̯
meu̯ - mei̯
rău̯ - răi̯
tău̯ - tăi̯
zmeu̯ - zmei̯

d) Un diftong alternează cu o vocală prin formarea pluralului

☞ e̯a/e deasă - dese
seară - seri

☞ o̯a/o boală - boli
coală - coli
coajă - coji
floare - flori
ninsoare - ninsori
oară - ori
poartă - porți
roată - roți
stropitoare - stropitori
școală - școli

Scanned with OKEN Scanner

e) Un diftong poate alterna cu alt diftong

☞ ia/ie iarbă - ierburi
iarnă - ierni
piatră - pietre
piață - piețe
viață - vieți

☞ ie/ia fierbe - fiarbă
pierde - piardă
piere - piară

2) *Consonantice*, când o consoană alternează cu altă consoană:

• Alternanțele consonantice sunt mai numeroase decât cele vocalice, pentru că sistemul consonantic este mai bogat decât cel vocalic.

a) Pot alterna următoarele consoane:

☞ K (= c)/č (= ci)
drac - draci
fac - faci
sac -saci

☞ d/j oglindă - oglinjoară
veșted - veșteji

☞ d/z brad - brazi
cred - crezi
stradă - străzi

☞ g/ğ (= gi) drag - dragi
fag - fagi
fug - fugi

☞ s/ș duios-duioșie
frumos -frumoși
(eu) las - (tu) lași
urs - urși

Scanned with OKEN Scanner

☞ t/č (ci) departe - depărcior
castravete - castravecior

☞ t/ț amant - amanți
bărbat - bărbați
frate - frați
mint - minți
pot - poți

b) Pot alterna grupuri de două consoane:

☞ sc/șt cunosc - cunoști
muscă - muște
românesc - românește
strămoșesc - strămoșește

c) Pot alterna grupuri de două sau de trei consoane, dintre care numai o consoană se schimbă:

☞ st/șt acest - acești
poveste - povești
prost - proști
veste - vești

☞ str/ștr astru - aștri
ministru - miniștri
nostru - noștri
vostru - voștri

Observație. Există tendința de a nu se mai produce alternanțele vocalice la neologismele recente sau relativ recente, pe când alternanțele consonantice se produc în continuare.

Ex.: *Verbele* a acorda
a evoca
acord - acorzi
evoc - evoci

Aici limba acceptă alternanțele consonantice
d/z

Scanned with OKEN Scanner

k(=c)/č (=ci).

Însă la indicativ prezent, persoana a III-a singular avem

acordă, nu acoardă

evocă, nu evoacă,

pentru că limba literară are tendința de a elimina alternanța vocalică o/oa; de aceea, când se produce, această alternanță este considerată o greșeală de pronunțare și este condamnată de ortoepie.

În afara celor două exemple mai citățm câteva:

Incorect	*Corect*
coastă	costă
filoloagă	filologă
pedagoagă	pedagogă
psiholoagă	psihologă etc.

16. Accentul

I. *Definiția*

În orice cuvânt alcătuit din două sau mai multe silabe una dintre silabe este rostită cu o forță mai mare, mai apăsat.

Intensitatea mai mare cu care se pronunță o silabă a unui cuvânt față de celelalte se numește accent.

• Acesta este *accentul dinamic* sau *de intensitate* sau *expirator* sau *silabic.*

• Cuvântul are și un *accent* muzical, care rezultă din ridicarea înălțimii vocii pe o silabă.

În limba română accentul muzical nu joacă nici un rol, așa cum se întâmpla în greaca veche și în latină, iar astăzi în cehă, indoneziană, chineză, japoneză și îmbinat cu accentul de intensitate în lituaniană, norvegiană, sârbă și suedeză.

• Când vorbim, accentuăm nu doar silaba unui cuvânt, ci pronunțăm mai intens sau pe un ton mai înalt chiar un cuvânt întreg dintr-o propoziție sau o propoziție dintr-o frază. În acest caz vorbim de *accent logic* sau *sintactic* sau de *accentul frazei*. De exemplu, în fraza: *Care dintre cai a veni*

Scanned with OKEN Scanner

la jaratic să mănânce ***acela*** *are să te ducă la împărăție.* (Ion Creangă - *Povestea lui Harap Alb*), accentul cade pe cuvântul *acela* asupra căruia vrea să ne atragă atenția scriitorul. Prin urmare accentul logic scoate în relief, evidențiază o unitate sintactică (un cuvânt sau un grup de cuvinte) considerată mai importantă pentru comunicare. Însă aici ne interesează doar accentul cuvântului.

II. Accentul cade pe vocala silabei pronunțate mai intens. Vocala și silaba respectivă se numesc *vocală accentuată* și *silabă accentuată.*

III. După cum am aflat când am vorbit despre semivocale și despre consoane, în limba română accentul nu poate cădea pe semivocale și pe consoane.

Observație. În limba română accentul nu se notează; totuși, în exemplele pe care le vom da, vom nota accentul pentru a înțelege mai ușor problemele discutate.

IV. *Locul accentului*

1) În unele limbi accentul are loc fix; de exemplu, în franceză accentul cade totdeauna pe ultima silabă, în maghiară cade pe prima silabă, în greaca veche putea să cadă pe una din ultimele trei silabe ale cuvântului, iar în latină cădea pe silaba penultimă sau antepenultimă.

2) *În limba română accentul nu are loc fix, este liber,* în sensul că poate ocupa locuri diferite.

Observație. Am spus și cu alt prilej că silabele se numără de la sfârșitul cuvântului.

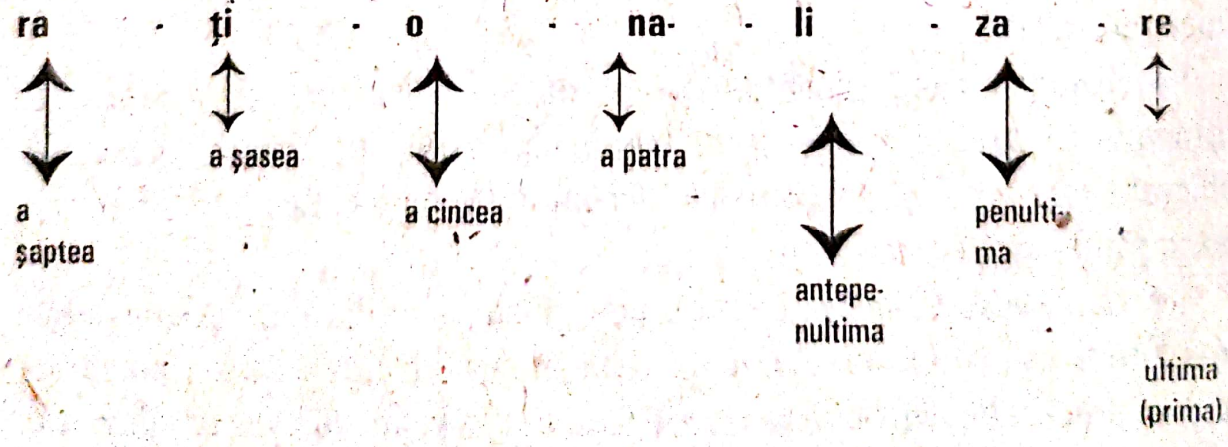

Scanned with OKEN Scanner

3) Se înțelege ușor că în cuvintele monosilabice accentul cade pe silaba respectivă:

beáu
cérc
dáu
fóc
gárd
lác
mắr
pórt
șóc
túrc

4) În cuvintele polisilabice accentul poate cădea:

a) pe ultima silabă (în acest caz se numește *oxiton*)

amár
ca-feá
ca-fe-neá
co-tór
dan-da-ná
ma-ca-rá
ma-nu-ál
mă-seá
no-tár
po-pór
to-pór
tre-ceá
zo-rít

b) pe penultima silabă (se numește *paroxiton*)

a-dú-nă
al-bí-nă

Scanned with OKEN Scanner

bo-gă-ți-e
cá-să
dúl-ce
iár-bă
má-să
o-me-ni-e
pi-tu-li-ce

c) pe antepenultima silabă (se numește *proparoxiton*)

í-ni-mă
is-tó-ri-e
már-gi-ne
mă-tu-ră
pá-să-re
ré-pe-de
ví-zi-tă

d) pe silaba a patra

ca-pí-to-le-le
fér-fe-ni-ță
lá-po-vi-ță
ópt-spre-ze-ce
pré-pe-li-ță
vé-ve-ri-ță
Vân-tu-ri-le, vá-lu-ri-le

(Eminescu)

e) pe silaba a cincea

dó-uă-spre-ze-ce
pré-pe-li-țe-le
șáp-te-spre-ze-ce
vé-ve-ri-țe-le

f) pe silaba a șasea

Scanned with OKEN Scanner

(al) nó-uă-spre-ze-ce-lea

Observație. 1) În cuvintele cu un număr mai mare de silabe, în afară de silaba care poartă *accentul principal* (´), există una sau două silabe cu *accent secundar*, mai slab (`):

à-li-men-tá-ră
↕ accent secundar
↕ accent principal

ì-re-mè-di-á-bil
nà-ți-o-nà-li-záre
pèr-spi-ca-ci-tá-te
prì-vi-ghe-toá-re

2) Un accent principal și un accent secundar există și în cuvintele derivate și în cuvintele compuse:

à-u-di-o-mé-tru
à-u-to-à-pă-rá-re
bàl-ne-o-lóg
càr-di-o-vas-cu-lár
èx-tra-con-ju-gál
èx-tra-or-di-nár
gè-nu-fle-xi-ú-ne
ìn-ter-àc-ți-ú-ne
sù-pra-sò-li-ci-tát
tè-le-cò-mu-ni-cá-ți-e
rắ-su-ná
rắs-ști-út

3) În vorbirea afectivă *accentul secundar* (numit, în acest caz, *accent de insistență*), subliniază bucuria, entuziasmul, revolta etc.:

à-do-rá-bil!
à-sa-sí-nul!
èx-tra-òr-di-nár!

Scanned with OKEN Scanner

ì-re-mè-di-á-bil!

4) În principiu, cuvintele monosilabice sunt neaccentuate, dar într-un enunț ele se pot transforma în centrul dinamic al enunțului și pot exprima ceea ce trebuie reținut printr-o accentuare puternică:

Nu mă supăra!

Tu erai?

Cine fură azi un *ou*, mâine fură un *bou*.

În aceste exemple, cuvintele *nu, tu, ou, bou* poartă accentul principal al propozițiilor din care fac parte.

V. Deși este liber în sensul arătat mai sus, totuși accentul este stabil în cursul flexiunii, adică în timpul declinării și conjugării el își păstrează locul pe aceeași silabă:

mál - máluri - málurile

măgár - măgárii - măgárilor

péșteră - péșteri - péșterilor

acéla - acéluia

álb - álbă - álbe

Observație. Există și excepții de la această regulă:

1) La unele substantive - neologisme -, accentul se deplasează de pe silaba pe care se află la forma tip, adică la nominativ singular nearticulat:

lóto - lotóul

mótto - mottóuri - mottóul

rádio - radióuri - radióul

témpo - tempóul

trío - trióuri - trióul

zéro - zeróuri - zeróul

2) Fac de asemenea excepție două substantive feminine din fondul vechi de cuvinte al limbii române:

nóră - nuróri

sóră - suróri

și pronumele nehotărât

Scanned with OKEN Scanner

tót - tóți - tuturór

3) În flexiunea verbală (conjugarea), accentul se deplasează de pe o silabă pe alta în chip firesc:

• de pe penultima pe ultima

a-ú-de → auzeá auzí

cántă → cântă cântá

răsúnă → răsună răsuná

tréce → treceá trecú

• de pe antepenultima pe ultima

cúmpără → cumpărá

cumpără

scútură → scutură

scutură

• de pe ultima pe antepenultima

purtám → purtáserăm

vedeám → văzúserăți

VI. În vorbire unele cuvinte nu se accentuează; ele se bucură de acccentul cuvântului accentuat care stă înaintea sau în urma lor:

1) *articolele*

• *nehotărât* *un* elév

o fátă

• *posesiv (genitival)*

nepot *al* mámei

carte *a* studéntei

trimestrul *al* dóilea

frumoșii copii *ai* priétenului meu

fapte de arme *ale* haidúcilor

Scanned with OKEN Scanner

cuvinte de învățătură *ale* părinților

- *demonstrativ (adjectival)*

  trandafirul *cel* róșu

  capra *cea* reá

  puii *cei* mári

  femeile *cele* vorbărețe

2) *pronumele personale și reflexive,* formele neaccentuate în dativ și acuzativ

Dativ

Pers.	1 sg.	îmi	mi	mi-	-mi	-mi-				
	1 pl.	ne	ne-	-ne	-ne	- ni	ni-	-ni-		
	2 sg.	îți	ți	ți -	-ți	-ți-				
	2 pl.	vă	-vă	-vă-	v-	-v-	vi	vi -	-vi-	
	3 sg.	îi	i	i -	-i	-i-				
	3 sg.(reflexiv)	își	și	și-	-și	-și-				
	3 pl.	le	le-	-le	-le-	li	li-	-li-		
	3 pl. (reflexiv)	își	și	și-	-și	-și-				

Acuzativ

Pers.	1 sg.	mă	-mă	mă-	-mă-	m-	-m-
	1 pl.	ne	-ne	ne-	-ne-		
	2 sg.	te	te-	-te	-te-		
	2 pl.	vă	-vă	vă-	-vă-	v-	-v-
	3 sg.	îl	l-	-l	-l-		
		o	o-	-o	-o-		
	3 sg. (reflexiv)	se	se-	-se	s-	-s-	
	3 pl.	îi	i-	-i	-i-		
		le	le-	-le	-le-		
	3 pl. (reflexiv)	se	se-	-se	s-	-s-	

Scanned with OKEN Scanner

Exemple: *îmi* dắ

mi se páre

mi-adúc aminte

dắndu-*ne* seama

îți dắ mâna

a-*ți* veni în fire

v-a dăruít o minge

îi fáce menajul

i-l spálă

își túnde barba

le-a transmís sănătate

se lăudáu peste măsură

m-a văzút la școală

cheámă-*mă*

ne-a invitát la el

gândéște-*te* bine

treziți-*vă!*

dắ-*mi*-l!

mănấnc-*o*

se căiá de faptele lui

iá-*mi-le!*

i-a găsít nepregătiți

se ceártă unii cu alții

3) *verbele auxiliare*

am venit	auzít-*am* de-*un* voinic
ai adús	văzút-*ai*
a citít	scrís-*a* vreo scrisoare?
am auzít	crezút-*am* noi cuvântul lui?

Scanned with OKEN Scanner

aţi crescút — fóst-*aţi* viteji?
au privít — mérs-*au*
voi vorbí — plecá-*voi*
vei mâncá — ascultá-*vei*
va lăudá — vedeá-*va*
vom povestí — chibzuí-*vom*
veţi dúce — ará-*veţi*
vor cântá — visá-*vor*

aş lucrá — cântáre-*aş*
ai tăceá — vedeá-*l*-*ai*
ar hotărî — fíre-*ar*
am fáce — adúce-*ne*-*am*
aţi scríe — dúce-*v*-*aţi*
ar spúne — árde-*i*-*ar*

4) *prepoziţiile*

a — miroase *a* vín
către — vine *către* nói
contra — *contra* tuturór
cu — *cu* múltă atenţie
de — *de* citít
după — *după* cásă
în — *în* şcoálă
la — *la* film
lângă — *lângă* părínţi
pe — *pe* drúm
pentru — *pentru* pátrie
până — *până* mâine

Scanned with OKEN Scanner

spre *spre* oráș

sub *sub* pământ

de la *de la* múnte

etc.

5) *conjuncțiile*

și Mănâncă și pleacă.

dar Este mare, *dar* nu gândește.

iar Ziua este lungă, *iar* noáptea este scurtă.

sau *Sau* cál, *sau* măgár.

că Bine *că* pleacă.

să Aș vrea *să* cânt.

dacă Vom vedea *dacă* vine.

de *De-ár* avea minte, ar învăța.

VII. Locul accentului în cuvânt poate face distincție între categorii gramaticale sau între clase morfologice în cazul a două cuvinte sau două forme ale aceluiași cuvânt, identice din punctul de vedere al sunetelor componente și al ordinii în care se succed.

1) La multe verbe de conjugarea I locul accentului deosebește persoana a treia singular a timpului prezent indicativ de persoana a treia singular a perfectului simplu.

Prin urmare, locul accentului schimbă o categorie gramaticală: *timpul*.

Prezent, pers. a III-a sg.	*Perfect simplu, pers. a III-a sg.*
admíră	admirắ
adúnă	adunắ
alínă	alinắ
alúngă	alungắ
asúdă	asudắ
cántă	cântắ
cúmpără	cumpărắ
lúnecă	lunecắ

Scanned with OKEN Scanner

mấnă	mânắ
scútură	scuturắ
súsură	susurắ

2) La multe verbe de conjugarea a IV-a, locul accentului schimbă două categorii: *timpul* și *persoana*, făcând deosebire între persoana a II-a singular a prezentului indicativ și persoana a III-a singular a perfectului simplu:

Prezent, pers. a II-a sg.	*Perfect simplu pers. a III-a sg.*
(tu) atríbui	(el) atribuí
(tu) aúzi	(el) aúzi
(tu) iéși	(el) iéși
(tu) restítui	(el) restituí

3) La unele substantive, locul accentului schimbă categoria gramaticală de gen:

Substantive masculine, plural	*Substantive feminine, plural*
hóții	hoții
nebúnii	nebunii
priétenii	prietenii
vrăjitórii	vrăjitorii

Scanned with OKEN Scanner

4) Uneori, locul accentului schimbă valoarea morfologică a cuvântului:

Substantiv	*Verb*
altói	altoí
báră	barắ
bólii (genitiv)	bolíi
fói	foí
fúgii (genitiv)	fugíi
másă	masắ
măsúră	măsurắ
mână	mânắ
nóta	notá
óchi	ochí
porúnci	porunci
rói	roí
snópi	snopí
tortúra	torturá
uréchea	urecheá

Adjectiv	*Verb*
călắri	călărí
cálmă	calmắ
coréctă	corectắ
lúngi	lungí
scúmpi	scumpí
scúrtă	scurtắ

Scanned with OKEN Scanner

Adverb	*Verb*
répede	repéde

Prepoziție	*Verb*
înapóia	înapoiá

5) Uneori, locul accentului schimbă sensul cuvântului, fără să schimbe valoarea morfologică:

Substantiv	*Substantiv*
afín (rudă prin alianță)	áfin (arbust)
colonie (țară sub dominația unei puteri străine; cetățe etc.)	colónie (lichid parfumat)
comedie (piesă de teatru)	comédie (întâmplare ciudată)
companie (tovărășie)	compánie (subunitate militară)
copii (pluralul de la copil)	cópii (reproduceri)
curéle (fâșii de pânză sau de piele)	cúrele (tratamente)
dominó (costum pentru bal mascat)	dómino (joc de societate)
dresúri (pluralul de la dresúră = dresaj)	drésuri (pluralul de la dres = fard, suliman)
gaméle (vase metalice)	gámele (succesiuni de note muzicale)
modéle (exemple, tipare, manechine)	módele (obiceiuri, deprinderi)
paraléle (aparat folosit în gimnastica sportivă)	parálele (bani)
tortúri (chinuri, pedepse, cazne)	tórturi (prăjituri)
umbréle (obiecte care ne apără de ploaie și de soare)	úmbrele (zone întunecate, stafii, urme)

6) Uneori, locul accentului schimbă și sensul cuvântului și valoarea lui morfologică:

ácele (unealtă; substantiv)	acéle (pronume demonstrativ)
áugust (a opta lună a anului; substantiv)	augúst (slăvit, preamărit; adjectiv)
barém (normă; substantiv)	bárem (cel puțin, măcar; adverb)
căi (drumuri; substantiv)	căi (a regreta; verb)

Scanned with OKEN Scanner

diréctor (conducător; substantiv)	directór (care arată direcția; adjectiv)
dúduie (a produce un zgomot; verb)	dudúie (domnișoară; verb)
háină (îmbrăcăminte; subst.)	haínă (crudă; adjectiv)
imóbil (clădire; subst.)	imobíl (nemișcat; adjectiv)
însúși (pronume de întărire)	însușí (a pune stăpânire pe ceva; verb)
mări (întinderi de apă; substantiv)	mărí (a crește; verb)
móbilă (obiecte de lemn, de metal etc.; substantiv)	mobílă (nestabilă; adjectiv)
párcă (se pare că; adverb)	parcắ (a gara; verb)
véselă (voioasă; adjectiv)	vesélă (vase; substantiv)
vói (pronume personal)	voí (a vrea, a avea de gând; verb)
zóri (lumină care apare înainte de răsăritul soarelui; substantiv)	zorí (a lucra cu grabă; verb)

Observație:

În lingvistică, perechile de cuvinte de la numerele 3 - 6 se numesc *omonime omografe neomofone*, adică au o formă identică, se scriu la fel, dar se pronunță în chip diferit. Aceste trei cuvinte sunt de origine greacă:

ὁμώνυμος (homṓnymos) = care are nume asemănător (ὁμός+ὄνομα=homós + ónoma = asemănător + nume);

ὁμόφωνος (homóphōnos) = care sună la fel (φωνή = phōnē = sunet);

γραφή (graphḗ) = scriere.

VIII. Unele cuvinte, mai ales neologisme, au o dublă accentuare. Acest fenomen se explică prin faptul că neologismele respective au pătruns în limba noastră din două sau mai multe limbi în care ele sunt accentuate în chip diferit.

Scanned with OKEN Scanner

1) În unele cazuri sunt admise ambele accentuări:

Accentuare corectă	*Accentuare admisă*
antíc	ántic
árșiță	arșíță
avarie	avárie
butélie	butelíe
cratér	cráter
frânghíe	frânghie
fúrie	furíe
gíngaș	gingáș
gângav	gângáv
harpie	hárpie
lectică	léctică
matúr	mátur
mârșav	mârșáv
néutru	neútru
perceptór	percéptor
repórter	reportér
revizór	revízor
sevér	séver
simból	símbol
subúrbie	suburbíe
trafíc	tráfic
translátor	translatór
vestibúl	vestíbul
vúltur	vultúr

Scanned with OKEN Scanner

2) În unele cazuri nu sunt admise ambele accentuări:

Accentuare corectă	*Accentuare incorectă și neadmisă*
academíe	académie
ácvilă	acvílă
ágrișă	agrișă
aídoma	aidóma
anormál	ánormal
apéndice	apendíce
áripă	arípă
asín	ásin
automobíl	automóbil
bíceps	bicéps
bojdéucă	bojdeúcă
bolnáv	bólnav
caractér	carácter
cicatríce	cicátrice
cochílie	cochilíe
colós	cólos
constrúctor	constructór
coréctor	corectór
cúmul	cumúl
curatór	curátor
dáfin	dafín
debíl	débil
debút	début
dictatór	dictátor
díplomă	diplómă
dóctoriță	doctoríță
dumínică	dúminică
dușmán	dűșman

Scanned with OKEN Scanner

editór	edítor
épocă	epócă
fenomén	fenómen
haltére	hâltere
ianuárie	iánuarie
indústrie	industríe
ínvers	invérs
letopiséț	letopíseț
léucă	leúcă
motríce	mótrice
pitón	píton
pledoaríe	pledoárie
prevedére	prevédere
regizór	regízor
stihíe	stíhie
șervét	șérvet
tréucă	treúcă
tróiță	troiță
únic	unic
verígă	vérigă
víctimă	victímă

• În aceeași situație se află unele forme gramaticale:

Corect	*Incorect*
suntém	súntem
suntéți	súnteți
ádu (imperativ, 2, sg.)	adú
báteți	bătéți
dúceți	ducéți
fácem	făcém
fáceți	făcéți

Scanned with OKEN Scanner

mérgeți	mergéți
prevedéți	prevédeți
scădéți	scádeți
tăcéți	tăceți

IX. Locul accentelor principale și secundare are mare importanță în versificație, pentru că muzicalitatea unei poezii se realizează în primul rând prin succesiunea regulată a accentelor principale și secundare, numită *ritm* sau *cadență.*

• Elementele de versificație sunt studiate de *metrică* sau *prozodie*, care este o parte componentă a *poeticii.*

În limba greacă veche ἡ μετρικὴ τέχνη (hē metrikè téchnē) însemna metrică, arta care privește măsura, metrul (μέτρον- metron = măsură), iar προσῳδία (prosōdía) însemna *accent tonic* și *cantitate a silabelor.*

• Aici ne interesează doar *ritmul* (în limba greacă veche, ῥυθμός - rhythmós = măsură, cadență).

Ritmul este principiul după care se organizează versul. El este diferit, în funcție de structura fiecărei limbi.

În antichitatea greco-latină, ritmul se baza pe cantitatea vocalelor și silabelor, mai precis pe succesiunea regulată a silabelor lungi și scurte; de aceea metrica sau prozodia era *cantitativă.*

În poezia română, ritmul este bazat pe coincidența accentului ritmic cu accentul tonic, el constând din succesiunea silabelor tonice (accentuate) și atonice (neaccentuate).

Metrica folosită în poezia românească se numește, din acest motiv, *accentuativă.*

• Cea mai simplă unitate ritmică este *silaba.*

• Un grup de silabe accentuate și neaccentuate formează o unitate ritmică numită *picior metric* sau *metru.*

Metrul asigură cadența sau *ritmul.*

• Principalele unități metrice folosite în poezia românească sunt:

Scanned with OKEN Scanner

1) *Troheul* (în limba greacă veche, τροχαῖος - trochaíos = troheu) este un picior metric alcătuit din două silabe: prima accentuată și a doua neaccentuată: / ‿ _ /

Dṓī̄nă̄, / dṓī̄nă̄ / cī́ntī̄c / dū́lcē, //

Cī́nd t e – a /ū́d nū/ m-ā́ș māi/dū́cē...

2) *Iambul* (în limba greacă veche ἴαμβος - íambos = iamb) este un picior metric alcătuit din două silabe: prima neaccentuată și a doua accentuată: / _ ‿ /

În̄ vā́/dūri ā́/pē rḗ/pēzi cū́rg/

Șī vū́/iēt dā́u/ în̄ cā́/lē, /

Iār plṓpi/ în̄ ū́/mēdū́l/ āmū́rg/

Dōinḗsc/ ētḗr/nā jā́/lē/.

(George Coșbuc - *Mama*)

3) *Amfibrahul* (în limba greacă veche ἀμφίβραχυς = amphíbrachys = care are două scurte în jur) este un picior metric alcătuit din trei silabe, dintre care a doua este accentuată: / _ ‿ _ /

Cū frū́nteā-n/ță̄rā́nă̄, /plā̄ngā́nd āzi /nē vḗzi, //

Dīn slā́vă, /cērḗscū/lē sṓarē; //

Rūgā́mū-/nē țīḗ/ āzi sū́flē/tūl nṓstrū //

Tū lā́să̄-l/dēpā́rtē/ să̄ zbṓarē...

(Octavian Goga - *De la noi*)

4) *Dactilul* (în limba greacă veche δάκτυλος - dáktylos = deget) este un picior metric alcătuit din trei silabe, dintre care prima silabă este accentuată, iar celelalte două sunt neaccentuate: / ‿ _ _ /

Iată un exemplu dintr-o poezie a lui Vasile Alecsandri, în care numai primul picior metric, din fiecare hemistih (jumătate de vers) este dactil:

Scū́mpă̄ Mōl/dṓvă! // țắră̄ dē/ jā́lē!

Ā́h! în̄ cē/stā́rē//tū́ āi ā/jū́ns!

(Vasile Alecsandri - *Moldova în 1857*)

5) *Anapestul* (în limba greacă veche ἀνάπαιστος = anápaistos = lovit invers; numit și *antidactil*) este un picior metric alcătuit din trei silabe, dintre care primele două sunt neaccentuate, iar a treia este accentuată:

/ _ _ ‿́ /

Cē māi bā́lci/ dă̄rā̄mā́m!/ Cē māi tā́rg/ fōrfōteā́!/

.....

Sūdūiā́u,/ sē tōcmeā́u,/ cūmpă̄rā́u/c h̄i l̄ip̄ī́r.

(Maria Bamuș - *Dărâmăm*)

6) *Coriambul* (în limba greacă veche χορεῖαμβος = choreiambos < χορείος - choreíos = choreu, troheu + ἴαμβος - íambos = iamb) este un picior metric alcătuit din patru silabe: prima și a patra sunt accentuate, iar a doua și a treia sunt neaccentuate: / ‿́ _ _ ‿́ / ; se poate spune că coriambul este alcătuit dintr-un troheu și un iamb.

În *Sara pe deal*, Mihai Eminescu începe fiecare vers cu câte un coriamb:

Sā́rā pē dḗal / bū́ciūmūl / sū́nă̄ cū / jā́lē

↑ ↑ ↑ ↑

coriamb dactil dactil troheu

Observații. 1. În poezia modernă este folosit și *versul liber*, numit astfel pentru că este eliberat de constrângerile versului clasic; *versul liber* nu respectă normele tradiționale ale prozodiei: rima, măsura, ritmul etc.

Ex.:

Și-ai să mă uiți -
Că prea departe
Și prea pentru mult timp pornești!
Și-am să te uit -
Că și uitarea e scrisă-n legile-omenești.

(Ion Minulescu - *Trei lacrimi reci de călătoare*)

2. Și proza are un ritm propriu; se poate vorbi de o *proză ritmică*, atunci când ritmul este determinat de regularitatea accentelor, de construcții sintactice asemănătoare ca structură, de propoziții paralele și construcții bazate pe antiteză.

În literatura română, proza ritmică este reprezentată de Alecu Russo, Nicolae Bălcescu, Mihai Eminescu, Alexandru Odobescu, Barbu Ștefănescu Delavrancea, Dimitrie Anghel, Zaharia Stancu etc.

Ex.: „Des de tot năvăleau, aprige, și slugile stăpânirii după dări. *Afumau, băteau, storceau, jupuiau - plecau.*

(Zaharia Stancu - *Desculț*)

16. *Texte. Exemplificări pentru accent.*

A) *Texte în care se află cuvinte accentuate pe ultima silabă*

• Ajungând pe marginea eleșteului, se așează și el acolo jos, și, privind cu nedomirire, ia așá numai ca să zică și el că face cevá, bălăceá cu nuiaua prin apă, și făceá haz cum sare stropii de apă, când o loveá. Apói începú a cugetá.

.....

El erá dus cu gândurile. Se uitá și nu mai vedeá...

A treia zi, cum se sculá, plecá iarăși la marginea eleșteului. Pasămite îl trăgeá ața la ursita lui.

Se sperié oarecúm, fiul de împărat, când auzí pe broască vorbind.

(Petre Ispirescu - *Broasca țestoasă cea fermecată*)

• S-a iscát un vârtéj ca din senín. S-a înșurubát în pământ, apói a pornit-o, tehúi, peste câmp, curți și livézi, luând cu el tot ce găseá mai ușór în cale.

(Emil Gârleanu - *Sărăcuțul*)

Scanned with OKEN Scanner

• Atâta murmur de izvór
Atât senín de stele,
Și un atât de trist amór
Am îngropát în ele.

Din ce noián îndepărtát
Au răsărít în mine!
Cu câte lacrimi le-am udát,
Iubito, pentru tine!

(Mihai Eminescu - *S-a dus amorul*)

• Când l-a zărít,
Veneá în sus
Din răsărít
Ea - din apús.

De nu mă-nșél,
Erá apríl:
Copíl și el,
Și ea copíl!

Cum s-au văzút,
Dragi și-au căzút
Cum și-au zâmbít,
Și s-au iubít.

(Șt. O. Iosif - *Mandolinate I*)

B) *Texte în care se află cuvinte cu accent pe penultima silabă*

• Se dúse și cel mic. Cutreieră lúmea până ce ajúnse la pădúrea cea máre únde se lăsáse săgeáta lui...

Scanned with OKEN Scanner

Acólo púse mâna și-și luă săgeáta. Se déte jos cu sufletul plin de obídă și de mâhnire, socotind că éste sec de noroc...

(Petre Ispirescu - *Zâna Zânelor*)

• Împrejurárea dorită de tíneri sosi mai degrábă de cum se așteptau dânșii.

În dimineáța zílei în cáre boiérul Iórgu și Toáder Búhtea trebuiau să pléce la țară, muri pe neașteptáte cónul Gheorghieș Pără; prin moártea lui se deschidea un loc în sfátul țării.

(Emil Gârleanu - *Boierul Iorgu Buhtea*)

• Ai puțintică răbdáre... zic: péntru míne să víe cineva să bănuiáscă pe Joițica, ori pe amícul Fănică, totuna e...

(I. L. Caragiale - *O scrisoare pierdută*)

• Vréme tréce, vréme víne,
Toáte-s vechi și nóuă tóate;
Ce e rău și ce e bíne
Tu te-ntreábă și socoáte;
Nu spera și nu ai teámă,
Ce e val ca válul tréce;
De te-ndeámnă, de te cheámă.
Tu rămâi la toáte réce.

(Mihai Eminescu - *Glossă*)

• Măi crâșmáre Niculáie,
Ce mai zici de lúmea ásta?
Dumnezeu să-ți ție vínul,
Și norócul, și nevásta.

(Octavian Goga - *Cântece II*)

Scanned with OKEN Scanner

C) *Texte în care se află cuvinte cu accent pe antepenultima silabă*

• Répede-mi iau biletul... alerg la tren, sunt în vagon... Aici... O damă singură, și fumează...

— Búbico! zice cocoana... șezi mumos, mamă!

— Bilétele, dómnilor, zice conductorul.

Búbico scoate capul lătrându-mă mai furios decât pe conductor; latră și chelălăie și tușește și...

„Lovi-te-ar jigódia, potaia drăculuí", zic în gândul meu.

(I. L. Caragiale - *Bubico...*)

• Ei vroia să învingă inima feciorească a domniței numai prin puterea frumuseței și a amórului său...

Vórbele amoroase ale júnelui polon răsunau gol în uréchile ei...

(Nicolae Gane - *Domnița Ruxandra*)

• Sunt suflet în súfletul neámului meu
Și-i cânt bucuria și-amarul
În ránele tale durutul sunt eu,
.....
Sunt inimă-n inima néamului meu.

(George Coșbuc - *Poetul*)

• Sălbáticul vodă e-n zale și-n fier;
Și zálele-i zúruie crunte,
Gigántică poart-o cupolă pe frunte
Și vorba-i e tunet, răsúfletul ger...

(George Coșbuc - *Pașa Hassan*)

• Copile, pune-ți mânile pe genunchii mei.
Eu cred că veșnicia s-a născut la sat.
Aici orice gând e mai încet,
și inima-ți zvâcnește mai rar...
Aici se vindecă setea de mântuire

Scanned with OKEN Scanner

și dacă ți-ai sângerat picioárele
te așezi pe un podmol de lut.
Uite, e seară:
Súfletul sátului, fálfâie pe lângă noi...

(Lucian Blaga - *Sufletul satului*)

• Stéle-le-n cer
Deasupra mărilor
Ard depărtărilor,
Până ce pier.

După un semn
Clătind catárgele,
Trémură lárgele
Vase de lemn;

.....

Până nu mor
Pleácă-te, îngere,
La trista-mi plângere
Plină de-amor.

Nu e păcat
Ca să se lépede
Clipa ce répede
Ce ni s-a dat?

(Mihai Eminescu - *Stelele-n cer*)

D) *Texte în care se află cuvinte cu accent pe silaba a patra*

• Într-o primăvară, o prépeliță aproape moartă de oboseală s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu.

(I. Al. Brătescu - Voinești - *Puiul*)

Scanned with OKEN Scanner

• Caută véverița, îl deslușește măcăleandrul.
Véverița? De ce?

(Emil Gârleanu - *...Cioc! Cioc! Cioc!*)

• Dintre sute de catarge
Care lasă válurile,
Câte oare le vor sparge
Vánturile, válurile?

Dintre păsări călătoare
Ce străbat pământurile,
Câte-o să le-nece oare
Válurile, vánturile?

De-i goni fie norocul,
Fie ideálurile,
Te urmează în tot locul
Vánturile, válurile.

Ne-nțeles rămâne gândul
Ce-ți străbate cánturile,
Zboară vecinic, îngânându-l,
Válurile, vánturile.

(Mihai Eminescu - *Dintre sute de catarge*)

• În cetățuia ta de apă
Dorm cántecele noastre toate
Și fierbe tăinuita jale
A vísurilor sfărâmate.
Tu împletești în curcubeie
Comoara lácrimilor noastre.

.....

Scanned with OKEN Scanner

Tu, frate plânsetelor noastre,
Țărâna trúpurilor noastre
S-o scurmi de unde ne-ngropară...

(Octavian Goga - *Oltul*)

E) *Texte în care se află cuvinte cu accent pe silaba a cincea*

• *Brânzovenescu*: Mulțumim, mulțumim, stimabile, dar ne cam grăbim: sunt **dóuăsprezece** trecute.

Farfuridi: Și eu, am n-am înfățișare, la **dóuăsprezece** trecute fix mă duc la tribunal.

.....

Farfuridi: Câte ceasuri sunt?

Brânzovenescu: **Dóuăsprezece** trecute.

Farfuridi: **Dóuăsprezece** trecute?... Eu, la **dóuăsprezece** trecute fix...

(I. L. Caragiale - *O scrisoare pierdută*)

• Dar n-ai călcat aici în casa asta de **dóuăsprezece** seri.

(Mihail Sadoveanu- *Nicoară Potcoavă*)

• După aceea am să țin post negru **dóuăsprezece** vineri în șir.

(Mihail Sadoveanu - *Baltagul*)

• Acolo am găsit eu, săpând într-o vară, urme de așezări din preistorie ale unor pământeni care au trăit aicea cu zece ori **dóuăsprezece** mii de ani înaintea noastră.

(Mihail Sadoveanu - *Nada Florilor*)

• De **șáp**tesprezece ani m-am trudit, am fost slugă.

(Titus Popovici - *Setea*)

• **Șáp**tesprezece fără unu
fac douăzeci și unu.

(Nichita Stănescu - *Matematică poetică*)

Scanned with OKEN Scanner

• Am un stejar cu dóuăsprezece ramuri,
pe fiecare ramură patru cuiburi,
în fiecare cuib șapte ouă.

(*Anul, lunile, săptămânile și zilele*)

F) *Texte în care se află cuvinte fără accent*

• A fost odată ca niciodată ; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea plopșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.

(Petre Ispirescu - *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*)

• Găina babei se oua de câte două ori pe fiecare zi, și baba mânca o mulțime de ouă, iar moșneagului nu-i da nici unul.

(Ion Creangă - *Punguța cu doi bani*)

• A fost odată ca-n povești,
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești
O prea frumoasă fată.

(Mihai Eminescu - *Luceafărul*)

• Eu vă chem din visuri,
Vă cobor din stele,
Vă alint în taină,
Cântecele mele.

(Octavian Goga - *Cântecele mele*)

• Prin sat aleargă paparude
Și se-nvârtesc în danț vioaie,
Își scutur' pletele lor ude,
Cântând descântece de ploaie.

(Șt. O. Iosif - *Pasteluri II*)

Scanned with OKEN Scanner

G) *Versuri scrise în ritm trohaic:*

• Pe–un pi/cior dē/ plái,
Pe-o gură de rai,
Iată vin în cale
Se cobor la vale
Trei turme de miei
Cu trei ciobănei.

(*Mioriţa*)

• Sómnō/róasē/ păsă/rélē
Pé lā/ cuiburi se adună
Se ascund în rămurele -
Noapte bună!

(Mihai Eminescu - *Somnoroase păsărele*)

• De–oi mū/rí lā/ prí mă /váră
Să mă plângeţi tu şi mama;
Amândouă să mă plângeţi
Şi să vă cerniţi năframa.

(Octavian Goga - *De-o să mor*)

• Límbā / nóastră-i / ó cō/móară
În adâncuri înfundată,
Un şirag de piatră rară
Pe moşie revărsată.

Limba noastră-i foc ce arde
Într-un neam ce, fără veste,
S-a trezit din somn de moarte,
Ca viteazul din poveste.

(Alexe Mateevici - *Limba noastră*)

Scanned with OKEN Scanner

H) *Versuri scrise în ritm iambic*:

• Plēcắ/t-ām nŏ́/uă̄ dĭ́n / Vāslŭ́i,
Și cu sergentul, zece,
Și nu-i era, zău, nimănui
În piept inima rece.
Voioși ca șoimul cel ușor
Ce zboară de pe munte,
Aveam chiar pene la picior,
Ș-aveam și pene-n frunte.

(Vasile Alecsandri - *Peneș Curcanul*)

• Ā fŏ́st / ōdắ/tă̄ cắ-n / pōvĕ́ști
A fost ca niciodată,
Din rude mari împărătești,
O prea frumoasă fată.

(Mihai Eminescu - *Luceafărul*)

• Lā stĕ́a/uā cắ/rē-a rắ/să̄rĭ́t
E-o cale - atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

(Mihai Eminescu - *La steaua*)

• Și dắ/că̄ rắ/mūri bắt / în geắm
Și se cutremur plopii,
E ca în minte să te am
Și-ncet să te apropii.

—

(Mihai Eminescu - *Și dacă...*)

• Lā pắ/șā vĭ́/nē ŭ́n/ā́răb
Cu ochii stinși, cu glasul slab.
— „Sunt, pașă, neam de beduin,
Și de la Bab-el-Mandeb vin
Să vând pe El-Zorab."

(George Coșbuc - *El-Zorab*)

Scanned with OKEN Scanner

I) *Versuri scrise în ritm amfibrahic*: _ ⏑ _

• Sărmán fă/ră rúdē, / pē ţărmūri / strēinē
N-avea nici prieteni, nici un ajutor;
Nu era ființă care să suspine
Pentru-un trecător!

(Grigore Alexandrescu - *Câinele soldatului*)

• Făclíē / dē véghē / pē úmēzi / mōrmíntē
Un sunet de clopot în orele sfinte,
Un vis ce își moaie aripa-n amar,
Astfel ai trecut de al lumii hotar.

(Mihai Eminescu - *Mortua est!*)

• Tū ésti ā / dūrérii / ímāgi/nē
O, tânăr cu palidă frunte
Pe ochii tăi mari suferințele
Întins-au zăbranic de ceață.

(Duiliu Zamfirescu - *Versuri heterometre albe lui Leopardi*)

• Pē vódă-l / zăréștē / călárē / trēcấnd
Prin șiruri, cu fulgeru-n mână.
În lături s-azvârle mulțimea păgână,
Căci vodă o-mparte, cărare făcând,
Și-n urmă-i se-ndeasă, cu vuiet curgând,
Oștirea română.

(George Coșbuc - *Pașa Hassan*)

• Sūnt sűflēt / în sűflē/tūl néamū/lūi méu
Și-i cânt bucuria și-amarul -
În ranele tale durutul sunt eu,
Și otrava deodată cu tine o beu
Când soarta-ți întinde paharul.

(George Coșbuc - *Poetul*)

Scanned with OKEN Scanner

J) *Versuri scrise în ritm dactilic:* ⌊ _ _

• Mī́hnēa īn/cā́lēcă̄, / cā́lūl să̄u / trṓpōtă̄,
Fuge ca vântul;
Sună pădurile, fâșie frunzele,
geme pământul;
Fug legioanele, zbor cu cavalele,
Luna dispare;
Cerul se-ntunecă, munții se clatină,
Mihnea tresare.

(Dimitrie Bolintineanu - *Mihnea și baba*)

• Ā́stfēl cō/rā́bīā-n / fū́gă̄ plū/tḗa cū ū/șṓarēlē-i / pā́nzē
Doldora pline de vânt, peste noianul de ape,
Singur pe navă prudentul Ulise privea cu-ntristare,
Cât ți-i oceanul de larg, zările fără catarguri,
Căci părăsind pe frumoasa Calipso cea aprigă-n șolduri
(Pentru că nu-i mai plăcea) și navigând la-ntâmplare
Trei săptămâni împlinite departe de țărmuri, eroul
Nu mai zărise de-atunci dulce obraz de femeie...

(George Topârceanu - *Homer. Chinurile lui Ulisse. Parodie*).

• În *Sara pe deal,* Mihai Eminescu a folosit dactili în picioarele 2 și 3 din fiecare vers:

Sara pe deal / bū́-ciū-mūl / sū́nă̄ cū / jale,
Turmele-l urc, / stḗ-lē-lē /scā́-pă̄-ră̄-n / cale,
Apele plâng,/clā́r īz-vō/-rā́nd īn fā̄n/tâne
Sub un salcâm,/ drā́-gă̄, m-āș/tḗpți tū pē/ mine

• Cā́ntă̄, zē/ī́ță̄, mā̄/nī́ā cē-a/prī́nsē pē-A/hī́l Pēlē/ī́anūl
Patima crudă ce-aheilor mii de amaruri aduse;
Suflete multe viteze trimise pe lumea cealaltă,
Trupul făcându-le hrană la câini și la feluri de păsări
Și împlinită fu voia lui Zeus, de când Agamemnon,

Craiul născut din Atreu, și dumnezeiescul Ahile
S-au dezbinat după cearta ce fuse-ntre dânșii iscată.

(Homer - *Iliada*, traducere de George Murnu)

K) *Versuri scrise în ritm anapestic*: ⏑ ⏑ –

• Dĭn ĭzbânzi / în ĭzbânzi / mĕrgi pŏpŏr / lŭptătŏr

(Dan Deșliu)

Dĭnădíns / m-ău lăsát / în ŏdă/iĕ, pĕ séa/ră

(Maria Banuș - *Monștri*)

• Dĕvĕní/sĕm cĕrnéa/lă, stĭlŏu

.....

Stâlp dĕ sá/rĕ ăm fóst, / că fĕmé/ia lŭi Lót
Mă-mpăcá/sĕm cŭ néa/uă.

(Maria Banuș - *Alchimie*)

L) *Versuri scrise în ritm coriambic*: – ⏑ ⏑ –

• În *Sara pe deal*, Mihai Eminescu începe fiecare vers cu un coriamb:

Lúnă pĕ cĕr / trece-așa sfântă și clară,
ŏchĭi tăi mări / caută-n frunza cea rară,
Stélĕlĕ násc / umezi pe bolta senină,
Pĭeptŭl dĕ dór / fruntea de gânduri ți-e plină.

• În *Stelele-n cer*, Mihai Eminescu a alcătuit versurile 1 și 4 din fiecare strofă din coriambi:

Stélĕlĕ-n cĕr
Deasupra mărilor
Ard depărtărilor,
Pănă cĕ pier.

.....

Nŭ ĕ păcát
Ca să se lepede

Scanned with OKEN Scanner

Clipa cea repede
Cĕ nĭ s-ā dăt?

M) *Poezii scrise în vers liber*

• De când te-aștept!...
Sunt ani...
Și anii, ce lungi îți par când n-ai cu cine
S-asculți ciudatele romanțe ce plâng viorile-n surdine...
Și violetele apusuri ce triste-ți par când n-ai cui spune
Ce-nfiorări plutesc în zare
Și-n plânsul celor patru strune!...

(Ion Minulescu - *Multașteptatei*)

• Voi îmbrăca în negru
De sus până jos
Singurătatea-mi.
Ca luna august
Voi plânge cu jerbe de stele.
Dă grai de-acum, durerea mea superbă,
Fântânilor de cântece
Închise ca-ntr-un miez de munte
În sufletu-mi adânc.

(Mihai Beniuc - *Drumuri I*)

• Lumina ce-o simt
năvălindu-mi în piept când te văd,
oare nu e un strop din lumina
creată în ziua dintâi,
din lumina aceea-nsetată adânc de vieață?

Nimicul zăcea-n agonie,
când singur plutea-n întuneric și dat-a
un semn Nepătrunsul:

Scanned with OKEN Scanner

„Să fie lumină!"

(Lucian Blaga - *Lumina*)

N) *Texte în proză ritmată*

• Deschid sfânta carte, unde se află înscrisă gloria României, ca să pun înaintea ochilor fiilor ei câteva pagine din viața eroică a părinților lor ...

.....

Pe culmea cea mai înaltă a munților Carpați, se întinde o țară mândră și vestită între toate țările semănate de Domnul pre pământ. Ea seamănă a fi un măreț și întins palat, capodoperă de arhitectură, unde sunt adunate și așezate cu măiestrie toate frumusețile naturale...

(Nicolae Bălcescu - *Românii supt Mihai-Voievod Viteazul*)

• Care e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pre pământ? care alta se împodobește în zilele de vară cu flori mai frumoase, cu grâne mai bogate? Verzi sunt dealurile tale, frumoase pădurile și dumbrăvile spânzurate de coastele dealurilor, limpede și senin ceriul tău; munții se înalță trufași în văzduh; râurile, ca brâie pestrițe, ocolesc câmpurile; nopțile tale încântă auzul, ziua farmecă văzutul... Pentru ce zâmbetul tău e așa de amar, mândra mea țară?...

(Alecu Russo - *Cântarea României*)

• Iată câteva fraze dintr-un extraordinar poem în proză (*Norii*) al lui Petru Creția, în care succesiunea regulată a silabelor accentuate și neaccentuate dă cititorului și ascultătorului impresia că este vorba de un text în versuri:

„Dac-ați tăcea puțin și-ați asculta,
prea guralive păsări,
ați auzi pământul murmurând
în drumul său prin cer,
murmur de râuri și de vânturi...

.....

Un cer nemaivăzut, mai mare, mai înalt:

Scanned with OKEN Scanner

din zări până-n zenit gemând de nori
și de lumină,
de milioane de sclipiri
și de tenebre - amestecate,
de vise înecate, de năluci..."

Observație: Ordonarea textului în chipul prezentat mai sus ne aparține.

17. *Literele. Alfabetul*

• Limba poate fi vorbită sau scrisă.

• În vorbire, după cum am văzut, se disting cuvinte alcătuite din foneme.

• În scriere, fonemele sunt notate cu semne convenționale numite *litere.*

• Litera este simbolul sunetului.

• Sunetul este cea mai mică parte a unui cuvânt, care poate fi recunoscută în scris.

• Nici o literă nu poate reda în chip desăvârșit un sunet.

• Sunetul sau sunetele simbolizate de o literă reprezintă valoarea literei respective.

• Litera are

a) *o formă* în mai multe variante:

• literă mică de tipar (minusculă de tipar)

a
b
c
d
e

• literă mare de tipar (majusculă de tipar)

A
B
C
D

Scanned with OKEN Scanner

E

• literă mică de mână (minusculă cursivă)

• literă mare de mână (majusculă cursivă)

b) o denumire

a
be
ce
de
e

c) una sau mai multe valori

c• k (=c): cap, culme, cursă
• k' (=che, chi): chema, ureche
chiar, unchi
• č (=ce, ci): ceas, cer, arici, cineva

e• e (vocală): eroù, cade

Scanned with OKEN Scanner

• e̯ (semivocală) de̯al, perde̯a
• i̯e eu(=i̯eu), el (=i̯el)
• i̯ (semivocală) ea (i̯a), aceea (ace i̯a)

• Unele litere au semne diacritice

ă Ă
â Â
ș Ș
ț Ț

Aceste semne sunt obligatorii și în scrierea cu litere majuscule: BACĂU, BÂRLAD, REȘIȚA, ROMÂNIA.

• Literele sunt așezate într-o ordine fixă numită *ordine alfabetică.*

• Totalitatea literelor, așezate într-o anumită ordine, formează *alfabetul* unei limbi.

Cuvântul *alfabet* vine de la numele primelor litere ale limbii grecești vechi:

α = ἄλφα (alfa)
β = βῆτα (beta)

• Scrierea care folosește litere pentru a nota sunetele se numește *scriere alfabetică.*

• Istoria culturii cunoaște mai multe *sisteme de scriere:*

a) *sistemul ideografic* în care cuvântul este reprezentat printr-un semn unic, străin de sunetele din care este compus cuvântul respectiv. Semnul notează *sensul* cuvântului, *ideea* exprimată de cuvânt. În sistemul ideografic sunetele pot evolua, dar semnele rămân aceleași.

Din sistemul ideografic fac parte hieroglifele vechilor egipteni, ideogramele chinezești etc.

Sistemul ideografic prezintă un mare avantaj deoarece pentru cuvinte care reprezintă aceeași noțiune în dialecte diferite se folosește un singur semn.

Astfel, chinezii din diferitele regiuni ale Chinei, deși vorbesc dialecte foarte deosebite, se înțeleg în scris. Până în 1956 scrierea chineză a folosit numai ideograme. S-a încercat înlocuirea ideogramelor cu scrierea

Scanned with OKEN Scanner

alfabetică, dar nu s-a reușit deoarece în felul acesta ar dispărea valoarea de universalitate a scrierii și locuitorii diferitelor provincii nu s-ar mai înțelege între ei.

b) *sistemul silabic* în care semnele notează silabe; dintre sistemele de scriere silabică amintim cuneiformele asirobabiloniene, scrierea vechilor perși, linearul B din Creta micenianã (1500 - 1200 î.d.H.), silabarul cipriot (sec. VII - II î. d. H.), scrierea japoneză actuală.

c) *sistemul fonetic* care reproduce sunetele ce se succed într-un cuvânt.

Scrierea alfabetică derivă din *scrierea feniciană* care, la rândul ei, are originea în scrierea hieroglifică cursivă, numită *hieratică.*

De la fenicieni au împrumutat alfabetul arameenii și grecii, iar de la grecii din sudul Italiei l-au luat etruscii și latinii. Din alfabetele italice de nord de origine etruscă s-a format alfabetul runic al germanilor necreștinați, iar din alfabetul grec s-au născut alfabetul goților lui Ulfila, alfabetele armean, copt, glagolitic, chirilic etc.

- Limba română folosește scrierea alfabetică.
- Alfabetul limbii române este alfabetul latin adaptat cerințelor limbii noastre.
- Alfabetul limbii române are 31 de litere.

Scanned with OKEN Scanner

Alfabetul limbii române

Nr. în ordinea alfabe-tică	Figura literei				Valoarea literei. (Transcrierea)	Condiții	Denumirea	Exemple
	Mare de tipar	Mică de tipar	Mare de mână	Mică de mână				
1	A	a			*a*		a	*a*c, *a*lb, *a*pă, b*a*n, c*â*n*t*, d*a*c, er*a*, f*a*rmec, g*a*ră, h*a*rtă, j*a*r, l*a*c
2	Ă	ă			*ă*		ă	*ă*la, c*ă*, d*ă*, fat*ă*, mam*ă*, par*ă*, tat*ă*
3	Â	â			*â*		â din a	c*â*ntec, d*â*rd*â*i, rom*â*n, Rom*â*nia, Ag*â*rbiceanu, Br*â*ncuși, P*â*rvan
4	B	b			*b*		be	*b*ar*b*ar, *b*on, *b*un, cer*b*, imber*b*, *b*ardă, *b*erbec, la*b*ă, to*b*ă, zdro*b*i
5	C	c	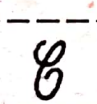		*l*° k	• + consoană (mai puțin h)	ce	*c*lasă, *c*lor, *c*nut, *c*rainic, *c*titor
						• + *a, ă, â, î, o, u*		*c*asă, vac*ă*, încânt*ă*, *c*ort, *c*ocoș, *c*urte
						• la sfârșit de cuvânt		a*c*, butu*c*, cu*c*, dra*c*, fra*c*, ta*c*
					2° k' (= che, chi)	• + e, i în combinațiile *che, chi*		*ch*em, *ch*enar, pere*ch*e, ure*ch*e, ve*ch*e, *ch*iar, *ch*ibrituri, *ch*in, re*ch*in, ure*ch*i

Scanned with OKEN Scanner

					3° č (= ce, ci)	• + e, i în combinațiile *ce, ci*		*cer, cerb, cerceta, cântece, vecernie, arici, baci, cinci, cireșe, vecini*
6	D	d	𝔇	𝔡	d		de	*ard, brad, cord, dau, haiduc, zălud*
7	E	e	𝔈	𝔢	1° e	• după consoană (mai puțin când este urmat de vocalele *a* și *o* și când este literă ajutătoare în combinațiile *ce, ge, che, ghe* + *vocală*)	e	*eleve, erete, mere, pere, verișoare*
						• la început de silabă, mai ales în neologisme (mai puțin când este urmat de vocalele *a* și *o*)		*episcop, evoluție, poem, poet, idee*

Scanned with OKEN Scanner

					2° e̯ (semivocală)	• + *a, o* după consoană		deal, perdea, saltea, viţea, seară, deodată, deocamdată, leorpăi, pleosc
					3° i̯e	• în pronumele personale şi în forme ale verbului *a fi*		*eu, el, ei, ele eşti, este, e,* eram, *erai, era,* eraţi, *erau*
					4° i̯ (semivocală)	• + *a, o* la început de silabă		aceea, *ea,* insinuează, evoluează
					5° ∅ zero din punct de vedere fonetic; nu simbolizează un sunet şi nu se transcrie. Este literă ajutătoare	• uneori, în combinaţiile *ce, ge, che, ghe* + vocală		ceapă, ceară, tăcea, trecea, zăcea, frânge*a*, geam, geană, geantă, cheamă, tinichea, urechea, gheaţă, veghea, zeghea
8	*F*	*f*	𝔉	𝔣	*f*		• *fe* în alfabetul românesc	a*f*ix, ciu*f*ulit, con*f*ort, *f*ar, *f*armec, *f*oc, *f*um

Scanned with OKEN Scanner

							• *ef* în simboluri științifice și în abrevieri	F = forță F = farad F = fluor °F = grad Fahrenheit f = funcție (mat.) f = forte, fortissimo (muzică) Fe = fier Fm = fermiu Fr = franciu Fr = franklin fp = forte - piano (muz.)
9	*G*	*g*	*G*	*g*	*1° g*	• + consoană (mai puțin h)	• *ghe* în alfabetul românesc	glas, glandă, grad, **grabă**, gras
						• + *a, ă, â, î, o, u*		gară, găină, gâscă, ogor, gumă
						• la sfârșit de cuvânt		burg, drag, larg, nădrag, prag
					2° g' (= ghe, ghi)	• + *e, i,* în combinațiile *ghe, ghi*		*ghe*m, *gherghe*f, *gherghi*nă, *ghe*te, *ghe*țar, *ghi*mpe, *ghi*ndă, *Ghi*ță, ung*hi*
					3° ğ (= ge, gi)	• + *e, i,* în combinațiile *ge, gi*		ale*ge*, *ge*l, *ge*r, mul*ge*, ra*ge*, blu*gi*, *gi*nere, *gi*ngie, *gi*r, virgină

Scanned with OKEN Scanner

							•*ge* în simboluri științifice și în abrevieri	G = gauss g = gram g = accelerația gravitațională Ga = galiu Gb = gilbert Gd = gadoliniu Gl = gliciniu Gcal. = gigacalorie gf = gram forță G.A.C. G.A.S. G.M.T. (Greenwich mean time)
10.	*H*	*h*	$\mathcal{H}$	$\mathcal{h}$	*l*° h	• în toate situațiile, mai puțin când este literă ajutătoare: vezi pct. 2°	•• ha în alfabetul românesc	alma*n*a*h*, *h*a*h*aleră, *h*ar, pa*h*ar, ș*h*

Scanned with OKEN Scanner

					2° Ø zero din punct de vedere fonetic; nu simbolizează nici un sunet şi nu se transcrie; este literă ajutătoare	• în combinaţiile *ch* + *e, i, gh* + *e, i*		*cheie, chenar, cherestea, chiar, chin, chior, gheară, ghemuit, Gheorghe, ghicitoare, junghi, unghie*
							• *haş* în simboluri ştiinţifice şi în abrevieri	H = henry H = hidrogen h = oră h = înălţime (mat.) He = heliu Ha = hafniu ha = hectar Hg = hidrargir, mercur hg = hectogram hl = hectolitru hm = hectometru Hz = hertz H.C.M.

Scanned with OKEN Scanner

II	I	i	*J*	*j*	1° i	• după consoană (mai puțin în diftongii ascendenți + *a, e, o, u*, în diftongii descendenți după orice vocală, după consoane la sfârșit de cuvânt când este asilabic și în combinațiile *ci, gi, chi, ghi*+ vocală sau la sfârșit de cuvânt)	i	fir, lin, mic, mir, vin, zi
						• la început de silabă + consoană		*i*n, *i*ntra, *i*naugura, *i*nterviu, *i*ntim
					2° i̯ (semivocală)	• în diftongii ascendenți (+ *a, e, o, u*)		i̯arbă, i̯epure, i̯od, i̯ubesc
						• în diftongii descendenți (după orice vocală)		rai̯, căi̯, rămâi̯, lei̯, fii̯, boi̯, pui̯

Scanned with OKEN Scanner

					3° i (asilabic)	• după consoane la sfârşit de cuvânt		domni, focuri, iarăşi, lucrezi, lupi, plopi, pomi, totuşi, veri
						• în compusele cu ori -		oricare, orice, oricând, oricine, oricum
					4° ∅ zero fonetic nu simbolizează un sunet şi nu se transcrie; este şi literă ajutătoare	• în combinaţiile *ci, gi, chi, ghi*+ vocală		cioară, ciot, chiar, chior, Giurgiu, giuvaier, ghioagă, ghiol
						• în combinaţiile *ci, gi, chi, ghi* la sfârşit de cuvânt		craci, draci, raci, taci, vaci, dragi, dregi, legi, mergi, crengi, unchi, urechi, vechi, trunchi, unghi, junghi
					5° marcă (semn) pentru articolul hotărât	• la substantive masculine, la nominativ şi acuzativ plural		codrii, membrii, oamenii, tigrii

Scanned with OKEN Scanner

						• la substantivele feminine, la genitiv şi dativ singular		casei, femeii, mamei, şcolii, vulpii
12	Î	î			î		î din i	înnegri, începe, între, bineînţeles, coborî
13	J	j			j		je	cojoc, curaj, jar, joc, jur, mijloc, răboj
14.	K	k			1° k	• + consoană	ka	Kremlin, kripton, Klaus, Klee, Kraus, Krishna, Krum
						• + *a, o, u*		Kabul, Kafka, kaiser, kaki, kaliu, karate, Koblenz, Koch, Kogaionon, Kohl, Kogălniceanu, Kuban, Kuceak, Kuprin, kurd, Kuweit
						• la sfârşit de cuvânt		Byck, quark, Kubelik, Frank, Henryk
					2° k' (= *che, chi*)	• + *e, i*		Keller, Kelvin, Kennedy, keramit, Kerci, kilometru, Kilimanjaro, Kiseleff, kitsch, kiwi
15.	L	l			l		• *le* în alfabetul românesc	cal, caşcaval, loc, calm, lapte, Luca, moale, Nilul

Scanned with OKEN Scanner

							• *el* în simboluri științifice și în abrevieri	L = lungime l = litru l = lățime (mat.) La = lantan la = lambert Li = litiu lm = lumen Lu = lutețiu Lw = lawrențiu lx = lux
16	M	m	$\mathcal{M}$	m	m		• *me* în alfabetul românesc	*ma*ma, *m*ure, o*m*, a*m*ar, toa*m*nă, u*m*bră
							• *em* în simboluri științifice și în abrevieri	*M* = mach *m* = masă (fiz.) *m* = metru *m*A = miliamper *m*f = mezzo-forte (muz.) *M*g = magneziu mg = miligram *M*Hz = megahertz *M*KS = metru, kilogram, secundă *m*V = milivolt *M*W = megawatt *M*x = maxwell
17	N	n	$\mathcal{N}$	n	n		• *ne* în alfabetul românesc	a*n*, *n*as, *n*uc, Mari*n*, *N*icolaie, sa*n*ie, tu*n*s

Scanned with OKEN Scanner

							• *en* în simboluri științifice și în abrevieri	N = azot, nitrogen N = neper N = newton N = nord n = număr întreg (mat.) n = nota Na = natriu Ne = neon Ni = nichel
18	o	o	o	o	1° o	• după consoană, mai puțin când este urmat de *a* în diftongul *oa* ascendent	o	*c*or, *d*or, *m*or, *sp*or, *t*oc, *t*ogă, vin*o*vat, *v*oios
						• la început de silabă, mai puțin când este urmat de *a* în diftongul *oa*		*o*m, *o*noare, *o*ră, te*o*rie, *o*rdin, *O*lt, *o*țel, *o*țet
					2° o̯ (semivocală)	• + *a*, după consoană, în diftongi și triftongi		d*o̯a*re, m*o̯a*re, s*o̯a*re, leo̯arcă, boiero̯aică, șerpo̯aică

Scanned with OKEN Scanner

					3° u̯ (semivocală) În scris, prin tradiție și din motive etimologice apare *o*	• + *a* în diftongi, la început de silabă, la început de cuvânt		*o̯ală*, *o̯are*, *o̯ase*, *o̯aste*, *O̯ana*
						• + *a* în diftongi, la început de silabă, după o vocală, în interiorul cuvântului		vio*ară*, tumultu*o̯asă*, grațio*asă*, maiestu*o̯asă*, infio*ară*
19	**P**	p	*P*	*p*	p		pe	*pand*, *palmă*, *pas*, *pat*, *piept*, *port*, *pulpă*, *nap*, *drept*
20	**Q**	q	*Q*	*q*	1° k	• + *u* + vocală	kü (chiu)	quark, quasag, quasar, Quasimodo, quaker, Quattrocento, Quinn.
						• + (rar) alte vocale		*Q*addafi, *Q*atar, Mas*q*at
					2° k' (= *che*, *chi*)	• + *u* + *e*, *i*		*Q*uébec, *q*uebracho, *Q*ueirós, *Q*ueneau, *Q*uinet, *Q*uevedo, *Q*uintana, *Q*uito
21	**R**	r	*R*	*r*	r		• *re* în alfabetul românesc	d*r*ac, *r*ac, *r*ar, *r*ural, mă*r*ar, moa*r*ă, o*r*ă, no*r*ă

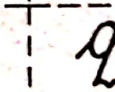

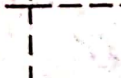

Scanned with OKEN Scanner

							• *er* în simboluri ştiinţifice şi în abrevieri	R = roentgen °R = grad Réaumur Ra = radiu Rd = rutherford Rh = rodiu Rh = (factor în medicină) rh = logaritm privind hidrogenul
22	S	s	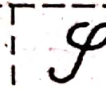		s		• *se* în alfabetul românesc	asasin, ascuns, ghips, sac, sat, sos, tas, taifas, vis
							• *es* în simboluri ştiinţifice şi în abrevieri	S = siemens S = sulf S = sud s = secundă Sb = antimoniu (stibiu) Sc = scandiu sf = sforzando (muz.) sin = sinus St = stokes
23	Ş	ş	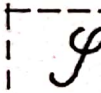		ş		şe	aşternut, mătuşă, moş, neaoş, şarpe, urcuş, uşă
24	T	t	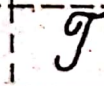		t		te	băiat, fată, început, literă, tată, vatră
25	Ţ	ţ			ţ		ţe	clanţă, ţanţoş, ţap, ţar, ţară, ţaţă, ţânţar, viţă

Scanned with OKEN Scanner

26	U	u	𝒰	𝓊	1°u	• după consoană	u	codru, culeș, glugă, muls, turc
						• la început de silabă, mai puțin în diftongii ascendenți când este urmat de *a, ă, e, o* și în diftongii descendenți când urmează după orice vocală		bă-*u*-tu-ră, *u*nire, *u*rs, că-*u*-ta-re, *u*lm, *u*rmă, *u*ră
						• în diftongul ascendent u̯ și în diftongul descendent u̯i		u̯bire, u̯te, u̯lie, u̯tă, răpu̯i, su̯i
					2°u̯ (semivocală)	• în diftongii ascendenți + *a, ă, â, (î), e*		rou̯a, piu̯ă, lu̯ând, înșeu̯ez

Scanned with OKEN Scanner

						• în diftongii descendenți, după *a, ă, â (î), e, i, o, u*		sau, fătălău, grâu, leu, zglobiu, bou, continuu
						• în triftongi		*beau, foiau, luau*
27	V	v	*V*	*v*	v		ve	avion, brav, firav, nava, *V*aslui, voce
28	W	w	*W*	*w*	1°v		dublu ve	*W*achmann, *W*agner, *W*asserman, *W*atteau, widia, wolfram, *W*olf
					2°u (semivocală)			*W*ashington, *W*aterloo, *W*atson, western, whisky, Kuweit, New-York
29	X	x	*X*	*x*	1° ks	• + consoană	ics	excepție, excursie, extenuat, exterior
						• la sfârșit de cuvânt		ax, box, complex, sufix, fix, fax, pix, lux
						• la început de cuvânt + vocală		*X*antofilă, *X*enia, xerox, xilofon, xilogravură
						• uneori, între vocale		axă, boxă, hexagon, lexic, saxofon, toxic
					2° gz	• între vocale		exact, examen, exemplu, exil, exotic
30	Y	y	*Y*	*y*	1° i	• + consoană	i grec	Byck, ypresian, yterbiu, ytriu, Kyd, Kyriotes

Scanned with OKEN Scanner

						• la sfârşit de cuvânt, după consoană		hobby, Hardy, Henry, Sully, Valéry, Gregory
					2° i (semivocală)	• + vocală		Yamamoto, Yaounde, Yokohama, Yucatan, Kyoto, Lyon, yancheu, yen, yoga
						• după vocală		Bombay, boy, cowboy, Joyce, Heym, Priestley, May, Maya
s31	Z	z	Z	z	z		• ze în alfabetul românesc	azur, barză, gazdă, macaz, varză, zar, zarzăr, zăzanie, zor
							• zet în formule, în simboluri ştiinţifice şi în abrevieri	„De la a la zet” Z = mulţimea numerelor naturale (mat.) Zn = zinc Zr = zirconiu

Scanned with OKEN Scanner

Observații

1) În afara literelor cuprinse în alfabetul limbii române, se folosesc și alte litere, cu semne diacritice, din alfabete bazate pe alfabetul latin pentru a scrie nume proprii străine și unele cuvinte noi neadaptate ortografiei românești, derivate mai ales de la nume proprii străine.

Litera	*Limba de origine*	*Cum se pronunță*	*Exemple*
á	cehă	*a* lung	Došková, Krijtová, Mikoláš, Parezová, Šulková, Václav, Zápotocký
	maghiară	*a*	Andrássy, Apáczai, Apáthy, Deák, János, Madách, Mihály, Zoltán
	portugheză	*a*	Anastásia, Aspásia, Cármen, Cesário, Horácio, Macapá
	spaniolă	*a*	Alemán, Alcalá, Málaga, Panamá, Yucatán
â	franceză	*a*	Châlons, Châteaubriant, Châteaudun, Châteaurox, Le Hâvre, Papier Mâché, Pilâtre de Rozier
	portugheză	*ă*	Ângela, Albânia, Birmânia, Gâmbia, Mar Mediterrâneo
ã	portugheză	*a* nazalizat	Balcãs, Irã, Vietnã
ä	germană	*e*	Händel, händelian, Kästner, Schäfer, Willstätter
	daneză	*e*	Fornäs
	finlandeză	e	Järnefelt, Juväskylä, Kelloselkä, Kemijärvi, Päijänne, Sodankylä
	suedeză	*e* lung deschis	Ängermanälven, Dalälven, Hässleholm, Mälaren, Vänern, Vättern, Växjö
å	daneză	*o* deschis	Åland, Ålborg, Århus, Grenå, Gotlhåb
	norvegiană	*o* deschis	Ålesund, Glåmfjord, Hasvåg, Lågen, Vesterålen
	suedeză	*o* deschis	Åbo, Åke, Åkerlung, Ängermanälven, Borås, Luleå, Västerås
ą	polonă	*o* nazalizat	Dąbrowska, Dąbrowski, Grudziądz, Śląsk
ć	polonă	*ci* moale (între *ci* și *ți*)	Ćma
	sârbo-croată	*ci*	Andrić, Bijedić, Bošković, Davidović, Jakšić, Karagheorghević, Nušić, Trumbić
č	cehă	*ce, ci*	Čapek, Čelakovský, Němeček, Řeháček, Vančura
	sârbo-croată	*ci*	Čačak, Kovačić, Pančevo, Raiačić
ç	franceză	*s*	Alençon, Besançon, Lurçat, Montluçon
	portugheză	*s*	Açores, Alcobaça, Bragança, Eça de Queirós,

Scanned with OKEN Scanner

			Espinhaço, Gonçalvez
ď	cehă	*ghi*	Maďarsky
é	cehă	*e* lung	Krušné Hory, Mariánské Lázně, Rudé Právo, Smékal
	franceză	*e* închis	André, Astrée, Boétie, Brésil, Condé
	maghiară	*e* lung	Béla, Erzsébet, Kecskemét, Péter, Veszprém, Vitéz
	portugheză	*e* deschis	Aurélia, Bordéus, Coréia, Hércules, Sérvia
	spaniolă	*e*	Bartolomé, Jiménez, José, Médina, México
	suedeză	*e*	Dalén, Elgérus
č	franceză	*e* deschis	Agnès, Albérès, Ampère, Brunetière, Jaurès, Sèvres
ę	franceză	*e*	Angoulęme, Gęnes, Genęt
	portugheză	*e* închis	Gęnova, Hortęncia, Ięmen, Portuguęs, Zęzere
ě	cehă	*ie*	Budějovice, Děčin, Mariánské Lázně, Němeček, Světlíková
ę	polonă	*e* nazalizat	Łęczyca, Ostrotęka, Ziębice, Węgry, Ziętkiewicz
í	cehă	*i* lung	Hodamín, Lubomír, Kratochvíl, Stovíčkova, Světlíkova
	maghiară	*i* lung	Nyíbator, Siofok
	portugheză	*i*	Basílio, Brasília, Emílio, Lucília, Sicília
	spaniolă	*i*	Andalucía, Dalí, Lanín, Martí, Pacífico, Solís
î	franceză	*i*	Lemaître, Nîmes
ł	polonă	ca un *u* din cuvântul românesc *ziua*	Białowieza, Białystok, Bielsko - Biała, Bolesław, Paweł, Słowacki, Wisła, Władysław
ń	polonă	*ni*	Gdańsk, Poznań, Toruń, Wyspiański, Zagań, Żeleński
ń	spaniolă	*ni*	Cataluña, España, Ibáñez, Núñez, Rusiñol
ň	cehă	ni	Plzeň, Zvoleň
ó	maghiară	*o* lung, deschis	Anikó, Bartók, Csurgó, Esztergóm, Miklós, Ónod
	polonă	*u*	Bóg, Chorzów, Jakób, Józef, Ostrów, Zielona Góra
	portugheză	*o* deschis	Bósforo, Cleópatra, Hanói, Jerónimo, Queirós, Vitória
	spaniolă	*o*	Alarcón, Asunción, Córdoba, Gómez, Payró
ô	franceză	*o* lung și grav	Ancône, Bône, Dôle, Puy de Dôme, Rhône, Vendôme
	portugheză	*o* închis	Antônio, Jerônimos, Pôrto Alegre
ö	daneză	se pronunță	Bröndal, Föhr,
	finlandeză		Lönnbohm, Lönnrot, Södergram
	germană	ca un *e* cu buzele	Böhme, Böll, Hölderlin, Mörìcke, Röntgen
	maghiară		Alföld, Elöre, Kisalföld, Petöfi, Werböczi
	norvegiană	rotunjite pentru *o*	
	suedeză		Ångström, Gösta, Göteborg, Grönwall, Jöns, Malmö, Örebro
ő	maghiară	precum ő dar	Nő

Scanned with OKEN Scanner

		lung	
Ř	daneză	se pronunță ca *ö*	Nexř, Fanř, Křbenhavn, Laesř, Římř
	norvegiană		Asbjřrnsen, Bjřrnson Bjřrnstjerne Bodř, Frřya, Smřla, Střřya, Vardř
ř	cehă	*(r) j*	Bařinka, Dvořák, Jiři, Ohře, Přerov, Přibram, Řeháček
ś	polonă	*ş* moale	Kościuszko, Leśman, Ruda Śląska, Świetosławski, Świnoujście
š	cehă	*ş*	Beneš, Došková, František, Hašek, Aleš Mikolaš, Košice
	sârbo-croată	*ş*	Bošković, Kruševac, Nušić, Šenova, Šťovíčkova, Višegrad
ť	cehă	*ti*	Priesťany
ú	cehă	*u* lung	Štúr, Ústi
	maghiară	*u* lung	Berettyóújfalu, Hosszú Mezotúr
	portugheză	*u*	Iguaçú, Iguazú
	spaniolă	*u*	Ignazú, Irazú, Júcar, Maipú, Perú
ü	cehă	*u* lung	
	germană	se pronunță ca un *i* cu buzele rotunjite pentru	Büchner, Günther, Lübeck, München, Würm
	maghiară	*u* (precum *u* în franceză)	Fülöp, Füzesabony, Sütö, Tiszafüred
ű	maghiară	precum ü, dar lung	
ů	cehă	*u* lung	Havlíčkův
ý	cehă	*i* lung	Banská Bystrica, Dobrovolný, Hrozný, Palacký, Savický, Zápotocký
ž	cehă	*j*	Vysloužil, Žilina, Žižka
	sârbo-croată	*j*	Krleža, Požarevac, Ružička, Užice, Varaždin, Živković
ż	polonă	*j*	Paryż, Żeleński, Żeromski.

2) Există pronunțări ale unor litere sau grupuri de litere la care se aplică reguli străine

Litera (Grupul de litere)	Limba de origine	Cum se pronunță	Exemple
a	maghiară	*o*	Ady, Alföld, Alvinczy, Apafi, Arany, Asztalos, Csorna, Karcay
aa	daneză	*o* lung	Aage, Aakjaer, Aarhus, Godthaab, Kierkegaard
	finlandeză	*a* lung	Aalto, Aarne, Kajaani, Paaskivi,

Scanned with OKEN Scanner

	finlandeză	*a* lung	Aalto, Aarne, Kajaani, Paaskivi, Raahe, Vantaa
	norvegiană	*o*	Aasen, Isaachsen, Kaare, Waage
	olandeză	*a* lung	Alkmaar, Blankaart, Graaf, Haarlem, Maastricht, Roosendaal, Zaandam
ää	finlandeză	*e* foarte deschis	Sillanpää
ae	daneză	*e*	Aakjaer, Fornaes, Laesř, Saeby, Sjaeland
	engleză	*i*	Aegean, Aethiopia
	franceză	*a*	Messiaen
	germană	*e*	Baehr, Faesi, Haeckel, Schaeffer
	norvegiană	*e*	
	olandeză	*a* lung	Ruysdael, Waerden
aë	franceză	*a*	Saint-Saëns, Staël
ãe	portugheză	*ăin*	Guimarães, Magalhães
ai	engleză	*ei*	Aileen, Adelaide, Daisy, Elaine, Jamaica, Kuwait
	franceză	*e* deschis	Alain, Calais, La Fontaine, Verlaine, Voltaire
aï	franceză	*ai*	Adonad', Cad'n, Had'ti, Lad's, Sinad'
ão	portugheză	*ăun*	Aragão, Encarnação, João, Maranhão, Ortigão, Portimão
aô	franceză	*o*	Saône
au	daneză	*o* uneori	
	engleză	*o*	Auckland, Macauley, Maud, Maureen, Maurice, Paul
	franceză	*o*	Arnauld, Aurore, Austerlitz, Malraux, Thibaud
	olandeză	*o*	
ău	germană	*oi*	Allgäu
ay	engleză	*ei*	May, Mayall, Mayhew, Maynooth, Ray, Rayliegh, Wayne
	engleză	*i*	Macaulay, Ramsay
	franceză	*e* deschis	Chardonnay, Delaunay, Dufay
	franceză	*e* deschis + *i*	Aymon, du Bellay, Faraday, La Haye, Raymond, Rayonnat
c	cehă	*ț*	Banská Bystrica, Savický, Šulcová, Václav, Zápotocký
	germană	*ț*	Cäsar, Cicero, Cicerone, Celle
	germană	*ce*	Celan

Scanned with OKEN Scanner

	maghiară	*ţ*	Debrecen, Ferenc, Karcag, Ráckeve, Vác
	polonă	*ţ*	Cybulski, Ignacy, Krasicki, Marcin, Mickiewicz, Wybicki
	sârbo-croată	*ţ*	Mitrovica, Cres, Crna, Vršac, Zenica
ce	daneză	*se*	
	engleză	*se*	Cecil, Celebes, Celestine, Celsius
	franceză	*se*	Celarié, Céline, Cellier, Cendrars, Cézanne
	olandeză	*se*	
	portugheză	*se, să*	Cesário, Macedónia, Marcelo, Mecenas, Maceió, Vicente
	spaniolă	*s* cu limba între dinţi	Albacete, Barcelona, Cervantes, Maceo
	suedeză	*se*	
ch	cehă	*h* aspru	Cheb, Gerlachova, Kratochvil, Michalovce, Zachovalová
	daneză	*h* aspru	Christian
	engleză	*ci*	Archibald, Bechuanaland, Charles, Michelle, Michigan
	franceză	*ş*	Champagne, Chantilly, Cherbourg, Gavroche, Richelieu
	franceză	*h*	Crach, d'Holbach, Munich, Saint Roch, Zürich
	franceză	*k*	Chalcédoine, Charon, Chéops, Chosročs, Chryséis
	germană	*h* aspru	Bach, Brecht, Feuchtwanger, Feuerbach, Fichte
	maghiară	*ci*	Madách
	norvegiană	*c*	Munch, Willoch
	olandeză	*h* aspru	Christiaan, Dodrecht, Utrecht
	polonă	*h* aspru	Bochnia, Banach, Chrystus, Chorzów, Wałbrzych
	portugheză	*ş*	Chaves, Chico, Chile, Coruche, Funchal, Peniche
	spaniolă	*ci*	Ayacucho, Chacabuco, Chile, La Mancha, Machado
	suedeză	*ş*	
ci	daneză	*si*	Federicia
	engleză	*si*	Cecilia, Celia, Cincinnati, Cinderella, Cissy

Scanned with OKEN Scanner

	franceză	*si*	Cinna, Médicis, Racine, Valencienne
	olandeză	*si*	
	portugheză	*si*	Bizâncio, Cipriano, Croacia, Escócia, Lucrécio, Recife
	spaniolă	*s* cu limba între dinți	Cid Campeador, Concepción, Ercilla, García, Garcilaso de la Vega, Valencia
	suedeză	*si*	
cs	maghiară	*ce, ci*	Csehi, Chere, Csiky, Csokonai, Csongrád, Csorna
cy	franceză	*si*	Annecy, Cyrano, Nancy, Puy de Sancy
	suedeză	*si*	
cz	maghiară	*ț*	Alvincz, Apáczai, Herczeg
	polonă	*ce, ci*	Ajdukiewicz, Czartoryski, Mickiewicz, Wieliczka, Ziętkiewicz
dj	engleză	*ge, gi*	Djakarta, Djerba, Djibouti
	sârbo-croată	*ge, gi*	Djaković, Djernal, Djuro, Rudjer
dž	cehă	*ge, gi*	
	sârbo-croată	*ge, gi*	Karadžić
dź	polonă	*ge, gi*	Kambodża
dz	polonă	*gi*	Grudziądz, Kłodzko, Kwidzyn, Radziwiłł, Zawadzki
ea	engleză	*ei*	Eakins, Eamon, Great Britain, Yeats
	engleză	*i*	Beatrice, Dean, Easter Island, Eleanor, Jean, Leacock
eau	franceză	*o* lung, închis	Beauharnais, Beaumarchais, Bordeaux, Chateaubriand, Cocteau, Rousseau
ee	daneză	*e* lung	
	engleză	*i* lung	Aileen, Doreen, Greenwich, Leeds, Maureen
	finlandeză	*e* lung	Hämeenlinna, Lappeenranta
	olandeză	*e* lung	Heereveen, Steen, Vereeniging, Vermeer, Weert, Zeeman
	suedeză	*e* lung	Noreen, Scheele
ei	cehă	*ai*	Reicha
	daneză	*ai*	Heiberg
	engleză	*i*	Eilean, Keith, Neil, Peirce, Sheila
	franceză	*e* deschis	Reims, Seine

Scanned with OKEN Scanner

	franceză	*e* deschis + *i*	Corneille, Marseille, Mireille, Weil
	germană	*ai*	Blei, Eichendorf, Heinrich Heine, von Kleist, Zweig
	portugheză	*ăi*	Aleixo, Aveir, Barreiro, Leirio, Madeira
eigh	engleză	*i*	Raleigh, Rayleigh
eu	engleză	*oi*	Reuter
	franceză	se pronunţă ca un *e* cu buzele rotunjite pentru *o*	Babeuf, Des Grieux, Montesquieu, Neuilly, Richelieu
	germană	*oi*	Beumelburg, Eucken, Eulenburg, Feuerbach, Neumann, Reuchlin
	olandeză	precum *eu* din franceză	Leeuwarden, Otto von Heurne
	suedeză	precum *eu* din germană	Euler
ey	daneză	*ai*	Dreyer
	engleză	*ei*	Eynsford
	engleză	*i*	Audrey, Eyam, Godfrey, Geoffrey, Humphrey, Jeffrey
	franceză	*e*	d'Esperey, Fourneyron, Marey, Reynaud
	franceză	*e* deschis + *i*	Ferney, Feydeau, Ney, Reybaud, Villey, Volney
	germană	*ai*	Dauthendey, Dilthey, Heym, Heise, Meyer - Lübke
	norvegiană	*ei*	Heyerdhal
	spaniolă	*ei*	Reyes
em (ém)	portugheză	*ein, ăin*	Santarém
en	portugheză	*ein, ăin*	
éu (eu)	portugheză	*eu*	Viseu
ge	cehă	*ghe*	Gerlachovka
	daneză	*ghe*	Amager, Georg, Hagedorn, Helge, Holger
	franceză	*j*	Béranger, Bruges, Lesage, Liège, Limoge
	germană	*ghe*	Gellert, Gerhardt, Stefan George, Lange
	maghiară	*ghe*	Gergely, Géza, Szeged, Szigetvár
	norvegiană	*ghe*	Bergen, Fagernes, Hřyanger, Stavanger
	olandeză	*ghe*	Berlage, Groningen, Gravenhage,

Scanned with OKEN Scanner

			Harlingen
	polonă	*ghe*	Grottger, Jagello
	portugheză	*je*	Ângela, Diógenes, Genebra, Gênova, Jorge
	spaniolă	*he*	Ángel, Argentina, Cartagena, Gervasio, Fulgencio
	suedeză	*ghe*	Elgérus, Engelbrekt Engelbrektson, Grangesberg, Lagerlöf, Sverige
gi	cehă	*ghi*	
	franceză	*j*	Brigitte, Gide, Gilbert, Giono, Giraudoux
	germană	*ghi*	Bergisch Gladbach, Gilly, Salzgitter
	polonă	*ghi*	Jagienka
	portugheză	*ji*	Bugio, Géorgia, Virgílio, Virgínia
	spaniolă	*hi*	Gibraltar, Gijón
gje	daneză	*ghe*	Gjellerup
	norvegiană	*ie*	
gli	italiană	*li* (moale)	Apugliese, Battaglia, Bentivoglio, Castiglione, Pagliaci de Leoncavallo
gn	franceză	*ni* (moale)	Boulogne, Compiègne, Montaigne, Pagnol, Régnier
	italiană	*ni* (moale)	Albagnano, Bologna, Carmagnola, Cicognani, Sardegna
gue	franceză	*ghe*	du Gueslin, Guez
	portugheză	*ghe*	Benguela, Miguel
	spaniolă	*ghe*	Balaguer, Guerrero, Miguel, Rodriguez
gui	engleză	*ghi*	Guiana, Guinea
	franceză	*ghi*	Bangui, Guillaume, Guillemin, Guitry
	portugheză	*ghi*	Guilherme, Guimarães, Guiné
	spaniolă	*ghi*	Aguilas, Aguinaldo, Aguirre, Guillén
guy	franceză	*ghi*	Péguy, Tanguy
	franceză	*ghiu + i*	Guyane, Guyau, Guyenne, Guyot
gy	franceză	*ji*	Gyptis
	maghiară	*ghi*	Gyoma, Györ, Gyula, Nagy, Nagyatád, Nagykoros
ie	cehă	*i*	Niederle
	engleză	*i* lung	Fielden, Fielding, Mansfield, Priestley
	germană	*i* lung	Dietrich, Friedrich, Griese, Liebig
	maghiară	*i*	Riesz

Scanned with OKEN Scanner

	norvegiană	*i* lung	Grieg, Lie
	olandeză	*i* lung	Pieter, Schiedam, Vlieland
	suedeză	*i* lung	Mariestad, Siegbahn
ii	finlandeză	*i* lung	Iisalmi
io	portugheză	*iu*	Aluizio, Cesário, Cláudio, Elísio
j	cehă	*i*	Jan, Jičín, Jihlava, Krijtova, Vojáček
	daneză	*i*	Esbjaerg, Hjřrring, Jammer, Vejle
	engleză	*ge, gi*	Jackson, Jacob, Jameson, John, Joyce
	finlandeză	*i*	Joensuu, Juhani, Kajaani, Kemijärvi
	germană	*i*	Jahnn, Jakoby, Jens, Jobst, Jünger
	italiană	*i*	Jacopo, Jahier, Jenmaro, Ojetti, Zajotti
	maghiară	*i*	Baja, Salgótarján, Tokaj
	norvegiană	*i*	Bjřrnson, Bojer, Glâmfjord, Johan
	olandeză	*i*	Beverwijk, Buytendijk, Jan, Nijmegen
	polonă	*i*	Ajdukiewicz, Andrzejewski, Jakób, Jezus, Józef
	spaniolă	*h*	Baroja, Gijón, Jiménez, Juárez, Quijote
	sârbo-croată	*i*	Kragujevac, Majdanpek, Rijeka, Sarajevo, Srbija
	suedeză	*i*	Jakob, Johan, Jöns, Geijer, Hjälmaren
kö	suedeză	*ci*	Linköping, Nyköping
lh	portugheză	*li* (l înmuiat)	Antilhas, Carvalho, Castilho, Julho
lj	sârbo-croată	*li*	Celje, Kardelj, Ljubljana, Ljubomir, Skoplje
ll	spaniolă	*l* înmuiat (*li*)	Allende, Castilla, Gallegos, Sevilla, Valladolid
ly	maghiară	*li*	Hódmezövasárhely, Szombathely
nh	portugheză	*ni* (moale)	Catalunha, Espanha, Maranhão, Minho
nj	sârbo-croată	*ni*	Banja Luka, Cetinje, Franjo, Kamenjak
ny	maghiară	*ni*	Apponyi, Arany, Bárány, Fonyód, Zahóny
oa	engleză	*ou*	Joab, Joachim, Joan, Joash,

Scanned with OKEN Scanner

			Oakland
oe	daneză	precum *oe* în germană	Joergensen
	engleză	*i* lung	Oedipús, Oeneus, Oenomaus, Oenone
	engleză	*ou*	Oefoe, Monroe, Poe, Zoe
	germană	Se pronunţă ca un *e* cu buzele rotunjite pentru *o*	Foerster, Goethe, Hoeck, Hoernle, Roesler
	olandeză	*u*	Boerhaave, Doesburg, Goeree, Windhoek
õe	portugheză	o*in*	Camões
oeu	franceză	precum *eu*	Boucher de Crčvecoeur, Hautecoeur, Rancoeur, Ricoeur
oi	franceză	*ua*	Antoine, Blois, Boileau, Delacroix, Maurois
oî	franceză	u*a*	Benoît
od'	franceză	*o + i*	Hanod', Tolstod'
o*im*	portugheză	*uim* (nazal)	Cóimbra
oo	engleză	*u* lung	Holyrood, Hooghly, Hooley, Liverpool, Oolong
	engleză	*u* scurt	Goodale, Goodell, Goodman, Hollywood, Hooke
	finlandeză	o lung	Espoo
	olandeză	*o* lung	Amersfoort, Apeldoorn, Hoogeven, Roosendaal
ou	engleză	a*u*	Oude, Southampton, South Carolina, South Dakota
	engleză	*u* lung	Louisiana, Louisville, Oubridge, Oudenarde, Oughter
	franceză	*u*	Anjou, Anouilh, Bourget, Gounod, Strasbourg
	olandeză	*au* (uneori)	Bouwers, Schouwen
	olandeză	*u*	Ingenhousz
	portugheză	*o* închis (ou)	Douro, Lourenço, Moura, Mogdouro, Souza
ow	engleză	o*u*	Lowe, Lowein, Lowell, Lowes, Owen
oy	franceză	u*a*	Bloy, Bonnefoy, Lannoy, Mauroy, Roy, Troyes
	franceză	u*a + i*	Boyer, Royčre
ph	engleză	*f*	Humphrey, Philadelphia, Philip,

Scanned with OKEN Scanner

			Phineas, Sophia
	franceză	*f*	Adolphe, Alphonse, Philippe, Méphistophélès
	germană	*f*	Andreas Gryphius, Gotthold Ephraim Lessing, Adolph von Menzel
qu	norvegiană	*cv*	Quisling
	suedeză	*cv*	Almquist, Lagerquist, Lundquist
	italiană	*cu*	Aquilano, Quasimodo, Torquato, Don Pasquale de Donizetti
qua	franceză	*cua*	Pasqua
	portugheză	*cua*	Ecuador
que	engleză	*kue*	Quentin
	engleză	*kui*	Quebec, Queenborough, Queenie, Quenell
	franceză	*che*	Anquetil, Bouquet, Queneau, Quesnel, Vaquez
	portugheză	*che*	Albuquerque, Junqueiro, Queiros, Quental
	spaniolă	*che*	Quevedo, Torquemada, Siqueiros, Velázquez
qui	franceză	*chi*	Quillot, Quimper, Quinault, Quinet
	portugheză	*chi*	Aquiles, Aquilino, Joaquim, Quinchassa
	spaniolă	*chi*	Guadalquivir, Guayaquil, Quijote, Quintana, Quiroga
rz	polonă	*j*	Andrzejewski, Chorzów, Pomorze, Rzym
s	maghiară	*ș*	Andrássi, Dabas, Darvas, István, Miklós
sce	italiană	*șe*	Buscetta, Muscetta, Ruscelli
sch	franceză	*ș*	Baschet, Boschot, Deschamps, Leschelles
	germană	*ș*	Frisch, Schiller, Schliemann, Schopenhauer, Schubert, Schumann
	norvegiană	*ș*	Frisch, Goldschmidt
	olandeză	*ș*	Enschede, Schiedam, Schouwen, Terschelling
	suedeză	*ș*	
sci	italiană	*și*	Brescia, Crescimbeni, Gramsci, Scifoni, Scipione

Scanned with OKEN Scanner

	portugheză	*şi* (şsi)	Nascimento
sh	engleză	*ş*	Shakespeare, Shannon, Sharon, Sheridan, Sherlock
sj	norvegiană	*ş*	Karasjok
	suedeză	*ş*	Níssjo, Sjöström, Storsjön
sk + vocală	suedeză	*ş*	Skellefte, Skellefteĺ
skj	norvegiană	*ş*	
	suedeză	*ş*	
	norvegiană	*şeo*	Hammerskjöld, Nordenskjöld
	suedeză	*şeo*	
	germană	*şp*, la început de cuvânt	Speer, Spengler, Spitzer, Sprangèr
ssz	maghiară	s mai lung	Hosszú
st	germană	*şt*, la început de cuvânt	Stahl, Stassfurt, Steinach, Steiner, Strauss
sz	maghiară	*s*	Asztalos, Szeghalom, Szekszárd, Tiszalök, Veszprém
	polonă	*ş*	Długosz, Leszno, Moniuszko, Tadeusz, Warszawa
szcz	polonă	*şce, şci*	Bydgoszcz, Leszczyński, Szczecin, Szczecinek, Szczepański
ść	polonă	şci	Zamość
tch	engleză	ce	Fletcher, Mitchel
th	engleză	*s* cu limba între dinţi	Arthur, Cynthia, Edith, Northumberland, Thatcher
	engleză	*z* cu limba între dinţi	Featherston, Netherlands, Pither, Rutherford, Ruthrieston
	engleză	*t*	Anthony, Thames, Theresa, Thomas
ts	maghiară	*ci*	Babits
	olandeză	*ţ*	Barents
tsch	germană	*ce, ci*	Antschel, Gotsche, Lubitsch, Treitsche
tz	germană	*ţ*	Apitz, Götz, Hertz, Leisewitz, Opitz
	franceză	*ţ*	Austerlitz, Biarritz, Hetzel, Metz, Retz
	polonă	*ţ*	Dembitzki
tzsch	germană	*ce*	Nietzsche
u	engleză	*a*	Uckfield, Ulgham, Ulrica, Ulverstone, Umfreville
	engleză	*ă*	Urbana, Urbevilles, Urdu, Urmia, Urquhart

Scanned with OKEN Scanner

	engleză	*iu*	Uganda, Una, Utah, Utica, Utrecht
	franceză	Se pronunță ca un *i* cu buzele rotunjite pentru *u*	Barbusse, Budé, Butor, Cuvier, Duras, Hugo
ue	franceză	precum *u* din franceză	Bluecher
	germană	*u*	Kotzebue
ui	germană	*u* lung închis	Duisburg
	olandeză (și *uy*)	precum *eu* din franceză	Buytendijk, Huygens, Zuider Zee, Ruysdael, Ruyter
ui	portugheză	*uin* (nazal)	
uu	finlandeză	*u* lung	Joensuu, Kuusamo, Kuusinen
	olandeză	*u* lung	
v	germană	*f*	Vaduz, Virchov, Vischer, Voelkner, Vogt
	olandeză	*f*	Heerenveen, Hoogeveen, Vlaardingen, Vlieland, Vlissingen
w	engleză	*u* scurt	Cornwall, Edward, Edwin; Oswald, Ottawa
x	portugheză	*ș* (în majoritatea situațiilor)	Félix
y	daneză	precum *ü* din germană	Nybřbing, Nybord, Nyrop, Ryberg, Sylt
	daneză	precum *ö* din germană	
	engleză	*ai*	Byard, Byron, Gye, Myra, Pye
	engleză	*i*	Bythesea, Gwympie, Gwyn, Molony, Myrra, Peary
	finlandeză	precum *ü* din germană	Jyväskyla, Ryti, Ylivieska
	finlandeză	precum *ö* din germană	Sodankylä
	norvegiană	*i* și *ü* din germană	Nordkyn
	poloană	*î*	Gdynia, Kwidzyń, Olsztyn, Rybnik, Tychy
	suedeză	precum *ü* din germană	Myrdal, Nyköping, Nystad, Rydberg
z	germană	*ț*	Ziegler, Zimmering, Zweig, Zwingli
	italiană	*ț* (uneori)	Donizetti, Firenze, Lorenzetti, Poliziano, Vincenzo
	spaniolă	*s* cu limba între dinți	Albeniz, Cádiz, Jiménez, Velásquez, Zaragoza

Scanned with OKEN Scanner

zs	maghiară	*j*	Balázs, Izsák, Nagykanizsa
zz	italiană	*tt*	Abruzzi, Albizzi, Albertazzi, Buzzati, Fogazzaro

3. În *Descrierea Moldovei,* Dimitrie Cantemir face o afirmație pe care mulți au considerat-o străină de istoria scrisului la români: „Înainte de Conciliul de la Florența, după exemplul celorlalte neamuri ale căror limbi provin din vorbirea romanilor, moldovenii se foloseau de litere latine. Dar, după ce la acel sinod mitropolitul Moldovei a trecut în tabăra papistașilor, urmașul acestuia, diaconul lui Marcu al Efesului, bulgar de neam, pe nume Teoctist, ca să stârpească și mai mult orice sământă papistășească și ca să ia tinerilor putința de a citi sofismele papistașilor, a sfătuit pe Alexandru cel Bun ca nu numai să izgonească din țara lui pe oamenii care gândeau astfel în privința celor sfinte, dar și literele latine și să le înlocuiască cu cele slavone; prin acest zel exagerat și nelalocul lui el a fost inițiatorul acestei barbarii care stăpânește acum Moldova".

Nu ne interesează aici dacă demonstrația pe care o face Cantemir este corectă sau nu: reținem doar faptul că strămoșii noștri au folosit până în secolul al XV-lea alfabetul latin.

Geto-dacii nu au avut un alfabet propriu, dar foloseau alfabetul latin cu cel puțin două secole înainte de cucerirea Daciei de către Traian.

Exilat la Tomis, Ovidius (43 î.d.H. - 17 d.H.) face aluzii la scrisul latin al dacilor; istoricul Dio Cassius (150 -235) ne spune că în primul război dacic, pe când se apropia de Tapae, Traian a primit o ciupercă uriașă pe care era scris, cu litere latine, un mesaj în care era îndemnat să nu mai înainteze și să înceapă tratative de pace (cartea 68, cap. 8).

Din perioada stăpânirii romane s-au păstrat inscripții în limba latină, precum și monede și diferite obiecte pe care se află litere latine.

În vremea marilor migrații scrierea latină dispare; cel puțin așa se spune. Mai corect ar fi să recunoaștem că lipsa documentelor nu înseamnă că daco-romanii și urmașii lor uitaseră să scrie latinește.

Scrierea latină reapare în secolul al XIII-lea mai întâi în Transilvania, apoi și în celelalte provincii românești. În cancelariile domnești, în corespondența cu străinătatea se folosea limba latină. Pecetea lui Vlaicu Vodă avea și o inscripție latinească.

Scanned with OKEN Scanner

Tratatul pe care Mircea cel Bătrân l-a încheiat în 1390 cu Vladislav, regele Poloniei, a fost scris în limba latină. În aceeași limbă au fost scrise diploma prin care Alexandru cel Bun acordă, în 1421, unele drepturi fostei sale soții Ringala și tratatul încheiat în 1435 între Iliaș și regele polon Władisław Warnenczyk.

În 1474, Ștefan cel Mare îi trimite Papei Sixt a IV-lea o scrisoare în limba latină prin care îl anunță că șahul Persiei îi cere ajutor împotriva turcilor. Printr-un act din 1600, scris în latinește, Mihai Viteazul acordă privilegii nobiliare castelanului din Sindonar.

Scrierea latină începe să fie folosită și în cărțile tipărite, în primul rând, în Transilvania. În 1570 apare în Transilvania o carte de rugăciuni, care este prima carte românească tipărită cu litere latine.

Alfabetul latin devine alfabetul oficial la noi după 1860. Pentru notarea sunetelor ă, â, î, ș, ț, care nu existau în limba latină, au fost folosite semne diacritice adăugate unor litere latine.

După adoptarea alfabetului latin a început o luptă acerbă între adepții scrierii etimologice și cei ai scrierii fonetice. Amănunte vom da când vom vorbi despre ortografie.

Academia Română a luat în 1880, 1895, 1904 și 1932 măsuri care sprijineau principiile scrierii fonetice. O reformă a normelor ortografice ale limbii române a fost propusă de Academia Română în 1953 și aprobată de Consiliul de Miniștri al României de atunci. În 1993, Academia Română a luat o hotărâre discutabilă și neaprobată de majoritatea lingviștilor: revenirea la *â* și la *sunt*.

18. *Corespondența dintre litere și sunete*

a) *Grafia* (γραφή = graphḗ = scriere) sau *scrierea* și *fonia* (în limba greacă veche φωνή = voce, sunet) sau *pronunțarea* sunt două realități diferite. Ele nu se suprapun, ci sunt rezultatul unui anumit mod de interpretare a sistemului de litere de către filologi și lingviști.

b) Nici un alfabet nu notează toate sunetele vorbirii. Redarea exactă, prin scris, a sunetelor vorbite este un ideal de neatins.

c) Scrierea nu reproduce sunete, ci tipuri de sunete.

d) Semnele grafice se aplică unor tipuri fonice limitate: vocale și consoane.

e) Grafia este tradițională, pe când limba (pronunțarea) evoluează și vine un moment în care scrierea nu mai corespunde realității fonetice.

Scanned with OKEN Scanner

Exemple: • În limba română, înainte de secolul al XVI-lea se pronunța *leage* și se scria *leage.*

În secolul al XVI-lea și mai târziu se pronunța *lege*, dar se scria tot *leage.*

• În limba franceză, în secolul al XI-lea, când grafia corespundea pronunțării, se scria și se pronunța *enfant;* în franceza actuală, cuvântul se scrie la fel: *enfant*, dar când îl pronunțăm folosim doar trei sunete *ă fă.*

f) Lingviștii au inventat alfabetele fonetice pentru a reda exact sunetele vorbite.

Transcrierea fonetică a sunetelor vorbite se face cu ajutorul semnelor diacritice, adică folosind literele alfabetului obișnuit, întovărășite de semne diacritice: puncte, virgule, accente, apostrofuri etc.

Exemple: • Valorile literei *c:*

kcal, clapă

k' chenar, chior

čcerne, cine

• valorile literei *g:*

ggăină, grămadă

g' ghete, ghinion

ğ geme, Gina

• ž = j

• ts = ţ

g) Litera alfabetului sau semnul grafic care notează un sunet sau sunete diferite se numește *grafem* (în limba greacă veche γράφω = grāphō = scriu)

• Grafemul poate nota și secvența a două sunete:

— *x* notează pe *ks*: exclamă, excursie, dar și pe *gz:* exilat, exod;

— e notează sunetele *ie* în *eu* (ieu), el, ei, ele, ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau.

h) *După structura lor,* grafemele sunt:

• *simple* = coincid cu literele (notează un fonem):

a

d

f

p etc.

Scanned with OKEN Scanner

• *complexe* = notează mai multe litere (maximum trei în ortografia actuală a limbii române; totuși și grafemele complexe notează doar un fonem):

ce
ci
ge
gi
che
chi
ghe
ghi

Ex.: *cod*/kod/ = 3 litere (grafeme simple) notează trei foneme;

ceas: ce = č

ciot: ci = č

č este un grafem complex (două litere notează un fonem);

chior: chi = k' este un grafem complex (trei litere notează un fonem).

i) *După valoarea lor,* grafemele sunt:

• *monovalente* = notează totdeauna un singur fonem, unul și același.

Exemplu: s și *r* din *sur* redau totdeauna aceleași foneme: *s* și *r;* iar fonemele *s* și *r* sunt reprezentate totdeauna de aceleași grafeme: *s* și *r*

• *polivalente*, numite și *semne polifone* (în limba greacă veche πολύς · polýs=mult + φωνή · phonḗ = sunet) sau *litere polisemantice* (în limba greacă veche πολύς · polýs = mult + σημαντικός · sēmantikós = care semnifică).

Un grafem polivalent notează mai mult decât un fonem.

Exemplu: • *c* este un grafem polivalent

cameră: *c* reprezintă pe *k*

cerne: *ce* (č)

cinema: *ci* (č); grafemul simplu *c* notează pe č

• grafemul *e* reprezintă

e: cam*e*ra, m*e*rg, *e*voluți*e*

i: *e*a, ac*ee*a

• grafemul *o* este și el polivalent

o: *o*ră, *o*staș

u: *o*are, *o*aste

Scanned with OKEN Scanner

j) Însă fonemele redate prin *c* pot fi redate și de alte grafeme, polivalente sau nu:

k = k în Kaliu

q = k în quasar

Acest fenomen se numește *poligrafie*; *poligrafia* (în limba greacă veche πολύς + γραφή este inversul polivalenței.

Dacă polivalența se referă la diferențele de valoare ale aceluiași grafem, poligrafia este coincidența valorii mai multor litere (adică mai multe litere notează același sunet).

Alte exemple de poligrafie:

- Fonemul *î* este redat prin literele:

â: câine, Agârbiceanu, român

î: începe, hotărî, reîmpărțit

- Literele *â* și *î* se numesc *litere sinonime* sau *alografe* (în limba greacă veche (ἄλλος - állos = altul + γραφή - graphḗ = scriere).

- Fonemul *i* este redat prin literele:

i : rid, vid, zid

y: yankeu, yen, yoghin

- Fonemul *ks* este redat prin:

x box, fix, complex, pix, expediție

cs catadicsi, cocs, cocserie, cocsifica, vacs, văcsui, fucsină,îmbâcsi, micsandră, rucsac, sconcs, ticsi, ticsit.

Observație: Litera *x* nu redă grupul de sunete *cș:*

convex - convecși

fix - ficși

fox - focși

linx - lincși

sfinx - sfincși

ortodox - ortodocși

perplex - perplecși

prolix - prolicși

- Fonemul *c* este redat prin literele:

c: acar, barcă

k: kaki, karate, kurd

Scanned with OKEN Scanner

q: Qatar

• Fonemul *k'* este redat prin literele:

ch: arlechin, chin, rechin

chi: unchi

k: kilocalorie, kilometru

qu: Quinet

• Fonemul *v* este redat prin literele

v: avion, bravură, vară

w: walon, watt, wolfram

k) În felul acesta, ortografia limbii române folosește 41 de grafeme:

31 simple (pe care le cunoaștem din alfabet) și

10 complexe:

ce

ci

ge

gi

ch

che

chi

gh

ghe

ghi

l) Scrierea în limba română este fonetică și, în general, există o corespondență între sunet și literă, adică o literă notează un sunet; după cum am văzut mai sus când am prezentat alfabetul și valorile literelor, acesta este cazul literelor

a	l	ț
ă	m	v
â	n	z
b	p	
d	r	
f	s	
î	ș	
j	t	

Scanned with OKEN Scanner

Celelalte litere

e	h
i	k
o	q
u	n
c	y
g	x

au mai multe valori și, prin urmare, nu respectă regula concordanței între sunete și litere.

Observații:

1) Când regula este respectată, numărul literelor este egal cu numărul sunetelor

arde: 4 sunete, 4 litere

furnică: 7 sunete, 7 litere

2) Când stabilim numărul de sunete al unui cuvânt este necesar să avem în vedere că:

- fiecare silabă trebuie să aibă doar o vocală;
- *h, e, i* sunt litere ajutătoare în pronunțarea lui *c* și *g:*

ce ci	č
ge gi	ğ
che chi	k'
ghe ghi	g'

Scanned with OKEN Scanner

Aceste grupuri de litere,de două sau trei consoane notează un singur sunet;

• dacă în silabele în care se află aceste grupuri de litere nu există altă vocală, *e* și *i* sunt atât litere ajutătoare, cât și vocale ale silabelor respective; în acest caz numărul literelor este egal cu numărul sunetelor:

cerc: 4 litere, 4 sunete
cine: 4 litere, 4 sunete
ger: 3 litere, 3 sunete
gin: 3 litere, 3 sunete;

dar în cuvintele

chenar: 6 litere, 5 sunete
chin: 4 litere, 3 sunete
ghem: 4 litere, 3 sunete
ghindă: 6 litere, 5 sunete

deoarece litera *h* este literă ajutătoare și nu se pronunță, numărul sunetelor este mai mic cu *unul* decât numărul literelor;

• dacă în silabele în care se află aceste grupuri de litere există o altă vocală, *e* și *i* sunt litere ajutătoare; *ce, ci, ge, gi, che, chi, ghe, ghi* formează un singur sunet și numărul sunetelor va fi mai mic decât numărul literelor:

ceară: 5 litere, 4 sunete
ciorbă: 6 litere, 5 sunete
geam: 4 litere, 3 sunete
Giurgiu: 7 litere, 5 sunete (de două ori *gi*);

în cuvintele
cheamă: 6 litere, 4 sunete
chior: 5 litere, 3 sunete
gheață: 6 litere, 4 sunete
ghiaur: 6 litere, 4 sunete

litera *h* este literă ajutătoare și nu se pronunță; aici numărul sunetelor este mai mic cu *două* decât numărul literelor.

Aceeași este situația când respectivele grupuri de literă se află în silabă finală absolută:

Scanned with OKEN Scanner

baci raci	4 litere, 3 sunete
dragi fragi	5 litere, 4 sunete
unghi:	5 litere, 3 sunete

Scanned with OKEN Scanner

PRINCIPIILE ORTOGRAFIEI LIMBII ROMÂNE

Cuvântul *ortografie* provine din grecescul *orthos* = corect, cu sensul de scriere. Prin urmare, prin *ortografie* se înțelege *totalitatea regulilor ce stabilesc scrierea corectă a unei limbi.*

Principiile care stau la baza ortografiei limbii române actuale derivă din structura ei. Acestea sunt următoarele: principiul fonetic, silabic, etimologic, morfologic, sintactic și simbolic.

1. *Principiul fonetic*

Cuvintele vechi, în special cele provenite din latină, se scriu cu *ie* sau *ia*, potrivit legii fonetice după care *e* inițial din cuvintele de origine latină s-a diftongat în *ie* sau *ia* (lat. herba iarbă; lat. hedus > ied).

Neologismele se scriu fără *i*, atât la începutul cuvântului („efemer", „emblemă"), cât și în interiorul lui, la început de silabă („feerie", „liceu", „muzee", „influență", „maestru").

Motivarea ortografierii unor astfel de cuvinte fără diftongul *ie* este susținută și de faptul că vocalele duble sunt în hiat (a se vedea exemplele de mai sus) și nu formează diftong, aceasta fie din cauza formei etimonului, fie din cauză că cele două vocale care se întâlnesc fac parte din silabe diferite.

Prefixul *des-* își păstrează forma înaintea derivatelor de la cuvintele care încep cu *c, f, h, j, p, t, ț, z* („desconcentra", „desființa", „desprimăvăra", „destăinui", „desțepeni", „deszăpezi",); dar prin asimilare devine *dez-* în derivate de la cuvinte care încep cu *b, d, g, m, n, l, r, v* („dezbina", „dezdoi", „dezgheța", „dezmoștenit", „dezlegat", „dezrobire", „dezvinovățire").

Scanned with OKEN Scanner

Un regim asemănător are și prefixul *răs-* . Acesta păstrează ortografierea înaintea consoanelor *c, f, p, t, z,*" („răscroi", „răsfoi", „răspopit", „răstălmăcire", „răszbatere"); prin asimilare, devine *răz-*, în derivate de la cuvintele care încep cu *b, d, g, j, n* („răzgândire").

2. *Principiul silabic*

Potrivit acestui principiu, aceeași consoană sau același grup consonantic intră în componența unor silabe diferite, cu alte valori.

Astfel, *c* și *g* capătă valori diferite în funcție de literele care le urmează în aceeași silabă.

Spre pildă, urmate de vocalele *a, ă, â, o, u,* redau sunetul *k,* respectiv, g:

– a („capitală", „recalificare", „garaj", „argat");
– ă („căprioară", „găină", „recăsătorit", „regăsit");
– â („câștigător", „gânditor");
– o („colțișor", „gogoșar");
– u („cultură", „guturai").

Urmate de e, i, redau sunetele *č, ğ*

– e („cetățenie", „generație"; „încetinire", „regenerat");
– i („cinste", „gingaș", „recital", „argintărie").

În alte situații, urmate de e, i, redau sunetele *k', g':*

– e („chestionar", „chelner", „gheață", „gheară", „rechema", „înghesuit");
– i („chirurgie", „chibrit", „ghiozdan", „ghiftuit", „închizătoare", „teleghidat").

3. *Principiul etimologic*

În virtutea acestui principiu, cuvintele se scriu ținându-se cont de cuvântul de bază din limba de origine.

Scanned with OKEN Scanner

Studiul gramaticii istorice a limbilor romanice demonstrează existența unor norme generale de schimbare a sunetelor din latină în celelalte limbi romanice. Astfel:

1. grupul consonatic *ct* din latină a devenit în:
– română: *pt* (noctem > noapte);
– franceză: *it* (nuit);
– italiană: *tt* (notte);
– spaniolă: *ch* (noche).

2. grupul consonantic *ns* s-a redus la *s:* lat. mensis > aromână *mes* (cu sensul de „lună"); în franceză *mois;* în italiană *mese,* iar în spaniolă *mes.*

3. grupul consonantic *cs* s-a transformat în *şs* (consoană geminată), reducându-se mai apoi la *s:* lat. laxare > în română *a lăsa;* în franceză *laisser;* în provensală *laisar.*

4. diftongul *au* neaccentuat se reduce la *a, când* în silaba următoare se află un *u* accentuat: lat. auscultare > rom. *a asculta;* it. *ascoltare.*

La scrierea unor cuvinte, se ține seamă de tradiția grafică. Astfel, numeralele compuse de la 21 până la 29 și celelalte aflate în aceeași situație grafică până la 99 se scriu în trei cuvinte și fără linioară, iar compusele cu zeci se scriu într-un cuvânt (douăzeci și unu, treizeci și trei, șasezeci și șase / nu șaizeci și șase și nici șaișase! /).

La definitivarea unei ortograme au concurat legi fonetice specifice etimologiei. De exemplu, cuvinte ca „oameni", „oală" se scriu cu *o* inițial (*oa*), cu toate că se pronunță *u* (*ua*). Cum s-ar putea explica acest fenomen? Diftongul *oa* nu se poate pronunța în limba română decât atunci când e precedat de o consoană (ex. *coală, poală, şcoală*), nu și în poziție inițială. Prin urmare, scrierea cu *o* în loc de *u* reproduce, încă de la introducerea alfabetului latin, pe *o* din cuvintele latinești.

Lipsa de concordanță dintre pronunție și scriere este mai elocventă în cazul pronumelor personale *eu, el, ei, ele* sau al formelor verbale ale verbului *a fi:* ești, este, è, eram, erai, era, erați, erau, toate provenind din latină, și care se rostesc cu un *i* protetic (ieu, iè, iele; ieşti, ieram, etc).

Scanned with OKEN Scanner

În cazul pronumelui personal de persoana a III-a feminin - *ea,* se scrie cu *e* inițial, dar la N.-Ac. sg. se pronunță */ia/,* pentru că acționează aceeași lege fonetică, așa cum a fost în cazul diftongului *oa.*

Se scriu cu *cs* /nu cu x /, potrivit principiului etimologic, unele cuvinte de origine greacă (ex. îmbâcsi, ticsi, catadicsi) sau unele neologisme, care în limba din care au fost împrumutate se scriu cu *cs* (rucsac > germ. Rucksack).

Același principiu - cel etimologic - a impus:

– păstrarea grafiei numelui personalităților literare, artistice, științifice și politice: Agârbiceanu, Alecsandri, Bolliac, Baconsky, Densusianu, Kogălniceanu, Macedonski, Negruzzi, Pann, Perpessicius, Philippide, Pillat, Tonitza, Pârvan, Rosseti;

– păstrarea grafiei unor cuvinte de circulație internațională: mass-media; auto-service, watt, diesel, Phöenix, knock-out.

4. *Principiul morfologic*

Ca parte constitutivă a structurii gramaticale, morfologia cuprinde totalitatea regulilor de modificare a formei cuvintelor în diferitele lor întrebuințări. Ca atare, în scriere, trebuie să se țină seama de aceste modificări.

A. *Alternanțe vocalice sau forme fixe în rădăcina cuvintelor*

1. după grupul consonantic *ch* și *gh* urmate de diftongul *ea* sau *ie* se scrie:

– *ea* când există forme alternante cu *e* (rech*ea*mă, rech*e*m; gh*ea*ță, ghețuri; /nu rechiamă, ghiață! / ;

– *ia* dacă nu există alternanță vocalică (chiar, ghiară);

2. după consoană se scrie:

– *ea* când există forme alternante cu *e* (ceață, cețuri; geamăt, gemete; teamă, temeri);

– *ia* dacă există forme alternante cu *ie* (piață, piețe);

Scanned with OKEN Scanner

3. după *ș, j* se scrie și se pronunță (după caz) *a, e, i* (așază, șapcă, șa, șapte, așadar, jar, deja, jigni /nu așează șeapcă, șea, șeapte, așeadar, jear (ca și jeratic, în loc de *jăratec* - forma corectă), dejea, jicni! /.

B. *Alternanțe vocalice sau forme fixe în sufixele lexicale și gramaticale și desinențe*

1. după *ș, j* se scrie și se pronunță *ă, ea, â* (mătușă, mănușă, plajă, înduioșează, deranjând; /nu plaje, mătușe, mănușe, înduioșază, deranjând! / ;

2. Necesitatea marcării opoziției între formele de indicativ prezent și conjunctiv prezent se realizează la persoanele întâi și a doua singular și plural prin conjuncția să:

– citesc; să citesc; citim; să citim;
– citești; să citești; citiți; să citiți.

La persoana a III-a (singular și plural) prin alternanțe fonetice de tipul:
– *ă / e* (lucrează / să lucreze);
– *e / ă* (citește / să citească).

3. Cuvintele formate cu sufixele *-eală, -ean* păstrează aceste sufixe în scriere după consoane: (răceală, amețeală, pălăvrăgeală, hoinăreală); (apusean, orășean, sătean, constănțean), etc.

4. Derivatele cu sufixul *-ărie* se confundă uneori în scriere și pronunțare cu cele având sufixul *-erie.* Sufixul *-ărie* corespunde numelui de agent (substantiv sau adjectiv care indică autorul acțiunii unui verb), care se formează cu ajutorul sufixului *-ar* (ceasornicar - ceasornicărie; ceaprazărie /și nu ceaprazerie/, pentru că < de la ceaprazar, care la rândul său < ceapraz).

O serie de cuvinte care au corespondent în franceză cu sufixul *-erie* în limba română se scrie și se pronunță cu *-ărie* (cofetar - cofetărie, cf. fr. confi*serie;* papetar - papet*ărie,* cf. fr. papet*erie*).

Sufixul *-erie* a devenit productiv sub influență franceză: cavaler (< fr. chevalier) caval*erie*; jongler > jongl*erie;* pirat > piraterie, etc.

O discuție aparte se cuvine a fi făcută în cazul cuvântului *casă.*

Scanned with OKEN Scanner

Până la apariția *Îndreptarului ortografic* din 1953, în limba română s-a făcut deosebirea între scrierea substantivului „casă" (clădire, imobil) și substantivul „casă" (birou al casei de bani), prin ortografierea acestui din urmă cuvânt cu dublă consoană: *cassă.* La această formă grafică s-a renunțat ulterior, fiind considerată nefirească pentru grafia limbii române.

5. *Principiul sintactic*

Conform acestui principiu, cuvintele se scriu separat sau împreună, ținându-se seama de sensul lor lexical (înțelesul pe care-l au într-un anumit context) și de criteriile gramaticale (funcția sintactică și valoarea morfologică).

Acest principiu se numește sintactic, deoarece funcția sintactică a cuvântului sau a grupului de cuvinte omofon corespunzător (cuvinte, grup de cuvinte, silabe, care se pronunță la fel cu alt cuvânt, fără a se scrie identic) indică mai precis ortografierea.

Iată câteva exemple de cuvinte (grupuri de cuvinte) cu grafiere diferită:

1. altădată (odinioară, pe vremuri, înainte vreme).
altă dată (în altă împrejurare, mai târziu)
„Și pasărea parcă auzi chemarea tovarășei de *altădată.*"
(Emil Gârleanu)

„Și *altă dată* așa se deșira și se lungea de grozav, de ajungea cu mâna la lună..." (Ion Creangă).

2. altfel (altminteri, în alt chip, altcum)
alt fel (*nu de* sau *în același fel*)
„Așa a fost hotărât și nu se poate face altfel." (Sadoveanu)
„Acestea sunt alt fel de pere." (Sadoveanu)

3. decât (*numai atât* sau *ca*)
de cât (relevă cantitatea)
„Mai dreaptă împărăție *decât* aceasta nu cred că se mai poate."
(Creangă)

Scanned with OKEN Scanner

De cât ai nevoie ca să-ți plătești datoriile?

4. demult (odinioară, în trecut)
de mult (de vreme îndelungată, de mult timp)

„Atunci, *demult,* când eram și eu de vârsta copilului acestuia, amândoi începusem a dezlega alfabetul la învățătorul nostru din Pașcani, domnul Trandafir." (Sadoveanu)

„*De mult* n-am mai mâncat bucate așa bune!" (Eusebiu Camilar)

5. numai (adverb restrictiv, însemnând *doar*)
nu mai (nu se mai poate)

„*Numai* de n-am da peste un alt urs alb." (Cezar Petrescu)

„*Nu mai* am liniște în casa asta!" (Ionel Teodoreanu)

6. odată (odinioară, cândva)
o dată (o singură dată, nu de mai multe ori)

„De altminteri, moșul se lăuda încă cu voinicia-i care *odată* dobora șapte oameni." (Sadoveanu)

O dată te iert, dar să știi că a doua oară n-o mai fac!

7. de pe (deasupra)
după (îndărătul, înapoia, în urma)

„Dintr-o desagă, *de pe* alt asin, scoteau capul și se uitau la lume trei căței." (Sadoveanu)

„Cocoșul, supărat de asta, nu se lasă, ci se ia *după* trăsură..." (Creangă)

Rețineți că exprimarea: *la paharul după masă* este incorectă. Corect este: la paharul *de pe* masă.

Am insistat asupra acestor dublete, pentru că asemenea confuzii între *de pe* și *după* sunt frecvente, mai ales în limbajul familial.

8. cuminte (calm, așezat, cu purtări bune, ponderat)
cu minte (înțelept, cu judecată sănătoasă)

De felul lui era *cuminte,* nu supăra pe nimeni.

Eu cred că ești *cu minte* mai multă ca el...

9. decurând (într-un viitor /foarte/ apropiat)
de curând (nu de mult timp; cu puțin timp în urmă)

Scanned with OKEN Scanner

Ne vedem cât *decurând*, mai pe seară.

Am văzut *de curând* un film psihologic.

10. deloc (nimic altceva, doar, nicidecum)

de loc (de origine)

Nu știa *deloc* ce să facă.

„Eu is *de loc* de la Tarcău." (Sadoveanu)

11. întrucât (deoarece, fiindcă)

întru cât (în măsura în care)

Întrucât nu mi-a răspuns la scrisoare, nu-i voi mai scrie.

„Ideile, simțămintele, armonia sunt frumoase numai *întru cât* cercetați strofele una câte una..." (Hasdeu)

12. întruna (necontenit, mereu)

într-una (locuțiune adverbială formată din prepoziția „într-" și pronumele nehotărât „una")

Într-una din seri s-a pomenit cu musafiri nepoftiți.

13. niciodată (în nici un moment, în nici o împrejurare; deloc)

Îți promit că n-o să te mai mint *niciodată.*

Mai citisem cartea de două ori, dar nu m-a impresionat *nici o dată* ca acum.

14. totuna (la fel, același lucru)

tot una (care mai de care)

Ori că vii, ori că nu vii cu noi, mi-e *totuna.*

„Sărăcenii? Un sat cum Sărăcenii trebuie să fie. Ici o casă, colo o casă... *tot una* câte una." (Slavici)

Scanned with OKEN Scanner

REGULI DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

I. ALFABETUL

§. 1. Alfabetul limbii române este alcătuit din 31 de litere, a căror ordine este următoarea:

a, A (a)	i, I (i)	r, R (re)
ă, Ă (ă)	î, Î (î din i)	s, S, (se)
â, Â (î din a)	j, J (je)	ș, Ș (șe)
b, B (be)	k, K (ca)	t, T (te)
c, C (ce)	l, L (le)	ț, Ț (țe)
d, D (de)	m, M (me)	u, U (u)
e, E (e)	n, N (ne)	v, V (ve)
f, F (fe)	o, O (o)	w, W (dublu ve)
g, G (ghe)	p, P (pe)	x, X (ics)
h, H (ha)	q, Q (Kü sau chĭu	y, Y (i grec)
		z, Z (ze)

Nota 1. Literele mari corespunzătoare lui *ă, â, î, ș, ț* se scriu și ele cu semnele caracteristice: *Ă, Â, Î, Ș. Ț.*

Nota 2. În abrevieri și simboluri, unele litere au variante de citire consacrate în uz, de obicei după modelul străin: *f* (*ef*), *g* (*ge*), *h* (*haș*), *l* (*el*), *m* (*em*), *n* (*en*), *r* (*er*), *s* (*es*), z (*zet*).

Nota 3. Scrierea noastră mai folosește, în redarea unor nume proprii străine și a unor cuvinte noi neadaptate, litere cu diverse semne diacritice: *ä, ć,ö, ř* ș.a. (vezi § 168).

Scanned with OKEN Scanner

În general, scrierea noastră notează fiecare sunet printr-o literă. Uneori însă același sunet este redat prin litere diferite, aceeași literă redă sunete diferite, un grup de litere poate reda un singur sunet sau o singură literă poate reda un grup de sunete, de exemplu:

– literele *â* și *î* redau aceeași vocală, [î]: *blând, rând, coborî, înger, neînțeles* etc.;

– litera *k* și grupul de litere *ch*, când sunt urmate de *e* sau *i*, redau aceeași consoană, [k]: *chel, chimie, kenyan, kilometru* etc.;

– litera *x* și grupul de litere *cs* redau același grup de sunete, [*cs*]: *expediție, ticsit* etc.;

– literele *c* și *g*, când sunt urmate de *e* sau *i*, redau consoanele africate [č] și [—]: *cer, cine, ger, gintă* etc., iar când sunt urmate de *a, ă, â, o, u* sau de o consoană, precum și la sfârșit de cuvânt, redau consoanele [k] și [g]: *cap, clasă, cuc, gând, greu, mag* etc.;

– grupurile de litere *ch* și *gh* (urmate de *e, i*) redau câte un singur sunet,[k] [•]: **K cu accent Vezi** *chem, chimir, ghem, ghindă* etc.;

– litera *x* redă un grup de sunete, fie [*cs*]: *exclus, explozie* etc., fie [*gz*]: *examen, exemplu* etc.

II. FONETICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

VOCALELE

A

§2. Se scrie și se pronunță *a*, nu *ea*, după literele *ș* și *j* în rădăcina cuvântului: *șa, șade, șapte, șase; deja, jalbă, jale, jar* (nu *șea, șeade, șeapte, șease; dejea, jealbă, jeale, jear*).

Notă: În mod obișnuit, *e* alternează cu *ea: deștept – deșteaptă, leg – leagă;* potrivit cu regula de mai sus se stabilește însă alternanța *e – a* după *ș*, în rădăcina cuvântului, în formele flexionare ale adjectivelor și verbelor:

Scanned with OKEN Scanner

deșert – deșartă (nu *deșeartă*), *așez, – așază* (nu *așează*), *înșel – înșală* (nu *înșeală*), *șed – șade* (nu *șeade*).

§ 3. Substantivele cu rădăcina terminată în *ș* și *j*, când sunt articulate, se scriu și se pronunță cu *a*, nu cu *ea: coaja, păpușa, ușa* (nu *coajea, păpușea, ușea*).

Ă

§ 4. Se scrie și se pronunță *ă*, nu *e*, după *ș, j*, la nominativ-acuzativul și vocativul singular al substantivelor și adjectivelor feminine de declinarea I: *fruntașă, tovarășă, uriașă, ușă; coajă, grijă, plajă, șarjă* (nu *fruntașe, tovarășe* etc.); de asemenea, la persoanele I plural și a III-a singular și plural ale indicativului prezent și la persoana a III-a singular a perfectului simplu: *angajăm, înfățișăm, îngroșăm; îngrașă, îngroașă; angajă, furișă, îngrășă* (nu *angajem, îngrășem* etc.).

Notă: Pluralul substantivelor și adjectivelor *fruntașă, tovarășă, uriașă* etc. se scrie și se pronunță cu *e: fruntașe, tovarășe, uriașe.*

§5. Se scrie și se pronunță *ă*, nu *e*, după *ș, j*, la pluralul substantivelor terminate în *-are:* înfățișări, angajări (nu *înfățișeri, angajeri*), terminația *-are* *alternând cu* *-ări*.

§ 6. În sufixele *-ător, -ământ* se păstrează *ă* și după *ș: înfricoșător, îngrășământ* (nu *înfricoșetor, îngrășemânt*) (vezi și §134).

Â

§ 8. Se scrie *â*, nu *î*, în poziție medială, în toate cuvintele (*coborâsem, gând, mână, pâine, scânteie, ținând* etc.), cu excepția cuvintelor compuse sudate în care al doilea cuvânt începe cu *î* (*bineînțeles, oriîncotro, semiîntuneric* etc.) și a cuvintelor derivate cu prefixe de la un cuvânt care începe cu *î* (*neînvins, preîntâmpina, subînțeles* etc).

§ 9. Se scrie și se pronunță *â*, nu ă, în cuvinte ca: *întâi, până* (nu *întăi, păna;* vezi Indexul de cuvinte).

Scanned with OKEN Scanner

§ 10. Se scrie și se pronunță *â*, nu *ă*, în sufixul verbelor derivate din onomatopee care au *â* în rădăcină, de felul lui *cârâi, mârâi, scârțâi, vâjâi, zbârnâi* (nu *cărăi, mărăi, scărțăi, văjăi, zbărnăi.*; dar: *mormăi*).

§ 11. Se scrie și se pronunță *-ând* (nu *-ind*) în gerunziile verbelor de conjugarea I după consoanele *ș* și *j*: *înfățișând, îngrășând, angajând* (nu *înfățișind, îngrășind, angajind*). De asemenea, gerunziul verbelor *a agrea, a crea* este *agreând, creând* (nu *agreind, creind*).

§ 12. Se scrie și se pronunță *-ind* (nu *-ând*) în gerunziile verbelor de conjugarea I a căror rădăcină se termină în *i*: *apropiind, muind, tăind.*

E

§ 13. Se scrie și se pronunță *e*, nu *ă*, după literele *ș, j*, în rădăcina cuvântului: *înșela, șeș, ședea, jecmăni, jelanie, jelui* (nu *înșăla, șăs, șădea, jăcmăni, jălanie, jălui*). Fac excepție unele cuvinte ca derivatele lui *jar* (*jăratic, jărăgai, jări, jărui,*) respectiv derivatele lui *șagă* (*șăgalnic*), *șal* (*șăluț*), *șanț* (*șănțișor, șănțuleț* etc.) și *șatră* (*șătrar, șătrăreasă, șătruță*).

Notă. Trebuie evitată scrierea și pronunțarea *să* a pronumelui reflexiv *se*: *se duce, să se vadă* (nu *să duce, să să vadă*).

Trebuie evitată de asemenea scrierea și pronunțarea *dă, pă, către* a prepozițiilor *de, pe* și *către.*

§ 14. *E* inițial din cuvintele *eu, el, ea, ei, ele, ești, este, e, eram, erai, era, erați, erau,* deși se rostește *ie*, se scrie *e*, potrivit cu tradiția literară.

15. În neologisme, *e* inițial se scrie și se pronunță *e*, nu, *ie*: *ecran, ecuator, epocă, eră, eroism, evident, examen, explozie* (nu *iecran, iecuator* etc.).

De asemenea, *e* la început de silabă, precedat de vocală, în neologismele de tipul *aed, alee, coexistență, idee, poem, poet* se scrie și se pronunță *e*, nu *ie.*

Notă. De la această regulă fac excepție verbele a căror rădăcină se termină în *i* (*atribui, constitui*), care se scriu și se pronunță la persoana a III-a cu *ie*: *atribuie, constituie.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 16. În formele verbale *agreez, creez,* scrierea și pronunțarea cu *e* sunt justificate morfologic prin prezența terminației *-ez* adăugată la rădăcina verbală, terminată în *e* (*agre-ez, cre-ez*).

§ 17. Se scrie și se pronunță (*al*) *meu*, (*ai*) *mei* (nu *mieu, miei*).

§ 18. Se scrie și se pronunță *e* la sfârșitul cuvintelor formate cu sufixul *-ețe: finețe, frumusețe, justețe, tinerețe* (nu *fineță, frumuseță, justeță, tinereță,* care sunt rostiri regionale).

§ 19. Este nerecomandabilă pronunțarea deschisă a lui *e* accentuat înaintea unei silabe conținând un *e crPde, fPte, iPle, vPde, vedPre, vPrde etc.*

De asemenea, în cazurile în care există fluctuație regională în pronunțare între *e* și *ă* după consoanele *ț, s, z, ș, j* și uneori *r,* se scrie și se pronunță *e: fețe, țepi, mătase, mese, sete, tuse,* să *lucreze, zece, șed, ședință, jertfă, reușit* (nu *față, țăpi, mătasă, mesă, săte, tusă, să lucrează, zăce, șăd, șădință, jărtfă, răușit* etc.).

I

§ 20. Se scrie și se pronunță *i,* nu â, după *ț, s, z, j* și după grupul *st* în rădăcina cuvintelor *subțire, singur, zic, mașină, șină, jir, stinge* (nu *subțâre, sângur, stânge,* etc.).

Notă. Se scrie și se pronunță *i,* nu *â,* în prepozițiile: *din, prin, dintre, printre* (nu *dân, pân, dântre, pântre*).

§ 21. La sfârșitul unor pronume și adverbe: *aceeași, aceleași, același, aceiași, însăși, însuși, înșiși, iarăși, totuși,* se scrie *i* și se pronunță *i* scurt, nesilabic.

§ 22. Se scrie și se pronunță *i,* nu *e,* în sufixul *-atic: îndemânatic, tomnatic* (nu *îndemânatec, tomnatec*).

§ 23. La sfârșit de cuvânt, în pluralele de tipul *francezi, moși, soți, vreji* și în formele de persoana a II-a singular, indicativ prezent, de tipul *cutezi, îngheți, îngrași* etc., se scrie *i* și se pronunță *i* scurt, nesilabic.

Scanned with OKEN Scanner

Î

§ 24. Se scrie *î* (nu *â*) în poziție inițială sau finală (*înger, întâi; coborî, pârî* etc.) în toate cuvintele, precum și în poziție medială, în cazurile menționate la § 8. Scrierea cu *î* în poziție medială, în loc de *â*, este admisă și în numele proprii de familie, după dorința purtătorilor lor (vezi și § 168, *Nota 1*).

U

§ 25. Nu se scrie și nu se pronunță *u* la sfârșitul cuvintelor terminate în diftongii *ai, âi, ei, ii, oi, ui*, și în consoanele k și ... urmate de *i* nesilabic: *tai, luai, lămâi, mei, auzii, pietroi, cui; mănunchi, ochi, vechi, unghi, arici, bici, cârmaci* (nu *taiu, luaiu, lămâiu, meiu, auziiu, pietroiu, cuiu, mănunchiu, ochiu, vechiu, unghiu, ariciu, biciu, cârmaciu*).

VOCALE ÎN HIAT

A–E

§ 26. Se scrie și se pronunță *a-e*, nu *aie*, în cuvântul *aer* și în derivatele *aerian, aerisi, aerodrom, aeroport* etc.

E– A

§ 27. Cuvintele *boreal, cereale, ideal* conțin hiatul *e-a*, rostit deci în două silabe, nu diftongul *ea*.

§ 28. Se scrie și se pronunță *crea, creare, creație, agrea, impermeabil* (nu *creia, creiare, creiație, agreia, impermeiabil* sau *impermiabil*).

E–E

Scanned with OKEN Scanner

§ 29. Se scrie și se pronunță *e-e*, nu *eie*, în *alee, idee, licee; agreez, creez* (nu *aleie, ideie, liceie; agreiez, creiez*, vezi §§ 15, 16).

I–E

§ 30. Se scrie *familie, istorie, vie* (nu *familiie, istoriie, viie*).

I–A

§ 31. Forma articulată de nominativ-acuzativ a substantivelor feminine terminate în *i-e* se scrie cu *i-a*, nu cu *iia* sau cu *iea: familia, ia, istoria, rochia, via* (nu *familiia, iia, istoriia, rochiia, viia*, sau *familiea, iea, istoriea, rochiea, viea*).

I–I

§ 32. Se scrie și se pronunță *i-i*, nu *i*, în: *ființă* (*fi* + suf. *-ință*), *știință* (*ști* + suf. *-ință*), *conștiință* (*con* + *știință*), *fiindcă* (*fi* + *-ind* + *că*), *fiică* (nu *fință, ștință, conștință, findcă, fică*).

Notă. Se scrie însă și se pronunță *cunoștință*, nu *cunoștiință*, deoarece acest cuvânt este un derivat de la *a cunoaște* cu sufixul *-ință* (ca și *credință* din *crede* + *-ință*); de asemenea *încunoștința*, nu *încunoștiința*, fiind derivat de la *cunoștință*).

O–E

§ 33. Se scrie și se pronunță *o-e*, nu *oie*, în *poem, poet, poezie* (nu *poem, poiet, poiezie;* vezi § 15).

O–O

Scanned with OKEN Scanner

§ 34. Se scrie și se pronunță *o-o*, nu *o*, în *(agro)zootehnie, alcool, cooperație, coopta, epizootie, zoologie* (nu *(agro)zotehnie, alcol, coperație, copta, epizotie, zologie*).

U–E

§ 35. Se scrie și se pronunță *u-e*, nu *uie*, în *duel, duet, menuet, perpetuez* (vezi § 15).

DIFTONGII

ÂI

§ 36. Se scrie și se pronunță *âi*, nu *â*, în cuvintele *câine, mâine, pâine*, (nu *câne, mâne, pâne*).

EA, IA

§ 37. Se scrie și se pronunță *ea*, nu *ia*, după consoană: *acea, aceasta, cea, ceai, ceartă, ceas, deal, geam, leac, meargă, țeapă, țeapăn, țeavă* (nu ciai, dial, liac etc.).

§ 38. După *b, p, m, f, v* se scrie și se pronunță *ia*, nu *ea*, atunci când diftongul alternează cu *ie*: *biată – biet, piatră – pietre, piardă – pierde, piață – piețe, amiază – amiezi, miazănoapte – miez, dezmiardă – dezmierd, fiare – fier, viață – vieți.*

§ 39. Se scrie *ea*, nu *ia*, după *ch, gh*, când există forme alternante cu *e*: *blochează – blochez, cheag – închega, cheamă – chem, tinichea – tinichele; gheață – ghețe, gheață – ghețuri, îngheață – îngheța, veghează – veghez* (nu *chiag, chiamă* etc.).

Scanned with OKEN Scanner

§ 40. Se scrie *ia*, nu *ea*, după *ch, gh*, când nu există forme alternante: *chiar, ghiaur*.

§ 41. După consoane, când terminațiile *-ească, -ează* alternează cu *-esc, -ez*, se scrie și pronunță *ea*, nu *ia* sau *a: întinerească – întinerește, întâlnească – întâlnesc, sfârșească – sfârșesc, agreează – agreez, angajează – angajez, furișează – furișez* (nu *întineriască, angajiază, angajază* etc.).

§ 42. Se scrie și se pronunță *ea*, nu *a*, după *ș, j* în cuvintele formate cu sufixele *-eală, -ean, -eață: greșeală, oblojeală; mureșean, orășean, clujean; roșeață* (nu *greșală, oblojală; mureșan, orășan, clujan; roșață*) (vezi și § 133).

§ 43. Formele articulate de nominativ-acuzativ singular ale substantivelor și adjectivelor feminine terminate în *e*, precum și ale unor substantive masculine terminate tot în *e*, se scriu și se pronunță cu *ea: alee – aleea, mare – marea, tăcere – tăcerea, ureche – urechea, veghe – veghea, veche – vechea; bade – badea, nene – nenea.*

§ 44. Formele articulate ale următoarelor nume de zile se scriu și se pronunță cu *ea*, nu cu *ia: lunea, marțea, miercurea, vinerea* (nu *lunia, marția, miercuria, vineria*).

Notă: Se scrie și se pronunță însă *joia.*

§ 45. În numerale ordinale ca: *al treilea, al patrulea, al cincilea, a cincea, a șaptea* etc., se scrie și se pronunță *ea*, nu *ia*. Face excepție de la această regulă forma feminină *a treia.*

§ 46. Se scrie și se pronunță *ea* la pluralul pronumelor și adjectivelor demonstrative feminine *acelea, acestea;* de asemenea se scrie *ea* la singularul pronumelui și adjectivul feminin *aceea.*

§ 47. La imperfectul verbelor de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a se scrie și se pronunță *ea: tăceam, tăceau, puneai, punea, fugeați, fugeau.*

Notă. La verbele a căror rădăcină se termină în *i*, imperfectul se scrie și se pronunță cu *a*, nu cu *ea: grăiam, trebuia.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 48. Se scrie și se pronunță *ea*, nu *ia*, la sfârșitul adverbelor sau locuțiunilor adverbiale (chiar la cele care au variante în *-i*); *asemenea, așijderea, aiurea, de asemenea* etc.

§ 49. Se scriu și se pronunță cu *ea*, nu cu *a*, cuvintele: *seamă, seară, searbăd, țeapă, țeapăn, zeamă* (nu *samă, sară, sarbăd, țapă, țapăn, zamă*).

§ 50. Se scrie și se pronunță cu *ea* pronumele și adjectivul posesiv (*a*) *mea*.

§ 51. Se scrie și se pronunță *ia*, nu *ea*, după vocale, când există forme alternante cu *ie: tăia, tăiat – tăiere, băiat – băieți.*

§ 52. După vocale, când terminațiile *-iască, -iază* alternează cu *-iesc, -iez*, se scrie și se pronunță *ia*, nu *ea: croiască – croiesc, alcătuiască – alcătuiesc, întemeiază – întemeiez.*

§ 53. După vocale, când sufixele *-ială, -ian* alternează cu *-ieli, -ieni*, se scrie și se pronunță *ia*, nu *ea*: *cheltuială – cheltuieli, îndoială – îndoieli, vasluian – vasluieni.*

§ 54. Se scrie și se pronunță *ia* la sfârșitul pluralului masculin al pronumelor și adjectivelor *aceia, aceștia, atâția.*

IE

§ 55. Se scrie și se pronunță *ie*, nu *e*, la început de cuvânt sau la începutul unei silabe care urmează după o vocală: *ied, ieftin, iepure, ieșire; baie, băieți, cheie, claie, cuie, femeie, ploaie, Ploiești, proiect, statuie, voie, atribuie, trebuie, treier.*

Nota 1. Fac excepție uvintele de la §§14, 15 și 16.

Nota 2. Vezi și excepțiile de la §§ 29 și 30.

§ 56. După consoane, acolo unde în limba literară se pronunță *ie*, se scrie și se pronunță *ie*, nu *e: miei* (subst. pl.) *miercuri, fier, pier, piept, pierde, vieți.*

Scanned with OKEN Scanner

IO, EO

§ 57. Se scrie *io*, nu *eo*, în cuvinte ca: *chioșc, ciorchine, ghiol, ghiotură;* se scrie și se pronunță *eo*, nu *io*, în cuvintele *leorpăi, pleosc.*

OA

§ 58. Se scrie *oa*, nu *ua*, în cuvintele cu alternanța *o - oa* și *oa - o: cot – coate, moară – mori, poartă – porți;* de asemenea, se scriu și se pronunță cu *oa*, nu cu *ua*, cuvintele *doar*(ă) și *foarte.*

UA

§ 59. Se scrie și se pronunță *ua*, nu *oa*, când nu există forme cu alternanța *o - oa: piua, roua, sacaua, steaua, ziua; a doua, a noua.*

UĂ

§ 60. Se scrie și se pronunță *uă* în cuvintele: *piuă, rouă, ziuă; două, nouă; plouă.*

TRIFTONGII

EOA

§ 61. Se scrie și se pronunță *eoa*, nu *ioa*, în *leoarcă* (nu *lioarcă*).

EAU, IAU

§ 62. Se scrie și se pronunță *eau*, nu *iau*, în: *șleau, beau, vreau* (nu *șliau, biau, vriau*).

Scanned with OKEN Scanner

§ 63. Se scrie și se pronunță *iau*, nu *eau*, în: *iau, miau, suiau, tăiau*.

IAI

§ 64. Se scrie și se pronunță *iai*, nu *eai*, în: *îndoiai, suiai, tăiai* (nu *îndoeai, sueai, tăeai*).

CONSOANELE

B

§ 65. Se scrie și se pronunță *b*, nu *v*, în numele lunilor: *februarie, septembrie, octombrie, noiembrie, decembrie* (nu *fevruarie, septemvrie, octomvrie, noiemvrie, decemvrie*).

C

§ 66. Se scrie *c* și se pronunță *č* în cuvintele: *aprecia, cifră, cilindru, ciment, civil, lucernă, viciu* (nu *apreția, țifră, țilindru, țiment, țivil, luțernă, vițiu*).

H

§ 67. Se scrie și se pronunță *h*, nu *ch*, în cuvintele: *arheolog, arhitect,psiholog, tehnic* și în derivatele lor (nu *archeolog, architect, psicholog, technic*).

§ 68. Se scrie și se pronunță *h* în cuvintele: *hegemon, hexametru, hibrid, hidrogen, hipodrom, hotel* (nu *egemon, exametru, ibrid, idrogen, ipodrom, otel*).

Scanned with OKEN Scanner

Notă: Se scriu și se pronunță fără *h* cuvintele: *coerent, coeziune, ipocrit, ipotecă, umor* (vezi Indexul de cuvinte).

G

§ 69. Se scrie *g* și se pronunță ™ în cuvintele: *cortegiu, naufragiu, omagiu, ravagiu, solfegiu* etc. și în cuvintele derivate: *naufragiat, omagial* etc. (nu *cortej, naufraj* etc.).

J

§ 70. Se scrie și se pronunță *j* în cuvintele formate cu sufixul *-aj: abataj, afișaj, aliaj, foraj, instructaj, mesaj, pasaj, peisaj, personaj.*

Notă: În familia unor cuvinte coexistă formele cu *j* alături de cele cu *ge, gi: cartilaj – cartilaginos, mesaj – mesager, pasaj – pasager, dirija – dirigent, diriginte.*

S

§ 71. Înainte de *l, m, n,* se scrie și se pronunță *s,* nu *z,* în cuvintele *căsnicie, desluși, smântână, sminti, smunci, trăsni, trosni* (vezi însă § 80 și Indexul de cuvinte).

§ 72. Se scrie și se pronunță *s,* nu *z,* în neologismele terminate în *-asm(ă), -ismă* și în derivatele lor: *fantasmă, fantasmagoric, marasm, plasmă, pleonasm, prismă, prismatic, sarcasm* (nu *fantazmă, marazm, pleonazm, sarcazm* etc.)

§ 73. Se scrie și se pronunță *s,* nu *z,* în cuvintele formate cu sufixul *-ism: evoluționism, diletantism, sofism* (nu *evoluționizm, diletantizm, sofizm*).

§ 74. Se scrie și se pronunță *s,* nu *z,* în cuvintele *chermesă, chintesență, disident, disidență, grimasă, premisă, sesiune* (nu *chermeză, chintezență dizident, dizidență, grimază, premiză, seziune*).

Scanned with OKEN Scanner

§ 75. Se scrie și se pronunță *s* în cuvintele *cens, sens* și în derivatul *sensibil,* dar se scrie și se pronunță *z* în *cenzitar, senzație, senzorial, senzitiv, senzual.*

§ 76. Se scrie și se pronunță *s,* nu *ș,* în cuvintele *deschis, scenă, schimba, stofă* (nu *deșchis, șcenă, schimba, ștofă*).

Ș

§ 77. Se scrie și se pronunță *obișnuit, pașnic, veșnic* (nu *obicinuit, pacinic, vecinic*).

X

§ 78. Se scrie *x* și se pronunță *cs* în cuvinte ca: *exacerba, expediție, explozie, hexametru, oxid* etc. Se scrie *x* și se pronunță *gz* în cuvinte ca: *exact, examen, exantematic, exemplu, exil* etc.

Z

§ 79. Înainte de *b, d, g, v* se scrie și se pronunță *z,* nu *s: azvârli, brazdă, zbor, zgomot.* Fac excepție unele neologisme ca: *aisberg, glasbeton, glasvand, jurisdicție.*

§ 80. Înainte de *l, m, n* se scrie și se pronunță *z,* nu *s,* în cuvintele *cazină, gleznă, izlaz, zmeu, zmeură,* nu *căsnă, glesnă, islaz, ismă, smeu, smeură* (vezi însă § 71 și Indexul de cuvinte).

§ 81. Prefixul *des-* înainte de *b, d, g, l, m, n, r, v* și înainte de vocale se scrie și se pronunță *dez-: dezbatere, dezdoi, dezgropa, dezlega, dezmierda, deznoda, dezrădăcina, dezveli, dezamăgi, dezarma, dezumfla* (nu *desbatere, desdoi, desgropa, deslega, desmierda, desnoda, desrădăcina, desveli, desamăgi, desarma, desumfla*) (vezi și § 142).

§ 82. Prefixul *trans-,* de dată mai recentă, își păstrează în scris și în pronunțare forma originară cu *s* și când e urmat de *b, d, l, m, v* sau de

Scanned with OKEN Scanner

vocală: *transatlantic, transborda, transdanubian, translator, transmite, transversal* (nu *tranzborda, tranzdanubian* etc.) (vezi și §145).

§ 83. Se scrie și se pronunță *bez, iz, răz,* înainte de *b, d, g, l, m, n,* și *v*: *bezmetic, beznă, izbi, izgoni, răzbate, războiu, răzgândi, răzleț, răzvrăti* (nu *besmetic, besnă, isbi, isgoni, răsbate, răsboiu, răsgândi, răsleț, răsvrăti*) (vezi și § 144).

§ 84. Se scrie și se pronunță *z* în cuvintele derivate cu sufixul *-nic* care au rădăcina terminată în *z: groaznic, obraznic, paznic* (nu *groasnic, obrasnic, pasnic*).

§ 85. Se scrie și se pronunță *z,* nu *s,* în următoarele cuvinte: *bazin, cenzitar, cenzură, dizolvare, furniza, furnizor, regiza, regizor, tranzitiv, viteză* (nu *basin, censitar, censură, disolvare, furnisa, furnisor, regisa, regisor, transitiv, vitesă*).

CV, CU, CH

§ 86. Se scrie și se pronunță *cv* în cuvintele: *acvariu, cvintet* (nu *aquarium, quintet*); se scrie și se pronunță *cu* în cuvintele *acuarelă, ecuație, ecuator* (nu *aquarelă, equație, equator,* nici *acvarelă, ecvație, ecvator*); se scrie *ch* și se pronunță *k* **v. k cu accent!** în cuvintele: *chintal, chintesență* (nu *quintal, quintesență,* nici *cvintal, cvintesență*); *chirurg, orchestră* și derivatele lor (nu *hirurg, orhestră*); de asemenea *chirilic* (nu *cirilic*).

GV, GU, GH

§ 87. În împrumuturi recente se scrie și se pronunță *gv* în *lingvistică, gu* în *lingual, gh* (pronunțat •) în *drogherie.*

CONSOANELE DUBLE

Scanned with OKEN Scanner

§ 88. Consoanele duble se scriu numai acolo unde redau o realitate fonetică. Astfel, în *accelera, accent,* primul *c* notează sunetul *k,* iar al doilea sunetul ....

Notă. Se scrie și se pronunță *bacil, sugera,sugestie* (nu *baccil, suggera, suggestie*).**nota se scrie cu caractere mai mici!**

§ 89. Se scriu și se pronunță consoane duble în cuvintele formate cu prefixe când consoana finală a prefixului e aceeași cu consoana inițială a rădăcinii.

Se scrie și se pronunță *nn* în derivatele formate cu prefixul *în-* când cuvintele de bază încep cu *n: înnoda, înnopța, înnoi* (vezi § 138).

Notă. Se scrie un singur *n* în: *înneca, înota,* deoarece nu se mai simt elementele componente (nu *înneca, înnota*). De asemenea, se scrie *înainte* (compus din *în* + *ainte*) și *înalt* (nu *înnainte, înnalt*). Vezi și § 138.

Se scrie și se pronunță *rr* în cuvintele formate cu prefixul *inter-* când cuvintele de bază încep cu *r: interregn.*

Se scrie și se pronunță *ss* în derivate cu prefixul *trans-* ale căror cuvinte de bază încep cu *s: transsiberian* (vezi și § 145).

§ 90. Se scrie și se pronunță un singur *s* în cuvintele *casă, masă, rasă,* indiferent de sensul lor (nu se scrie *cassă, massă, rassă*).

§ 91. Se scrie și se pronunță *celălalt,* nu *cellalt.*

Scanned with OKEN Scanner

DISPARIȚIA UNOR SUNETE

§ 92. În vorbirea curentă nu se pronunță / al articolului masculin (*am văzut lupu*). Se recomandă însă pronunțarea acestui sunet în exprimarea solemnă, într-o conferință, într-un curs universitar etc.

Este necorectă pronunțarea prepozițiilor *prin, printre* cu omiterea lui r (*pin, pintre*).

ACCENTUL

§ 93. În limba română accentul nu are un loc fix, în sensul că locul lui nu este determinat cu necesitate de structura fonetică a cuvântului. De aceea nu se pot da, pentru limba română, reguli de accentuare. Se pot face însă unele observații privitoare la locul accentului, bazate pe cercetarea frecvenței diferitelor tipuri de accentuare.

Accentul stă în mod frecvent pe una dintre ultimele două silabe ale cuvântului. De obicei, cuvintele terminate în consoană sunt accentuate pe ultima silabă (*felinár*), iar cuvintele terminate în vocală sunt accentuate pe silaba penultimă (*feméie*). Atunci când ultimul sunet al cuvântului este *a* (cu excepția cazurilor în care *a* este articol, ca în *casa*), accentul cade pe ultima silabă (*musacá, tremurá*).

Cuvintele accentuate pe silaba antepenultimă sunt mult mai puțin frecvente, iar cele accentuate pe cea de-a patra silabă începând de la finală sunt extrem de rare: *férfeniță, gărgăriță, **(at., ă cu accent!)** gógoriță, lápoviță, lúbeniță, prépeliță, șlíboviță, véveriță.*

Sufixele limbii române sunt, în majoritatea cazurilor, accentuate; doar un număr mic de sufixe sunt neaccentuate. Câteva sufixe pot fi și accentuate și neaccentuate: *-ete* (*foámete*, dar *scumpéte*), *-iște* (*cânepíște*, dar *iníște*), -iță (*copilíță*, dar *bívoliță*).

Scanned with OKEN Scanner

Un sufix alcătuit dintr-un număr mai mare de silabe este de cele mai multe ori accentuat, în comparație cu un sufix alcătuit dintr-un număr mai mic de silabe. Astfel, sufixele formate din trei silabe sunt totdeauna accentuate. Sufixele monosilabice sunt de cele mai multe ori neaccentuate.

Atunci când există forme duble de accentuare, limba literară preferă, în general, forma în care accentul este mai apropiat de finala cuvântului. Astfel, se va accentua: *bolnáv, caractér, dumínică, dușmán, fenomén, ianuárie, lozíncă, regizór, sector, șervet* (nu *bolnav, caracter, duminică, dușman, fenomen, ianuarie, lozincă, regizor, sector, șérvet*).

Notă. Se va accentua însă: *călúgăriță, dóctoriță* (nu *călugăríță, doctoríță*)

În morfologie, accentul are uneori rolul de a diferenția formele gramaticale: *cánt - cântă.* La prezentul indicativ, conjugarea a III-a diferă de conjugarea a II-a prin modul de accentuare: *mérgem – tăcém.* De aceea trebuie evitată accentuarea greșită, care duce la confuzia dintre cele două conjugări; deci se va rosti: *báteți, dúceți, fáceți, mérgeți; prevedéți, scădéți, tăcéți* (nu *bătéți, ducéți, făcéți, mergéți; prevédeți, scádeți, táceți*). În aceste cazuri trebuie considerată ca normă următoarea regulă: la persoanele I și a II-a plural ale indicativului și conjunctivului prezent, precum și la persoana a II-a plural a imperativului, la conjugarea a II-a accentul stă pe sufixul conjugării (*-e-*), iar la conjugarea a III-a pe temă.

Morfologia numelui nu pune, în general, probleme din punctul de vedere al accentuării, deoarece acentul rămâne, la marea majoritate a cuvintelor, invariabil în cursul flexiunii (*farmacíe, farmacíei, farmacíilor*).

În scris, accentul cuvintelor nu se notează, de regulă. Notarea accentului, sub forma accentului ascuțit (´), este permisă în situațiile în care se simte nevoia de evitare a confuzuei între cuvinte, forme saŭ variante omografe ca *modéle – modele, **(atenție!)** încúie – încuié, íntim – intím.*

Scanned with OKEN Scanner

III. GRAMATICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

SUBSTANTIVUL ȘI ADJECTIVUL

§ 94. Unele substantive au mai multe forme de plural; forme literare sunt:

masculine: *umăr* (parte a corpului) – *umeri* (nu *umere*);

feminine: *coală – coli, școală – școli, pagină – pagini, regulă – reguli, republică – republici* (nu *coale, școale, pagine, regule, republice*); *biruință – biruințe, cunoștință – cunoștințe, știință – științe,* (nu *biruinți, cunoștinți, științi*); *balama – balamale* (nu *bălămăli*);

neutre: *chibrit – chibrituri* (nu *chibrite*), *pârâu – pâraie* (nu *pârâuri,* nici *pârăuri*). *Zero* și *radio* au pluralul *zerouri, radiouri* (nu *zeruri, radiuri;* vezi Indexul de cuvinte).

Notă. La unele substantive se consideră literare câte două forme de plural; de exemplu: (feminine) *poieni* și *poiene, râpe* și *râpi, vremuri* și *vremi;* (neutre) *chipie,* și *chipiuri, tuneluri* și *tunele, seminarii* și *seminare.*

Substantivele terminate în *-aj* (vezi § 70) fac pluralul în *-aje: masaj – masaje, pasaj – pasaje, peisaj – peisaje, personaj – personaje* (nu *masagii, pasagii, peisagii, personagii*).

§ 95. În unele graiuri există alternanța *d - j,* față de alternanță *d - z* din limba literară; ea trebuie evitată. Se va pronunța și se va scrie: *brad – brazi* (nu *brajî*), *crud – cruzi* (nu *crujî*).

§ 96. Alternanța *z - j* din cuvintele mai vechi (*breaz – brejî*) nu a cuprins și cuvintele noi. În limba literară se scrie și se pronunță: *chinez – chinezi, francez – francezi, irlandez – irlandezi* (nu *chinejî, francejî, irlandejî*).

§ 97. Într-o serie de cuvinte mai noi nu se realizează alternanța *a -ă.* Se va scrie și se va pronunța: *fabrică – fabrici, stație – stații* (nu *făbrici, stății*).

Scanned with OKEN Scanner

Notă: Trebuie înlăturate și unele rostiri dialectale. Pluralul substantivelor *albie, arie, aripă, aşchie* este *albii, arii, aripi, aşchii* (nu *ălbii, ăripi* etc.). **v. caractere mici!**

§ 98. Adjectivul masculin *nou* are pluralul *noi* (nu *nouĭ*), femininul *nouă* are pluralul *noi* (nu *nouă*).

§ 99. Pluralul substantivelor și adjectivelor masculine terminate în *x* (*cs*) se scrie și se pronunță cu *cș: fix – ficși, ortodox – ortodocși* (nu *fixi, ortodoxi*).

§ 100. Substantivele feminine terminate la nominativ singular în *-ee* (*coree, dispnee, logoree*) și *-e* (*justețe, tandrețe*) care nu se folosesc la plural fac genitivul în *-ee,* articulat *-eei,* respectiv *-e,* articulat *-ei:* (unei) *coree, coreei,* (unei) *dispnee, dispneei,* (*unei*) *logoree, logoreei;* (unei) *justețe, justeței,* (unei) *tandrețe, tandreței.*

§ 101. Alternanța *o* accentuat – *oa,* care diferențiază substantivele și adjectivele masculine de formele feminine, nu apare în unele cuvinte mai noi. Deci se scrie și se pronunță: *baroc – barocă* (nu *baroacă*), *echivoc – echivocă* (nu *echivoacă*), *pedagog – pedagogă* (nu *pedagoagă*).

ARTICOLUL

§ 102. Substantivele masculine a căror formă nearticulată de plural se termină în *-ii* (de exemplu *copii*) se scriu la forma articulată a pluralului cu *iii* (trei *i*): *cafegiu – cafegii – cafegiii, copil – copii – copiii, fiu – fii – fiii, geamgiu – geamgii – geamgiii.* Aceeași regulă se aplică și în scrierea adjectivelor masculine terminate în *-iu: mijlociu – mijlocii – mijlociii, sașiu – sașii – sașiii.*

§ 103. Forma de genitiv-dativ articulat a substantivelor și adjectivelor feminine de tipul *casă, gramatică, grădină, scânteie, mare* se formează adăugându-se articolul *i* la forma de genitiv-dativ nearticulat: *casă, unei case – casei* (nu *casii*), *gramatică, unei gramatici – gramaticii* (nu *gramaticei*), *grădină, unei grădini – grădinii* (nu *grădinei*), *scânteie, unei*

Scanned with OKEN Scanner

scântei – scânteii (nu *scânteiei*), *valurile albastrei mări – valurile mării albastre, unei mari părți a globului – marii părți a globului.*

§104. Fac excepție substantivele și adjectivele terminate în *-ie* în hiat: *vie, unei vii – viei, regiune pustie, unei regiuni pustii – pustiei regiuni* (nu *viii, pustiii*).

Substantivul *piele* (pielea omului) are forma articulată *pielii* (nu *pieii*), deși genitiv-dativul lui nearticulat este *unei piei*.

NUMERALUL

§ 105. Deoarece numeralele ordinale sunt formate cu ajutorul numeralelor cardinale precedate de articolul proclitic *al, a,* se scrie și se pronunță *clasa a doua, partea a treia* (nu *clasa doua, partea treia*).

§ 106. Numeralul *întâi* nu este format, ca celelalte numerale ordinale, cu ajutorul articolului prolclitic *al, a;* el se comportă ca un adjectiv cu o singură terminație: *clasa întâi, întâia clasă; rândul întâi, întâiul rând;* deci nu *clasa întâia* sau *clasa a întâia.*

PRONUMELE

§ 107. În pronumele demonstrativ feminin singular *aceea, aceeași* se scrie *ea,* spre deosebire de formele de masculin plural *aceia, aceiași,* în care se scrie *ia.*

§ 108. Pronumele de întărire *însumi* se folosește potrivit cu persoana, cu genul și cu numărul cuvântului pe care îl determină:

pers. I singular: *eu, mie, pe mine însumi* (când vorbitorul este de sex masculin) sau *eu, pe mine însămi, mie însemi* (când vorbitorul este de sex feminin);

pers. I plural: *noi, nouă, pe noi înșine* (masculin) sau *însene* (feminin);

Scanned with OKEN Scanner

pers. a II-a singular: *tu, ție, pe tine însuți* (când i se vorbește unei persoane de sex masculin) sau *tu, pe tine însăți, ție înseți* (când i se vorbește unei persoane de sex feminin);

pers. a II-a plural: *voi, vouă, pe voi înșivă* (masculin) sau *înseva* (feminin);

pers. a III-a singular masculin: *el, al lui, lui, pe el însuși;*

pers. a III-a singular feminin: *ea, pe ea însăși, al ei, ei înseși;*

pers. a III-a plural masculin: *ei, al lor, lor, pe ei înșiși;*

pers. a III-a plural feminin: *ele, al lor, lor, pe ele înseși* sau *însele.*

VERBUL

§ 109. Verbele de conjugarea a IV-a ca *acoperi, suferi* se scriu și se pronunță la indicativ prezent: (*eu*) *acopăr,* (*eu*) sufăr, (*el, ei*) *acoperă,* (*el, ei*) *suferă* (nu *acoper, sufer, acopere, sufere*), iar la conjunctiv prezent: (*el, ei*) *să acopere,* (*el, ei*) *să sufere.*

§ 110. Unele verbe intrate recent în limbă se scriu și se pronunță fără alternanța *o - oa* în conjugare: *invoc – invocă, să invoce* (nu *invoacă, să invoace*), *abrog – abrogă, să abroge* (nu *abroagă, să abroage*). Se scrie și se pronunță însă: *convoc – convoacă, să convoace; provoc – provoacă, să provoace.*

§ 111. Se pronunță cu accentul pe prima silabă *bátem, báteți, fáceм, fáceți, să bátem, să báteți, să fáceți* (nu se pronunță și nici nu se scrie *bătém, bătéți, făcém, făcéți*).

§ 112. Verbul *a scrie,* fiind de conjugarea a III-a, se scrie și se pronunță la persoana I și a II-a plural a indicativului și conjunctivului prezent: *scriem, scrieți, să scriem, să scrieți,* iar la persoana a II-a plural a imperativului: *scrieți* (nu *scrim, scriți*); de asemenea la infinitiv: *a scrie* (nu *a scri*).

§ 113. Formele de indicativ prezent pers. I sg. și I, a II-a, a III-a pl. ale verbului *a fi* se scriu: (*eu, ei*) *sunt,* (*noi*) *suntem,* (*voi*) *sunteți.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 114. Verbele de conjugarea a IV-a terminate la infinitiv în *-î*, ca *hotărî, posomorî*, se scriu și se pronunță la indicativ prezent: (*eu, ei*) *hotărăsc* (nu *hotăresc*), (*tu*) *hotărăști* (nu *hotărești*), (*el*) *hotărăște* (nu *hotărește*), iar la conjunctiv prezent: (*el, ei*) *să hotărască* (nu *să hotărească*).

§ 115. Unele verbe ca *aprinde, arde, auzi, cădea*, etc. se scriu și se pronunță la persoana I sg. a indicativului prezent și la persoana a III-a sg. și pl. a conjunctivului prezent: *aprind, să aprindă; ard, să ardă; aud, să audă; cad, să cadă* etc. (nu *aprinz, să aprinză; arz, să arză; auz, să auză; caz, să cază* etc).

§ 116. Unele verbe ca *rămâne, spune, ține* se scriu și se pronunță la persoana I sg. a indicativului prezent și la persoana a III-a sg. și pl. a conjunctivului prezent: *rămân, să rămână; spun, să spună; țin, să țină* (nu *rămâi, să rămâie; spui, să spuie; țiu, să ție*).

§ 117. Unele verbe ca *pieri, sări* se scriu și se pronunță la persoanele I și a II-a sg. ale indicativului prezent și la persoana a III-a sg. și pl. a conjunctivului prezent: *pier, pieri; să piară; sar, sari, să sară* (nu *piei, să pieie; sai* sau *sări, să saie*).

§ 118. Sunt la fel de corecte formele verbului *a vrea* ca și cele ale verbului *a voi* (vezi Indexul de cuvinte).

Sunt neliterare formele: *a vroi, eu vroi* sau *vroiesc, tu voriești, am vroit* etc., ca și formele de imperfect *vroiam, vroiai* etc.

§ 119. Verbul *a trebui* se întrebuințează corect, ca impersonal, cu forme numai pentru persoana a III-a sg.: ind. prez. *trebuie* (nu *trebuiește*), imperf. *trebuia*, viit. *va trebui*, conj. *să trebuiască* (nu *să trebuie*); când nu este impersonal, ci se construiește cu subiect, are forme și pentru pers. a III-a pl.: *cărțile acestea îmi trebuiau* (*trebuiră, trebuiseră, vor trebui*), *cărțile acestea ți-au trebuit*.

§ 120. Imperfectul verbelor de conjugarea a II-a, a III-a și a IV-a (în *-i*), cu excepția celor cu rădăcina în *-i*; *v.* § 121, se scrie și se pronunță: *tăceam, tăceai; duceam, duceai; primeam, primeai*, iar al verbelor de conjugarea a IV-a în *-î*, la fel cu al verbelor de conjugarea I: *hotăram, hotărai, hotărau* etc. (*nu hotăream etc.*).

Scanned with OKEN Scanner

§ 121. Imperfectul verbelor a căror rădăcină se termină în *-i* se scrie și se pronunță cu *i*: *scriam, suiam* etc.

§ 122. Imperfectul verbelor *a da, a sta* se scrie și se pronunță *dădeam, dădeai; stăteam, stăteai* (nu *dedeam, dedeai; steteam, steteai*).

§ 123. Verbele de conjugarea a IV-a terminate în *-i* se scriu și se pronunță la persoana I a perfectului simplu (*eu*) *sfârșii, venii,* iar la persoana a III-a (*el*) *sfârși, veni.*

§ 124. Conjunctivul prezent a verbului *a avea* se scrie și se pronunță la persoana a III-a singular și plural *să aibă* (nu *să aibe*).

§ 125. Auxiliarul persoanei I singular al modului condițional optativ se scrie *aș* (nu *ași*): *eu aș citi.*

§ 126. Imperativul negativ al verbelor *a duce, a face, a zice* se scrie și se pronunță *nu duce, nu face, nu zice* (nu: *nu du, nu fă, nu zi*), dar imperativul pozitiv: *du, fă, zi.*

§ 127. Imperativul negativ al verbului *a fi* se scrie cu un singur *i*: *nu fi supărat;* imperativul pozitiv se scrie cu doi *i*: *fii atent.*

§ 128. Se scrie și se pronunță la infinitiv: *a cădea, a părea, a plăcea, a prevedea* (nu *a cade, a pare, a place, a prevede*), iar la viitor și condițional: *va cădea, ar cădea* etc. (nu *va cade, ar cade* etc.).

§ 129. Formele tuturor verbelor de conjugarea a IV-a terminate la infinitiv în *î* se scriu:

– fie cu litera *î,* dacă sunetul respectiv apare la finalul cuvântului, deci la infinitiv prezent: *a hotărî,* la viitor: *voi* (*vei, va, vom, veți, vor*) *hotărî,* la condițional-optativ prezent: *aș* (*ai, ar, am ați, ar*) *hotărî,* la imperativ negativ, persoana a II-a singular: *nu hotărî!* și la perfect simplu, persoana a III-a singular: (*el, ea*) *hotărî;*

– fie cu litera *â,* dacă sunetul respectiv apare în interiorul cuvântului, deci la indicativ prezent, persoanele I și a II-a plural: (*noi*) *hotărâm,* (*voi*) *hotărâți,* la perfect compus: *am* (*ai, a, am, ați, au*) *hotărât,* la perfect simplu – cu excepția persoanei a III-a singular-: (*eu*) *hotărâi,* (*tu*) *hotărâși,* (*noi*) *hotărârăm,* (*voi*) *hotărârăți,* (*ei, ele*) *hotărârâ,* la mai mult ca perfect: (*eu*) *hotărâsem,* (*tu*) *hotărâseși,* (*el, ea*) *hotărâse,* (*noi*) *hotărâserăm,* (*voi*)

Scanned with OKEN Scanner

hotărâserăți, (ei, ele) hotărâseră, la viitor anterior: *voi fi (vei fi, va fi, vom fi, veți fi, vor fi) hotărât,* la conjunctiv prezent, persoanele I și a II-a plural: *(noi) să hotărâm, (voi) să hotărâți,* la conjunctiv perfect: *(eu, tu, el, ea, noi, voi, ei, ele) să fi hotărât,* la condițional-optativ perfect: *aș fi (ar fi, am fi, ați, fi, ar fi) hotărât,* la imperativ persoana a II-a plural: *(nu) hotărâți!,* la infinitiv perfect: *a fi hotărât,* la gerunziu: *hotărând,* la participiu: *hotărât, hotărâtă, hotărâți, hotărâte* și la supin: *de hotărât.*

§ 130. Se scrie, de asemenea, cu *â* gerunziul format cu sufixul *-ând: cântând, având, făcând, coborând* etc.

PREPOZIȚIILE

§ 131. Se scrie și se pronunță *de, pe, din, prin, dintre, printre, după, către, până* (nu *dă, pă, dân, pân, pin, dântre, pântre, pintre, dupe, ţătră, pănă;* vezi și §§ 13, 20, 92).

IV. FORMAREA CUVINTELOR ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE

SUFIXE ȘI PREFIXE

§ 132. Sufixele *-ărie, -erie.* Trebuie să se facă distincție între acestè sufixe, cel dintâi fiind legat de sufixul *-ar: bere – berar – berărie* (nu *bererie*), iar celălalt legat de sufixul *-er* sau independent: *frizer – frizerie, loterie* (nu *frizărie, loterie*).

§ 133. *-ean, -eală, -eață.* Sufixele *-ean* (fem. *-ean, -eancă*), *-eală, -eață* se scriu și se pronunță cu *ea* după consoane, chiar după *ș, j: ieșean, mureșean, blăjean, clujean* (nu *ieșan, mureșan, blăjan, clujan*), ca și

Scanned with OKEN Scanner

muscelean; greșeală, oblojeală (nu *greșală, oblojală*); *roșeață* (nu *roșață*) (vezi și § 42).

După vocale, sufixele *-ean, -eală* se scriu și se pronunță *-ian, -ială: buzoian* (nu *buzoean*), *croială* (nu *croeală*) (vezi și § 53).

§ 134. *-ământ.* Sunetul *ă* se păstrează și în derivatele de la cuvintele a căror rădăcină se termină cu *ș: îngrășământ* (nu *îngrășemânt*) (vezi și § 6).

Se scrie și se pronunță *simțământ* (nu *simțimânt*) și *despărțământ* (nu *despărțimânt*), dat fiind că aceste cuvinte s-au format după modelul derivatelor de la verbele de conjugarea I: *învățământ, legământ.*

§ 135. *-(ț)ie, -(ț)iune.* Pentru scrierea și pronunțarea cu *-(ț)ie* sau cu *-(ț)iune* se va avea în vedere criteriul istoric și tradiția literară.

Se va scrie și se va pronunța *achiziție, casație, discuție, explozie, iluzie, inflație,* dar *ficțiune, moțiune, națiune, pasiune.*

Nu sunt recomandate formele: *acție, ficție, nație.*

Numai când motive semantice au despărțit cele două tipuri de cuvinte se vor folosi scrierea și pronunțare atât cu *-(ț)ie,* cât și cu *-(ț)iune: divizie* (unitate militară) și *diviziune* (împărțire), *reacție* (chimică) și *reacțiune* (politică), *porție* (de mâncare) și *porțiune* (de teren), *rație* (alimentară) și *rațiune* (judecată).

Notă. Se pronunță *-(ț)i-e* (2 sil.), *-(ț)i-u-ne* (3 sil.), nu *-(ț)ie* (1 sil.), *-(ț)iu-ne* (2 sil.).

§ 136. *ex-.* Prefixul *ex-* cu sensul „fost" este singurul prefix ale cărui derivate se scriu totdeauna cu cratimă între prefix și cuvântul de bază: *ex-director, ex-ministru.*

§ 137. *ne-, re-.* Derivatele cu prefixele *ne-, re-* urmate de o temă care începe cu *î-* se scriu cu cratimă când vocala *î* este elidată: *ne-nfricat* (față de *neînfricat*), *re-ntoarce* (față de *reîntoarce*).

§ 138. *în-.* Prezența prefixului *în-* impune scrierea cu *nn* când se alătură la cuvinte care încep cu *n: înnoda* (derivat de la *nod*), *înnoi,* (derivat de la *nou*), *înnora* (derivat de la *nor*).

Scanned with OKEN Scanner

Când formează derivate de la cuvinte care încep cu *b* sau *p*, *în-* devine *îm-* prin asimilare: *îmboldi* (de la *bold*), *împărți* (de la *parte*).

Se scrie *înalt, înainte, înapoi* (nu *înnalt, înnainte, înnapoi*), aceste cuvinte fiind compuse din *în* + *alt, în* + *ainte, în* + *apoi.*

Se scriu și se pronunță cu un singur *n* cuvintele în care nu se simte prezența cuvântului primitiv începător cu *n: înăbuși, îneca, înota.*

§ 139 *în-* și *in-* (*i-*). Se scrie și se pronunță *încasa* (nu *incasa*), dat fiind că acest cuvânt s-a format în limba română cu ajutorul prefixului *în-*. Se scrie și se pronunță *incarna, intitula,* nu *încarna, întitula,* pentru că sunt cuvinte împrumutate.

Notă. Se scrie *imbold* (nu *îmbold*), deoarece avem a face cu un cuvânt format după modelul lui *impuls.*

În unele cuvinte recente se rostește și se scrie greșit prefixul *în-*: *înluminat* (sau *inluminat*). Potrivit cu rostirea originară, acest cuvânt trebuie scris *iluminat.* ***idem nota!***

§ 140. *între-*. Se scrie și se pronunță *întreprindere* (nu *intreprindere*).

§ 141. *con-* și *co-*. Prefixul *con-* apare în *concetățean, consătean* și, cu schimbarea lui *n* în *m* prin asimilare, în *compatriot, compătimi.* Se scrie și se pronunță însă *conațional, corupt* (nu *connațional, conrupt*); din cauze fonetice *con-* a devenit *co-*, prefix existent și în derivate de la cuvintele începătoare cu vocală: *coexista, coopera.*

§ 142. *des -*. Prefixul *des-* a devenit *dez-* în derivatele de la cuvintele începătoare cu *b, d, g, v, m, n, l, r* sau cu vocală (vezi § 81). Se scrie și se pronunță deci: *descoase, desface, deshăma, despărți, destroieni,* dar: *dezbrăca, dezdoi, dezgoli, dezveli, dezmînți, deznoda, dezlega, dezrădăcina, dezamăgi, dezaproba, dezechilibra, dezuni.*

Nota 1. În derivatele de la cuvintele începătoare cu *s, ș, j,* prefixul *des-* s-a redus la *de-*: *desăra, desărcina, deșela, dejuga.* Se scrie și se pronunță *dezice,* dar *deszăpezi, deszăvorî.*

Scanned with OKEN Scanner

Nota 2. Se scrie și se pronunță *deschide, dezgheța,* nu *deșchide, dejgheța.* **v. caract. mai mici!**

§ 144. *răs-*. Prefixul *răs-* a devenit *răz-* în derivatele de la cuvintele începătoare cu *b, d, g, j, n* (vezi și § 83). Se scrie și se pronunță deci: *răsalaltăieri, răscoace, răsfoi, răspăr, răsturna, răszice,* dar *răzbate, răzbuna, răzda, răzgândi, răzjudeca, răznepot.*

§ 145. *trans-*. Prefixul *trans-* rămâne neschimbat, indiferent de sunetul începător al cuvintelor la care se atașează: *transatlantic, transborda, transfigura* (vezi § 82).

Notă. În *tranzitiv, tranziție,* cuvinte neanalizabile, s-a produs transformarea lui *s* în *z,* normală înaintea vocalei. **v. carac. mai mici!**

Alăturarea prefixului *trans-* la cuvinte care încep cu *s* impune scrierea cu *ss* în derivate ca *transsharian, transsiberian, transsubstanțiere* (dar nu și în *transcrie*) (vezi și § 89).

§ 146. *ante-* și *anti-*. Trebuie să se facă distincție între aceste două prefixe, dintre care cel dintâi e legat de ideea de „înainte", iar celălalt de *„împotrivă"*. Se va scrie și se va pronunța deci: *antediluvian, antepenultimul,* dar *antipoetic, antisocial, antitific.*

Notă. Se scrie și se pronunță însă *anticameră,* potrivit cu forma acestui cuvânt în limba de unde a fost împrumutat.

§ 147. Formele negative ale participiului și gerunziului care au adverbul *mai* intercalat între prefix și verb se scriu într-un cuvânt: *nemaiauzit, nemaipomenit, nemaiavând, nemaiștiind.*

§ 148. Derivatele de la cuvintele compuse din abrevieri literale se scriu cu cratimă înaintea sufixului: *I.T.B.-ist.*

SCRIEREA CUVINTELOR COMPUSE

§ 149. Se scriu despărțite:

a. Prepozițiile compuse: *de la, de lângă, de peste, de după, de prin, de pe, de către, de sub; pe la, pe lângă, pe sub; de pe la, de pe lângă* etc.

Scanned with OKEN Scanner

b. Locuțiunile prepoziționale: *din cauza, față de, de față cu, din susul* etc.

c. Locuțiunile conjuncționale: *ca și cum, pentru ca să, cu toate că, din cauză că, pentru că, de când, de pe când, până unde, până pe unde, ori de câte ori, după cum* etc.

d. Locuțiunile adverbiale: *cu anevoie, de jur împrejur, până una alta, pe de o parte, pe de altă parte, pe ici pe colo, de dimineață, de afară* etc.

e. Numele proprii de localități compuse dintr-un substantiv urmat de un adjectiv, de alt substantiv în genitiv, de un substantiv sau adverb cu prepoziție: *Baia Mare; Gura Humorului; Bolintinul din Deal, Crăciunelul de Sus* etc.

§ 150. Se scriu cu cratimă (liniuță de unire):

a. Substantivele comune compuse din două substantive în nominativ: *câine-lup, zi-muncă, vagon-cisternă, mașină-unealtă, meșter-lăcătuș, redactor-șef* etc.

b. Substantivele comune compuse dintr-un substantiv și un adjectiv care precedă sau urmează substantivul: *bună-credință, bună-cuviință, argint-viu* etc.; dintr-un substantiv în nominativ și un substantiv în genitiv: *floarea-soarelui, gura-leului* etc.; din două substantive legate prin prepoziție: *buhai-de-baltă, drum-de-fier* etc., atunci când părțile componente își păstrează individualitatea morfologică (*bunei-cuviințe, bunei-credințe, drumul-de-fier* etc.).

c. Numele proprii de localități compuse din două substantive în nominativ: *Broșteni-Deal, Popești-Leordeni* etc.

d. Substantivele compuse din verb + substantiv sau din substantiv + verb: *târâie-brâu, pierde-vară, gură-cască; Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne* etc.

e. Adjectivele compuse din două adjective întregi, cu sau fără vocală de legătură: *literar-muzical, tehnico-științific* (inclusiv din două adjective-nume de culori sau dintr-un adjectiv-nume de culoare și unul care arată nuanța: *roșu-portocaliu, roșie-vânătă, galben-deschis, roșu-aprins*) etc.; dintr-un adverb și un adjectiv: *așa-zis, sus-numit* etc.; dintr-un substantiv și un

Scanned with OKEN Scanner

adjectiv: *nord-american, sud-american, vest-german* etc.; din două adjective-nume de popoare sau numai dintr-o temă și un adjectiv de acest fel: *englez-francez, franco-elvețian* etc.

Notă. Adjectivele *dacoromân, istroromân, macedoromân, meglenoromân* se scriu într-un cuvânt.

f. Prepoziția compusă *de-a* din locuțiuni ca: *de-a berbeleacul, de-a binelea, de-a bușilea, de-a curmezișul, de-a dreapta, de-a dreptul, de-a dura, de-a gata, de-a latul, (cu) de-a sila, de-a pururi* și din numele de jocuri: *de-a puia-gaia, de-a uliul și porumbeii* etc.

Notă. Se scrie însă *(cu) de-amănuntul (de-amănuntul* fiind simțit ca format din *amănunt*).

g. Locuțiunile adverbiale formate din adjectivul demonstrativ *astă* cu sensul „imediat precedentă" + substantiv: *astă-vară, astă-primăvară, astă-noapte, astă-toamnă, astă-iarnă* etc.

h. Locuțiunile adverbiale formate din prepoziția „după" și un substantiv: *după-amiază, după-prânz* etc.

§ 151. Se scriu într-un cuvânt următoarele categorii de cuvinte:

a) Pronumele, adjectivele și adverbele nehotărâte formate cu *ori-, oare-, fie-: oricine, orice, oricare, oricând, oricum, oricât, oriunde* etc.; *oarecine, oarece, oarecare, oarecând, oarecum, oarecât, oareunde* etc.; *fiecare, fiecine, fiece* etc., ca și: *orișicine, orișicum, orișicât, orișiunde* etc.; *fieștecare* etc.; *oareșicare, oareșicum* etc.

Notă. Se scrie însă: *ori de câte ori, ori cu cine, ori de unde.*

b. Prepozițiile, conjuncțiile și adverbele compuse în care fuziunea părților componente e de mult desăvârșită: *înspre, dinspre, despre, împotriva, împrejurul, înăuntrul* etc.; *așadar, întrucât, fiindcă* etc.; *dincolo, astfel, deasupra, alaltăieri, alaltăseară, astăzi, bunăoară, dedesubt, dinainte, dinapoi, dincoace, dindărăt, încoace, încolo, încotro, înăuntru, pretutindeni, câteodată, demult* (în locuțiunile *de demult, mai demult*), *deocamdată, deseară, deunăzi, niciodată, vreodată, totdeauna, uneori, alteori* („odată, odinioară", spre deosebire de *alte ori* „alte dăți"), *adeseori, deseori, arareori, rareori, totodată, altădată* („odinioară", spre deosebire de

Scanned with OKEN Scanner

altă dată „în altă împrejurare"), *devreme, laolaltă, depotrivă, înadins, dinadins* etc.

c. Substantivele compuse în care părțile componente nu-și mai păstrează individualitatea morfologică: *audiovizual, bunăvoință, bunăstare, Câmpulung, untdelemn* (gen.-dat. art. *bunăvoinței, bunăstării, Câmpulungului, untdelemnului*) etc.

d. Adjectivele compuse aparținând terminologiei tehnice, formate dintr-unul sau mai multe elemente care nu există independent în vorbire și unul care există independent: *balneoclimateric, electromecanic, electromagnetic, electrotehnic, gastrointestinal, otorinolaringologic* etc.

V. SCRIEREA CU LITERE MAJUSCULE

§ 152. Se scrie cu inițială majusculă primul cuvânt al oricărui text; de asemenea, se scrie cu inițială majusculă primul cuvânt după semnele de punctuație care marchează sfârșitul unei comunicări:

a) după punct: *Săniile porniră iar încet. Frigul creștea odată cu lumina.* SADOVEANU, D. Î. 238;

b) după semnul întrebării: *Ce să facă? La mușteriu cu cioburi de sticlă nu putea merge. Să fugă? Unde să se ducă? Să se-ntoarcă la prăvălie!...* CARAGIALE, O. I. 133;

c) după semnul exclamării: *Patria mă cheamă! Nu mai pot sta un moment!... Plec!!!* CARAGIALE, O. VII 114;

d) după două puncte:

– când începe vorbirea directă: *Dl. Goe este foarte impacient și, cu ton de comandă, zice încruntat: – Main-mare, de ce nu mai vine?* CARAGIALE, O. I 267;

– când începe un citat: *Deschise cartea și citi: „Omul cu nevoile lui stă în centrul atenției noastre";*

e) după punctele de suspensie: *Aici nu-i nevoie de baba Anița... Noroc să deie Dumnezeu!* SADOVEANU, O. I 49;

Scanned with OKEN Scanner

Nota 1. După semnul întrebării, după semnul exclamării, după punctele de suspensie și după două puncte, când acestea nu marchează sfârșitul propoziției, primul cuvânt se scrie cu inițială mică.

Nota 2. Se scrie de obicei cu inițială majusculă primul cuvânt al fiecărui vers, indiferent de punctuație.

§ 153. Se scriu cu inițială majusculă numele de persoane, pseudonimele și poreclele.

Notă. Articolul și particulele numelor proprii străine se scriu de obicei cu inițială mică: *bei, de, der, el, la, von* etc.; când acestea sunt însă incluse în nume, se scriu cu inițială majusculă: *La Fontaine, Mac Donald, O' Hara, Van Dyck.* De regulă, numele de persoană se reproduc așa cum sunt scrise de purtătorii lor (vezi și § 168).

La numele chinezești, numele individual de persoană format din două silabe se transcrie într-un singur cuvânt: *Li Daibo, Guo Morno.* Numele de persoane coreene, vietnameze, birmane și indoneziene, se scriu cu inițială majusculă la toate particulele componente: *Aung Con, Kode Hmeng, U Nu Ko Tun, U Nu Mung.*

§ 154. Numele de personaje literare, când se folosesc pentru a denumi tipurile omenești corespunzătoare, se scriu cu inițială mică: *donjuan, gobsek, harpagon* etc. În aceeași situație sunt numele de ființe mitice, când se folosesc ca nume comune: *elfi, iele, nimfe, rusalce, satiri, troli* etc. De asemenea, se scriu cu inițială mică numele unor obiecte, mașini, invenții etc. care au fost denumite cu numele inventatorului sau al creatorului lor: *ford* (limuzină), *ohm* (unitate de măsură).

§ 155. Se scrie cu inițială majusculă primul cuvânt al formulelor de politețe de tipul: *Domnia sa, Excelența voastră, Măria ta* etc.

§ 156. Denumirile funcțiilor de stat, politice și militare, se scriu cu inițială mică: *deputat, domn,* (domnitor), *general, han, ministru, pașă, președinte, prim-ministru, rege, secretar, senator, șah, voievod, vodă* etc.

Notă. Se scriu cu inițială majusculă cuvintele de acest tip care intră în compunerea unor nume proprii de persoane: *Ali-Pașa, Negru-Vodă.*

Scanned with OKEN Scanner

§ 157. Titlurile oficiale și onorifice, numele ordinelor și medaliilor de stat se scriu cu inițială majusculă la toate cuvintele care intră în compunerea lor (cu excepția cuvintelor ajutătoare): *Meritul Științific, Ordinul „Mihai Viteazul"*.

§ 158. Se scriu cu inițială majusculă numele proprii mitologice și religioase: *Alah, Buda, Cristos, Dumnezeu, Iehova, Iupiter, Scaraoțchi, Venera, Zeus* etc. De asemenea, numele personajelor de basm: *Baba-Cloanța, Dioscurii, Făt-Frumos, Grațiile, Parcele, Sfarmă-Piatră* etc.

§ 159. Se scriu cu inițială majusculă numele proprii date animalelor: *Azor, Grivei, Ursu* (câini); *Murgu, Zefir* (cai); *Joian, Plăvan* (boi).

§ 160. Se scriu cu inițială majusculă numele aștrilor și al constelațiilor: *Carul-Mare, Marte, Venus* etc.

Notă: Luna, Pământul și *Soarele* se scriu cu inițială majusculă când sunt considerate nume proprii de aștri.

§ 161. Numele geografice și teritorial-administrative se scriu cu inițială majusculă la toate cuvintele componente (în afară de cuvintele ajutătoare): *Capul Bunei Speranțe, Capul Verde, Dardanele, Delta Dunării, Marea Albă, Marea Egee, Marea Mânecii, Marea Neagră, Munții Pădurea Neagră, Munții Apuseni, Carpații Orientali, Carpații Meridionali, Oceanul Înghețat de Nord, Pamir, Țara Oașului.*

Numele generice *deal, fluviu, insulă, lac, munte, peninsulă, râu, vale* etc., când nu fac parte din denumire, se scriu cu inițială mică: *fluviul Dunărea, râul Jiu, râul Olt* etc.; dar: *Balta Albă* (lac și localitate), *Dealul Spirei, Capul Rediului* (sat).

Denumirile oficiale ale statelor se scriu cu inițială majusculă la fiecare cuvânt (cu excepția celor ajutătoare) care intră în componența lor: *Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord, Republica Populară Democrată Coreeană, Statele Unite ale Americii* etc.

Notă. Se scriu cu inițială mică numele punctelor cardinale: *est, vest, sud, nord* (*răsărit, apus, miazăzi, miazănoapte*); când au sensul de toponimice, acestea se scriu cu majusculă:

Tu te lauzi că *Apusul* înainte ți s-a pus?...

Scanned with OKEN Scanner

Ce-i mîna pe ei în luptă, ce-au voit acel *Apus*?
EMINESCU, O. I 147.

Abrevierile punctelor cardinale se scriu cu majuscule (vezi § 172, e).

§ 162. Denumirile evenimentelor se scriu cu inițială majusculă la toate cuvintele, cu excepția celor ajutătoare: *Comuna, Reforma, Renașterea, Unirea Principatelor* etc.

Notă. Denumirea epocilor istorice și geologice care nu au semnificația unor evenimente se scriu cu inițială mică: *antichitatea, capitalismul, evul mediu, feudalismul, lumea antică, mezozoicul, paleozoicul* etc.

§ 163. Se scriu cu inițială majusculă toate cuvintele, cu excepția celor ajutătoare, din denumirile sărbătorilor (calendaristice, naționale etc.): *Anul Nou, Întâi Mai* sau *1 Mai, Ziua Victoriei, Ziua Internațională a Femeii* etc.;

§ 164. Denumirile oficiale ale organelor și organizațiilor de stat și politice, naționale și internaționale, ale întreprinderilor, instituțiilor și organizațiilor de masă se scriu cu inițială majusculă la toate cuvintele care intră în componența lor, cu excepția cuvintelor ajutătoare: *Guvernul României, Parlamentul României, Marele Hural Popular, Adunarea Națională Franceză, Camera Lorzilor, Camera Comunelor, Facultatea de Limba și Literatura Română, Institutul de Economie Mondială, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", Muzeul Literaturii Române* etc.

Nota 1. Abrevierile numelor de instituții se scriu de asemenea cu majusculă: *R.A.T.B.* (*RegiaAutonomă de Transport-București*).

Nota 2. Se scriu cu inițială mică denumirile organelor politice și administrative când au valoare de nume comun. **At. caract. mici la ambele note!!**

§ 165. Numele de popoare se scriu cu inițială mică: *american, francez, român, rus* etc.

§ 166. Titlurile publicațiilor se scriu cu inițială majusculă numai la primul cuvânt: *România liberă* (ziar).

Scanned with OKEN Scanner

§. 167. Scrierea cu inițială majusculă se poate folosi în scopuri stilistice, când autorul vrea să scoată în evidență anumite cuvinte, persoane, idei etc.

VI. SCRIEREA ȘI PRONUNȚAREA NUMELOR PROPRII ȘI COMUNE STRĂINE

§ 168. Numele proprii străine se scriu cu ortografia limbilor respective, atunci când acestea folosesc alfabetul latin: *Bordeaux, München, Petöfi, Racine, Shakespeare, Yale, Wall Street, Quintilianus* etc., și se pronunță ca în limba din care provin (de exemplu: *Rasin, Șecspir, Uălstrit, Cvintilianus* etc.).

Nota 1. Și numele românești de persoane se redau așa cum sunt ele scrise de purtătorii lor: *Constantin Brâncuși, V. Alecsandri, Cezar Billiac, George Coșbuc, B.P. Hasdeu, C. Mille, Anton Pann, V. Pârvan, A. Russo, C. Negruzzi, G. Topîrceanu.*

Nota 2. Unele nume proprii străine care au intrat de mai multă vreme în cultura noastră se scriu cu grafia tradițională: *Londra, Moscova, Praga, Varșovia, Viena* etc. (nu *London, Moskva, Praha, Warszawa, Wien* etc.). Se admite scrierea acestor nume cu grafia originară numai în lucrările de specialitate (în indicații bibliografice, hărți, în studiile de limbă etc.).

Nota 3. Numele proprii străine din statele care utilizează alte caractere de scriere decât cele latinești și chirilice se redau în transcrierea oficială a statului respectiv: *Bangkok, Beijing, Marrakech, Okinawa.*

§ 169. Cuvintele străine se scriu potrivit cu vechimea intrării lor în limbă; cele vechi și cu o circulație mai largă se reproduc fonetic: *fotbal, lider, miting;* cele mai noi și de circulație mai limitată se scriu și se pronunță ca în limba de origine: *cow-boy* „păzitor de vite în S.U.A.", *loes* „rocă sedimentară".

Scanned with OKEN Scanner

VII. DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE

§ 170. Când un cuvânt nu se termină într-un rând, se vor trece în rândul următor numai silabe întregi. Despărțirea în silabe a cuvintelor se face astfel:

a) dacă vocala e urmată de o singură consoană, aceasta trece la silaba următoare: *le-ge, o-ră;*

b) dintre două vocale succesive (în hiat), prima aparține silabei dinainte, a doua celei următoare: *ce-re-a-le, lu-a; i* și *u* semivocale, între două vocale, trec la silaba următoare: *ba-ia, no-uă;*

c) dacă vocala e urmată de două sau mai multe consoane, prima consoană aparține silabei dinainte, cealaltă – sau celelate – silabei următoare (excepțiile se vor vedea mai jos): *ac-tiv, as-tăzi, mul-te, os-cior; as-pru, con-tra; mon-stru;*

d) când prima consoană este *b, c, d, f, g, h, p, t, v,* iar a doua este *l* sau *r,* amândouă consoanele trec la silaba următoare: *a-bre-vi-a, a-cru, co-dru, a-fla, a-gro-nom, si-hlă, su-plu, a-tlet, li-tru, de-vre-me;*

e) grupurile *ct, cț,* și *pt, pț* precedate de consoane se despart: *onc-tu-os, punc-taj, func-ți-e, sanc-ți-u-ne; somp-tu-os; pre-emp-ți-u-ne;*

f) cuvântul *jertfă* se desparte în *jert-fă;*

g) la cuvintele compuse și la cele derivate cu prefixe, precum și la unele derivate cu sufixe (derivate de la teme terminate în grupuri consonantice cu sufixe care încep cu o consoană), despărțirea în silabe se face ținându-se seama de părțile componente, atunci când cuvântul e analizabil: *de-spre* (nu *des-pre*), *drept-unghi* (nu *drep-tunghi,*) *in-egal* (nu *i-negal*), *ne-stabil* (nu *nes-tabil*), *sub-linia* (nu *su-blinia*), *vârst-nic* (nu *vâr-stnic*).

Scanned with OKEN Scanner

VIII. ABREVIERILE

§ 171. Pentru o cât mai bună folosire a scrisului ca mijloc de comunicare, nu se vor folosi prescurtări de cuvinte care pot face lectura dificilă. Nu se va scrie *f.* în loc de *foarte*, *p.* sau *pt.* în loc de pentru, *as.* în loc de *asupra*.

§ 172. Se stabilesc următoarele categorii de abrevieri:

a) simbolurile în chimie, fizică, matematică: *Hg* = *mercur*, *Mg* = *magneziu*, *O* = *oxigen*, *l* = *lungime*, *n* = *număr întreg*;

b) măsurile: *m* = *metru*, *kg* = *kilogram*, *km* = *kilometru*, *A* = *amper*, *V* = *volt*; *cm* = *centimetru*, *dam* = *decametru*, *Hz* = *hertz*, *dal* = *decalitru*, *hl* = *hectolitru*;

c) prenumele de persoane: *I. L. Caragiale* = *Ion Luca Caragiale*;

d) indicațiile bibliografice: *art.* = *articol*, *cap.* = *capitol*, *cf.* = *confer* „compară", *f.* sau f^0 = *folio*, *ib.* sau *ibd.* = *ibidem*, *id.* = *idem*, *lucr. cit.* = *lucrare citată*, *op. cit.* = *opera citată*, *p.* sau *pag.* = *pagină*, *pass.* = *passim* „în diverse locuri", *r.* = *rând*, *r* (la umărul cifrei) sau r^0 = *recto*, *urm.* = *următoarele*, *v* = *vezi*, *v* (la umărul cifrei) sau v^0 = *verso*, *vol.* = *volum*;

e) numele punctelor cardinale: *N* = *nord*, *S* = *sud*, *V* = *vest*, *E* = *est*;

f) *N.B.* = *nota bene* (indicație prin care se atrage în mod deosebit atenția),

P.S. = *post-scriptum* (indicație prin care se arată că după semnarea unei scrisori urmează un adaos);

g) titlurile academice: *acad.* = *academician*, *arh.* = *arhitect*, *dr.* = *doctor*, *ing.* = *inginer*, *prof.* = *profesor*;

h) gradele militare: *lt.* = *locotenent*, *serg.* = *sergent*; *col.* = *colonel*; *cpt.* = *căpitan*, *gen.* = *general*, sau geal = *general*, *lt. mj.* = *locotenent major*, *plut.* = *plutonier*, *slt.* = *sublocotenent*;

i) formulele de adresare: *d-ta* = *dumneata*, *dv.*, *dvs.* sau *d-voastră* = *dumneavoastră*;

Scanned with OKEN Scanner

j) alte abrevieri: *a.c.* = *anul curent*, *cca* = *circa* „aproximativ", *d.a.* = *după-amiază*, *d.e.* sau *de ex.* = *de exemplu*, *e.n.* = *al erei noastre* (anul sau secolul erei noastre), *etc.* = *etcaetera* „și celelate", *î.a.* = *înainte de amiază*, *î.e.n.* = *înainte de era noastră*, *nr.* = *numărul*, *obs.* = *observație* etc.

Scanned with OKEN Scanner

PUNCTUAȚIA

INTRODUCERE

În vorbire se stabilesc raporturi logice între cuvinte, grupuri sintactice și propoziții care formează unități aparte din punctul de vedere al înțelesului. Pentru a exprima aceste raporturi, vorbirea omenească folosește, în afară de procedeele gramaticale, pauzele, intonația și întreruperea șirului comunicării.

Exprimarea în scris necesită întrebuințarea unor mijloace grafice cu ajutorul cărora să poată fi redate aceste din urmă procedee. Astfel se explică crearea *punctuației – un sistem de semne convenționale care au rolul de a marca în scris pauzele, intonația, întreruperea cursului vorbirii.*

Semnele de punctuație au caracter convențional, pentru că forma lor nu e cerută de natura conținutului exprimat. De altfel, inițial, câteva dintre ele puteau fi folosite unul în locul altuia. Încetul cu încetul s-a ajuns însă la generalizarea întrebuințării unui anumit semn de punctuație pentru o anumită situație. Fixată prin tradiție, folosirea semnelor de punctuație, cu valori bine precizate, a devenit indispensabilă pentru toți cei care vor să-și exprime clar gândurile în scris. Dacă se observă totuși o oarecare lipsă de consecvență în folosirea lor, aceasta se datorește faptului că, uneori, procedeele gramaticale sunt suficiente pentru a exprima raporturile dintre unitățile de înțeles ale vorbirii. În general însă folosirea greșită sau omiterea semnelor de punctuație duce la confuzii și la denaturarea conținutului comunicării.

Necesitatea de a exprima cât mai clar ideile în scris, pentru ca ele să fie mai ușor și deplin înțelese, a făcut să crească în ultima vreme interesul pentru stabilirea normelor de folosire a semnelor de punctuație.

Scanned with OKEN Scanner

Cunoașterea tuturor situațiilor în care se impune folosirea unui anumit semn de punctuație duce la stabilirea unor *reguli de punctuație*, de elaborarea cărora se ocupă capitolul de față.

Uneori semnele de punctuație pot fi întrebuințate pentru a scoate în relief anumite valori stilistice. În asemenea cazuri nu se pot da reguli, folosirea semnelor de punctuație rămânând la aprecierea celui care scrie. Este obligatoriu totuși ca semnele de punctuație cu funcțiune stilistică să nu contravină regulilor bazate pe necesități gramaticale.

*

Semnele de punctuație au fost folosite, la început, pentru a marca limita de cuvinte. Le întâlnim, cu această valoare, în documente epigrafice foarte vechi. Pe tablele eugubine[1] în partea scrisă cu caractere etrusce, fiecare cuvânt este urmat de două puncte(:); în partea scrisă cu caractere latine, cuvintele sunt despărțite prin punct (.).

Forma semnelor de punctuație a variat foarte mult de-a lungul timpului. Într-o inscripție din Atena (450 î.e.n.). cuvintele sunt separate prin câte trei sau patru puncte. Aceste puncte sunt așezate în linie dreaptă verticală (.), în triunghi (∴), în careu (: :) sau în romb (∴). În alte inscripții grecești, în locul punctelor apar diverse figuri arbitrare: romburi, ramuri, inimi, cruci. După sigle (litere care alcătuiesc o prescurtare) apare adesea un romb sau un X.

În inscripțiile latine, cel mai frecvent semn de punctuație este punctul rotund (.). Cel mai vechi însă este punctul de formă pătrată (■) Alte semne de punctuație care apar sunt: (în inscripțiile îngrijite), / (mai rar); niște desene în formă de frunzulițe (începând din epoca lui August și până într-o perioadă destul de recentă) și, în mod neobișnuit, semne de o formă cu totul originală, ca, spre exemplu, o pasăre: În felul acesta, semnele de punctuație

---

[1] Table de bronz,datând aproximativ din secolul al VII-lea î.e.n., găsite în localitatea Eugubio din Italia.

Scanned with OKEN Scanner

au ajuns să fie un mijloc de ornamentație; de aceea se puneau uneori după fiecare silabă.

Cel mai folosit semn de punctuație a fost punctul alb (˳) sau negru (.), care putea fi întrebuințat și ca semn de abreviere, după inițiala unui prenume sau după un cuvânt prescurtat prin una ori mai multe litere.

În general, toate aceste semne de punctuație, indiferent de formă, aveau rolul de a despărți între ele cuvintele (întregi sau prescurtate). Spre deosebire de celelalte, punctul, așa cum am arătat mai sus, este întrebuințat și ca semn de abreviere.

Aristofan din Bizanț (seclolul al II-lea î.e.n.) este primul care a folosit semnele de punctuație pentru a delimita unitățile de înțeles: *punctul perfect* (˙), corespunzător punctului nostru, *subpunctul* (.), marcând suspensia unei fraze neterminate, și *punctul mediu* (·), corespunzător virgulei noastre.

Sistemul lui Aristofan din Bizanț a avut o largă răspândire, dar nu s-a generalizat. Deși a început să se învețe în școli, punctuația lui a fost puțin pusă în practică. Copiștii nu o foloseau.

Primele manuscrise care au semne de punctuație datează aproximativ din secolul al VIII-lea e.n. Semnele de punctuație au continuat însă să fie variate, atât ca formă, cât și ca întrebuințare.

Abia o dată cu descoperirea tiparului s-a născut punctuația modernă, cu semnele pe care le folosim și azi: punctul, virgula, punctul și virgula, semnul întrebării și semnul exclamării. Aceste semne s-au generalizat în scrierea tuturor limbilor, cu câteva excepții. De pildă, în texte scrise în limba greacă veche și modernă, se folosesc, între altele, următoarele semne: punctul superior (. **At. Ioana!**), care are valoare de punct și virgulă sau de două puncte; punctul și virgula, care corespunde semnului întrebării din sistemul nostru.

Scanned with OKEN Scanner

Ca și în alte scrieri, cel dintâi semn de punctuație folosit în scrisul românesc este punctul. El apare în cele mai vechi texte scrise la noi cu chirilice, atât în limba slavă, cât și în românește.

La început, punctul nu marca numai sfârșitul de frază, ci separa și propozițiile din interiorul unei fraze, uneori chiar grupuri de cuvinte și cuvinte izolate. Virgula apare sporadic, cu funcțiunea pe care o are astăzi, din secolul al XVI-lea, confundându-se însă uneori cu punctul.

Tot în secolul al XVI-lea începe să apară, după modelul scrierii grecești, semnul întrebării redat prin punct și virgulă. Această particularitate stăruie până în pragul secolului al XVIII-lea, dar între timp, încă din secolul al XVII-lea, se introduce și semnul întrebării asemănător cu cel de astăzi. În unele tipărituri, cele două semne de întrebare alternează.

Faptul că semnul întrebării se pune abia la sfârșitul propozițiilor și al frazelor interogative creează dificultăți pentru cititor. Când cineva își exprimă gândurile în scris, sensul interogativ al construcției este prezent în mintea lui încă de la începutul propoziției sau al frazei. Situația se schimbă însă când altcineva citește această construcție. Pentru a remedia acest neajuns, în scrierea spaniolă, în afară de semnul întrebării pus la sfârșitul propozițiilor și al frazelor interogative, se pune unul și la început, de astă dată în poziție răsturnată. Și în scrierea noastră semnul întrebării înainte de propozițiile interogative apare sporadic în câteva texte din secolul al XX-lea, ca urmare a influenței spaniole.

Două puncte încep să apară în secolul al XVII-lea, fie pentru a anunța o citare, fie pentru a introduce o enumerare sau o explicație.

Semnele citării de tip actual se întâlnesc întâi în tipăriturile ardelene ale secolului al XVII-lea; în principate se folosesc în aceeași epocă, pentru a cuprinde citarea, parantezele. Acestea au însă și funcțiunea parantezelor de azi: explicații, cuvinte incidente, indicații bibliografice.

Punctuația completă, așa cum se folosește astăzi, apare abia la începutul secolului al XIX-lea, mai întâi în cărțile tipărite în Transilvania și

Scanned with OKEN Scanner

apoi în cele din principate. Sub influența tipăriturilor, punctuația ajunge să fie aplicată apoi și în scrisul de mână.

PUNCTUL

§ 173. Semnul grafic numit p u n c t marchează pauza care se face în vorbire între propoziții sau fraze independente ca înțeles. El se pune de asemenea la sfârșitul unor fraze și propoziții independente, grupuri de cuvinte sau cuvinte izolate care echivalează cu propoziții independente și după care vorbirea nu mai continuă.

Săniile porniră iar încet [.][2]*.Frigul creștea odată cu lumina[.] Printre grămezi de nouri, se vedea luna în aburi violeți [.]* SADOVEANU, D. Î. 238;

Sfântul Petrea întreabă dinlăuntru:

– *Cine-i acolo?*

– *Eu* [.]

– *Cine eu?*

– *Eu* [.] *Ivan* [.]

– *Și ce vrei?*

– *Tabacioc este?*

– *Nu-i [.]*

– *Votchi este*?

– *Nu-i* [.]

– *Femei sunt?*

– *Ba* [.] CREANGĂ, P. 308.

§ 174. Punctul apare și înaintea propozițiilor sau a frazelor independente prin conjuncția *și,* când aceasta nu are rolul ei obișnuit de conjuncție coordonatoare, ci sugerează succesiunea neîntreruptă a unor acțiuni. (Cu acest rol conjuncția *și* apare mai ales în stilul narativ).

---

[2]Între paranteze drepte se dau semnele de punctuație care ilustrează situațiile discutate.

Scanned with OKEN Scanner

Domnița i-a dat cuvânt că așa are să fie [.] *Și a venit și ziua nunții.* GALACTION, O. I 173.

Notă. Unii scriitori, spre a reproduce un anumit fel de a vorbi în care se fac pauze după fiecare propoziție, fragmentează fraza, punând punct după fiecare dintre propozițiile care o compun. Prin acest procedeu se dă o mai mare importanță fiecărui membru al frazei, accentuându-i-se nuanța de independență.

Fărâmițarea frazei apare atât în cadrul coordonării, cât și al subordonării.

În cazul coordonării, poate fi fragmentată fraza formată din două propoziții principale:

Bravo! răcniră mesenii din toate părțile, bătând din palme [.] *Iar Zamfirița râdea înveselită lângă mine.* SADOVEANU, O. III 97

sau din mai multe propoziții subordonate de același fel, care depind de aceeași regentă:

Eu mă duc așa cu nevasta asta [.] *Să-i țin de urât* [.] *Să-i arăt unde-i casa comunei* [.] *Să aibă și ea un avocat ș-un martor.* SADOVEANU, B. 190.

Tot astfel, orice subordonată poate fi separată de regenta ei prin punct:

Uniți-vă pentru înfrățire și pace [.] *Ca să aibă în sfârșit răgaz neamurile să-și aducă fiecare tributul de bine la progresul umanității. SADOVEANU, E. 32.*

Punctul se folosește în următoarele situații:

§ 175. După propoziții enunțiative:

a) independente:

Era liniște împărătească [.] GALACTION, O. I 167;

b) după fraze alcătuite din propoziții enunțiative care se găsesc în raport de coordonare:

El sări din căruță, desprinse caii pe de lături și plecă spre mulțime [.] SLAVICI, O. I 215;

c) după fraze formate din propoziții enunțiative care se află în raport de subordonare:

Scanned with OKEN Scanner

Ca să nu mai rămâie repetent și anul acesta, mam-mare, mamițica și tanti Mița au promis tânărului Goe să-l ducă-n București [.] CARAGIALE, O. I 267.

§ 176. La sfârșitul unei propoziții optative sau la sfârșitul unei fraze alcătuite din propoziții dependente de o optativă, când tonul nu este exclamativ:

Floricica macului,
jelui-m-aș și n-am cui [.] TEODORESCU, P.P. 279.

§ 177. După propozițiile dubitative enunțiative:

Vor fi fost fericiți în țara lor [.] SADOVEANU, N.P. 146.

§ 178. La sfârșitul unei propoziții imperative sau al unei fraze dependente de o imperativă, când acestea sunt rostite pe un ton neutru, care le atenuează caracterul imperativ:

Urcați în vârfuri de catarg
Și puneți steagul de plecare [.] MACEDONSKI, O. I 59;
Spune-ne povestea cu împăratul Măzărean [.] SADOVEANU, O. VIII 398;
Vino-n codru la izvorul
Care tremură pe prund,
Unde prispa cea de brazde
Crengi plecate o ascund [.] EMINESCU, O. I 75.

§ 179. La sfârșitul unei fraze alcătuite dintr-o propoziție exclamativă urmată de propoziții subordonate – întrucât până la sfârșitul frazei tonul exclamativ se pierde:

Ce n-aș fi dat să mă lase profesorii în pace, ca să învârtesc degetele mari, unul împrejurul celuilalt, din ce în ce mai repede, din ce în ce mai încet, după cum lecția curgea mai repede sau mai pe gândite [.] DELAVRANCEA, H.T. 55.

§ 180. La sfârșitul unei propoziții interogative indirecte:

Tata a întrebat însă câte exemplare vom trage [.] CAMIL PETRESCU, P. 197.

Scanned with OKEN Scanner

Notă. Unii scriitori pun câteodată punct și după o frază în interiorul căreia se găsește o propoziție interogativă directă:

Codrule, codruțule,
Ce mai faci, drăguțule,
Că de când nu ne-am văzut
Multă vreme au trecut
Și de când m-am depărtat
Multă lume am îmblat [.] EMINESCU, O. I 123.

Punctuația aceasta e justificată de faptul că intonația interogativă a propoziției *Ce mai faci, drăguțule?* se pierde până la sfârșitul frazei. Cele patru propoziții care urmează sunt rostite pe un ton enunțiativ și, ca atare, e firesc ca după ele să se pună punct.

§ 181. În ceea ce privește punctuația grupurilor de cuvinte, a propozițiilor și a frazelor care se află în paranteză, se disting două situații:

a) Când paranteza intervine la sfârșitul unei propoziții sau fraze, punctul se pune după paranteză:

Numeralul ordinal își păstrează totdeauna articolul posesiv: a cincea sesiune, sesiunea a cincea (nu sesiunea cincea) [.]

b) Când o propoziție independentă sau o frază se află în întregime în paranteză, punctul se pune în interiorul parantezei:

Unele substantive au o formă deosebită și pentru vocativul singular: în -e substantivele masculine și în -o cele feminine. (Alteori însă forma de vocativ este identică cu cea de nominativ-acuzativ: frate, mamă [.])

§ 182. Nu se pune punct după titlurile de cărți, de opere literare, muzicale. De asemenea nu se pune punct nici după formulele de adresare (din scrisori, cuvântări etc.); în asemenea formule, substantivele fiind în cazul vocativ, după ele se folosește virgula sau semnul exclamării.

§ 183. Se pune punct după următoarele abrevieri: abrevierile formate din prima literă de la începutul cuvântului (O[.]N[.]U[.], S[.]U[.]A[.]), precum și cele formate din prima silabă a cuvântului plus consoana sau grupul de consoane cu care începe silaba a doua (*cap.* [.] pentru *capitol, op*[.] *cit*[.]

Scanned with OKEN Scanner

pentru *opera citată;* vezi § 172). În aceste cazuri, punctul nu mai este un semn de punctuație, deoarece nu marchează o pauză. El este un semn ortografic, pus în locul mai multor litere care nu se scriu.

§ 184. Nu se pune punct după abrevierile formate din prima și ultimele litere ale cuvântului (*d-ta*), nici după abrevieri ca *Tarom, Romarta,* pentru că ele s-au asimilat substantivelor.

De asemenea, simbolurile și prescurtările în chimie, fizică, matematică (*O, H, km, l, kg*), ca și punctele cardinale (*N, S, E, V*), se scriu fără punct, conform tradiției (vezi § 172).

SEMNUL ÎNTREBĂRII

§ 185. Semnul întrebării e folosit în scriere pentru a marca intonația propozițiilor sau a frazelor interogative.

Se pune semnul întrebării după cuvintele, grupurile de cuvinte, propozițiile și frazele care au un caracter interogativ și care sunt întrebări directe:

– *Aha, da! ce[?] povestea[?] cine[?] care poveste [?]* SADOVEANU, O. VIII 400;

– *Ei, flăcăule, de pe unde [?]... Ce vânturi[?]... Pe la noi... ai[?]... și de ce[?]...* DELAVRANCEA, H.T. 5.

§ 186. Se pune semnul întrebării la sfârșitul unei propoziții interogative directe:

Da slănină nu-i în pod[?] unt nu-i[?] ouă nu-s[] CREANGĂ, P. 9.

§ 187. Se folosește semnul întrebării după un pasaj interogativ în care se redau spusele cuiva în vorbire indirectă, fără a se folosi verbe de declarație și conjuncții (procedeu denumit vorbire indirectă liberă):

Se spărseseră sticlele și acum se scurgea rămășița vinului. Ce să facă[?] La mușteriu, cu cioburi de sticlă nu putea merge. Să fugă[?] Unde să se ducă[?] Să se-ntoarcă la prăvălie!... CARAGIALE, O. I 133.

Scanned with OKEN Scanner

Notă. Este nerecomandabilă folosirea semnului întrebării după propozițiile interogative indirecte, așa cum apare în exemplul următor:

Se-ntreabă ce să facă[?] TOPÎRCEANU, P. 139.

§ 188. Semnul întrebării se pune la sfârșitul unei fraze compuse din propoziții dependente de o propoziție interogativă directă care se află la începutul frazei:

Iar vrei să te pupe cucul armenesc și să te spurce, ca să nu-ți meargă bine toată ziua[?]... CREANGĂ, A. 52;

De ce boala și moartea să fie partea voastră,
Când ei în bogăția cea splendidă și vastă
Petrec ca și în ceruri, n-au timp nici de-a muri[?] EMINESCU, O. I 59.

§ 189. Se pune semnul întrebării după propozițiile interogative retorice:

Care e mai mândră decât tine între toate țările semănate de Domnul pre pământ [?] RUSSO, S. 125.

Notă. Este nerecomandabilă folosirea punctului în asemenea situații:

Vezi? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun [.] CARAGIALE, O. I 277.

§ 190. Semnul întrebării se pune la sfârșitul construcțiilor interogative cu caracter dubitativ-deliberativ:

Cum adică? să nu pot eu înțelege: visez ori sunt treaz[?] CARAGIALE, O. II 264;

Oare să se însoare, ori să nu se însoare [?] NEGRUZZI, I 71.

§ 191. Se pune semnul întrebării după o propoziție interogativă incidentă, intercalată într-o propoziție enunțiativă sau între două propoziții enunțiative și izolată de restul frazei prin pauze:

I-a rămas și un copil, o fetiță care – cum să spun[?] –, care e un fel de ghimpe între ei... un copil, vai! destul de rău crescut. SADOVEANU, D.M. 4;

Atunci treci, Ghiță, pe la nenea Zaharia p-acasă și lasă-i vorbă coanei Joițichii – nu-i așa, nene Zahario [?] – să fie așa de bună să nu se supere daçă om întârzia de la dejun... avem ceva politică de vorbit între bărbați. CARAGIALE, O. VI 83.

Scanned with OKEN Scanner

§ 192. Când comunicarea este interogativă și exclamativă în același timp, se pune semnul întrebării însoțit de semnul exclamării:

– *Pe mine, fata lui Hagi Cănuță, să-ndrăznești tu să mă bați, păcătosule, janghinosule și râiosule [!?]...* CARAGIALE, O. II 228;

– *Tu ești mă, tragedianule [?!]* GALACTION, O. I 131;

A! de ce mai dă Dumnezeu omului fericire, dacă e să i-o ia înapoi [?!] De ce nu moare omul când e fericit [?!] De ce am trăit eu s-ajung la așa ceva [?!] CARAGIALE, O. VI 24.

§ 193. Dacă, într-o conversație, unul dintre interlocutori ia atitudine la un moment dat numai prin mimică și gesturi (exprimând diferite sentimente), replica aceasta e redată în scris prin semnul întrebării când mimica arată o nedumerire sau prin semnul exclamării când mimica ține locul unei exclamări (vezi și Semnul exclamării, § 203).

– *Ei, da! și Costică...*

– *[?]...*

– *Costică Arion...* CARAGIALE, O. I 300.

În cazul când reacția are caracter interogativ și exclamativ în același timp, se pun ambele semne de punctuație:

Patroană (cu ochii calzii): Și de ce mă iubești?

Mitică (rămâne năuc) [!!!?]

Patroana (frumoasă, furioasă): Înțelegi sau nu înțelegi?... CAMIL PETRESCU, T. I 567;

Mitică: Acum în urmă, când am fost la d-ta... Nu știu ce s-a întâmplat cu mine atunci...

Patroana: [?!]

Mitică: Nu știu... CAMIL PETRESCU, T. I 562.

Notă. Se întâmplă uneori ca replica bazată numai pe mimică să fie urmată de exprimarea prin cuvinte a mirării, surprinderii, nedumeririi interlocutorului. De exemplu:

– *A iubit, de altfel, domnule, o altă femeie, nu pe această doamnă Maria Mănescu.*

Scanned with OKEN Scanner

– *[!?] Totuși i-a adresat scrisoare, în clipa sinuciderii, arătând fără echivoc că din pricina ei se omoară...* CAMIL PETRESCU, P. 389.

§ 194. Titlurile care au caracter interogativ prezintă două situații diferite:

a) Când sunt considerate propoziții interogative indirecte, depinzând de o regentă neexprimată, nu primesc nici un semn de punctuație (vezi Punctul, § 180):

Cum am învățat românește (titlul unei povestiri de C. Negruzzi);

b) Când sunt propoziții interogative directe, se pune la sfârșitul lor semnul întrebării:

Ce-i de făcut [?] (titlul unui roman de Cernâșevski).

§ 195. Se pune semnul întrebării între paranteze rotunde pentru a arăta că autorul are rezerve sau îndoieli față de o afirmație anterioară:

Dar era un fel de laudă gratuită, ca și când cuvintele ar fi fost tocite de sens și trebuiau umflate:

„G. D. Ladima un strălucit talent" sau „a fost unul dintre cei mai lăudați [(?)] poeți de azi". Una vorbea chiar de „o mare pierdere pentru literatura românească". CAMIL PETRESCU, P. 373.

SEMNUL EXCLAMĂRII

§ 196. Semnul exclamării marchează grafic intonația frazelor și a propozițiilor exclamative sau imperative.

Semnul exclamării se pune de asemenea după interjecțiile și vocativele care exprimă stări afective și sunt considerate cuvinte (sau părți de frază) independente.

§ 197. Se pune semnul exclamării după o propoziție exclamativă, care poate fi completă sau eliptică de predicat:

Ce ochi frumoși avea Margareta în sara aceea [!] VLAHUȚĂ, N. 65;

Irină, mare cumpănă [!] SADOVEANU, O. I 152.

Notă. Este greșită folosirea punctului în asemenea situații:

Scanned with OKEN Scanner

Vom merge pe urmă la teatru. E o piesă așa de frumoasă [.] VLAHUȚĂ, N. 31.

Într-o înșiruire de exclamații, se pune semnul exclamării după fiecare termen al înșiruirii, dacă se accentuează asupra fiecăruia:

Licențiat în drept[!] tânăr eminent [!] irezistibil orator [!] caracter mare [!] idei generoase [!]... Desigur, mi-am zis eu, iată un cetățean de mare viitor. CARAGIALE, O. I 249.

§ 198. Se pune semnul exclamării după o propoziție imperativă, completă sau eliptică de predicat:

În această pace adâncă, în această fântână dintre munți, plină de chipul și de aleanul soarelui, pocni răcnetul deznădăjduit: Fugiți [!] Fugiți [!] GALACTION, O. I 160;

La Peleș [!] și mai iute [!] CARAGIALE, O. II 130.

§ 199. Se pune semnul exclamării după o frază care se termină cu o propoziție cu caracter exclamativ sau imperativ:

Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului; unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi băieții de-a mijoarca , și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acuma inima de bucurie [!] CREANGĂ, A. 33.

§ 200. Se pune semnul exclamării după propozițiile exclamative incidente. Aceste propoziții sunt închise între paranteze sau pauze:

Iar Caraiman... – apoi las pe el [!] – credeai că-i apucat de friguri. SADOVEANU, O. I 73;

Încet, prin întuneric, și-a tras fusta de lână, s-a învălit bine c-o cațaveică veche de douăzeci de ani (unde mai găsești acu așa cațaveici [!]), s-a îmbrobodit și s-a cinchit înaintea vetrei. SADOVEANU, O. I 329.

§ 201. Se pune semnul exclamării după interjecții:

A[!] a căzut un ghiveci cu flori. CAMIL PETRESCU, P. 203;

Ei [!] acuma, unde mergem? îl întrebă Costică. CARAGIALE, O. II 215.

Scanned with OKEN Scanner

Atunci când se repetă o interjecție și fiecare membru al repetiției este independent, adică după rostirea lui se face o mică pauză, se pune semnul exclamării după fiecare interjecție:

A[!] a[!] a[!] mi-a scos alta! Măsea nevinovată. CARAGIALE, O. VI 204.

De asemenea, într-o serie de interjecții diferite, se pune semnul exclamării după fiecare interjecție:

U[!] O[!] Pi[!] Bre[!] Ce scandal! NEGRUZZI, I 228;

N-apuc să răspunz, domnule, și șart[!] part[!] trosc[!] pleosc[!] patru palme: îmi turtește pălăria și mi-o aruncă cât colo. CARAGIALE, O. VI 202.

Atunci când prin repetarea interjecției se obține o construcție care formează o unitate, iar între membrele repetiției nu se fac pauze, se pune semnul exclamării după ultima interjecție, între diversele elemente punându-se virgulă sau cratimă.

Hei, hei[!] Nu știți dumneavoastră ce poam-a dracului e Harap-Alb aista. CREANGĂ, P. 230;

He-he-he[!] râse jupân Năstase, s-au trecut acele vremuri! SADOVEANU, O. I 286.

Dacă interjecția face parte dintr-o expresie exclamativă, se pune semnul exclamării după întreaga expresie:

Vai de mine[!] nu-i bună asta! CARAGIALE, O. II 70.

Când interjecția are în același timp sens exclamativ și interogativ, semnul exclamării este însoțit de semnul întrebării:

Mioara surprinsă, încântată, acesta fiind felul ei de receptivitate artistică, normal: A[!?] Dl. Tulpină? CAMIL PETRESCU, T. II 11.

Se pune însă de obicei virgulă după interjecție, dacă aceasta e urmată de un substantiv în vocativ:

O[,] mamă, dulce mamă, din negură de vremi

Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi. EMINESCU, O. I 129.

Nu se pune nici un semn de punctuație după interjecțiile urmate de un vocativ cu care formează o unitate în rostire (vezi § 221).

Scanned with OKEN Scanner

§ 202. Se pune semnul exclamării după exclamații redate prin substantive la cazul vocativ, izolându-se astfel de restul propoziției sau al frazei printr-o pauză:

Doamne[!] bine-ți mai șede, jupânesică; parcă ești una de-a noastre. CREANGĂ, P. 129.

Atunci când un vocativ se repetă și intensitatea tonului rămâne aceeași, se pune semnul exclamării după fiecare vocativ:

–O, frații mei iubiți, ia uitați-vă în oglinda asta, gândiți-vă la părinții noștri și să vedeți ce grozăvie! Doamne [!] Doamne [!] ce să facem? CARAGIALE, O. I 121.

Se poate pune semnul exclamării după titlul – exprimat printr-un substantiv la cazul vocativ – al unui apel, manifest, discurs sau scrisoare:

Domnilor [!]... Onorabili concetățeni [!]... Fraților [!]... (plânsul îl înecă). Iertați-mă, fraților, dacă sunt mișcat. CARAGIALE, O. VI 141.

§ 203. Într-o conversație, interlocutorul se poate dispensa la un moment dat de cuvinte, luând atitudine numai cu ajutorul mimicii, al gesturilor, care pot să exprime surpriza, admirația, nedumerirea. În scris, aceste replici care constau numai din mimică se redau prin semnul exclamării, dacă mimica ține locul unei exclamări, sau prin semnul întrebării, dacă mimica arată o nedumerire (vezi și Semnul întrebării, § 193):

– Nu vrea să intre în combinație... Hotărât!.., Cât n-am stat de capul lui!... Nu vrea și pace!...

– [!] CARAGIALE, O. I 300.

Atunci când replica exprimată prin mimică și gesturi are, în același timp, caracter exclamativ, se folosesc ambele semne de punctuație:

–Nu știu... n-aș putea să-ți explic. M-a impresionat gestul de a-mi da cheia... A dizolvat totul în mine...

– [?!] CAMIL PETRESCU, P. 352;

– Nu-i sunt tată, domnule, strigă omul răgușit...

– [!?]

– ... Suntem camarazi... CARAGIALE, O. I 245.

Scanned with OKEN Scanner

§ 204. Pentru a se marca creșterea gradată a intensității vocii, se folosesc mai multe semne de exclamare, numărul lor fiind în raport cu creșterea caracterului emotiv al comunicării:

Ajunul postului[!]... redus[!!]

Lui Teleor îi crapă buza[!!!]

Atunci[!!!!] e-ngrozitor de spus[!!!!!] CARAGIALE, O. IV 339.

a) La sfârșit de propoziție:

Patria mă cheamă[!]... Nu mai pot sta un moment[!!]... Plec[!!!! CARAGIALE, O. VII 114;

– Poftește în salon.

Mosafirul intră. Peste un moment intră și doamna... Dumnezeule, tu care ții vămile văzduhului!

Cine era?

Infamul!

– Ieși[!]

– Doamna mea, am să ies după ce vă voi da o mică explicație...

– Ieși[!!]

– Vă datoresc...

– Ieși[!!!]

– Șase mii de franci, pe care vă rog să-i primiți. CARAGIALE, O. II 423.

b) După vocative:

– Ionel[!] Ionel[!!] Ionel[!!!] Du-te dincolo, mamă, spargi urechile dumnealui! CARAGIALE, O. I 274;

Ce-o fi ș-asta? (deodată, se aude o nouă salvă și chiote prelungite; coana Efimița sare jos și rămâne înmărmurită în picioare, ascultând; o altă salvă și strigăte) Leonido[!] (zgomotul se repetă) Leonido[!!] (pauză: zgomotul se repetă cu putere: cucoana se repede peste un scaun cu exasperare, se împiedică și cade peste patul lui Leonida) Leonido[!!!] CARAGIALE, O. VI 65.

c) În locul replicilor date prin mimică și gesturi:

– Mie, ce să-ți spui? mi-e frică al dracului. Mi se-ntâmplă câteodată să am sume mari cu mine... bunioară ca acuma...

Scanned with OKEN Scanner

– *[!]...*
– *Glumă e să mă arză odată cu o avere de om...*
– *...[!!!].*
– *Patruzeci de mii de franci!...*
– *...[!!!]* CARAGIALE, O. I 200.

§ 205. Se pune semnul exclamării închis în paranteze atunci când autorul își exprimă îndoiala sau ironia față de cele afirmate în propoziție. În acest caz, semnul exclamării ține locul lui *sic* (cuvântul latinesc *sic* „chiar așa"):

Am scris lui Barbu în franțuzește [(!)] ca să-l felicit pentru discursul său. CARAGIALE, O. VII 114.

VIRGULA

§ 206. Virgula delimitează grafic unele propoziții în cadrul frazei și unele părți de propoziție în cadrul propoziției. Virgula arată felul în care fraza și propoziția se despart în elementele lor constitutive, pe baza raporturilor sintactice dintre ele. Aceasta este funcția gramaticală a virgulei.

În legătură cu funcția gramaticală se pot da reguli precise. Ele arată când este obligatorie și când nu este îngăduită folosirea virgulei. Aceste reguli se bazează pe felul în care se înlănțuie logic ideile în succesiunea lor. De aceea, între modurile de folosire a virgulei în limbi diferite nu există deosebiri esențiale.

§ 207. Virgula marchează grafic anumite pauze scurte făcute în cursul rostirii unei propoziții sau fraze. În felul acesta virgula, alături de alte semne de punctuație, servește la redarea grafică a ritmului vorbirii și a intonației.

Virgula se folosește pentru a reda grafic pauzele scurte, ori de câte ori marcarea lor este considerată necesară de către autor. În vorbire, asemenea pauze sunt folosite în mod intenționat în două situații:

Scanned with OKEN Scanner

a) pentru a grupa la un loc cuvintele și grupurile de cuvinte care formează unități de înțeles și a le despărți, în felul acesta, de restul frazei sau al propoziției;

b) pentru a atrage atenția în mod deosebit asupra unor cuvinte, prin despărțirea lor de restul frazei.

ÎN PROPOZIȚIE

§ 208. Se pune virgulă între părți de propoziție de același fel, când nu sunt legate prin *și* copulativ ori prin *sau*.

a) Subiecte, urmate sau nu de determinări:

Chipul rumen[,] gura fragedă[,] apele ochilor și focul părului spuneau atâta frumusețe cutezătoare și iritantă. GALACTION, O. I 133-134.

b) Nume predicative, urmate sau nu de determinări:

Era înaltă, suplă, grațioasă în mișcări.

c) Atribute de același fel (substantivale, adjectivale, pronominale, verbale, adverbiale), urmate sau nu de determinări:

Ascundeam în mine o viață, străină celorlalți[,], blândă[,] frumoasă[,] neînțeleasă. DELAVRANCEA, H. T. 171.

d) Complemente de același fel (directe, indirecte, de agent sau circumstanțiale de același fel), urmate sau nu de determinări:

Danțul[,] muzica[,] pădurea[,]

Pe acestea le-ndrăgii. EMINESCU, O. I 102;

Ieșea în panerașul ei cu doi cai la arat[,] la secerat[,] la mașină. SADOVEANU, O. VIII 409.

§ 209. Nu se despart prin virgulă părțile de propoziție de același fel când sunt legate prin *și* copulativ ori prin *sau:*

Câte-un vârtej de aer se răsucea pe stradă, măturând praful, ridicându-l și aruncându-l pe trotuare. REBREANU, R. I 43;

Nu mai țin minte care școli sau care școală filosofică din vechime se întreba și discuta dacă femeia are sau nu un suflet. GALACTION, O. I 96.

Scanned with OKEN Scanner

Notă. Se despart prin virgulă părțile de propoziție de același fel când sunt legate prin *și* adverbial.

§ 210. Nu se desparte prin virgulă subiectul de predicat:

a) subiectul poate apărea fără determinări:

Manoilă se uita la gura ei cu admirație. SADOVEANU, O. V 377.

b) subiectul poate fi însoțit de determinări (un atribut determinativ sau o propoziție atributivă determinativă):

Unii mai poznași îmi zvârleau câte o glumă. SADOVEANU, O. I 55;

Câinele care latră nu mușcă.

§ 211. În locul unui verb (predicativ sau auxiliar) omis prin elipsă, se poate pune virgulă:

Adesea, puse alături, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit, iar modelul de caligrafie[,] scris de mână. CARAGIALE, O. II 68.

§ 212. Se desparte prin virgulă un substantiv de o apoziție explicativă. Dacă după apoziție urmează altă parte de propoziție, apoziția se intercalează între virgule:

Zeus[,] feciorul lui Cronos[,] făcu semn din sprânceană că primește. ODOBESCU, I 280.

§ 213. Complementele directe și indirecte așezate după predicat nu se despart prin virgulă:

El a măritat pe fiică-sa după un om bun și harnic. CREANGĂ, P. 294;

Se duce acasă și-și spune nevestii tot amarul. SADOVEANU, O. V 481.

§ 214. Între predicat și un complement circumstanțial așezat după el, în genere nu se pune virgulă:

Animalul se apropiase fără zgomot de noi și făcuse ocolul săniei. SADOVEANU, O. V 216.

§ 215. Construcțiile gerunziale și participiale, cu sau fără determinări, așezate la începutul frazei, se despart prin virgulă, indiferent de funcția sintactică pe care o au:

Fiind mediocru și ca învățătură și ca inteligență[,] n-a putut să izbutească. GALACTION, O. II 113;

Scanned with OKEN Scanner

Ajuns calfă la găitănărie[,] vorbea frumos și cu patimă în mijlocul tovarășilor săi. DELAVRANCEA, H. T. 16.

§ 216. Se pun de obicei între virgule complementele circumstanțiale așezate între subiect (însoțit sau nu de determinări) și predicat, dar numai când subiectul e așezat înainte de predicat:

Povestea bătrână[,] în măreția codrului[,] aduce înfiorări pe chipurile lor trudite. SADOVEANU, O. I 283;

Grigore[,] abia stăpânindu-și revolta[,] întrerupse vehement pe arendaș. REBREANU, R. I 40;

Maria și Ioana, înainte de aflarea rezultatului final, nu păreau a fi prea optimiste.

Dacă subiectul e așezat după predicat, complementele circumstanțiale se intercalează între virgule numai când autorul vrea să atragă atenția asupra lor:

S-au urcat pe spinările noastre câțiva. STANCU, D. 145;

A ars repede curtea boierească. STANCU, D. 147;

A venit[,] pe neașteptate[,] toamna.

§ 217. Se intercalează între virgule un complement circumstanțial așezat înainte de locul pe care îl ocupă în ordinea normală a complementelor. Această schimbare de topică are rolul de a atrage atenția în mod deosebit asupra acestui complement circumstanțial. De pildă:

Acesta e autorul pe care l-ai citit[,] cu atâta nevinovată primăvară sufletească[,] acum câțiva ani? GALACTION, O. I 487

spre deosebire de:

Ședeam ziua și noaptea lungit moale pe covoare. ODOBESCU, III 203.

§ 218. Se despart prin virgulă de restul propoziției cuvintele și construcțiile cu topica schimbată sau incidente:

Și iată cum[,] mulțumită atotputerniciei făcătoare de minuni a prosopului meu[,] ieșii din o neașteptată și grea încurcătură. HOGAȘ, M. N. 95;

Suht influențele mahometane și venețiane și chiar[,] poate[,] sub clima... nordică. ODOBESCU, I 389.

Scanned with OKEN Scanner

§ 219. Se pune virgulă după adverbele de afirmație și de negație, când acesteá sunt echivalente ale unei propoziții:

Desigur[,] e amorezat. DELAVRANCEA, H. T. 186;

Da[,] fac mărturisire

Că moartea pentru mine e dreaptă răsplătire. CARAGIALE, O. VI 256;

Nu[,] nu mai fac. CARAGIALE, O. VI 30.

Dacă după un adverb din această categorie urmează o propoziție subiectivă introdusă prin *că*, folosirea virgulei nu mai este îngăduită:

Desigur că normele sunt o adaptare a speciei, au de scop, în ultimă analiză, să prezerve viața în lungime. IBRĂILEANU, S. 184.

§ 220. Se despart de obicei prin virgule de restul frazei substantivele în cazul vocativ:

Cucoane Matei[,] dumneata nu știi cine-i cuconița care a trecut. SADOVEANU, O. V. 104;

Am trei copii[,] Costică! CARAGIALE, O. II 42.

§ 221. Se despart prin virgulă de restul frazei interjecțiile:

Ei[,] ce veste ne mai aduci de pe la târg? CREANGĂ, P. 44;

Ha[,] ce este?... S-a întâmplat ceva? DELAVRANCEA, H. T. 103.

După interjecții se poate pune însă și semnul exclamării, dar când acestea sunt urmate de un vocativ cu care formează în rostire o unitate nu se pune nici un semn:

Ei Cătălin, acu-i acu

Ca să-ți încerci norocul. EMINESCU, O. I 174;

O Doamne! Da greu somn am dormit. ISPIRESCU, L. 119;

Du-te, măi băiete. SADOVEANU, O. I 290;

Bre Ilie, vină-ncoace. SADOVEANU, O. I 301;

Nu se recomandă această punctuație când substantivul în vocativ este de genul feminin:

O lăcrămioară! suspinăm noi, abia ne anunți primăvara și treci cum au trecut iluziunile noastre. NEGRUZZI, I 97.

Interjecția *ia* nu se desparte de verbul următor, cu care formează o unitate:

Scanned with OKEN Scanner

la lasă-mă, monșer! CARAGIALE, O. II 57;

la fii bun d-ta și-i pune imediat la loc. CARAGIALE, O. II 60.

§ 222. Conjuncțiile *însă, deci* și adverbul *totuși,* așezate în interiorul unei propoziții, nu se despart prin virgulă:

Din partea însă a familiei domnești, Cantacuzenul întâmpină o mult mai vie împotrivire. ODOBESCU, I 151;

Numai în cugetele cele mai eminente ale veacului păgân, fără însă ca nimeni să bănuiască, amurgul contimporan avea tonuri și claritați GALACTION, O. I 341;

Era deci încă o dată nevoie de un spirit critic. IBRĂILEANU, SP. CR. 21;

Și vezi, eu totuși am venit. REBREANU, R. I 244.

§ 223. Conjuncția *așadar* și locuțiunea conjuncțională *prin urmare,* așezate în interiorul unei propoziții, se pun între virgule:

Sâmbătă[,] așadar[,] de la amiazi, amândouă aceste doamne încep să se pregătească de plecare. CARAGIALE, O. II 1;

La ea[,] așadar[,] nu poate fi deloc vorba de neprevăzut, de discontinuitate. IBRĂILEANU, S. 187;

Trebuie[,] prin urmare[,] prealabil să fiu informat despre ce fel de vreme e pe la dv. CARAGIALE, O. VII 31.

ÎN FRAZĂ

Coordonarea

§ 224. Se pune virgulă între propozițiile coordonate juxtapuse, fie că sunt, fie că nu sunt determinate de alte propoziții:

Mi-ai făcut un bine[,] ți l-am făcut și eu. EMINESCU, N. 20;

Ca să ajungi scriitor[,] ca să te impui opiniei publice... îți trebuie un singur lucru. GALACTION, O. I 486;

S-a sculat binișor[,] a strâns câtă drojdie se mai găsea pe fundul lăzii[,] s-a dat jos la grajd. CARAGIALE, O. II 232.

Scanned with OKEN Scanner

§ 225. Se pune virgulă între coordonatele de orice fel:

a) între copulative, când sunt legate prin *nici, nu numai, ci și:*

Nu caut vorbe pe ales[,]

Nici nu știu cum aș începe. EMINESCU, O. I 173;

b) între coordonate adversative:

Tata a jucat... degetele mâinii stângi[,] iar Nae Gheorghidiu a clătinat din cap. CAMIL PETRESCU, P. 254;

I se părea că nu fuge[,] ci cade din înaltul ceriului. EMINESCU, N. 23;

Aduse mai întâi pe Popa Năstase[,] dar iute îl schimbă. HOGAȘ, DR. 150;

Boii ară[,] și caii mănâncă;

Care va să zică să intri dumneata în casă la mine cu pumnalul, cu toporul, cu conspirații; cu comploturi și asasinaturi[,] și eu să stau cu mâinile în șolduri. CARAGIALE, O. II 57;

c) între coordonate disjunctive, când încep amândouă cu *ba, când, fie, ori* sau *sau:*

Nu știu cum s-a făcut, că ori chersinul a crăpat[,] ori cumătrul a strănutat. CREANGĂ, P. 24;

Sau că strada aceea nu mai este[,] sau că amintirea mea a strămutat-o într-o lume irealã. GALACTION, O. I 503;

d) înainte de o coordonată conclusivă:

Isprăvnicelul... se alegea totdeauna printre fruntașii satului[,] așa că niciodată nu era târgoveț. MACEDONSKI, O. III 139.

§ 226. Coordonatele legate prin *și* copulativ ori prin *sau* nu se despart prin virgulă:

Turcul se apropie tacticos, descălecă de pe cal și lăsă frâul în mâinile ciobanului. GALACTION, O. I 287;

Spuie-ți morții din mormânt

De sunt eu om sau nu sunt. ALECSANDRI, P. II 25.

Notă. În stilul narativ se întâlnesc grupuri de mai multe propoziții coordonate care încep toate cu *și* copulativ. În asemenea cazuri se folosește virgula:

Scanned with OKEN Scanner

Și de drag te-aș semăna[,]
Și cu drag te-aș secera[,]
Și te-aș face stog în prag[,]
Și te-aș îmblăti cu drag[,]
Și te-aș cerne prin sprâncene[,]
Și te-aș frământa-n inele[,]
Și te-aș da inimei mele.
JARNIK-BÂRSEANU, D. 8.

SUBORDONAREA

§ 227. Propozițiile subiective și predicative nu se despart de regentă prin virgulă, indiferent de locul lor față de regentă.

Nici vorbă că ar râde cine i-ar ști aceste gânduri. MACEDONSKI, O. III 28;

Ce simțea era că... va intra într-un necunoscut prăpăstios. MACEDONSKI, O. III 22.

§ 228. Propoziția atributivă.

a) Atributiva explicativă (izolată) se desparte prin virgulă de cuvântul pe care îl determină:

Mesrur a dus pe Abu-Hasan într-altă odaie[,] unde așteptau o droaie de cântărețe. CARAGIALE, O. II 268.

b) Atributiva determinativă (neizolată) nu se desparte prin virgulă de cuvântul pe care îl determină:

El putea să fie asemănat și cu un om care ar fi primit o zdravănă lovitură în creștetul capului. MACEDONSKI, O. III 81;

Într-un săltar, acolo mai avem niște chei pe care le-aș fi putut întrebuința. SADOVEANU, O. VIII 418.

Regula se aplică și când propoziția determină un grup de cuvinte (substantiv + atribut):

Scanned with OKEN Scanner

...Genele răsfrânte li s-au albit de pulberea măruntă din bolovanii de piatră în care izbesc de dimineață până seara. DELAVRANCEA, O. I 225.

§ 229. Propozițiile completive directe și indirecte se despart de obicei prin virgulă când sunt așezate înaintea regentei:

Ce știu[,] nu vreau să țin secret. COȘBUC, B. I. 61;

Cui e obișnuit cu mersul trenurilor[,] o oprire în afară de cele prevăzute în itinerare îi dă de gândit. CARAGIALE, O. I 294.

Completivele directe și indirecte așezate după regentă nu se despart prin virgulă de aceasta:

D. Georgescu nu ia seama că muzica a plecat. CARAGIALE, O. II 5.

§ 230. Propozițiile completive de agent în general nu se despart prin virgulă de regenta lor:

Am procedat, mai întâi, la examinarea resturilor de limbă tracă și iliră, insistând asupra precauțiunilor ce trebuie luate de cine operează cu elemente de limbă nesigure. Al. ROSETTI, *Istoria limbii române,* vol. al II-lea (1962), p. 127.

§ 231. Propoziția circumstanțială de loc se desparte prin virgulă când e așezată înaintea regentei și când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Când a început iapa a fugi, unde pica nuca[,] pica și din Talpa-ladului bucățica. CREANGĂ, P. 101, dar:

Unde mi-ai poruncit mă duc (subînțeles: nu în altă parte).

Așezată după regentă, ea nu se desparte prin virgulă:

Știința sfârșește acolo unde născocirea începe. MACEDONSKI, O. III 74.

§ 232. Propoziția circumstanțială de timp așezată înaintea regentei se desparte prin virgulă când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Când îmi coborâi ochii[,] părintele Pantelimon zâmbea. SADOVEANU, O. V 507;

Când vreau eu o să vin (subînțeles: nu când vrei tu).

Așezată după regentă, ea nu se desparte prin virgulă:

Frica i se risipi când îi văzu așa, înspăimântător de triști și de singuri. SADOVEANU, O. VIII 367.

Scanned with OKEN Scanner

Când propoziția temporală e așezată după o regentă care cuprinde un complement circumstanțial sau o propoziție circumstanțială, ea se desparte prin virgulă:

Nevasta a murit de mult[,] de pe când eram om teafăr. SADOVEANU, O. V 530;

L-am observat de departe[,] pe când eram în dreptul cofetăriei. SADOVEANU, O. VIII 419.

§ 233. Propoziția cauzală se desparte de regenta ei prin virgulă, indiferent de locul pe care îl are în frază:

Fiindcă ziua aceea era cea din urmă zi de târg[,] viața care se zbătuse în Râureni atâtea zile se readunase îndârjită. GALACTION, O. I 262;

La toată lumea plăcea[,] fiindcă era un om deștept și blând. CARAGIALE, O. II 223.

Dacă însă prin formularea cauzalei autorul ține să arate că ea exprimă singura cauză (sau singurele cauze) care justifică acțiunea din regentă, cauzala nu se mai desparte prin virgulă, indiferent de locul ei față de regentă:

Te cert atât de aspru pentru că n-ai învățat (subînțeles: nu pentru că nu știi sau pentru alt motiv);

Pentru că n-ai învățat te cert (subînțeles: nu pentru alt motiv).

§ 234. Propoziția finală se desparte de obicei de regentă prin virgulă, când se află înaintea acesteia:

Ca să ajungem la epoca instituirii ei[,] trebuie să suim până aproape de leagănul bisericii. CARAGIALE, O. II 174.

După regentă, propoziția finală se desparte prin virgulă numai când vrem să subliniem că ea nu-i un element esențial în frază:

Se duce drept la frate-său[,] ca să-i ducă bucuria. CREANGĂ, P. 44.

Propozițiile finale introduse prin conjuncția *de* nu se despart prin virgulă:

În toate zilele se ducea el la un puț de aducea apă pentru casă. ISPIRESCU, L. 386.

Scanned with OKEN Scanner

§ 235. Propoziția circumstanțială de mod se desparte prin virgulă când e așezată înaintea propoziției regente și când nu se insistă în mod deosebit asupra ei:

Fără să se turbure cât de cât de neajunsuri[,] Pandele călca întâia oară pe calea cunoștințelor înalte. MACEDONSKI, O. III 57;

Ca și cum ar fi lunecat înadins pe lângă punctul meu de întrebare[,] se aplecă în mod foarte firesc. HOGAȘ, M. N. 102, dar:

Cum ai vrut tu s-a întâmplat (subînțeles: nu cum am vrut eu).

După regentă, propoziția modală se desparte prin virgulă când nu se insistă asupra ei:

Copacii Cișmigiului, cât și casele de pe ulițele din vale, spărgeau întunericul cu înfățișarea lor[,] după cum bătea vântul. MACEDONSKI, O. III 56.

§ 236. Subordonatele consecutive se despart în genere prin virgulă de regentă:

Încep a i se încurca cărările[,] încât nu se mai pricepe... încotro să apuce. CREANGĂ, P. 201;

I-oi face eu cumătrului una[,] de și-a mușca labele. CREANGĂ, P. 29.

Așezate imediat după predicatul regentei, consecutivele introduse prin *de* nu se despart prin virgulă:

Cloncănirile deznădăjduite ale cloștelor răsunau de luau auzul. MACEDONSKI, O. III 50.

§ 237. Subordonatele concesive, așezate înainte sau după regentă, se despart întotdeauna prin virgulă:

Cu toate că întunericul s-a lăsat deplin[,] domnișoara vede. SADOVEANU, O. III 173;

Cetatea n-avem gând să i-o dăm cu una cu două[,] măcar că nu sunt în ea nici averi, nici merinde. NEGRUZZI, I 172.

§ 238. Propozițiile condiționale, când nu se insistă în mod deosebit asupra lor (vezi explicațiile date pentru propoziția cauzală, § 233), se despart prin virgulă:

Scanned with OKEN Scanner

Dacă ar fi fost după Georgescu[,] nici Virgiliu, nici Horațiu n-ar fi fost în facultate. CARAGIALE, O. II 31;

Aș fi ajuns cu înghițitul la capătul celalt al năfrămii[,] dacă nu mă oprea la timp măruntul meu călugăr. HOGAȘ, M. N. 125.

§ 239. Propozițiile opoziționale și cumulative se despart prin virgulă de regenta lor:

Află că fiul se îndeletnicește cu mofturi[,] în loc să învețe carte. CARAGIALE, O. V 323;

Pe lângă că era curat[,] apoi obișnuia să se îmbrace foarte elegant. CARAGIALE, O. I 307.

§ 240. Propozițiile instrumentale, sociative, de excepție și predicative suplimentare în general nu se despart prin virgulă de regenta lor:

Cu ce arde acolo știu c-ar fi trăit boierește un an de zile tot satul. REBREANU, R. II 109;

Fugeau toți în toate părțile cu ce apuca a lua. GHICA, S. 319;

N-a stat mult la gânduri spre a vedea că alta nu-i mai rămâne decât să spele degrabă putina. CARAGIALE, O. II 232;

Ipate se trezește într-o zi cu socru-său că vine și-l cheamă la nunta unui frate al femeii sale. CREANGĂ, P. 169.

§ 241. Propozițiile de orice fel, intercalate în propoziția regentă, se despart prin virgule:

În cap mergeau[,] ca să deschidă drumul[,] dorobanții cu gârbace, ODOBESCU, I 73 [finală];

Căpitanul era înduioșat și simțea că[,] dacă ar deschide gura[,] l-ar năpădi plânsul. REBREANU, P. S. 83 [condițională].

§ 242. Considerate incidente, propozițiile intercalate într-o frază sau într-o propoziție redată în vorbire directă (sau care urmează unei astfel de fraze sau propoziții) se pun între virgule sau linii de pauză (vezi și § 273):

– Ia citește-mi-o și mie[,] zise Grigoriță cum stătea cu fața-n sus și căsca[,] să văd ce prostie ai scris. HOGAȘ, DR. 27;

– Am să-l trimet[,] răspunse ea scurt. HOGAȘ, DR. 80;

Scanned with OKEN Scanner

Iar pe la capătul albiuței am găsit câteva rubiele, puse de turci[,] se vede[,] la capul copilei. CREANGĂ, A. 21.

PUNCTUL ȘI VIRGULA

§ 243. Punctul și virgula este semnul de punctuație care marchează o pauză mai mare decât cea redată prin virgulă și mai mică decât cea redată prin punct.

O astfel de pauză este adesea necesară pentru a despărți propoziții sau grupuri de propoziții care formează unități relativ independente în cadrul unei fraze. Fraza câștigă astfel în claritate și se evită legarea greșită a unei subordonate dinaintea pauzei marcate prin punct și virgulă de propoziția imediat următoare. Alteori, punctul și virgula corespunde unei pauze pe care vorbitorul o face pentru a arăta că partea de frază care urmează e o întregire, o explicație sau o concluzie a celor afirmate anterior.

§ 244. Propozițiile separate prin punct și virgulă sunt mai mult sau mai puțin legate între ele prin conținutul lor de idei, iar natura acestei legături este uneori exprimată și prin structura lor gramaticală. Ele pot face parte din povestirea de mai mare întindere a unui fapt, din descrierea unui peisaj. În asemenea cazuri, semnul punct și virgulă desparte de obicei propoziții echivalente cu niște coordonate copulative (uneori determinate, fiecare în parte, de alte propoziții). Dar aceste propoziții pot fi legate și prin raporturi sintactice conclusive, cauzale, concesive. Aceste raporturi se deduc din succesiunea ideilor și din structura gramaticală a propozițiilor, iar punctul și virgula nu face decât să le accentueze, deci corespunde unor intenții stilistice. În genere, pauza notată prin punct și virgulă nu este absolut indispensabilă; omiterea sau înlocuirea ei cu virgula sau cu punctul nu duce la denaturarea sensului frazei.

§ 245. Există situații când structura frazei nu permite această omitere sau înlocuire.

Scanned with OKEN Scanner

De pildă, în exemplul următor, construcția izolată între virgulă și punct și virgulă rupe complet legătura dintre regentă și subordonata cauzală. Spre a se restabili această legătură, trebuie să fie despărțită printr-o pauză mai mare de propoziția cauzală care îi urmează:

Nici un pedestru nu era pe uliți, afară de fanaragiii care strigau regulat raita[:] pentru că la 1827 septemvrie, nime nu s-ar fi riscat a merge pe jos singur pe uliți după ce înnopta. NEGRUZZI, I 15.

Între construcția intercalată (*afară de fanaragiii care strigau regulat raita*) și subordonata cauzală (*pentru că... nime nu s-ar fi riscat...*) nu se poate pune decât punct și virgulă, ca în citatul nostru, sau punct. Altfel, cauzala ar putea fi raportată la predicatul atributivei (*strigau*) și fraza n-ar mai avea nici un sens.

§ 246. Punctul și virgula fiind mai mult un mijloc stilistic decât gramatical, folosirea lui e dictată de preferința celui care scrie textul.

§ 247. În textele alcătuite din fraze lungi, punctul și virgula apare mai des. Astfel de fraze trebuie fragmentate, pentru a putea fi urmărite cu ușurință la citit. Ele cuprind un număr mare de propoziții, mai mult sau mai puțin legate între ele prin diverse raporturi sintactice. Gruparea acestor propoziții în unități sintactice relativ independente, în cadrul frazei, e ușurată de folosirea semnului punct și virgulă:

Nici n-a apucat Măria sa a porunci paharnicului să-i umple cupa, ca să poată gândi mai bine[;] și nici chemarea către adunarea sfetnicilor de taină nu ieșise[;] când Șatun cea preafrumoasă a năvălit sunându-și brățările și se zbătea sânul ca de un vifor al durerii. SADOVEANU, D. P. 87.

Aici punctul și virgula ar fi putut foarte bine să fie înlocuit cu virgula, fără ca sensul frazei să sufere. Punctul și virgula este însă preferabil, pentru că fraza este lungă și pauza astfel redată, mai mare decât aceea marcată prin virgulă, ușurează înțelegerea textului la lectură.

§ 248. Punctul și virgula desparte de multe ori propoziții sau grupuri de propoziții între care există raporturi de coordonare sau de subordonare. În asemenea cazuri, valoarea punctului și virgulei e analoagă cu a punctului

Scanned with OKEN Scanner

când marchează fărâmițarea frazei, ca procedeu stilistic, la unii scriitori (vezi Punctul, § 174):

a) propoziții adversative:

Mă-nchin fără-ndoială l-această teorie[;]
Victoria în parte-mi cred însă c-o să fie
În lupta întreprinsă cu ladeșul știut. MACEDONSKI, O. II 13;

b) propoziții conclusive:

O luptă-i viața[;] deci te luptă
Cu dragoste de ea, cu dor. COȘBUC, F. T. 10;

c) o propoziție cauzală de regenta ei:

Nu era un iaz ca orișicare[;] pentru că pe fața lui nu se izvodea, niciodată, nici o undă. GALACTION, O. I 44;

Pe lângă aceasta, mai avea strânse și părăluțe albe pentru zile negre[;] căci lega paraua cu zece noduri și tremura după ban. CREANGĂ, P. 3;

d) o propoziție concesivă de regenta ei sau de altă concesivă (urmată de alte propoziții care o determină):

Cu toate că dorința de a avea aproape ființa iubită, când tristețea naturii face pe om să se simtă mai singur, poate s-o aibă oricine[;] cu toate că „paserile" (= „rândunelele") apar la Eminescu abia în ultima redactare a poeziei sale (a cincea)[;] totuși forma strofei sale, acel „De ce nu-mi vii" ca concluzie a sosirii toamnei, figurată prin căderea frunzelor și plecarea paserilor, e un argument destul de valabil ca să admitem că Eminescu a cunoscut cântecul unguresc (de la vreun ardelean) și s-a inspirat de el pentru prima strofă. IBRĂILEANU, ST. 222-223.

§ 249. Punctul și virgula apare uneori, în dialog, după adverbe de afirmație și de negație sau după unele adverbe de mod:

Nu[;] nu te las, pentru că te iubesc. CARAGIALE, O. VI 201;

Bine[;] să stea gâdea și să nu-și ascută sabia. SADOVEANU, D. P. 190.

§ 250. Punctul și virgula apare de multe ori în texte care cuprind redarea unei vorbiri directe, și anume între propoziția (incidentă) prin care se dau indicații asupra celui care vorbește și comunicarea propriu-zisă:

Scanned with OKEN Scanner

Proști, dar mulți, răspunse Lăpușneanul cu sânge rece[:] să omori o mulțime de oameni pentru un om, nu ar fi păcat? NEGRUZZI, I 155.

DOUĂ PUNCTE

§ 251. Două puncte anunță vorbirea directă sau o enumerare, o explicație, o concluzie și marchează totodată o pauză, în genere mai mică decât pauza indicată de punct. Ele pun atât la sfârșitul unei fraze, cât și în interiorul ei.

Erau în casa aceea trei oameni[:] Busuioc, Iorgovan, Sofron. SLAVICI, O. I 269;

Umblând baba, de colo-colo, rebegită de frig, vede pe fecioru-său răzimat cu șalele de o stâncă și prinde a-i grăi[:] „Aba, Dragomire maica, lumea se prăpădește de frig, și tu stai și cânți din fluier!" VLAHUȚĂ, O. A. 411.

Două puncte se pun:

§ 252. Înaintea unei vorbiri directe:

a) după un verb de declarație:

Dl. Goe este foarte impacient și, cu ton de comandă, zice încruntat[:] – Mam-mare, de ce nu mai vine? CARAGIALE, O. I 267;

b) după un verb de declarație subînțeles:

Și, după ce mă încredințai, numărând cu îngrijire, că eu și Pisicuță la un loc aveam tocmai șase picioare de vită, scosei 15 bani și, dându-i somnorosului meu individ[:] – Ține, prietene: iaca 15 bani. HOGAȘ, M.N. 56;

c) după un substantiv care anunță vorbirea directă:

În minutul acesta, strigătul[:] „Foc! dăm foc la mănăstire!...", repetat de mai multe sute de glasuri, făcu pe călugări să-și piardă cu totul mințile. ODOBESCU, I 90.

§ 253. După verbul care anunță reproducerea unor zgomote sau sunete:

Scanned with OKEN Scanner

Căpitanul Cozmuță s-a lăsat pe vine și, întorcând spre undă cupa ispolului, a bătut o dată[:] clonc! ca și cum ar fi sărit o broască din cele mari în bulboană. SADOVEANU, N. P. 182.

§ 254. Înaintea citării unui text, a unui proverb, a unei zicale, a unui principiu:

O altă idee esențială a lui Eminescu din această epocă e preocuparea... de valoarea etică a operei de artă[:]

„Voim ca piesele, de nu vor avea valoare estetică mare, cea etică însă să fie absolută... nu numai să placă, ci să și folosească, ba înainte de toate să folosească". IBRĂILEANU, SP. CR. 168.

§ 255. Înaintea unei enumerări, în descrieri sau narațiuni:

Văd poeți ce-au scris o limbă ca un fagure de miere[:]

Cichindeal gură de aur, Mumulean glas cu durere. EMINESCU, O. I 31.

Când cuvintele sau propozițiile care anunță enumerarea se așază la sfârșitul ei, se pun două puncte după enumerare:

Un mintean negru cu găitane de fir, cioareci la fel, cu pajeri pe genunchi, o mantie scurtă pe umeri, cizme-nalte în picioare, cu pinteni de argint; la coapsă un paloș scurt și drept și în mână o țurcă de samur cu surguci[:] iată îmbrăcămintea sa. ODOBESCU, I 112.

§ 256. Înaintea unei explicații sau a unei dezvoltări cu privire la un obiect, la un fenomen:

Sultănica e leită-poleită răsposatul[:] când se aprinde e vai de om, nu te poți apropia cale d-o poștie; când vrea ceva, apoi vrea, nu se încurcă; de se mânie, apoi nu mai vede înaintea ochilor. DELAVRANCEA, S. 11.

De obicei aceste explicații și dezvoltări sunt propoziții apozitive, care se raportează la o propoziție regentă, întregindu-i înțelesul:

În mijlocul acestei buiguieli, un singur lucru era hotărât în gândul lui[:] că trebuie să se încredințeze dacă e ori nu un cazan cu comoară acolo. SLAVICI, O. I 318;

Deocamdată, eu numai atâta aș vrea să știu[:] ce plănuiește Vervara asupra mea acuma. SADOVEANU, O. VIII 231.

Scanned with OKEN Scanner

Se pot pune două puncte după cuvinte ca (*de*) *exemplu, astfel, anume, iată,* care anunță explicări, precizări, exemplificări făcute de vorbitor la ceea ce s-a spus mai înainte:

Apoi o cascadă, un torent de invective la adresa autorității, care e compusă din pungași, din zbiri complici cu briganzii! exemplu[:] d. inspector care s-a-nvoit cu țigancele. CARAGIALE, O. I 158;

Astfel[:] fiindcă apogeul la care sufletul atinge,
Când poartă cântece-ntre aripi dă naștere la răzvrătiri,
Se poate crede că vreodată ce e foc sacru se va stinge...? MACEDONSKI, O. I 162;

Iată-l[:] preocupat și grav, depănându-și pașii mărunți spre redacție. VLAHUȚĂ, O. A. 199.

§ 257. Se pun două puncte înaintea unei propoziții care exprimă o concluzie sau o consecință:

Călărețul cobora coasta în săltăturile roibului. Poarta țarinii era deschisă[:] intră pe ea... SADOVEANU, O. I 369.

§ 258. În construcțiile în care verbul nu e exprimat, cele două puncte marchează locul verbului. În astfel de situații, în locul acestui semn de punctuație se poate folosi virgula sau pauza (vezi §§ 211 și 274):

Sufletul vostru[:] un înger, inima voastră[:] o liră... EMINESCU, O. I 35;

În ușa amvonului[:] draci cu gheare de trei ori mai lungi ca degetul, oameni cu părul vulvoi. DELAVRANCEA, H. T. 7.

§ 259. Uneori două puncte apar și între propoziții principale. De exemplu, între două principale dintre care a doua are sens cauzal, pentru a accentua raportul de cauzalitate dintre cele două propoziții:

Nu voi, tată, să usuce
Al meu suflet tânăr, vesel[:[
Eu iubesc vânatul, jocul;
Traiul lumii alții lese-l. EMINESCU, O. I 65;
Veniți[:] privighetoarea cântă și liliacul e-nflorit! MACEDONSKI, O. I 62.

Două puncte nu se pun între toate categoriile de coordonate principale; în exemplul:

Scanned with OKEN Scanner

Basmul meu e ‚cam copilăros[:] dar pare-mi-se că nu e tocmai fără de folos. ODOBESCU, III 175, folosirea acestui semn de punctuație (în loc de virgulă) între două propoziții adversative nu este justificată.

SEMNELE CITĂRII (GHILIMELELE)

§ 260. Semnele citării sau ghilimelele („..." ori «...») sunt semne grafice care se întrebuințează atunci când reproducem întocmai un text spus sau scris de cineva.

§ 261. Semnele citării se pun la începutul și sfârșitul unei citări, închizând vorbirea directă:

A doua zi nepoată-sa îl găsi pe jumătate înghețat. Abia putu să zică: [„] Leano, foc că mor[”] și îi întinse un bănuț de aur, închizând ochii. DELAVRANCEA, H. T. 36.

În această situație se disting mai multe cazuri de folosire a ghilimelelor, după cum propoziția pe care o anunță e așezată la sfârșitul, la începutul sau înăuntrul vorbirii directe.

a) Când reproducerea merge în continuarea cuvintelor care o anunță, ea este precedată de două puncte și începe cu majusculă (vezi Scrierea cu litere majuscule, § 152).

Când după vorbirea directă se pune punct, semnele citării pot sta atât înaintea punctului, dacă vorbirea directă intervine în cursul unei propoziții sau frazê, cât și după punct, dacă vorbirea directă constituie o propoziție sau o frază independentă:

Această stare socială e apoi caracterizată, cum constată și Eminescu, [„] prin dezvălirea corupției, lipsei de rușine, de convingeri, de conștiință la partidele noastre politice[”][.] IBRĂILEANU, SP. CR. 200.

Dacă vorbirea directă se termină cu semnul întrebării sau al exclamării, atunci ghilimelele se pun după aceste semne:

Scanned with OKEN Scanner

Suliță se gândea la badea Ghiță Botgros și la pățania popii și-și zicea: „Uite ursita omului... Cine știe dacă ne-om mai vedea![”] SADOVEANU, O. I 119;

Au început să sforăie caii și să-și ciulească urechile înspre partea de unde venea zgomotul. Împăratul zice: „Ce să fie?[”] că nu se vede nici o mișcare în iarba înaltă a pajiștii. CARAGIALE, O. I 117;

Cineva mă luă de mână și-mi zise, sărutându-mă pe amândoi obrajii: „Iorgule, Iorgule, plângi, Iorgule, pe acela care nu se va mai întoarce![”] DELAVRANCEA, H. T. 53.

b) Când cuvintele care arată cui îi aparține vorbirea directă stau după aceasta, semnele citării se pun imediat ce se termină vorbirea directă și se separă de restul propoziției prin virgulă sau pauză:

„Baba asta îmi cunoaște taina[”], s-a mirat mezinul. SADOVEANU, N. P. 49;

„Bădiță, ce livede e asta[”] – îl întrebam, trecând pe niște gușă de văi. ODOBESCU, III 173.

c) Dacă cuvintele care arată cui îi aparține vorbirea directă se află în mijlocul acesteia, atunci ele se despart prin virgule sau pauze. În acest caz nu se pun semnele citării înainte și după intercalare:

[„] Și asta-i o minune a vremii de-acuma, gândea în sine călărețul, ca și minunea stelei ce a ieșit în cer; nu vrea să se-ntoarcă din crivăț vântul cu nici un chip. Se vede că întâi trebuie să isprăvim lucrarea ce avem noi aici, la Iași...[”] SADOVEANU, N. P. 375.

Când reproducem un cuvânt sau un grup de cuvinte care nu constituie o propoziție, aceste cuvinte se pun între ghilimele:

De-mi zici[„] dragă[”], râd cu hohot,

Ascunzând obrajii mei. COȘBUC, P. 178;

Răzășul sta gânditor, luminat de foc și aștepta răstimpul când [„]clopotul moșneagului[”], cum îi spunea el, contenește. SADOVEANU, N. P.

§ 262. Semnele citării se pun înainte și după reproducerea unui text:

Scanned with OKEN Scanner

Frate-meu mă învățase să citesc ca pe apă în cartea de citire. La [„] când cu Ciuma lui Caragea se răspândeau orășenii prin sate și sătenii prin pustii["], nu m-ar fi oprit nimeni din turuială. DELAVRANCEA, H. T. 90.

§ 263. Semnele citării pot exprima ironia față de cel care folosește cuvântul sau grupul de cuvinte reprodus:

Prietenii țin să afle pentru care afacere [„] foarte serioasă["] a venit în capitală munteanul lor. CARAGIALE, O. II 44.

§ 264. Se pot închide între semnele citării cuvintele asupra cărora vorbitorul vrea să insiste, să atragă atenția în mod deosebit sau să le dea o mai mare importanță decât au în realitate:

Brânzovenescu. – Nu pricepi, neică Zahario, vorba noastră? Adică [„]noi["], partidul nostru, pentru cine votăm noi, pentru cine lucrăm noi? Noi încă nu știm... CARAGIALE, O. VI 101.

§ 265. Se pot pune între semnele citării titlurile operelor literare, artistice sau științifice și ale publicațiilor, atunci când aceste titluri sunt reproduse într-o frază:

Eram în gimnaziu când am citit primele poezii ale lui Eminescu și fantastica lui nuvelă, [„]Sărmanul Dionis["]. VLAHUȚĂ, O. A. 441.

§ 266. În lucrările de lingvistică se obișnuiește ca traducerea, sensul unui cuvânt, să se dea între ghilimele:

Aceste nume de locuri au la bază cuvintele românești dohotar *care însemna [„]meșter care extrăgea prin distilare dohot (păcură, catran), din lemn de mesteacăn sau alți copaci["], și* dohotărie, [„] *instalație primitivă, o simplă groapă pentru distilarea dohotului["].* STUDII ȘI CERCETĂRI LINGVISTICE, 1954, nr. 1-2, p. 27.

Când în cadrul unui citat intervine un alt citat, este nevoie de două rânduri de ghilimele. Pentru o mai mare claritate, e bine ca în astfel de cazuri să se folosească ambele feluri de ghilimele, și anume ghilimelele «...» se așază în interiorul textului cuprins între ghilimelele „...".

[„]Spiritul i-a rămas limpede până la urmă. [«] M-au uitat prietenii![»] spunea cu amărăciune celor puțini care-și petreceau câteodată timpul lângă suferința lui. [«] Sunt ocupați: ce să-și piardă vremea cu un bolnav![»]

Scanned with OKEN Scanner

adăuga apoi singur, cu tristețe[”]. M. SEVASTOS, Amintiri de la „Viața românească”, 1956, p. 312.

LINIA DE DIALOG ȘI DE PAUZĂ

§ 267. Același semn de punctuație (–) are două funcțiuni cu totul diferite: linia de dialog indică începutul vorbirii fiecărei persoane care ia parte la o convorbire, iar linia de pauză marchează, ca și alte semne de punctuație, pauza dintre diferitele părți ale propoziției, dintre propoziții sau fraze.

§ 268. Linia de dialog:

Domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă aproape gol, și din care a băut impiegatul.

[–] Mă rog, dacă nu vă supărați, aveți apă?

[–] Da.

[–] E rece?

[–] Potrivită.

[–] Nu-i puneți gheață?

[–] Ba da.

[–] Așa? îi puneți gheață?

[–] Firește!

[–] E flir... e firl? ăsta...

[–] Da, avem filtru.

[–] Monșer! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă? CARAGIALE, O. II 35.

Este greșită folosirea semnelor citării împreună cu linia de dialog, așa cum apare în exemplul:

[– „] Bună vreme, măi băiete!” [– „] Mulțumim, voinic străin!” EMINESCU, O. I 84.

(Pentru situațiile când pasajele în vorbire directă sunt încadrate între ghilimele, vezi Semnele citării, § 261.)

Scanned with OKEN Scanner

§ 269. Linia de pauză se folosește în interiorul propoziției sau al frazei, pentru a delimita cuvintele și construcțiile intercalate sau apozițiile explicative:

Moșneagul nostru [–] Ilie Aldea a lui Ion [–] era om vechi. SADOVEANU, O. V 50.

În acest exemplu, apoziția explicativă poate fi despărțită de restul propoziției atât prin linia de pauză, cât și prin virgulă.

Se preferă linia de pauză acolo unde construcția intercalată are în interiorul ei una sau mai multe virgule. Topica inversă este astfel evidentă, pentru cititor, și ușurează înțelegerea frazei:

Toate tipurile din comediile lui Caragiale [–] din cauza ocupațiilor lor neserioase, adică fără legătură cu realitățile adevărate ale vieții [–] sufăr de această goliciune de suflet. IBRĂILEANU, S. 66.

Uneori construcția explicativă este despărțită de restul frazei atât prin linia de pauză, cât și prin virgulă. În astfel de cazuri, virgula e așezată întotdeauna înaintea primei linii de pauză și după cea de-a doua. Linia de pauză izolează construcția explicativă de restul frazei, iar virgula are aici rolul de a despărți anumite părți de propoziție sau propoziții care ar fi fost despărțite prin virgulă chiar dacă nu ar fi intervenit construcția explicativă:

Cât a ținut calea [, –] vro șase ore [– ,] guriță nu i-a tăcut. ODOBESCU, III 173;

În iorgu de la Sadagura[, –] întâia manifestare critică a lui Alecsandri [– ,] el a criticat aproape tot ce avea să critice în viața sa. IBRĂILEANU, SP. CR. 142.

§ 270. De multe ori pauza creată de o atitudine afectivă a vorbitorului, de o intonație deosebită, este notată prin linia de pauză. Astfel, în:

Bătrâna trecu înainte liniștită, pe nesimțite [–] o umbră. SADOVEANU, O. I 46,

pauza așezată înaintea unei explicații atrage atenția asupra ei și marchează totodată o schimbare a intonației. Toate aceste funcțiuni nu le poate îndeplini, în cazul de față, virgula.

Scanned with OKEN Scanner

§ 271. Uneori se pune linie de pauză înaintea unei comparații care nu e introdusă printr-un adverb (de obicei *ca*). Astfel de comparații se numesc asindetice:

Pe pod, morarul fereca piatră: Barbă sivă, sprâncene de mușchi uscat, nasul [–] cioc de cucuvaie. GALACTION, O. I 47.

§ 272. Intervenția autorului în cursul vorbirii directe sau la sfârșitul ei este fie între virgule, fie între linii de pauză (vezi și § 242):

Magdalt [–] îmi zisei eu [–]că acest diavol de Magda nu mă slăbește nici în lumea aceasta. HOGAȘ, M. N. 59;

Las' că l-am prins [–] mormăi Briceag, pornind să tragă cu mai multă încredere. REBREANU, I. I 25.

Folosirea liniei de pauză însoțite de virgulă este nerecomandabilă în asemenea situații:

– *Cam așa, dar iar nu prea [, –] îmi răspunse munteanul.* ODOBESCU, III 196.

§ 273. Se recomandă folosirea liniei de pauză după semnul întrebării sau al exclamării, când acestea se pun după un pasaj în vorbire directă și sunt urmate de intervenția autorului:

– *Sărăcuț de maica mea! [–] strigă din băierile inimei Bisoceanul.* ODOBESCU, II 189.

§ 274. Linia de pauză marchează, în construcțiile eliptice, lipsa predicatului sau a verbului copulativ:

În stânga [–] margine de pădure, până în râpa unui pârău. SADOVEANU, N. P. 166.

§ 275. Linia de pauză poate preceda o explicație, având aceeași funcțiune ca două puncte (vezi § 251);

– *Cum te cheamă, măi copile? – Ca pe tată-meu [–] Călin.* EMINESCU, O. I 84.

Scanned with OKEN Scanner

PARANTEZELE

§ 276. Parantezele rotunde ( ) sau drepte [ ] arată un adaos în interiorul unei propoziții sau al unei fraze.

§ 277. Parantezele rotunde cuprind o explicație, o precizare ori un amănunt, care îmbogățesc înțelesul propoziției sau al frazei de care sunt legate. În acest sens, parantezele au aceeași funcțiune ca linia de pauză sau virgula, când acestea cuprind comunicări care explică sau întregesc propoziția sau fraza în interiorul căreia se află:

Ca apărători ai originalității limbii și literaturii, tot la popor [(] la limba, spiritul și viața lui [)] și la istorie [(] la viața trecută și la limba cronicarilor [)] trebuiau să se adreseze. IBRĂILEANU, SP. CR. 94.

Parantezele închid fie un cuvânt, fie o propoziție sau o frază:

Ziua strălucea ca o zi de primăvară și malurile Oltului amestecau verdele cu galbenul și cu roșul [(] cireșilor [ )] în fel și fel de potriviri măiestre. GALACTION, O. I 263;

Nastratin era un hogea [(] dascăl sau învățător[)]

Care a rămas de basmu până astăzi tutulor. PANN, N. H. 3;

Merseră și ziua a treia și în seara acestei zile [(] după ce rătăciseră drumul și nu-l mai găsiră decât o dată cu Argeșul [)] urcară încet-încet până la Pitești. GALACTION, O. I 278.

Uneori, explicația din paranteză este subtitlul sau titlul unei lucrări:

Din durerile lumii [(] Nuvele [)]. VLAHUȚĂ, O. A. 93;

Bâjbâind merse la patul lui, își aprinse lumânarea la căpătâi, se deșcălță... își scoase de sub pernă o carte, pe care abia o începuse [(]„Noua generație" de Turgheniev [)]. VLAHUȚĂ, O. A. 106.

§ 278. Se pun între paranteze rotunde cifrele sau propozițiile care exprimă atitudinea vorbitorului față de cele spuse înainte:

Și-n adevăr, Neculai Isac, căpitan de mazâli de la Bălăbănești [(] ce nume! ce titlu! ce ginte![)], face parte din spița acelora care în vremuri legendare se băteau cu tătarii și cu leșii. IBRĂILEANU, S. 15;

Scanned with OKEN Scanner

În sfârșit, nu e numai un bărbat spiritual, inteligent și umblat în lume [(] observi ce banală am devenit cu epitetele?[(], dar pare să fie om activ și cu inițiativă. CEZAR PETRESCU, Î. II 67;

L-am strâns încă o dată în brațe și l-am lăsat să plece în fuga mare după o birjă și un birjar, ai cărui cai semăna [(]sic[)] cu cutia. CARAGIALE, O. VII 526.

§ 279. În piesele de teatru se dau între paranteze rotunde indicațiile scenice:

Ipingescu [(] către Spiridon, bătându-i din picior[)]: Urgent! [(]Spiridon iese degrabă în stânga[)]. CARAGIALE, O. VI 41;

Eu am promis? [(]repede[)] când am promis? cui am promis? ce am promis? [(] aducându-și deodată aminte[)] A! CARAGIALE, O. VI 169.

Astfel de indicații referitoare la gesturile și mișcările personajelor se dau între paranteze uneori și în scrieri literare care aparțin altor genuri:

Ședeți, băieți... [(] noi, în picioare, nu ne mișcăm[)]... aveam și eu un băiat... [(] în ochii lui două lacrimi [)]... ar fi fost acum ca tine... [(] și arată pe nea Bănică[)]. DELAVRANCEA, H. T. 281.

Cuvintele sau propozițiile închise între paranteze constituie o propoziție (respectiv frază) de sine stătătoare din punct de vedere gramatical sau fac parte din aceeași propoziție sau frază ca și grupul sintactic al cărui înțeles îl explică. În primul caz, cuprinsul parantezei e despărțit prin punct (semnul întrebării, semnul exclamării) atât de grupul sintactic anterior, cât și de cel care urmează. Punctul (semnul întrebării, al exclamării) al doilea se pune înaintea ultimei paranteze (vezi Punctul, § 181, b).

Bunicul are mâinile pătate de puncte roșii, ca la păstrăvi. [(] Numele acela de pește, care i-i drag, îl ține minte bine Puiul [.)] SADOVEANU, O. III 236.

În al doilea caz, între propoziția sau fraza explicată și adaosul cuprins între paranteze nu trebuie să apară nici un semn de punctuație; altfel, legătura dintre cele două grupuri sintactice n-ar mai fi exprimată și grafic. De exemplu, în citatul următor, folosirea virgulei e incorectă:

Scanned with OKEN Scanner

Iată dovada instinctelor eroice de copil!... Coiful de cruciat[,] [(] pune coiful de cruciat pe cap[)], sabie cu lamă de damasc[,] [(] agită săbiuța de tablă[)]. CEZAR PETRESCU, Î. I 201.

Dacă fraza se încheie o dată cu explicația dintre paranteze, se pune punct (semnul întrebării, al exclamării) după ultima paranteză (vezi Punctul, § 181, a). Când fraza continuă, trebuie folosită virgula după ultima paranteză în toate situațiile în care, dacă n-ar fi parantezele, s-ar pune virgulă:

Știa de prima lui nenorocire [(] boala de care acum scăpase [)] [,] dar nu știa de a doua [(] căsătoria de care nu putea să mai scape[)]. GALACTION, O. I 609.

§ 280. Parantezele drepte se folosesc cu scopul de a închide un adaos făcut de noi într-un text citat. Ele ajută deci la separarea spuselor noastre de ale altuia, ori de câte ori este nevoie să intervenim cu o lămurire:

[ ] Oltul *[ ] va continua să crească și printre brazi, fără ca în acest timp totuși vreun afluent să i se ivească pe maluri.* BOGZA, C. O. 89;

Am găsit de cuviință să te poftesc /[/ la praznic /]/ și pe d-ta. CREANGĂ, P. 31.

Se închid de asemenea între paranteze drepte cuvintele sau semnele de punctuație asupra cărora vrem să atragem atenția cititorului (așa cum s-a procedat în lucrarea de față):

D. Goe este foarte impacient și, cu ton de comandă, zice încruntat[:] – Mam-mare, de ce nu mai vine? CARAGIALE, O. I 267 (exemplu dat la capitolul Două puncte, § 252).

PUNCTELE DE SUSPENSIE

§ 281. Punctele de suspensie arată o pauză mare în cursul vorbirii. Spre deosebire de punct, punctele de suspensie nu marchează sfârșitul unei propoziții sau al unei fraze, ci indică, în general, o întrerupere a șirului vorbirii.

Scanned with OKEN Scanner

Comunicarea care e așezată înaintea pauzelor redate în scris prin punctele de suspensie are întotdeauna o intonație caracteristică: când pauza este neintenționată, intonația este descendentă, iar când pauza este intenționată, intonația comunicării este ascendentă.

§ 282. Funcția principală a punctelor de suspensie este de a arăta o întrerupere a vorbirii. Întreruperea vorbirii se poate face după orice parte a propoziției sau a frazei:

Într-o zi [...] zăresc un străin cu surtuc de Nankin și cu picioarele goale [...] Figura lui nu-mi părea necunoscută [...] o privesc cu luare-aminte [...] Ce să văd? [...] Porojan! [...] Cine poate spune bucuria mea! [...] Tovarășul meu de copilărie trăiește! [...] iată-l [...] iată-l plângând și sărutându-mi mâinile [...] Nu știam ce să-i dau ca să-i fac mulțămire... ALECSANDRI, la GHICA, S. 83-84.

Adesea vorbitorul se oprește imediat după ce a rostit conjuncția care introduce o propoziție (subordonată sau coordonată):

Ai făcut bine că i-ai tăiat; pentru că [...] NEGRUZZI, I 153.

Punctele de suspensie apar și între propoziții coordonate:

Se mișcă fata [...] clipește din ochi [...] își ridică mâna la frunte [...] își dă frumos părul într-o parte [...] zâmbește [...] se scoală... CARAGIALE, O. I 121;

Dacă nu mi s-or mai întoarce feciorii, ne-om duce și noi, eu și cu baba Cireașa, unde se duc toate[...] unde se duc ș-aceste frunze de frasin zburate de vânt... SADOVEANU, N. P. 8

sau după propoziții interogative ori exclamative:

Am înțeles... Nu ți-am spus eu! [...] ghicisem. CARAGIALE, O. I 286;

Spune: să mă căiesc și să mă ierți! [...] lartă-mă! [...] Fie-ți milă de un biet păcătos bătrân. CARAGIALE, O. I 49.

Între fraze:

Eu atunci iute mă răsucesc într-un picior, fac vro două sărituri mai potrivite, mă azvârl peste gard de parcă nici nu l-am atins și-mi pierd urma, ducându-mă acasă și fiind foarte cuminte în ziua aceea [...] Dar mai

Scanned with OKEN Scanner

îndeseară iacă și moș Vasile, cu vornicelul și paznicul și strigă pe tata la poartă. CREANGĂ, A. 50.

Punctele de suspensie pot despărți de restul frazei cuvintele sau propozițiile explicative:

Câteodată[...] prea arare[...]
A târziu când arde lampa,
Inima din loc îmi sare,
Când aud că sună cleampa. EMINESCU, O. I 106.

§ 283. Întreruperea vorbirii poate fi momentană sau definitivă. Vorbitorul își poate opri pentru un moment expunerea, înaintea unei afirmații care provoacă surprinderea. Pauza făcută într-o astfel de împrejurare mărește efectul urmărit de vorbitor:

Îmi pun mâinile la ochi și trec repede peste acest șir de ani, în care Eminescu și-a dat cea mai scumpă și mai nobilă parte din viața și inteligența lui pentru [...] o mizerabilă bucățică de pâine. VLAHUȚĂ, O. A. 237.

Întreruperea definitivă a vorbirii apare ori de câte ori vorbitorul nu vrea să-și exprime până la sfârșit gândirea, considerând restul ușor de subînțeles sau recurgând la mimică și gesturi. Comunicarea câștigă astfel în expresivitate:

– Dai cartea asta, căpitane Cozmuță. Dacă este vreo pricină de împotrivire[...]

– Nu poate fi nici o împotrivire, Măria ta. SADOVEANU, N. P. 175.

Întreruperea se poate datora intervenției neașteptate a unui interlocutor:

– Ba să nu te amesteci, Ionel, și să-ți vezi de necazuri, că avem destule, că pe urmă iar o să zică boierii că ții partea oamenilor și o să te asupreasca și iar[...]

– Bine, bine, lăsați-mă-n pace acuma! REBREANU, R. I 102.

§ 284. Punctele de suspensie apar în povestire fie pentru a marca pauzele lungi pe care le face vorbitorul, căutând cuvintele, expresiile cele mai potrivite, fie pentru a sugera ritmul lent cu care vorbește povestitorul:

Scanned with OKEN Scanner

– Era odată[...] începu bătrânu; era odată, măi băieți [...] o zână[...] Ce vă spun eu e o poveste ca toate poveștile[...] Era o fată, frumoasă coz. SADOVEANU, O. III 154.

§ 285. În dialog, punctele de suspensie indică întârzierea răspunsului pe care trebuie să-l dea cel întrebat:

–Cănuță!

– Prezent!

– Câți domni a avut Țara Românească?

– Mulți, domnule.

– Mulți, mulți, da câți? neghiobule!

– [...] Câți, domnule? CARAGIALE, O. I 131.

§ 286. Punctele de suspensie marchează și o vorbire incoerentă:

Ce este gramatica, română, este [...] ce este, este [...] este arata [...] nu arata; artea[...] artea[...] ce[...] ce [...] ce ne învață, învață [...] învață[..] ce ne învață[...]; a vorbi[...] bi[...] bi[...] ce ne învață; [...] ce este, este [...] este arata, uite dracu! nu arata, artea ce ne învață [...] ce este este [...] și tot așa dondănind foarte răpede, bâlbăit și fără pic de cugetare, până la „a scrie într-o limbă corect" rar ajungea, sărmanul! CREANGĂ, A. 89-90.

§ 287. În citate, punctele de suspensie marchează lipsa unor propoziții sau a unor fraze:

Acolo-n ochi de pădure [...]

Vom ședea în foi de mure. EMINESCU, O. I 54, în loc de:

Acolo-n ochi de pădure,

Lângă trestia cea lină

Și sub bolta cea senină

Vom ședea în foi de mure.

§ 288. Unii scriitori pun puncte de suspensie după titluri de poezii când acestea sunt formate din primul vers sau din primele cuvinte ale versului cu care încep poeziile:

O, mamă[...] EMINESCU, O. I 129;

Departe sunt de tine[...] EMINESCU, O. I 107;

Slăvit e versul [...] VLAHUȚĂ, O. A. 58.

Scanned with OKEN Scanner

§ 289. Când o dată este nesigură sau autorul nu vrea să o scrie în întregime se pun puncte de suspensie în locul părților care lipsesc:

Într-o scrisoare din 184[...] zice corespondentul său. IBRĂILEANU, SP. CR. 83;

În epistola ta din [...] 1883 îmi vorbești de regretatul nostru amic, căpitanul Laurent. GHICA, S. 361.

§ 290. Când într-o convorbire, persoana întrebată nu răspunde sau își arată numai prin mimică mirarea, surprinderea față de cele auzite, atitudinea ei este sugerată, în scriere, prin puncte de suspensie, uneori însoțite de semnul întrebării sau al exclamării:

– *Am râs alaltăieri cu el la Continental!...*

– *!![...]*

– *Era și Barbu...*

– *Dl. Delavrancea?*

– *Da... și Nicu...*

– *Dl. Filipescu?*

– *Ei, da! și Costică...*

– *? [...]* CARAGIALE, O. I 300.

§ 291. În construcțiile eliptice, punctele de suspensie țin uneori locul predicatului sau al verbului copulativ omis:

– *Ei, flăcăule, de pe unde? [...] Ce vânturi? [...] Pe la noi... ai?* DELAVRANCEA, H. T. 5;

Iară noi? noi, epigonii? [...] simțiri reci, harfe zdrobite. EMINESCU, O. I 35.

Scanned with OKEN Scanner

CRATIMA (LINIUȚA DE UNIRE SAU DE DESPĂRȚIRE[3])

§ 292. Ca semn de punctuație, cratima (liniuța de unire sau de despărțire) se folosește:

1. În repetiții, când cuvântul repetat (substantiv, adjectiv, adverb, interjecție) formează o unitate:

Gânduri[-]gânduri... treceau prin cugetul lui Dănilă. GALACTION, O. I 167;

La început nu văzu nimic, apoi încet[-] încet începu să vadă. GALACTION, O. I 322;

He[-]he[-]he[-]he! că bune tinerețe ai mai avut! SADOVEANU, D. Î. 203.

Notă. În această situație este posibilă și folosirea virgulei:

Începu a se strânge în cete, cete și a se întreba unii pe alții ce să ceară. NEGRUZZI, I 154.

2. În interiorul unor expresii formate din două substantive, un substantiv și un adverb, din două adverbe sau din două interjecții, de exemplu: *calea[-]valea, câine[-]câinește, ici[-]colo, nitam[-]nisam, talmeș[-]balmeș, târâș[-]grăpiș, trosc[-]pleosc etc.*

Pe cer nouri: ici[-]colo clipesc stele. SADOVEANU, O. VI 282.

3. Între două numerale, pentru a arăta că indicația numerică e aproximativă:

Numai când silea pe Sultănica să mestece doi[-]trei dumicați, se socotea în rai. DELAVRANCEA, S. 50.

Notă. În această situație este posibilă folosirea virgulei:

---

[3] Pentru a se evita confuzia dintre cratimă și linia de pauză, cele două semne de punctuație trebuie deosebite atât în scrisul de mână, cât și în cel de tipar; linia de pauză este mai lungă decât cratima.

Scanned with OKEN Scanner

Ce focul, bade, te ține
De nu vii seara la mine
Batăr la două[,] trei zile?
JARNIK-BÂRSEANU, D. 237.

4. Între cuvinte care arată limitele unei distanțe, ale unui interval de timp:

Șoseaua București[-]Ploiești.
Perioada 1 ianuarie[-]31 martie.
1[-]250 km.
E bine să se scrie *orele 14[-]16* sau *între orele 14 și 16.*
Formula *între orele 14[-]16* este greșită.

SEMNELE ORTOGRAFICE

Semnele ortografice sunt înrudite cu semnele de punctuație. Uneori chiar semnele de punctuație se folosesc ca semne ortografice. De exemplu, punctul marchează de obicei abrevierile. Semnele ortografice propriu-zise sunt cratima și apostroful.

§ 293. Cratima marchează rostirea împreună a două sau mai multe cuvinte, fie că lipsesc sunete, în care caz înlocuiește apostroful din vechea ortografie, fie că nu lipsesc:

l[-]am citit, să[-]mi arăți, s[-]a dus, m[-]a văzut, dusu[-]s[-]a, v[-]a scris, într[-]o zi, se[-]înțelege, n[-]o[-]mprumut.

Cratima se folosește și la scrierea unor cuvinte compuse (vezi mai sus § 150).

Cratima se întrebuințează la despărțirea cuvintelor în silabe (vezi mai sus § 170).

Cratima se mai folosește între două numerale (vezi mai sus § 292, pct. 3).

Scanned with OKEN Scanner

§ 294. Apostroful marchează absența accidentală în rostire a unor sunete:

Las[’] pe mine. Un[’] te duci? Da[’] cine sunteți voi? Dom[’]le. Odat[’]. Pân[’].

Scanned with OKEN Scanner

Scanned with OKEN Scanner

BIBLIOGRAFIE

1. ACADEMIA R.P.R. - *Gramatica limbii române*, vol. I - II, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Academiei, București, 1963.
2. ACADEMIA ROMÂNĂ – *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, București, 1989.
3. ACADEMIA ROMÂNĂ – *Gramatica limbii române*, ediția a doua revăzută și adăugită, vol. I-II, București, 1966.
4. ACADEMIA ROMÂNĂ – *Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație*, ediția a V-a, București, 1995.
5. ALECSANDRI, P. II. *Vasile Alecsandri.* Opere complete. Vol. II. Mărgăritărele. Editura Librăriei Socec și Comp., București, 1875.
6. ALECSANDRI, T. *Vasile Alecsandri,* Opere Complete. Partea întâi Teatru. Vol. I. Cantonete comice, scenete și operete; vol. II. Vodeviluri; vol. III. Comedii. Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1875.
7. ALEX. GRAUR - *„Capcanele" limbii române*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1976.
8. ALEXANDRU POPESCU-MIHĂEȘTI — *„Dicționar de omonime"*, Editura „Avram Iancu", București„1993.
9. ANA DUMITRESCU, VASILE TEODORESCU — *Limba română. Manual pentru clasa a V-a*, Editura didactică și pedagogică, București, 1987.
10. ANDREI, MIHAIL ȘI GHIȚĂ IULIAN – *Limba română. Fonetică, lexicologie, gramatică, stil și compoziție, exerciții*, Bucureștì, 1983.
11. ANDRONESCU, ȘERBAN – *Cadmos, scurtă istorie a scrisului*, București, 1966.
12. AUREL NICOLESCU — *Analize gramaticale*, Editura „Ion Creangă", București, 1990.
13. AVRAM, MIOARA – *Ortografia pentru toți*, București, 1990.
14. AVRAM, MIOARA – *Probleme ale exprimării corecte*, București, 1987.

15. BĂLCESCU, O. I - II *N. Bălcescu,* Opere, Vol. I. Studii și articole; vol. II. Istoria românilor sub Mihai-Vodă Viteazul. Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1953.
16. BELDESCU, G. – *Ortografia actuală a limbii române,* București, 1984.
17. BELDESCU, G. – *Ortografie, ortoepie, punctuație,* București, 1982.
18. BISTRIȚEANU, AL. ȘI BOROIANU, C. – *Introducere în stilul literaturii,* București, 1968.
19. BOGZA, C. O. *Geo Bogza.* Cartea Oltului. Editura pentru Literatură și Artă, București, 1945.
20. BOLDAN, EMIL ș. a. – *Dicționar de terminologie literară,* București, 1970.
21. BREBAN, VASILE ș. a. – *Limba română corectă Probleme de ortografie, gramatică, lexic,* București, 1973.
22. CAMIL PETRESCU, P. *Camil Petrescu.* Patul lui Procust. Roman. Ed. a II-a. Editura „Națională" S. Ciornei (București). f.a.
23. CAMIL PETRESCU, T. I-III *Camil Petrescu.* Teatru. Fundația pentru Literatură și Artă, București, Vol. I-II, 1946; vol. III, 1947.
24. CAMIL PETRESCU, U. N. *Camil Petrescu.* Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1946.
25. CARAGIALE, O. I - VII *I.L. Caragiale.* Opere. Vol. I. Nuvele și schițe. Ed. „Cultura Națională", București, 1930; vol. II. Nuvele și schițe. Ed. „Cultura Națională", București, 1931; vol. III. Reminiscențe și notițe critice. Ed. „Cultura Națională", București, 1932; vol. IV. Notițe critice, literatură și versuri. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1938; vol. V. Articole politice și cronici dramatice. București, 1938; vol. VI. Teatru. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1939; vol. VII. Corespondență. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1942.
26. CEZAR PETRESCU, Î. I-II *Cezar Petrescu.* Întunecare. Roman. Partea I-II. Scrisul Românesc, Craiova, 1928.
27. CEZAR PETRESCU, S. R. *Cezar Petrescu.* Scrisorile unui răzeș. Cultura Națională, București, 1922.
28. CIOBANU, FULVIA ȘI SFÂRLEA, LIDIA – *Cum scriem. Cum pronunțăm corect,* București, 1970.
29. COȘBUC, B. I. *George Coșbuc.* Balade și idile. Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1893.
30. COȘBUC, F. T. *George Coșbuc.* Fire de tort. Versuri. Ediția a II-a. Editura Librăriei Casa Școalelor, C. Sfetea, București, 1898.

Scanned with OKEN Scanner

31. COȘBUC, P. *George Coșbuc.* Poezii. Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1952.
32. COTEANU, ION ș. a. – *Limba română contemporană,* vol. II, București, 1985.
33. CREANGĂ, A. *Ioan Creangă.* Scrierile lui... Vol. II. Diverse, Iași, 1892.
34. CREANGĂ, P. *Ioan Creangă.* Scrierile lui... Vol. I. Povești, Iași, 1890.
35. DELAVRANCEA, H. T. *B. Delavrancea.* Hagi-Tudose, Tipuri și moravuri. Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1903.
36. DELAVRANCEA, O. *B. Delavrancea.* Opere, Vol. I, II. Editura pentru Literatură și Artă; București, 1954.
37. DELAVRANCEA, S. *B. Delavrancea.* Sultănica. București, 1855.
38. DELAVRANCEA, T. *B. Delavrancea.* Trubadurul. Ed. Ig. Haimann, București, 1887.
39. DIMA, PETRACHE – *Ortografia și ortoepia limbii române,* Galați, 1995.
40. DORIN N. URITESCU - *Noutăți în ortografie*, Editura „Procion", București, 1995.
41. DUMISTRĂCEL, STELIAN – *Lupta în jurul literei â și demnitatea Academiei Române,* Iași, 1993.
42. EMINESCU, N. *M. Eminescu.* Nuvele. Editura Librăriei Școalelor. Frații Șaraga, Iași, f.a.
43. EMINESCU, O. I *M. Eminescu.* Opere. Ediție critică îngrijită de Perpessicius. Vol. I. Fundația pentru Literatură și Artă. București, 1939.
44. G. NEAMȚU – *„Elemente de analiză gramaticală",* Editura științifică și enciclopedică, București, 1989.
45. GALACTION, O. I G*ala Galaction.* Opere. Vol. I. Editura pentru Literatură și Artă a Societății Scriitorilor din R.P.R., București, 1949.
46. GH. CONSTANTINESCU - Dobrișor - *Mic dicționar de terminologie lingvistică,* Editura Albatros, București, 1980.
47. GHEREA, ST. CR. I-III *I. Gherea (C. Dobrogeanu).* Studii critice. Vol. I. Ediținea a III-a. Editura Librăriei „Universala" Alcalay & Comp. București; vol. II. Ediținea a II-a „Viața românească", București, 1923; vol. III. Ediținea a III-a. Ed. „Viața românească".
48 GHICA, S. *Ion Ghica.* Scrisori către V. Alecsandri, București, 1940.
49. GHIȚĂ, GH. ȘI FIERĂSCU, C. – *Dicționar de terminologie poetică,* București, 1979.
50. GRAM. ROM. I - II, *Gramatica limbii române;* Vol. I-II, Ediția a II-a revăzută și adăugită, București, 1963.

Scanned with OKEN Scanner

51. GRAUR, ALEX. – *„Capcanele" limbii române,* București, 1976.
52. GRAUR, ALEX. – *Dicționar al greșelilor de limbă,* București, 1982.
53. GRAUR, ALEX. – *Mic tratat de ortografie,* București, 1974.
54. GUȚU-ROMALO, VALERIA – *Corectitudine și greșeală,* București, 1972.
55. HOGAȘ, DR. C. *Gogaș*. Pe drumuri de munte. Răzlețe și diverse. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1947.
56. HOGAȘ, M. N. *Calistrat Hogaș.* În Munții Neamțului. Ediția a III-a, Editura „Cartea Românească", București (1937).
57. HRISTEA, THEODOR ș. a. – *Sinteze de limbă română,* ediția a II-a, București, 1981.
58. MUTIU, L. P. BERCEA – *„Exerciții de gramatică",* Editura „Facla", Timișoara, 1985.
59. IBRĂILEANU, S. *G. Ibrăileanu.* Scriitori români și străini. Editura „Viața românească", Iași, 1926.
60. IBRĂILEANU, SP. CR. *G. Ibrăileanu.* Spiritul critic în cultura românească. Ed. a II-a. Editura „Viața românească", Iași, 1922.
61. IBRĂILEANU, ST. *G. Ibrăileanu.* Studii literare. Ed. a III-a. Editura „Cartea Românească", București, 1931.
62. ION POPESCU – *Limba română. Gramatica. Manual pentru clasa a VII-a,* Editura didactică și pedagogică, București, 1994.
63. ION POPESCU – *Limba română. Gramatica. Manual pentru clasa a VIII-a,* Editura didactică și pedagogică, București, 1993.
64. ION ROMAN - *Vorbiți și scrieți corect românește,* Editura Ion Creangă, București, 1990.
65. ISPIRESCU, L. *P. Ispirescu.* Legende sau basmele românilor. Adunate din gura poporului, București, 1892.
66. JARNIK-BÂRSEANU, D. *Dr. Ioan Urban Jarnik* și *Andrei Bârseanu.* Doine și strigături din Ardeal. Date la iveală de... Ediținea Academiei Române, București, 1885.
67. LUIZA SECHE, MIRCEA SECHE, IRINA PREDA – *„Dicționar de sinonime",* Editura științifică și enciclopedică, București, 1989.
68. BOATCĂ, S. BOATCĂ, G. ȘOVU – *Limba și literatura română,* Editura „Recif", București, 1995.
69. BUCĂ, I. EVSEEV ș. a. – *„Dicționar analogic și de sinonime al limbii române",* Editura științifică și enciclopedică, București, 1978.

Scanned with OKEN Scanner

70. MACEDONSKI, O. I-III *Alexandru Macedonski.* Opere. Ediție critică cu studiu introductiv, note și variante de Tudor Vianu. Vol. I-III. Fundația pentru Literatură și Artă, București, 1939.
71. MARIA EMILIA GOIAN – *Limba română. Probleme de sintaxă,* Ediția a II-a, Editura „Recif", 1995.
72. MARICA PIETREANU – *Exerciții lexicale pentru limba română,* Editura științifică, București, 1990.
73. MARILENA CHIRIAC - *Probleme de vocabular prin exerciții și teste,* Editura „Recif", București, 1996.
74. MARIN BUCĂ, ONOFREI VINȚELER – *„Dicționar de antonime",* Editura enciclopedică, București, 1990.
75. MIHAELA BUTOI, GH. CONSTANTINESCU-DOBRIDOR, – *Limba română. Manual pentru clasa a VI-a,* Editura didactică și pedagogică, București, 1989.
76. MIHAIL ANDREI, IULIAN GHIȚĂ – *Limba Română,* Editura didactică și Pedagogică, București, 1983.
77. MIRCEA BERTEA – *Consultații pentru concursul de admitere,* Editura, Cluj, 1991.
78. NEGRUZZI, I *Constantin Negruzzi.* Scrierile lui... Vol. I. Păcatele tinereților. Librăria Socec & Comp., București, 1872.
79. NICOLAE FELECAN – *„Paronimia în limba română",* Editura Gutinu, Baia Mare, 1993.
80. ODOBESCU, I-III *A. I. Odobescu.* Scrieri literare și istorice. Vol. I-III. Editura Librăriei Socec & Comp., București, 1887.
81. OLGA CHIȚU – *„Culegere de exerciții gramaticale pentru clasele a IV-a - a VIII-a",* S.C. Diacon Coresi, București, 1992.
82. PANN, N. H. *Anton Pann.* Năzdrăvăniile lui Nastratin Hogea. Culese și versificate de... Tipografia lui Anton Pann, București, 1853.
83. PANN, P. V. I *Anton Pann.* Culegere de proverburi sau Povestea vorbii. În tipografia lui Anton Pann. Vol. I. București, 1852.
84. POPA, ION – *Fonetica și vocabularul,* București, 1994.
85. REBREANU, I. I-II *Liviu Rebreanu.* Ion. Roman. Vol. I-II. Edit. „Cartea Românească", București, 1939.
86. REBREANU, P. S. *Liviu Rebreanu.* Pădurea spânzuraților. Roman. Editura „Cartea Românească", București, 1922.

Scanned with OKEN Scanner

87. REBREANU, R. I-II *Liviu Rebreanu,* Răscoala. Roman. Vol. I-II. Editura „Adevărul", București (1932).
88. RODICA BOGZA-IRIMIE – *„Gramatică practică în texte literare românești"*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1989.
89. ROSETTI, AL. și LĂZĂROIU, AURELIAN – *Introducere în fonetică,* București, 1982.
90. RUSSO, S. *Alecu Rusco.* Scrieri. Publicate de Petre V. Haneș. Editiunea Academiei Române. Institutul de Arte Grafice „Carol Göbl", București, 1908.
91. BOATCĂ, A. MACARIE, G. ȘOVU – *„Literatura română"*, Editura „Rect", București, 1992.
92. SADOVEANU, B. *Mihail Sadoveanu.* Baltagul. Roman. Editura „Cartea Românească", București, 1930.
93. SADOVEANU, D. Î. *Mihail Sadoveanu.* Dureri înăbușite. Editura „Minerva", București, 1904.
94. SADOVEANU, D. M. *Mihail Sadoveanu.* Dumbrava minunată. Editura „Cartea Românească" (București), 1933.
95. SADOVEANU, D. P. *Mihail Sadoveanu.* Divanul persian. Poveste orientală. Editura „Cartea Românească", București, 1940.
96. SADOVEANU, E. *Mihail Sadoveanu.* Evocări. E.S.P.L.A. (București), 1954.
97. SADOVEANU, F. J. I-III *Mihail Sadoveanu.* Frații Jderi. Roman istoric. Vol. I-III. București (1942-1943).
98. SADOVEANU, H. A. *Mihail Sadoveanu.* Hanu-Ancuței, Roman. Ediția a V-a. Editura „Cartea Românească", București (1947).
99. SADOVEANU, N.P. *Mihail Sadoveanu.* Nicoară Potcoavă. Povestire istorică. Editura Tineretului, București, 1952.
100. SADOVEANU, O. I-VIII *Mihail Sadoveanu.* Opere. Vol. I-VIII. Editura de Stat pentru Literatură și Artă, București, 1954-1959.
101. SILVIU CONSTANTINESCU – *„Exerciții analize gramaticale"* (pentru clasele V-VIII), Editura didactică și pedagogică, București, 1976.
102. SLAVICI, N. I-II *Ioan Slavici.* Nuvele. Vol. I-II. Edit. Librăriei Socec & Comp., București, 1892-1896.
103. SLAVICI, O. I *Ioan Slavici.* Opere. Vol. I. Nuvele. Editura de Stat pentru Literatură și Artă (București), 1952.
104. STANCU. D. *Zaharia Stancu.* Desculț. Editura de Stat, București, 1949.
105. ȘTEFANIA POPESCU – *„Gramatică practică a limbii române"*, ediția a III-a, Editura didactică și pedagogică, București, 1983.

Scanned with OKEN Scanner

106. ȘUTEU, FLORA – *Dificultățile ortografiei limbii române,* București, 1986.
107. ȘUTEU, FLORA – *Influența ortografiei asupra pronunțării literare românești,* București, 1976.
108. ȘUTEU, FLORA și ȘAȘA, ELISABETA – *Otografia limbii române. Dicționar și reguli,* București, 1995.
109. TEODORESCU, P.P. *G. Dem. Teodorescu.* Poezii populare române. Tipografia Modernă Grigorie Luis, București, 1885.
110. TOPÎRCEANU, P. *G. Topîrceanu.* Poezii. Ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Al. Săndulescu. E.S.P.L.A. (București), 1953.
111. TRAIAN BLAJOVICI ș.a. — *„Culegere de texte pentru dictări",* Editura didactică și pedagogică, București, 1969.
112. URITESCU, DORIN N. și UȚĂ-URITESCU, RODICA – *Aspecte ortografice controversate,* București, 1986.
113. URITESCU, DORIN N. și UȚĂ-URITESCU, RODICA – *Cuvinte cu dificultăți de scriere în limba română,* București, 1992 .
114. ȘERBAN — *Sintaxa limbii române. Curs practic,* Ediția a II-a, Editura didactică și pedagogică, București, 1970.
115. VALERIA GUȚU ROMALO - *Corectitudine și greșeală*, Editura științifică, București, 1972.
116. VASILE BREBAN ș.a. - *Limba română corectă*, Editura științifică, București, 1973.
117. VLAHUȚĂ, N. *A. Vlahuță.* Nuvele. Stabilimentul Grafic Socec & Teclu, București, 1886.
118. VLAHUȚĂ, O. A. *Alexandru Vlahuță.* Opere alese. Editura de Stat, București, 1949.
119. WALD, LUCIA – *Sisteme de comunicare umană,* București, 1973.

Scanned with OKEN Scanner

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE 5
VOCABULARUL 7
CUVÂNTUL 20
PROPOZIȚIA 34
FRAZA 43
CORESPONDENȚA DINTRE PROPOZIȚIILE SUBORDONATE ȘI PĂRȚILE DE PROPOZIȚIE CORESPUNZĂTOARE — CONTRAGEREA ȘI EXPANSIUNEA 52
PROPOZIȚIA SUBIECTIVĂ 54
PROPOZIȚIA PREDICATIVĂ 64
PROPOZIȚIA ATRIBUTIVĂ 83
PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ DIRECTĂ 96
PROPOZIȚIA COMPLETIVĂ INDIRECTĂ 106
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC 117
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP 129
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD 139
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ 151
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ DE SCOP SAU FINALĂ 160
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONDIȚIONALĂ 169
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ 177
PROPOZIȚIA CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ 185
CUVINTE ȘI CONSTRUCȚII INCIDENTE. PROPOZIȚII INCIDENTE 191
ÎNDRUMĂRI PENTRU ANALIZA SINTACTICĂ A FRAZEI 198
MODELUL UNEI FRAZE ANALIZATE 200
FONETICA 203
1. ENUNȚUL 203
2. ETIMOLOGIA CUVÂNTULUI *FONETICĂ* 203
3. DEFINIȚIA FONETICII 204
4. RAMURILE FONETICII 204
5. APARATUL VORBITOR 204

Scanned with OKEN Scanner

6. SUNETELE 205
7. SUNETE ȘI FONEME 207
8. VOCALELE 212
9. CONSOANELE 216
10. SEMIVOCALELE 224
11. DIFTONGII 227
11A.TEXTE CU DIFTONGI 237
12.TRIFTONGII 242
12. A TEXTE CU TRIFTONGI 245
13. HIATUL 250
13. A TEXTE CU VOCALE ÎN HIAT 258
14. SILABA 260
14.A TEXTE CU CUVINTE DESPĂRȚITE ÎN SILABE 283
15. ALTERNANȚE FONETICE 292
16. ACCENTUL 297
16. A TEXTE. EXEMPLIFICĂRI PENTRU ACCENT 318
17. LITERELE. ALFABETUL 333
18. CORESPONDENȚA DINTRE LITERE ȘI SUNETE 367
PRINCIPIILE ORTOGRAFIEI LIMBII ROMÂNE 375
REGULI DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE 383
I. ALFABETUL 383
II. FONETICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE 384
VOCALE ÎN HIAT 388
DIFTONGII 390
TRIFTONGII 393
CONSOANELE 394
CONSOANELE DUBLE 397
DISPARIȚIA UNOR SUNETE 399
III. GRAMATICA ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE 401
SUBSTANTIVUL ȘI ADJECTIVUL 401
ARTICOLUL 402
NUMERALUL 403
PRONUMELE 403
VERBUL 404
PREPOZIȚIILE 407
IV. FORMAREA CUVINTELOR ȘI PROBLEMELE DE ORTOGRAFIE ȘI DE ORTOEPIE 407
SUFIXE ȘI PREFIXE 407
SCRIEREA CUVINTELOR COMPUSE 410

Scanned with OKEN Scanner

V. SCRIEREA CU LITERE MAJUSCULE 413
VI. SCRIEREA ȘI PRONUNȚAREA NUMELOR PROPRII ȘI COMUNE STRĂINE 417
VII. DESPĂRȚIREA CUVINTELOR ÎN SILABE 418
VIII. ABREVIERILE 419
PUNCTUAȚIA 421
INTRODUCERE 421
PUNCTUL 425
SEMNUL ÎNTREBĂRII 429
SEMNUL EXCLAMĂRII 432
VIRGULA 437
ÎN PROPOZIȚIE 438
ÎN FRAZĂ 442
SUBORDONAREA 444
PUNCTUL ȘI VIRGULA 449
DOUĂ PUNCTE 452
SEMNELE CITĂRII (GHILIMELELE) 455
LINIA DE DIALOG ȘI DE PAUZĂ 458
PARANTEZELE 461
PUNCTELE DE SUSPENSIE 463
CRATIMA (LINIUȚA DE UNIRE SAU DE DESPĂRȚIRE) 468
SEMNELE ORTOGRAFICE 469

Scanned with OKEN Scanner

CASA EDITORIALĂ MOLDOVA
B-dul Copou nr. 3-5
Tel.Fax: 032/113029

Redactor: *Viorel Dumitrașcu*
Tehnoredactor: *Iulia Ioana Vasiliu*

Format: 61x86/16. Coli tipo: 42

Tiparul executat la Tipografia MOLDOVA
sub comanda nr. 4 /1999

Scanned with OKEN Scanner

În acest volum, folosindu-ne de programa pentru concursul de admitere în liceu şi şcoala profesională, am prezentat subiectele teoretice, cât mai sistematic şi însoţite de cât mai multe exemple, dându-i posibilitatea elevului să înţeleagă, cum se spune, „despre ce este vorba în propoziţie".

Gheorghe BADEA

.B.N. - 973-572-145-7

Scanned with OKEN Scanner